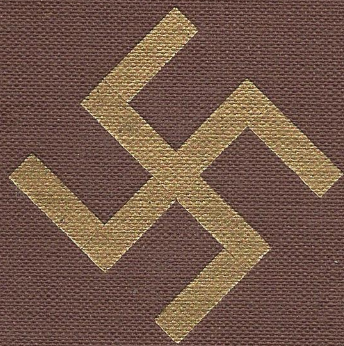

HORST WESSEL

HORST WESSEL

HANNS HEINZ EWERS

HORST WESSEL

ERÄS SAKSALAINEN KOHTALO

*PORVOO * HELSINKI*
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

TEOKSESTA »HORST WESSEL — EIN DEUTSCHES SCHICKSAL» SUOMENTANUT MIKA WALTARI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA
1933

I.

Lokakuu 1928.

Berliini päivällä: Kaksi ylioppilasta tapaa toisensa yliopiston vieressä. — Illalla: Iskujoukon johtaja ja hänen äitinsä. — Yöllä: Kokouksia ja harharetkiä. Punarintama ja SA ammuskelevat kaduilla. — Horst Wessel pelastaa ystävänsä Sprengelin putkasta.

Hellmut Mingard, cand. med., laskeutui hitaasti leveitä portaita. Hän tuskin tunsi yliopistoa — lääketieteen opiskelijoilla oli omat rakennuksensa — hän kävi vain noutamassa papereitaan. Hänen oli pakko odottaa. Reistraattorin oven edessä oli loputon jono. Hän sadatteli itsekseen. Hänhän luki parhaillaan tenttiä, tarvitsi jok'ikisen tunnin työhön. Mutta ei auttanut — pari tuntia hänen oli joka tapauksessa odoteltava. Hän maleksi pitkin käytäviä, pujahti sitten jonkun myöhästyneen jäljessä erääseen luentosaliin.

Mistähän professori luennoi? Ahaa, historiaa — Preussin sortuminen Jenassa, havahtuva vapausliike. Mitäpä se häntä liikutti — hänhän opiskeli lääketiedettä. Vanha herra puhui pitkäveteisesti, kuivasti. Mingard kuunteli vain puoleksi. Veti kuitenkin, tottumuksen pakosta, lyijykynän ja pa-

periliuskan taskustaan, merkitsi muistiin pari nimeä. Steffens, Dörnberg, Schleiermacher, Arndt, Fichte — Körner, tietenkin. Niin, ja vielä Friesen — luennoitsijan ääni lämpeni hänen kertoessaan Friesenistä. Tuosta nuorukaisesta, joka yhdessä Jahnin kanssa loi voimisteluseurat, perusti Lützowin sivusmiehenä vapaajoukot — nuoresta, kauniista, säteilevästä Friesenistä.

Friesenin nimi oli melkein unohtunut, sanoi professori. Nuo muut nimet — Schill, Lützow — niillä oli kaikunsa, koska runoilijat olivat laulaneet niiden kunniaa. Mutta mitäpä ihmiset enää tänä päivänä tiesivät Friesenistä? Hän kaatui Ardennien metsässä, talonpojat murhasivat hänet väijyksistä: ainoakaan sotilas ei olisi kohottanut kättään aseetonta vastaan, niin ylväs oli hänen katseensa. Hänen ruumiinsa kuopattiin salaa, hautansa löytyi vasta vuosien kuluttua: vapaaherra von Viettinghoff otti hänen pääkallonsa mukaansa, matkusteli kolmekymmentä vuotta ympäri maata pääkallo mukanaan, voimatta erota siitä. Niin kaunis oli nuori Friesen.

Lääketieteen opiskelija hymyili itsekseen. Romantiikkaa, hän ajatteli, taivaansinistä romantiikkaa! Pääkallo? Ajat muuttuvat. Raa'at germaaniruhtinaat katkoivat vihollistensa kaulat, tekivät heidän kalloistaan juomamaljoja, joivat niistä punaista viiniä — haa, vihollisen verta! Barokkikauden kunnon porvarit maalauttivat seinilleen hiljaiselotauluja, niissä piti olla pääkallon kuva, 'Vanitas' — sen piti muistuttaa heille kaiken maisen katoavaisuutta. Mutta nykyään tarvitsivat vain ensimmäisen luku-

kauden ylioppilaat pääkalloja anatomiaa opiskellessaan.

Kello löi. Luentosali tyhjeni — Mingard laskeutui portaita. Eteishallissa hän pysähtyi, vilkaisi eri ylioppilasyhdistysten ja liittojen kirjavia kilpiä — varjelkoon, kaikkea mahtuikin Berliinin yliopistoon! Kansallisia ylioppilaita, sosiaalidemokraatteja, kansanpuolueen kannattajia, kommunisteja — katolilaisia, juutalaisia, protestantteja — voimistelijoita, maanpuolustajia, laulajia, urheilijoita, osakuntalaisia. — Kas vain, tuossahan riippui hänenkin osakuntansa kilpi: Korps im Kösener S.E. Normannia, sini-hopeamusta.

Mies- ja naisylioppilaat söivät eväitään, kirjat kädessä, silmälasit nenällä. He olivat kalpeita useimmat, liian paljon valvontaa, liian vähän ravintoa. Hän kääntyi, astui yliopiston takana leviävään puutarhaan, käveli penkkien ja puiden välitse kirkkaassa, lokakuisessa auringonpaisteessa. Joutui Dorotheenstrassen varrelle, pysähtyi maailmansodassa kaatuneiden ylioppilaiden muistopatsaan kohdalle, jäi katselemaan tuoreita seppeleitä. Heitä ei unohdettu, noita Langemarckin nuorukaisia —

Hän käveli kadun poikki, joutui hiljaiselle Hegelinaukealle, silmäili kaupustelijain kirjarattaita. Samassa hän kuuli tervehdyksen, kirkkaan ja heleän: »Hei, Mingard!»

Hänen luokseen juoksi nuorukainen, ojensi hänelle kätensä. »Terve, Hellmut, mitä hommailet?»

Mingard laski kädestään kirjan, jota oli silmäillyt.

»Horst Wessel — sinäkö? Täällä yliopiston vieressä — joko vihdoinkin aiot ryhtyä töihin?»

Ylioppilas naurahti. »Kaikkea vielä, niin pitkälle en sentään ole joutunut. Kävelin vain sattumalta ohitse.»

Mingardin äänessä oli moittiva sävy. »Grünewaldissakaan sinua ei enää näe — Wienistä palattuasi ei kukaan ole enää nähnyt sinua osakunnassa. Sinulla on jo kaksi nauhaa — sinun pitäisi todella huolehtia enemmän nuorista osakuntatovereistasi.»

Nuoren ylioppilaan kasvot synkkenivät, hänen ylähuulensa vavahti hieman. »Montako uutta fuksia on tullut? Viisi, kuusi ehkä! Jospa heitä olisi kuusisataa! Heidän pitäisi muka oppia miekkailemaan, sapelit, floretit — haastaa kaksintaisteluun poikia, jotka ovat yhtä viattomia kuin he itsekin. Mutta todellinen vihollinen sylkäisee kaikille säännöille. Pitää teräspamppuja taskussaan, veitsiä, taskuaseita, taistelee omalla tavallaan —» Hän pysähtyi äkkiä puheessaan, jatkoi hitaasti: »Meidän aikamme, käsitäthän, meidän aikamme —»

»No — mikä on hätänä?» Mingard ahdisti. »Oletko yhä yhtä umpimielinen? Mitä oikeastaan haudot?»

Horst Wessel katsoi häntä silmiin. »Tule luokseni joskus», hän sanoi, »niin otan sinut uskotukseni.»

»Kunpa vain ehtisin!» Mingard vastasi. »Tiedäthän, että luen parhaillaan lopputenttejä.»

»Se on totta, totta», nuorukainen nyökkäsi. »Sinun täytyy päntätä! Joku miekkailee, toinen pämppäilee. Joku urheilee ja toinen hurjistelee ja tutkii Berliiniä. Eikä kukaan —»

»Eikä kukaan — mitä?» lääketieteilijä kysyi vaativasti. »Anna fuksien leikkiä, onhan heidän pian alettava kiskoa ruokarattaita. Koska sinä olet ryhtynyt siveyssaarnaajaksi?»

Osakuntatoveri tuijotti häntä. »Minäkö? Mitä tekemistä minulla on moraalin kanssa? Etkö tajua, että tällaisena aikana mies voi ajatella vain yhtä asiaa? Vain yhtä ainoaa asiaa ja se asia on — isänmaa!» Hänen katseensa poltti Mingardia, hänen kätensä puristuivat nyrkkiin. Ja ahdistuneina kuiskauksina kohosivat sanat hänen huulilleen: »Myrskyä, myrskyä soittakaa kellot! — Soittakaa tyhjiksi maantiet ja pellot! — Soittakaa kokoon miehet ja lapset — soittakaa vanhukset harmajahapset — soittakaa hereille nukkuva kansa — soittakaa äidit kehdoiltansa! — Myrskyä, myrskyä soittakaa! — Kansani, uskosi, voimasi nosta! — Enää et nukkua saa, et saa! — Saksa, jo kosta!»

Mingard ajatteli: »Hän palaa. Poika liekehtii.» Hän kysyi: »Mikä laulu tuo on?»

»Muuan runoilija kirjoitti sen — ainoakaan ihminen ei tunnustanut häntä hänen elinaikanaan, mutta vielä hänet tunnustetaan: Dietrich Eckart oli hänen nimensä.» Horst Wessel naurahti. »Laulamme joskus hänen lauluaan kokouksissamme. Mutta sen sanoja pitäisi huutaa kaikilla kujilla ja turuilla. 'Soittakaa jymisten ylitse maan — kansani, voimasi nosta — soittakaa vainajat haudoistaan — Saksa, jo kosta!'» Hän tarttui ystävänsä käteen, puristi sitä tiukasti. »Voi hyvin, Hellmut — kenties sinulla kuitenkin joskus on aikaa, kaikista tutkinnoista huolimatta!»

Hän nyökkäsi toverilleen, juoksi kevein askelin katua pitkin.

Mingard katseli hänen jälkeensä. Poika oli solakka, pitkä. Hän oli paljain päin, aamutuulen henkäys hyväili hänen vaaleita hiuksiaan. Hänen yllään oli nahkajakku, lyhyet nahkahousut, hänen polvensa olivat paljaat. Hän pysähtyi kadunkulmaan, kääntyi vielä kerran, huiskutti kädellään. Hänen naurunsa oli poikamainen — hänen kasvonsa ruskeiksi paahtuneet, jalo oli hänen kaartuva nenänsä, otsa korkea, silmät loistavat.

Mingard nyökkäsi päätään. »Friesen», hän mutisi itsekseen, »nuori, kaunis, säteilevä Friesen!» — Hän palasi kadun poikki puutarhaan — ylioppilaitten sankaripatsaan juurelle oli ilmestynyt uusi seppele. Hänen katseensa osui seppelenauhan sanoihin, hän luki: *Invictis victi victuri* —

Jokin havahtui hänessä, vaati häntä juoksemaan osakuntatoverin jälkeen. »Poika palaa», hän ajatteli, »palaa tuhaksi!» Mutta hän hillitsi itsensä, joudutti askeleitaan — takaisin yliopistoon. Kirottu tentti, totisesti!

* * *

Fischerstrasse, talo numero 30 — pienessä huoneessa istui kolme nuorukaista vuoteen reunalla. Vanha nainen istui kumarassa ompelukoneensa ääressä. Ovi avautui jälleen, huoneeseen astui neljäs nuorukainen.

»Eikö Albert ole kotona?» hän kysyi.

Nainen kääntyi. »Kas, Richard Fiedler! — Albert

meni toimittamaan jotakin asiaa, palaa kohta.» Hän nousi. »No niin, emmähän enää välitä häiritä, menemmähän keittiöön tämän rukkini kanssa.» Pojat tarttuivat ompelukoneeseen, kantoivat sen keittiöön. Kuva pysyi aina samanlaisena: rouva Sprengel istui aina koneensa ääressä, nousi aina ja meni keittiöön poikansa toverien kokoontuessa. Hän ei kysynyt mitään, ei sanonut sanaakaan, antoi kaiken mennä menojaan — mutta tiesi varsin hyvin, mitä milloinkin oli tekeillä.

Ylioppilas astui huoneeseen, hänen kanssaan tuli Albert Sprengel, iskujoukon johtaja. SA:n joukot jakaantuivat sotilaalliseen tapaan lippukuntiin, jotka vastasivat rykmenttejä, ja iskuihin, jotka vastasivat komppanioita. Iskut jakaantuivat ryhmiin. Horst Wessel kuului Wienistä palattuaan Sprengelin Isku ykköseen — samoin hänen nuorempi veljensä Werner, joka luki lakia samoin kuin hänkin. Pojat ponnahtivat jaloilleen, tervehtivät molempia tulijoita.

Iskujoukon johtaja antoi määräyksensä: »Siis kello kahdeksan kokous Grünstrassen varrella. Tohtori Goebbels puhuu. Isku I toimii salinturvana. Itse menen ensin Horstin kanssa Charlottenburgiin, Horstilla on sikäläisille kommunisteille vielä jotakin sanottavaa. Meikäläiset odottavat Jüdenhofissa. Richard, sinä haet heidät, johdat heidät kokoushuoneistoon, vastaat salista, kunnes palaan. Tiedän, että voin luottaa sinuun.» Molemmat nuorukaiset seisoivat vastakkain. Vaaleatukkainen, sinisilmäinen iskunjohtaja Sprengel ja hänen ryhmänjohtajansa, tumma, hehkuvasilmäinen Fiedler. Fiedler kohotti kätensä tervehdykseen, kalautti kantapäänsä yhteen.

Kääntyi sotilaallisesti, poistui kolmen toverinsa kanssa huoneesta.

Horst Wessel huusi hänen jälkeensä: »Richard, kuulehan! Veljeni on mukana tänä iltana — pidä puolestani huolta pojasta!»

Ryhmänjohtaja Fiedler kääntyi häneen päin, naurahti. »Vai Werner? Älä hätäile, jok'ikinen iskumies rakastaa häntä — pojat antaisivat vaikka henkensä hänen puolestaan.»

Äiti Sprengel tuli keittiöstä, toi voileipiä, kullekin kaksi siistinä pakettina. »Illallisenne», hän sanoi, »pistäkää taskuun.»

Fiedler juoksi tovereineen alas horjuvia portaita. Molemmat jälkeenjääneet seurasivat vanhaa rouvaa keittiöön. Äiti ei hukannut aikaa, hän oli jälleen kyyryssä ompelukoneensa ääressä. »Etkö voisi edes hiukan levätä, äiti?» ryhmänjohtaja kysyi. »Onhan minulla jo paikka, ansaitsenhan jo.»

Äiti ei edes kohottanut katsettaan. »Kukapa tietää, miten kauan sitä kestää? Ja poikaseni — tiedäthän, etten voi muuta. Minun on pakko polkea rukkiani, se hälventää raskaat ajatukset. Kun työ ei enää mulle maista, silloin saatte kohta kantaa minut kirkkomaahan!»

Hänen poikansa naurahti. »No, sillä ei vielä ole kiirettä.» Hän suuteli nopeasti äitiään otsaan. »Minun pitää jo lähteä, äiti.»

Äiti kohotti katseensa. »Menetkö Horstin kanssa? — Se on hyvä, voin olla rauhallinen.»

* * *

Albert Sprengel istui raitiovaunussa, palasi Charlottenburgista. Hän oli tyytymätön, ei ollut ehtinyt kuulla ystävänsä puhuvan kommunistien kokouksessa. He olivat nostaneet rähinän kuten tavallisesti, olivat kerran toisensa jälkeen pyytäneet puheenvuoroa. Lopulta heille oli luvattu, että Horst saisi puhua kokouksen päätyttyä — mutta Albert ei enää voinut odottaa kauempaa, hänen oli palattava iskujoukkonsa luokse. Hän nousi vaunusta, juoksi katuja pitkin, Grünstrassella oli mustanaan ihmisiä, punarintamalaiset olivat piirittäneet kokouspaikan. Poliiseja. Hän hiipi joukon halki, pääsi kokoustaloon, ilmoittautui. Kokoussalissakin oli paljon kommunisteja — mutta heitä ei tarvinnut pelätä, niin kauan kuin Isku I huolehti järjestyksestä. Fiedler kertoi hänelle: rähinää ja melua tietenkin, tohtori Goebbelsin puhe oli keskeytynyt lukemattomia kertoja. Mutta sellaistahan oli aina, sekä siellä että täällä. He sulkivat puhujan keskelleen, marssivat ulos sulkeutunein rivein, ryhmänjohtaja Fiedler kärjessä, Albert viimeisenä miehenä — hänellä oli vaarallisin paikka. Huutoja kajahteli: »Punarintama!» — »Eläköön Moskova!» — mutta myös: »Heil Hitler!» ja »Herää, Saksa!» He pääsivät lävitse, ihmiset väistyivät syrjään vastahakoisesti, missään ei syntynyt yhteentörmäystä. Poliisit, heitä oli vain pari, riemuitsivat kaiken sujuessa näin rauhallisesti. He ehtivät maanalaisen asemalle: päästyään onnellisesti sulkuportin toiselle puolelle he olivat turvassa. Joka kerta junan pysähtyessä ryhmänjohtaja päästi muutamia miehiä menemään, käski jokaisen olla varuil-

laan: varjelkoon, juuri kotimatkahan oli vaikein, kun heidän oli pakko keskellä yötä yksitellen hävitä pilkkopimeille kujille, joiden jokaisessa kulmassa väijyi kuolemanvaara!

Äkkiä alkoi huhu kulkea — vain taivas tiesi, miten nämä huhut syntyivät: yhä uudelleen, joka päivä ja joka hetki, syntyi huhuja, eikä kukaan tiennyt, miten ja mistä! Tällä kertaa väitettiin, että Werner Wessel puuttui joukosta, hän ja neljä muuta iskumiestä. Kukaan ei ollut nähnyt heitä huoneistosta poistuttaessa, he eivät olleet marssineet muiden mukana, asemilla heitä ei näkynyt. Kenties he olivat jääneet kokoussaliin. Iskunjohtaja päätti heti hakea heidät sieltä — ulos maanalaisesta ja takaisin Grünstrasselle. He saapuivat kokoussaliin, toinen toisensa jälkeen — ei, siellä ei enää ollut ketään. Siis takaisin, yksitellen niinkuin tullessakin. He kokoontuivat uudelleen vasta kadunkulmassa. Sprengel laski miehensä: hänellä oli vielä yhdeksän miestä mukanaan. Mutta punaisten joukko oli ehtinyt paisua tavattomasti, heitä saattoi olla neljäsataa, ehkä enemmänkin. He lähtivät menemään pitkin Wallstrassea, nyt vasta punaiset huomasivat heidät ja alkoivat ajaa heitä takaa — iskunjohtaja ei päästänyt punaisia lähelle. Hänen miehillään ei ollut ainoallakaan taskuasetta. Hän pamautteli yksin, ikään kuin aseita olisi ollut puoli tusinaa, ampui kymmenen, kaksitoista laukausta peräkkäin. He käyttivät hyväkseen hengähdysaikaa, juoksivat, pääsivät onnellisesti Inselbrücken asemalle. Albert alkoi uudelleen ampua, suojeli tovereitaan, kunnes kaikki olivat päässeet

sulkuportin toiselle puolen. Heillä oli hyvä onni, viimeinen yöjuna ajoi juuri jyristen halliin.

Iskunjohtaja tarkasti karitsansa. Kukaan ei ollut haavoittunut. Hän päästi heidät eheinä menemään, vuorotellen. Molemmat viimeiset hän saattoi itse kotiin, lähti sitten yksin yöhön. Hän hiipi talojen seinustoja pitkin. Kääntyessään Molkenmarkt-torille hän törmäsi epäilyttävään nuorukaiseen. Hän kavahti taaksepäin, käsi sujahti taskuun — sitten hän purskahti nauruun. »Sinäkö, Horst? Mistä olet tulossa, lurjus?»

Ylioppilas kertoi. Kokous Charlottenburgissa oli kestänyt kokonaisen iankaikkisuuden. Lopulta he eivät kuitenkaan olisi halunneet antaa hänen puhua. Vasta hänen sanottuaan, että heidänkin kokouksissaan jokainen kommunisti sai puhua niin paljon kuin vain halusi, he olivat päästäneet hänet esiintymään. Hän oli käyttänyt tilaisuutta perusteellisesti hyväkseen, oli pitänyt reilun pikkupuheen — ja seurauksena oli ollut, että puheen jälkeen oli hänen seuraansa liittynyt kolme nuorukaista, ne lähtivät hänen mukanaan. Hän piti heitä varmoina miehinä, olivat kunnon kavereita, nuo kolme, juuri sellaisia miehiä, joita SA kaipasi!

Sen jälkeen hän oli kiirehtinyt kotiin — veljensä vuode oli tyhjä. Siis takaisin kadulle —

He juoksivat rinnakkain katuja pitkin. Kadut olivat tyhjiä tähän aikaan, kapakat kiinni. Mühlendammin kohdalla, aivan Säästökassan vieressä, heitä vastaan tuli ryhmä miehiä, jokaisella käsi oikean-

puoleisessa takintaskussa — sormi liipasimella, niinkuin heilläkin.

»Sakilaisia!» ylioppilas kuiskasi.

Iskunjohtaja vastasi: »Eipäs, kaveri, nuo eivät ole yörosvoja! Punaisten vartio — huomio!»

He kävelivät suoraan miehiä kohden — nämä pysähtyivät tuokioksi. He näkivät käsien vaaleina kohoavan hitaasti taskuista.

»Pidä varasi, Horst!» Sprengel huudahti, »ne paljastavat tykkinsä! — Tulta!»

He ampuivat molemmat — suoraan taskun lävitse. Muuan miehistä kiljahti —

»Tuon nipistimme!» iskunjohtaja tuumi.

Kommunistit pakenivat, raahasivat haavoittuneen mukanaan.

Albert saattoi ystävänsä kotiin, jäi kadulle odottamaan. Kohta avautui yläkerran ikkuna. »No, onko Werner palannut?»

»Makaa jo vuoteessaan ja nukkuu kuin porsas», ylioppilas vastasi ikkunasta.

Iskunjohtaja nyökkäsi tyytyväisenä. »Selvä on, siinä tapauksessa minäkin voin palata äitini luokse.»

* * *

Seuraavana iltana saapui sana, että Albert Sprengel ja pari hänen toveriaan oli vangittu — Inselbrücken ja Säästökassan kohdalla sattuneiden ampumistapausten takia. Se ei ollut lainkaan outoa. Eihän heidän joukossaan ollut ainoatakaan, joka ei jo olisi viettänyt paria yötä putkassa. Heillä oli

sielläkin suhteensa: Horst Wessel sai eräältä poliisiystävältään tietää, että poikia aiottiin kuulustella seuraavana aamuna. Hän kiirehti Aleksanterinaukealle, nousi portaita — voi sentään, hän tunsi hyvin »Aleksin», hänen ei tarvinnut edes kysyä tietä. Hän laukkasi edestakaisin pimeässä eteisessä, odotti kädessä mahtava tötterö, joka oli reunojaan myöten täynnä voileipiä: vangeilla oli aina nälkä, tällaisessa tapauksessa pollarit ummistivat toisen silmänsä. Lopulta toverit tuotiin esiin. Ensimmäisenä kuulusteltiin iskunjohtajaa. Ylioppilas sujuttautui toisten rinnalle, ojensi runsaudensarvensa, vaihtoi nopeasti poikien kanssa muutamia kuiskauksia. Hän sai kohta selville, että poliisit tälläkin kertaa olivat siepanneet väärät miehet: kaikki nämä iskumiehet olivat lähteneet kotiin heti kokouksen jälkeen, kenelläkään heistä ei ollut milloinkaan ollut taskuasetta. Sitten Sprengel tuli tutkintohuoneesta, muuan vartija asettui heti aivan hänen rinnalleen. Samalla kertaa tuotiin käytävän toisesta päästä kolmea nuorukaista. Horst älysi heidän varmaankin olevan kommunisteja. Hän järjestäytyi iskunjohtajan viereen, tarjosi hänelle voileivän, tarjosi vartijallekin — tämä kiitti ja kielsi. Mutta kääntyi puoleksi, antoi Sprengelin syödä rauhassa, ei ollut huomaavinaan.

Ylioppilas taivutti päänsä, kysyi kuiskaten: »Tunnetko noita?»

Albert vilkaisi tulijoita, jauhoi leipää suussaan, kuiskasi sivumennen: »Noitako? Poikaseni, nuo eivät varmastikaan olleet mukana! Muuten olisi käynyt toisin!»

»Mitä miehiä ne ovat?» Horst Wessel kysyi.

Poliisi kääntyi puoleksi. Ylioppilas jatkoi heti matkaansa, ojensi kommunisteille voileipätötteröään. He vilkaisivat häntä, olivat heti selvillä hänestä. Kolmas kieltäytyi ottamasta, mutta molemmat muut tarttuivat ahneesti voileipiin: voileipä pysyi voileipänä. Tietysti he saattoivat kadulla ampua toisiaan, mutta poliisilaitoksessa saattoi silti ottaa vastaan voileivän vastustajaltakin, se oli vain tervettä järkeä.

»Etkö olekin Jüdenstrassen Wessel?» kysyi muuan heistä.

Ylioppilas nyökkäsi, palasi Sprengelin luokse. »No?»

»Muuan heistä on Scherlinski», iskunjohtaja kuiskasi. »Se, joka puhui kanssasi, on Camillo Ross. Kolmannen oikeaa nimeä en tiedä, sen, joka ei huolinut voileipää, sanovat häntä 'Schlageteriksi'!»

»Schlageteriksi?!» ylioppilas huudahti. »Miksi niin?»

»Ette saa puhua vankien kanssa», varoitti poliisi. Horst jatkoi matkaansa tötteröineen, palasi jälleen takaisin muutaman minuutin kuluttua. Iskunjohtaja otti uuden voileivän, pureskeli halukkaasti, mutisi: »Enpä tiedä. Kenties he tietävät ärsyttävänsä meitä antaessaan heikäläisille tuollaisia nimiä! — Ne ovat jäykkiä poikia, kaikki kolme — surkeaa vain, että he kuuluvat Punarintamaan! Heidän pitäisi liittyä meihin.»

Vartija astui ikkunan ääreen, veti veitsen taskustaan, alkoi puhdistaa kynsiään. Sprengel huomasi sen, kuiskasi: »Tule lähemmäksi, kuulehan!»

He painoivat päänsä yhteen, katselivat avonaista tötteröä, ikään kuin olisivat havainneet kultaa sen pohjassa. Iskunjohtaja puhui nopeasti, sysäyksittäin. Horst nyökäytteli innokkaasti.

»Tajusitko?» Sprengel sähähti. Ylioppilas sysäsi tötterön hänen käteensä, juoksi käytävään, kiirehti alas portaita.

Kommunisteja kuulusteltiin ensin, sitten SA:n miehiä. Poikien toisen toisensa jälkeen palatessa kuulustelusta saattoi jokaisen kasvoista havaita, ett'eivät poliisit tienneet mitään, olivatpahan vain umpimähkään siepanneet muutamia — tunnin kuluttua he pääsisivät lähtemään tiehensä. Lopulta Albert kutsuttiin uudelleen kuulusteltavaksi.

Poliisitarkastaja huudahti hänelle: »Kas niin, Sprengel, tunnustakaa nyt lopulta — salaileminen on vallan turhaa. Olemme kiistämättömästi todenneet, että olitte mukana mylläkässä.»

Iskunjohtaja nauroi ääneen: »Tämäpä on minulle vallan uutta, herra tarkastaja. Enhän koskaan ole missään mukana, tiedätte sen itsekin ihan hyvin!»

Poliisivirkailija sytytti savukkeen, laski savukekotelon varsin silmäänpistävästi keskelle pöytää. »Kas niin, Sprengel, kuulkaahan, me kaksi, mehän olemme vanhoja tuttuja, älkäämme siis kenkkuilko kumpikaan. Tällä kertaa ette pääse livahtamaan — meillä on todistajat. Mutta istukaa, olkaa hyvä — ettekö haluaisi savuketta?» Hän ojensi Sprengelille kotelon, raapaisi tulen tulitikkuun.

Albert istuutui, puhalteli savua paksuina pilvinä ilmaan. »No niin, herra Mühlfriedel — me kaikkihan

rakastamme teitä sydämemme pohjasta, siispä teen mieliksenne: olin todella mukana mylläkässä!»

»Selväpä se», poliisivirkailija nyökkäsi ystävällisesti kuin kiltti setä. »Teidän ei tarvitse lainkaan pelätä — pidämme kyllä huolen lieventävistä asianhaaroista, kun kerran näin rehellisesti tunnustatte asian. Te olitte siis mukana — ensin Inselbrücken kahakassa ja sitten myöhemmin Mühlendammin jutussa. Oliko teillä tovereita mukananne?»

Iskunjohtaja mietti perusteellisesti. »Maanalaisen vaunussa — tosiaankin, meitä oli vielä pari tusinaa jäljellä — kaikki juoksimme sulkuportista. Mutta keitä ne olivat, sitä en tosiaankaan osaa sanoa — laukauksia paukahteli joka puolella — olin vallan hermostunut —»

Herra Mühlfriedel väänsi suutaan nauruun. »Ettäkö te muka olisitte hermostunut muutaman pamauksen takia! Entä sitten Säästökassan kohdalla — teitä oli vain kaksi: kuka tuo toinen oli?»

Iskunjohtaja naurahti. »Merkillistä, sen olen kokonaan unohtanut, herra tarkastaja — minulla on niin helkkarin huono muisti. Ja sitä paitsi, vaikka sattumalta muistaisinkin — tiedätte aivan hyvin, etten kavalla ketään.»

»Ja tuo toverinne», tarkastaja huusi vihoissaan, »tuo, jonka nimeä ette muka muista, hän tietysti ampui, häh? Aivan samoin kuin Inselbrückessä kaikki muut ampuivat — paitsi te itse! Älkää kieräilkö, Sprengel, missä pidätte asettanne?»

Albert tuijotti häneen viattoman hämmästyneenä. »Asettaniko? Eihän minulla ole ikänäni ollut sellaista

— tuskin tiedän edes, miltä reikärauta näyttää! Teidän miehennehän käänsivät koko asunnon nurin tullessaan minua sieppaamaan — totta kai he olisivat sen löytäneet, jos —»

Poliisitarkastaja keskeytti hänet. »Ne olivat piiripoliiseja — tiedätte sen varsin hyvin! Lähetänpä mukananne pari rikospoliisia, silloin vasta tajuatte, mitä kotitarkastus merkitsee.»

Iskunjohtaja lysähti kokoon, pudotti savukkeensa — oli ilmeistä, että hän pelästyi hirveästi. — »Eivät — eivät nekään löydä mitään», hän änkytti.

Herra Mühlfriedel silmäili häntä terävästi, naurahti tyytyväisenä, painoi sitten soittokellon nappia. »Ahaa — saammepa nähdä.»

Sprengel vietiin ulos huoneesta. Vasta hänen ehdittyään oven toiselle puolen hänen kasvoilleen kohosi pikainen, veikeä hymynvärähdys. Hänen aikeensa oli onnistunut. Hän oli saanut poliisitarkastajan tekemään täsmälleen sen, mihin oli pyrkinyt. Kunhan vain toveri Wessel olisi ehtinyt —

Rikospoliisit tulivat, ottivat hänet väliinsä. Toinen oli pieni ja laiha, toinen suuri, mahtavan paksu mies. Ne veivät hänet välissään Aleksista kadulle, vartioivat häntä tarkasti —

Fischerkietzissä talojen portaat ovat jyrkkiä eikä niitä ole hauska kavuta. Iskunjohtaja oli tottunut niihin, juoksi ylös portaita kuin nuori vuorivuohi. Poliisit tiesivät velvollisuutensa, eivät saaneet päästää häntä näkyvistään — kiipesivät hänen jäljessään köhien ja läähättäen, paksu oli aivan hengästynyt päästessään perille. Albert kiskaisi oven auki.

Herran kiitos, vanhus istui kumarassa ompelukoneensa ääressä.

»Vieraita, äiti», hän huudahti. »Herrat rikospoliisit kuvittelevat, että minulla on pistooli!»

»Pistooli — sinulla?» äiti sanoi. »Kaikkea pitääkin kuulla!» Hän sulki toisen silmänsä, katseli poikaansa toisella: se oli veitikkamainen silmäys. Poika tunsi tuon katseen, tiesi heti: Horst Wessel oli käynyt täällä, oli selvittänyt kaiken — ase oli poissa: rikospoliisit eivät löytäisi sen enempää kuin tavallisetkaan pollarit! Hän istahti tuolille kuin ratsun selkään, komensi ylväästi: »Käykää työhön hyvät herrat, kotitarkastus, pyydän!»

Poliisit vaikenivat — jos tässä huoneistossa oli ase, he löytäisivät sen varmasti. Pieni meni keittiöön, paksu jäi huoneeseen, tutki ensimmäiseksi ompelukoneen. Hän työskenteli hyvin hitaasti ja perusteellisesti, tutki lattian, seinät, jokaisen huonekalun —

Toinen palasi jo. »Keittiössä ei ole mitään», hän sanoi. »Joko olet valmis?»

Paksu nyökkäsi. »Jotakuinkin. Vain vuode ja vanha rouva itse ovat tarkastamatta.»

Rouva Sprengel sähähti: »Pitääkö minun kenties riisuutua?»

Poliisi ravisteli päätään. »Se ei ole tarpeellista — kunhan vain nousette seisomaan.»

Poliisimiehet koskettelivat häntä, tekivät sen hyvin taitavasti ja kunnioittavasti. Tarkastus oli lopussa, ennen kuin rouva arvasikaan.

»Entä vuode?» iskunjohtaja huudahti. »Siitä löydätte kokonaisen asevarikon!» Hänen mieltään kut-

kutti, hän halusi nähdä paikan, jossa pistooli oli ollut vielä tuntia aikaisemmin — aivan esillä patjan päällä. Oli ihme, etteivät pollarit olleet huomanneet sitä.

Rikospoliisit nostivat tyynyä, vetivät peiton vuoteesta — jalkapäässä, ärsyttävän näkyvissä oli — pistooli!

Albert ponnahti jaloilleen, pieni poliisi tarttui heti hänen käsivarteensa. Paksu sieppasi aseen, kohotti sen kasvojensa tasalle, tarkasteli sitä — viskasi sen sitten halveksivasti pöydälle. »Paukkupistooli!» hän huudahti kiukkuisesti.

Iskunjohtaja kumartui katsomaan tuijottavin silmin — tavoitti äitinsä katseen, se oli veitikkamainen. Samassa hetkessä hän ymmärsi: Horst oli pistänyt tuon leikkikalun oikean pistoolin sijaan, vaihtanut kapineet. Se oli hänen tapaistaan, voi, tuota peijakkaan Horstia!

Poliisi alkoi haukkua häntä: »Miksi ette heti sanonut tuota?»

Albert nauroi: »No, mutta täytyyhän teidän tehdä työtäkin, kun kerran palkkannekin nostatte — pitäisikö meidän suotta maksaa veromme, meidän veronmaksajaparkain? Ja sanoinhan, että asevarikko oli vuoteessa — olisitte voineet heti aloittaa siitä päästä!»

Pieni otti pistoolin käteensä, tarkasteli sitä. »Kolme panosta puuttuu», hän totesi.

Sprengel vilkaisi pistoolia — se oli totta, senkin Horst oli muistanut ottaa huomioon! Hän nyökkäsi innokkaasti. »Mutta sehän on selvä! Inselbrückessä

ammuin kaksi kertaa, Säästökassan kohdalla kerran. Saamme kai sentään peloitella punikkien lastentarhaa, kun ne kerran ampuvat meitä kovilla panoksilla!»

Poliisit valmistautuivat lähtöön. Iskunjohtaja suuteli äitiään. »Palaan tunnin kuluttua — siihen voit luottaa!»

Hän tunsi poliisilaitoksen tavat, tiesi hyvin, ett'-eivät ne enää voineet teljetä häntä tyrmään kaikkien todistusten murruttua. Herra Mühlfriedel ei tietysti uskonut hänen vakuutuksiaan, mutta herran oli pakko vapauttaa hänet, vaikka se saattoikin kiukuttaa. Mutta eiköhän Mühlfriedel lohduttautunut luottaen siihen, että seuraavalla kerralla olisi hänen vuoronsa!

II.

Marraskuu—joulukuu 1928.

Horst Wessel istuu kotipappilassaan. Hän ajattelee nuorta elämäänsä. Ajattelee isäänsä, uneksii siitä, mikä on ollut ja mikä on tuleva. — SA:n retki Pasewalkiin, Pommeriin — ja miten iskunjohtaja Sprengel sai liikanimen 'Barrikadi-Albert'. — Horst on vankina poliisilaitoksessa, hänellä on kopissaan runsaasti aikaa ajatella.

»Pääsit kirurgian tentistä? No, onneksi olkoon! — Neljäs tenttikö jo? Kas vain, sinähän alat pärjätä — parin kuukauden kuluttua olet valmis mies! — Mitä sanoit? — Mutta tietenkin, kaikki iloitsevat nähdessään sinut, äitini, sisareni, veljeni! — Minäkin — puhelisin mielelläni kanssasi, kaikenlaista! — Lähde heti tulemaan!»

Horst laski puhelimen kuulotorven paikoilleen. »Hellmut tulee käymään luonamme», hän sanoi.

Äiti nyökkäsi. »Hyvä on! Sinun pitäisi seurustella enemmän hänen kanssaan, poikani.»

Horst vilkaisi äitiinsä. »Ja vähemmän muiden kanssa — sitä kai tarkoitat, äiti? Sanonpa sinulle: vaikka toverini SA:ssa eivät olekaan ylioppilaita, vaan lukkoseppiä, puotiapulaisia, autonkuljettajia, tavallisia ihmisiä, niin kuitenkin —»

Äiti keskeytti hänen sanansa, pyyhki keveästi hiukset hänen otsaltaan. »Tiedänhän kaikki asiasi, tiedän hyvin, että ne ovat kunnon poikia. Mutta silti sinun olisi hieman ajateltava myös opintojasi, kuudes lukukausi on jo menossa, sinulla ei enää ole paljon aikaa —»

»Se kyllä selviää, äiti», poika huudahti, »se kyllä selviää. Salli vain minun tehdä, niinkuin itse haluan — silloin kaikki selviää.»

Hän nyökkäsi äidilleen, meni huoneeseensa. Hänestä oli hauskaa, että Mingard oli tulossa. Hän tunsi tarvetta saada kerrankin puhua kunnolla asioistaan, purkaa sydämensä. Hänellä ei ollut mitään salaisuuksia, joita äiti tai sisar Ingeborg tai Werner-veli eivät olisi tienneet, ja tovereiltaan hän ei salannut kerrassaan mitään. Hän puhui heidän kanssaan kaikista päivän tapauksista — mutta asioitahan oli niin paljon, aina tapahtui jotakin uutta. Mikä oli kaiken tarkoitus, mikä oli se voima, joka johti kaikkien tapausten kulkua? Hän tunsi syvästi: kaiken oli oltava juuri niinkuin olikin, juuri niin eikä millään muulla tavoin. Kohtalo oli johdattanut hänet tähän kehitysvaiheeseen — tai Jumala — ken saattoi sen sanoa? Mutta miksi, miksi kaiken piti olla juuri näin?

Hänen osakuntatoverinsa Hellmut Mingard — se mies oli kaiken tämän kiihkeän puuhan ulkopuolella, yläpuolella kenties, tuskin edes tiesikään, mitä näillä tienoin tapahtui joka päivä, melkeinpä joka tunti. Se mies oli rauhallinen, porvarillisen tyyni, viileän harkitseva — voisi sanoa hänelle —

Niin, ja vaikka Mingard ei voisikaan sanoa, selittää

hänelle mitään, vaikka Mingard ei osaisikaan tunkeutua kaikkien asioiden ytimeen, niin kuitenkin keskustelu hänen kanssaan selvittäisi —

Horst katseli ikkunasta ulos syksyiseen puutarhaan. Täällä oli kulunut hänen lapsuutensa, täällä hän oli leikkinyt poikana, kypsynyt nuorukaiseksi, täällä Berliinin vanhimmassa osassa. Jüdenstrasse — juutalaiskatu — täällä oli siis puolisen vuosituhatta aikaisemmin ollut juutalaisten ghetto. Ja muutaman askelen päässä tuonnempana oli Jüdenhof etäällä kadun hälinästä, tuo kuolemanhiljainen aukea, jonka reunassa kasvoi vanha akasiapuu suuren vaaliruhtinaan pienen metsästysmajan edessä. Täällä ei enää ollut juutalaisia, ne olivat poistuneet täältä jo aikoja sitten, elivät hajallaan kaikkialla Berliinissä, olivat kuitenkin, tällä kertaa vapaaehtoisesti, perustaneet uuden ghettonsa. Sen muodostivat Münzstrasse, Grenadierstrasse, Dragonenstrasse. Se oli aivan Aleksanterinaukean vieressä. Mutta hänen isänkotinsa ympärillä asui nykyään porvarisperheiden keskellä monta kommunistiperhettä. Ne vilkuilivat luihusti, kirosivat ja sadattelivat hänen mennessään tapaamaan iskutovereitaan Jüdenhofiin. Hänhän oli Jüdenstrassen vanhan pappilan poika ja pappilakin oli aikoinaan ollut ylhäisen juutalaisen asunto.

Ei silti, hän ei ollut syntynyt täällä, ei ollut berliiniläislapsi — kenties juuri tuo jollakin tavoin erotti hänet hänen tovereistaan, vaikka hän puhuikin heidän kieltään. Hänet oli kastettu Weserin vedellä eikä Spreen. Lapsena hän oli juonut Reinin vettä, niinkuin Josef Goebbelskin, tuo hehkuva mies, Berliinin

johtaja, jonka polttavia silmiä ja nyrkkiin puristuvia käsiä hän rakasti. Kertoivathan kaikki kodin seinät vielä tänäkin päivänä Reinistä! Seinissä riippui kuvia, niitä oli toista tusinaa, ne oli maalannut Eduard von Gebhardt, hän oli maalannut Loccumin luostarin, Düsseldorfin Rauhankirkon ja niin paljon muuta. Isä oli rakastanut tuon vanhan mestarin luterilaista taidetta, oli antanut hänen koristaa Mülheimin kirkon sen kirkkoherrana ollessaan.

Isä — viisi, kuusi hänen kirjoittamaansa kirjaa oli huoneen kirjoituspöydällä. Ne olivat saarnoja, sotamuistelmia, kaikki täynnä runoja. Horst tiesi hyvin perineensä juuri isältään laulajan lahjan, tuon kyvyn, joka sai hänet sepittämään säkeitä, kaikki nuo hilpeät laulut, joita SA lauloi. Musiikillisen lahjakkuutensa, puhetaitonsa, kaiken hän oli perinyt isältään. Hän osasi puhua nuorille ihmisille, Punarintaman miehille, osasi käännyttää heidät, taivuttaa heidät puolelleen — Saksan, isänmaan puolelle. Vanha Nikolain kirkkohan oli aina isän saarnatessa ollut ääriään myöten täynnä, sinne oli virrannut ihmisiä kaikista Berliinin osista, Weddingistä ja Schönebergistä, Länsi-Berliinistä ja Potsdamistakin asti! Niin, hänen isästään olisi minä päivänä hyvänsä voinut tulla rovasti, kirkollisneuvos, piispa — jos hän vain olisi halunnut. Mutta hän oli vain hymyillyt kaikille arvonimille ja kunnianosoituksille, pitänyt parempana pysyä sinä, mikä olikin: kirkkoherra tohtori Ludwig Wesselinä!

Isän ollessa rintamalla he lapset — hän, Inge-sisar ja Werner-veli — olivat leikkineet puutarhassa naapurilasten kanssa. Totisesti, nuo molemmat veijarit

olivat hekin jo ylioppilaita! Siihen aikaan he olivat kaivaneet ampumahautoja, olivat ampuneet ja taistelleet, hyökänneet raivokkaasti vihollismaahan — muurin ylitse ranskalaisen kirkon puutarhaan. Hänen isänsä oli Ranskan rintamalla. Ja kaikki soturit rakastivat häntä. Äidillä oli yhä hallussaan lukemattomia kirjeitä, jotka todistivat sen! Ja suuretkin herrat, ruhtinaat ja kenraalit, pitivät häntä arvossa, kiistelivät hänestä, rakastivat häntä ihmisenä yhtä paljon kuin sotilaspappinakin. Sitten hän oli Balkanilla, myöhemmin Venäjällä. Hindenburg pidätti hänet luonaan itärintamalla, haki häneltä lohtua tuona vaikeana aikana, jolloin näennäisesti menetti keisarinsa suosion. Ylipäällikkö pysyi hänelle kiitollisena. Nyt hän oli presidentti — hänen kuviaan oli isän kirjoituspöydällä, riippui seinässä sen kohdalla. Niiden omistuskirjoitukset osoittivat ylisotamarsalkan lämmintä ystävyyttä.

Isä kuoli sodan uhrina vuosikausia sodan jälkeen — se oli vaikea tapaus, häntä oli hoidettu väärin, se havaittiin liian myöhään — leikkaus ei enää auttanut.

Koskaan, koskaan Horst ei voinut unohtaa viimeistä käyntiään parantolassa, jossa isä makasi. Lukkari oli rakentanut sivuhuoneen oven kohdalle pienen alttarin — tuomiorovasti Vehse, isän virkaveli, toimitti kirkonmenot. Mutta isä itse, kuolemansairaana vuoteessaan puoleksi koholla, luki siunauksen sanat, otti poikansa Herran seurakunnan yhteyteen, yhdisti hänet juhlallisesti siihen vanhaan Jumalaan, johon itse niin lujasti ja rehellisesti uskoi.

Ylioppilas pyyhkäisi otsaansa, johon kihosi kylmää hikeä hänen ajatellessaan tuota kohtausta. Hän saattoi yhä nähdä isän edessään, isä oli vuoteensa jalkapäähän kiinnityttänyt raamatunlauseen: 'Ylistä, sieluni, Herraa äläkä unohda hänen hyviä tekojansa.' Jumalan suurta hyvyyttä osoitti sekin, että hän saattoi vielä päästää ripille oman poikansa! — Juhla oli lyhyt, lääkärit pitivät kiirettä. Hänet nostettiin pyörävuoteeseen, vietiin leikkaussaliin —

He jäivät asumaan pappilaan, elivät niinkuin ennenkin, kasvoivat pappilan puhtaassa, vapaassa ilmassa Hindenburgin kuvien ja mestari Gebhardtin maalausten keskellä. Heidän ympärillään oli kirkkoja: suuri tuomiokirkko, Hedwigin kirkko, Werderin kirkko, saksalainen ja ranskalainen tuomiokirkko. Pappilan takana oli ranskalainen kirkko, sen takana isän P. Nikolain kirkko — se oli täynnä muistoja: siellä oli suuren Pufendorffin hautapatsas, kultaseppä Mannlich von Schlüterin luoma, ihana muistomerkki. Ja Pietarin kirkko ja vanha luostarikirkko, jota P. Nikolai myös suojeli. Vielä oli siellä P. Marian kirkko vainajain tanssia esittävine vanhoine maalauksineen ja ihanine urkuineen ja vanha pitäjänkirkko, jonka kellot aina puolen tunnin kuluttua soittelivat koraaleja ja jonka torniin juhlapäivinä kokoontui soittokunta Jumalaa ylistämään.

Ylioppilas tiesi hyvin: tämä kaikki oli kaukaisen menneisyyden kaikua. Se oli elänyt aikoinaan, oli kenties joskus vielä heräävä uudelleen elämään, mutta tänä aikana se oli kuollutta. Kaikki nämä kirkot olisivat pysyneet tyhjinä, ellei niissä olisi

käynyt muita kuin niiden seurakuntain jäseniä, joita varten ne oli rakennettu. Punainen oli Berliinin sydän. Täällä eli vain välinpitämättömiä, jumalankieltäjiä ja jumalattomia. Taloissa asui sosdemoja ja kommunisteja, Punarintama ja toinen valtakunta hallitsivat katuja. Ranskalainen kirkko oli jo muutettu teatteriksi! Mitenkähän kauan nuo muut vielä pysyisivät Jumalan huoneina? Pian nekin muutettaisiin tavarataloiksi tai kirjastoiksi, elokuvapalatseiksi, teattereiksi, kenties varastohuoneiksi. Niin olisi tapahtunut jo aikoja sitten, elleivät korjaustyöt olisi maksaneet liian paljon: kirkot puolustautuvat, niitä oli kirotun vaikea korjailla ja uudentaa käytännöllisiin tarkoituksiin.

Hän tunsi nuo kaikki kirkot yhtä hyvin kuin ympäristön koulutkin. Häntä siirrettiin koulusta kouluun, muuan kimnaasi suljettiin, toisen opetussuunnitelmaa muutettiin — uudenaikaiseksi, niinkuin ministeri katsoi hyväksi sanoa. Hän aloitti koulunkäyntinsä Köllnin kimnaasissa, joutui sitten Harmaaseen luostariin, sieltä Königstadtin, lopulta Luisenstadtin lyseoon. Vaikka sehän ei hänelle merkinnyt mitään, hänen nuoruutensa ei kulunut koulussa — koululla oli tuskin mitään osuutta hänen kehityksessään. Äiti sai kirjoittaa hänelle lukemattomia poissaolotodistuksia hänen yhä uudelleen skraabatessaan. Opettajilla ei enää ollut pienintäkään vaikutusta oppilaihinsa — tuona kiihkoisena aikana.

Sota — sitä käytiin jossakin kaukana, monen tuhannen kilometrin päässä, mutta vallankumouksen

kymmenvuotias poika joutui elämään kouraantuntuvan läheltä. Konekiväärit rätisivät, pommeja viuhui joka päivä katujen poikki kohteinaan ympäristön suuret rakennukset — raatihuone, kaupungintalo, poliisilaitos, hovioikeuden rakennus. Miten autuas hän oli voidessaan ensimmäisen kerran siepata mukaansa käsigranaatteja, joita oli kasattu pinottain raatihuoneeseen. Niillä harjoitettiin kauppaa koulussa: hän vaihtoi ne kahteen teräskypärään, toisen hän piti itse, toisen antoi veljelleen. Puusapelit, hernetykit, leikkipistoolit — he nauroivat niille, tämä nuoriso leikki oikeilla aseilla. Huoneessa oli kasoittain kiväärinpanoksia. Hänen pieluksensa alla oli aina ladattu revolveri. Joskus hän unohti sen noustessaan, kiirehtiessään suinpäin kouluun — kerran hän ryntäsi takaisin kotiin noutaakseen sen: isoäiti seisoi huoneessa käsiään väännellen ja valittaen — varjelkoon, voi, tätä taloa, voi, tällaista aikaa, voi, tällaisia nuoria! Mutta lopulta isoäiti rohkaistui, teki lujan päätöksen — otti nenäliinan, tarttui huolellisesti aseen kahvaan — näytti aivan siltä kuin hän olisi nostanut kuollutta hiirtä.

Sekin oli kuva, jota ei ikänä voinut unohtaa! Totisesti, hän tunsi kaikki erilaiset aseet yhtä hyvin kuin lyijykynänsä ja kynänvartensa, käsitteli niitä yhtä huolettomasti kuin lusikoita ja kahveleita, luutunkieliä ja pianon koskettimia. Olihan hän jo kuusitoistavuotiaana palvellut Mustassa maanpuolustusjärjestössä! Sitä ennen kuulunut Bismarckin nuoriin, ryhmään Prinssi Oskari — siihen kuului poikia ja tyttöjä, se oli hänen mielestään kuin seuraleikkiä.

Siellä hän ei kauan viihtynyt, joutui Bismarck-liittoon, jota silloin johti Wilhelm Kube. Se oli jo reilumpaa menoa — hänestä tuli ryhmänsä 'Kruununprinsessan' sotilasjohtaja. Sitten, seuraavana vuonna, hän liittyi 'Viikinkiin' — kapteeni Ehrhardt oli siihen aikaan johtaja, johon nuori Saksa kiinnitti toivonsa. He saivat perusteellisen koulutuksen eri aselajeissa, harjoittelivat öisin maastossa — työskentelivät myös kaduilla, sekaantuivat politiikkaan, taistelivat Hindenburgin valitsemisen puolesta. Juuri hänen saadessaan ylioppilastodistuksensa, päättäessään koulunkäyntinsä, hajoitettiin 'Uudelleen järjestämisneuvoston' aseelliset järjestöt, 'Viikinki' ja 'Olympia'. Hallitus istui jo lujasti satulassa, tuo hallitus, jota sanottiin Weimarin kokoomukseksi, musta-puna-kultainen: demokraatit, keskusta, sosiaalidemokraatit. Hän epäröi jonkin aikaa, pysytteli syrjässä, liittyi sillä välin — lakitieteen ylioppilaana — ylioppilasosakunta Normanniaan. Miekkaili jo ensimmäisen lukukautensa aikana ja oikeastaan juuri se pidätti häntä osakunnassa. Miekkaileminen tuotti hänelle vaikeuksia. Poikana hän oli neljä kertaa katkaissut oikean käsivartensa, aina samasta kohdasta. Käsivarsi oli parantunut, mutta hän ei saanut käsivarttaan ojentumaan aivan kokonaan kyynärpäästä. Siitä hän ei välittänyt, se haittasi kuitenkin kvarteissa ja pistoissa, hän ei saanut työnnetyksi miekanterää kyllin kauas. Hän alkoi koetella vasenta kättään, aluksi se ei lainkaan sujunut, parin kuukauden kuluttua hänen täytyi jälleen yrittää oikealla. Mutta hän ei antanut perään, sel-

viytyi, taisteli kaksintaistelunsa Berliinissä ja Wienissä ollessaan siellä Alemannian toimivana jäsenenä. Ja hän onnistui — miekkailukirjassa ei ollut toista nimeä, jonka ansioluettelossa olisi ollut yhtä monta haavoittunutta vastustajaa.

Mutta samaan aikaan — ja sitä hänen osakuntatoverinsa eivät tienneet — hän liittyi uudelleen vapaihin puolustusvoimiin, jo muutaman kuukauden kuluttua. 'Viikingin' tarina oli lopussa. Kapteeni Ehrhardt oli vapauttanut heidät kaikki valasta, jonka he olivat hänelle vannoneet. Juuri näinä aikoina alkoi uusi kansallissosialistinen liike ensimmäisen kerran tavoitella vaikutusalaa Berliinissä. Hän liittyi natseihin aivan tietoisesti, oli selvillä siitä, että tulevaisuus oli joko heidän tai kommunistien. Muuta vaihtoehtoa ei ollut. Kummankin suunnan yhteisiä piirteitä olivat vallankumouksellisuus ja epäporvarillisuus sekä suuren ajatuksen synnyttämä rohkea taistelutahto: nuo tavoittelivat köyhälistön maailmanherruutta, nämä taas kaikkien säätyjen ja yhteiskuntaluokkien muodostamaa yhteistä, vapaata Saksaa. Hän ei epäröinyt hetkeäkään, astui Hitlerin lipun alle, hänen vähäisen, halveksitun joukkonsa riveihin.

Puutarhassa alkoi hämärtää, Horst Wessel peräytyi ikkunan äärestä, väänsi sähkönappulaa. Ovikello soi, hän kuuli sisarensa tervehtivän Mingardia. Inge veisi tietenkin Hellmutin ensin äidin luokse! Kahvia, pikkuleipiä, niinkuin oli tapana. Hän avasi oven lähteäkseen muiden joukkoon, epäröi, pysähtyi käsi ovenkahvassa. Kohta, kohta, hän ajatteli, mietin vielä hetkisen —

Hän meni kirjoituspöytänsä ääreen, istuutui, veti auki erään pöytälaatikon. Hänellä oli kolme pistoolia — ne olivat hänen uskolliset seuralaisensa päivisin ja öisin. Eihän hän voinut poistua askelenkaan päähän talosta, ellei hänellä ollut tuollaista kapinetta taskussaan — sen hän oli saanut havaita heti liityttyään SA:n toiseen iskujoukkoon.

Noina syyspäivinä, kuudenkolmatta ikäisenä, hän esiintyi ensimmäisen kerran puhujana, huomasi, että hänen kielensäkin osasi taistella, eivät vain nyrkkinsä. Tosin hän oli puhunut julkisesti jo koulupoikana ja pyytänyt puheenvuoroja kaikissa mahdollisissa kokouksissa. Hän hymyili ajatellessaan sanoja, joilla oli aloittanut ensimmäisen pienen puheensa: »Olen tosin vielä varsin nuori — mutta me, nuoriso, juuri me joudumme pitkien vuosikymmenien aikana kantamaan kansamme hädän —»

Hallitus tarttui jälleen asiaan, hajoitti jälleen aseelliset järjestöt. Mutta he olivat jo oppineet, pysyivät tiukasti yhdessä kiellosta huolimatta: hänen iskujoukostaan, kakkosesta, tuli vaaliyhdistys 'Aleksanterinaukea', hänen ryhmästään viaton kerho 'Alppikukka'. Ja he jatkoivat työtään, hellittämättä, uupumatta — tuo kourallinen harhaantuneita nuorukaisia, jotka tahtoivat valloittaa Berliinin. He värväsivät miehiä joukkoonsa, värväsivät lakkaamatta, kaduilla, ravintoloissa, kaikissa Brandenburgin kaupungeissa.

Hellittämättömän työn keskeltä häämötti valonväläyksiä. Ne olivat hänen lomamatkansa! Äiti oli antanut hänen lähteä kiertelemään maata jo koulu-

poikana, pääsiäispyhinä, helluntaisin, pitkien lomien aikoina. Fuksina hän oli Hellmut Mingardin kanssa matkustanut Tyroliin — myöhemmin vain iskutovereittensa kanssa. Hän ajoi polkupyörällä Nürnbergiin ensimmäisille suurille puoluepäiville.

Hän veti pöytälaatikosta esiin kirjan, johon oli uskollisesti merkinnyt kaikki näkemyksensä ja elämyksensä. 'Retkeni ja matkani' oli kirjoitettu sen ensimmäiseen sivuun. Siihen oli liimattu valokuvia, jotka kertoivat vuoristossa ja nummella, meren rannalla ja vanhoissa, uneksivissa kaupungeissa vietetyistä, onnellisista hetkistä. Mutta — Nürnbergin jälkeen ei enää ollut mitään, ei ainoatakaan sanaa tai kuvaa Wienistä, Wachaun onnellisista, toukokuisista viikoista —

Wien — miten kauas se oli hävinnyt! Saattoiko tosiaankin olla totta, että hän vasta muutamia kuukausia sitten oli palannut Tonavan rannalta? Siellä hän oli ollut vain ylioppilas, vapaa, huoleton poika. Musta-sini-kultainen ylioppilasnauha, toverit vanhan Schottentorin Mitzkossa, Stefaninaukean Saksalaistalossa tai syvällä Urbanuksen kellarissa, joka polveutui Babenbergin ajoilta — musiikkia ja wieniläislauluja, siellä viivyttiin myöhään yöhön. Osakuntatovereiden tietämättä hän kävi joskus Ottakringissä ja Hernalsissa, puhui aivan yksin marksilaisten kokouksissa — palasi takaisin, jäi vielä Kultaiseen Hirveen juttelemaan palveluspojan kanssa, juttu ei tahtonut koskaan loppua. Niin, ja Nussdorfin pieni ulkoravintola, Eichelhof, se oli Kahlenbergin rinteen puolivälissä — sen viinitarhasta näki kauas, laaksoja,

Tonavan mahtavan uoman, uneksivan, valoja hehkuvan satukaupungin. Wieniläishenki — se hälvensi kaiken, mikä hänessä oli raskasmielistä ja pohjoissaksalaista, muutti hänen sielunsa kevyeksi ja valoisaksi, vapautti hänet kaikista murheista.

Entä Rax-alpit ja Wachau — ihana Wachau! Tytön nimi oli Rosel. Hän oli naisylioppilas, hyvästä perheestä, musiikkia oli tytön koko olemus — niinkuin hänenkin. Sattuma saattoi heidät yhteen, he tapasivat toisensa, puhuivat keskenään, juoksivat Ringin poikki. Milloin he kävivät linnassa, milloin kansanpuistossa, joutuivat jälleen Prateriin. Sitten helluntaina he matkustivat yhdessä nauravaan, huikaisevan valoisaan Wachauhun.

Horst sulki silmänsä. Dürnstein, Dürnsteinin linna — voisiko hän enää milloinkaan elämässään olla yhtä onnellinen? Voi, tuota ihanaa, kukkivaa maata, tuota rakasta, suloista tyttöä, hänen kultaista wieniläissydäntään!

Hän veti kirjeen taskustaan — se oli saapunut pari päivää aikaisemmin. Hän hapuili pöytänsä laatikkoa, siellä oli vielä kolme — ei, neljä — hyvää, rakasta kirjettä. Hän ei ollut vastannut ainoaankaan. Ei niin, ettei hän olisi halunnut vastata — monta kertaa hän oli istuutunut, kirjoittanut tytön nimen: Rosel — ei mitään muuta! Jokin pidätti häntä, jokin surisi hänen korvaansa: et saa kahlehtia häntä. Et saa pidättää häntä — hän ei saa jäädä odottamaan sinua! Hän ei ymmärtänyt, mikä häntä hillitsi. Rosel oli neljä lukukautta häntä nuorempi, terve, reipas ja vapaa. He sopivat yhteen kaikissa

suhteissa. Ja he rakastivat toisiaan. Äiti olisi varmasti tyytyväinen — eihän äiti ollut milloinkaan kieltänyt häneltä mitään! Parin vuoden kihlausaika — oh, hän ei pelännyt elämän taistelua. Tietysti hän selviäisi, aivan yksinkin, äidin avutta — tarvitsematta edes omaisuutta, joka oli äidin hallussa. Mutta kuitenkin — ei! Mutta miksi — ei?

Jälleen tuo jokin valtasi hänen mielensä. Jälleen hän tunsi järkähtämättömän varmasti, etteivät he kaksi milloinkaan enää joutuisi yhteen — samalla tavoin kuin silloin Wachaussa. Voi, tyttö — tyttö! Hän ei tiennyt, miten tytön kävisi. Mutta hän, hän itse, hän ei saanut sitoa itseään kehenkään ihmiseen, ei kehenkään, sen hän tiesi. Hänellä oli vain työnsä, hänellä oli Saksan kansa! Vain sitä varten hän oli olemassa, muuta tarkoitusta hänellä ei ollut. Hän avasi kirjeet, luki rivin sieltä, toisen täältä, painoi huulensa tytön nimeen. Repi sitten paperiliuskat, toisen toisensa jälkeen, viskasi palaset paperikoriin. Se oli hänen menneisyytensä, se oli lopussa ja ohitse: mikään ei saanut pidättää häntä hänen tiellään.

Missä ihmeessä Hellmut viipyi? — Tämän kaiken hän tahtoi sanoa Hellmutille, tämän ja vielä paljon muuta. Tahtoi kysyä Hellmutilta —

Mingard avasi oven, ojensi hänelle kätensä. »Hyvä, että tulit», Horst sanoi, »olen jo kauan odottanut sinua. Tahdoin puhua kanssasi — Istuhan!»

Lääketieteen ylioppilas heittäytyi nojatuoliin, ojenteli sääriään. »No, annahan kuulua — minä kuuntelen. Tahdot puhua itsestäsi — eikö totta?»

Horst katseli häntä, nyökkäsi. Tunsi samassa

hetkessä, ettei voinut sanoa vähäistäkään sanaa. Ei Hellmutille eikä kenellekään — hänen oli yksin ratkaistava kohtalonsa.

Hän sanoi: »Itsestänikö — mitäpä minussa olisi puhumista? Kerrohan — kerrohan — tenteistäsi.»

* * *

He matkustivat Pommeriin kuorma-autoissa, kahdeksankymmentä Berliinin SA:n miestä. Aurinko hymyili hakaristilippujen yllä. Jokaisessa kylässä he lauloivat raikkain, nuorin äänin, houkuttelivat talonpojat tuvistaan, pyhärauhastaan, leipurit ja sepät, metsänvartijat ja opettajat, pojat ja tytöt. He lauloivat:

»Et hukassa viel' ole, maamme,
sun kahleihin löi vihamies,
me silti vielä laulaa saamme
sen, minkä leivon laulu ties.
On vielä puiden lehvät vapaat,
näät virran vuorta puhkovan
ja häpeämme yössä tapaat
jo päivänkoiton purppuran.»

»Se on tohtorin lempilaulu», sanoi Richard Fiedler. Iskunjohtaja nyökkäsi. SA:n jokainen mies tiesi sen — siitä tuo laulu sai merkityksensä. He rakastivat *'meidän tohtoriamme'*, Josef Goebbelsiä, tunsivat olevansa samaa lihaa hänen kanssaan. Ja Goebbels taas, hän oli kaukaisen johtajan sijainen, osa Hitleristä itsestään. Näin uskoi tämä nuoriso: Saksa, todellinen, oikea Saksa, ihanan menneisyyden ja kaikesta hä-

peästä huolimatta suuren tulevaisuuden Saksa — se oli Adolf Hitler ja Goebbels ja muut hänen ympärillään — ja hekin, SA:n miehet! He olivat kaikki yhtä, samaa lihaa, heissä oli sama henki, sama toivo ja haave, lujaksi taottu ja murtamaton. Kukaan ei ollut saarnannut heille tätä oppia, mutta he tunsivat sen kaikki, aluksi epäselvästi ja hämärästi, sitten yhä tietoisemmin, yhä selvemmin ja kiihkeämmin.

Toverit lauloivat:

»Pois unohdamme pakkomuurin
ja kahleittemme häpeän,
on hajoava linna Urin,
kun Tellin näämme syntyvän.
Kahletta kantaa miehet heikot,
vapaata varten miekka on:
Vapautta laulakaamme, veikot,
jo Saksan hetki tullut on!»

He tunsivat: heidän tähtensä oli noussut ja heidän Tellinsä oli syntynyt! Kasvoi mahtavammaksi, päivä päivältä yhä väkevämmäksi, kohta se olisi jättiläinen, jonka rinnassa sykkivät miljoonain Saksan miesten sydämet!

Horst Wessel sanoi: »Tunnette kai nuo laulut, joita Punarintaman miehet laulavat — huomaatteko erotuksen?»

Fiedler vastasi: »Tunnenhan toki — jok'ikisen — eikä niiden joukossa ole ainoatakaan, joka meidän laulujemme tavoin vapauttaisi miehen sydämen. Niissä kaikissa on jotakin ahdistunutta —»

Ylioppilas nyökkäsi. Se oli totta: ne vetosivat järkeen, eivät sydämeen. Heidän käännyttäessään

kommunisteja omiin riveihinsä heidän oli puhuttava, vedottava syihin ja vastasyihin. Mutta uudet miehet eivät pysyneet riveissä, ellei heidän sydämiinsä upotettu saksalaista tuntemistapaa — ja siihen tarvittiin jotakin muuta, jotakin, jota tuskin saattoi sanoin selittää. Jotakin outoa, haaveellista, salaperäistä, jotakin, jota heidän jok'ainoan laulunsa jokin kohta huokui.

»Olen miettinyt sitä paljon», sanoi Sprengel. »Marksilaiset vaativat aina vain samaa: varmaa työtä, korkeita palkkoja, lyhyitä työaikoja, leikkiä, urheilua ja huvittelua vapaa-aikoina. Sehän on varsin sievää — mulla ei ole mitään sitä vastaan. Mutta kun joutuu kuulemaan aina vain samaa ja samaa eikä mitään muuta sen lisäksi, niin se vähitellen alkaa ällöttää. Me vaadimme enemmän — ja se muu, juuri se on pääasia!»

Ryhmänjohtaja Fiedler sanoi: »Minä olen lukkoseppä — mutta minä pyrin eteenpäin: joskus minusta varmasti tulee insinööri. Mutta insinööriksi en pyri vain siksi, että ansaitsisin silloin enemmän rahaa — se on minulle aivan samantekevää. Ja täsmälleen samalla tavoin ajattelee Hitlerkin: hän oli muurari tai lankkumaalari tai mikä lieneekin ollut — ellei olisi ollut sotaa ja marraskuun päiviä, hänestä olisi aikoja sitten tullut rakennusmestari tai taidemaalari —»

Iskunjohtaja sanoi: »Hän on itse suunnitellut lippumme — ja ilmaissut siinä kaiken sen, mihin pyrimme. Musta-valko-punainen — se on Bismarckin Saksa. Mutta punainen on vallitsevana värinä, koska me tahdomme tehdä oikean vallankumouksen, *oman* vallankumouksemme. Ja hakaristi, muinainen tuli-

ratas, se peloitti kaikkia ruikuttelijoita jo silloin, kun emme vielä itsekään oikein tienneet, mitä se merkitsi. Vielä tänäkin päivänä siinä on jotakin salaperäistä. Se innostaa, se kiihdyttää samalla tavoin kuin laulummekin! Mitähän, jos yrittäisimme uutta lauluasi, Horst. Iskumme on jo harjoitellut sitä.»

Hän alkoi laulaa ja kaikki muut yhtyivät lauluun:

»Nyt, veikot, laulan teille ma laulun myrskyisen,
se kaikuu sankareille etelän, pohjoisen!
Maan ylle myrskylippu on noussut liehumaan,
se idän, lännen parhaat miehet kutsuu rintamaan.
Ja halki maan kun marssi käy, maa puhkee huutoihin:
Kas, siinä miehet Hitlerin, ens' Isku Berliinin!»

Horst lauloi itse mukana: oli outoa kuulla miesten laulavan laulua, jonka hän oli sepittänyt ja säveltänyt. Hän tunsi itsensä hieman noloksi, kun kaikkien katseet kohdistuivat häneen, mutta samalla vapautuneeksi ja ylpeäksi.

»Oikeastaan on aika huvittavaa», lukkoseppä sanoi, »että kaikilla johtajillamme on jotakin tekemistä taiteen kanssa. En ymmärrä siitä paljonkaan, mutta tunnen sen kuitenkin. Hitler itse on varmasti taiteilija, muuten hän ei ikänä olisi osannut suunnitella tuota lippua tai luoda SA:ta. Ja meidän tohtorimme — hän nauttii eniten silloin, kun seuraa on vain vähän eikä hänen tarvitse pitää puheita, vaan voi sen sijaan lukea ääneen meille jonkin runon. Ja sinäkin, Horst, hitto vieköön, olet aivan samanlainen.»

»Tuki kuonosi, Richard», ylioppilas nauroi. »Mikä johtaja minä muka olen?»

Fiedler sanoi: »No, etpä vielä juuri nyt ole. Mutta Iskun jokainen mies tietää, että sinussa piilee johtajan itu.»

Albert Sprengel nyökkäsi. »Totisesti, Horst, olisipa hienoa, jos sinusta joskus tulisi jotakin — oikein tosi suurta. Hitler on itävaltalainen, pani Münchenissä alkuun koko hoidon. Ja Goebbelsin hän löysi Reinin rannalta ja lähetti hänet tänne valloittamaan Berliiniä — taivas tietää, miten hän osaakin aina asettaa oikean miehen oikeaan paikkaan! Eikös olisi rotevaa, pojat, jos Berliinistäkin kerran nousisi joku? Ja häämöttääpä mielessäni, että tämä plantuntaimi on juuri Horst Wessel —»

Ylioppilas keskeytti melkein hätääntyneenä. »Ole hiljaa! Enhän minä ole sen parempi kuin te muutkaan —»

Iskunjohtaja katsoi häntä silmiin. »Niin, ja juuri siitä onkin kysymys! Mutta sinä osaat ilmaista juuri sen, mitä me kaikki ajattelemme ja tunnemme, vaikka emme osaakaan sitä oikein ilmaista. Wienistä palattuasi sinä olet yksin käännyttänyt yhtä monta punarintamalaista kuin kaikki muut iskumiehet yhteensä. Ja sinun laulusi ovat syntyneet suoraan SA:n sydämestä!»

Tervehdyshuutoja kajahteli heidän edessään — heitä vastaan marssi joukkue, jonka yllä liehui Hitlerin lippu: Pasewalkin SA tuli noutamaan heidät tuohon vanhaan Pommerin kaupunkiin, joka kyrassierien ajoista alkaen ei ollut nähnyt tällaista näkyä. Mutta vastaanottajat toivat myös uutisen mukanaan: Vaara tarjona! Maa poltti tänään Pase-

walkissa — saatuaan kuulla hitleriläisten värväyspäivästä oli Pasewalkin Punarintama pyytänyt apujoukkoja Berliinistä. Ne olivat tulleet jo aamulla rautateitse, ne olivat aivan ylivoimaisia.

He marssivat kaupunkiin, marssivat musiikin soidessa aukeiden poikki ja katuja pitkin, lauloivat laulujaan. Sattui vain vähäpätöisiä kahnauksia, pientä kahakoimista, sillä myös esivalta oli pitänyt varansa, kutsunut kokoon lähiseudun pikkukaupunkien ja maalaiskylien poliisivoimat. Sotaväki odotti hälytysvalmiina kasarmissaan. Iskunjohtaja jätti muutamia miehiä torille vartioimaan kuorma-autoja, muut kokoontuivat ampumaseuran taloon. Se oli järjestetty majoituspaikaksi, siellä oli ruokaa.

Äkkiä melua — hitto tietäköön, taas tuli tuollainen uutinen, josta kukaan ei tiennyt, mistä se tuli: Punarintama oli hyökännyt torille kuorma-autoja vahingoittamaan. Kaikki ponnahtivat jaloilleen, kaikki pyrkivät ulos. Mutta iskunjohtaja käski heidän rauhoittua — vain hän jätti soppansa kylmenemään, lähti menemään kaksi miestä mukanaan. Tällä kertaa uutinen oli tosi: torilla tunkeili parisataa kommunistia, Fiedler seisoi pistooli koholla erään kuormavaunun katolla — samassa hetkessä alkoi laukauksia pamahdella kaikkialla. Sprengel kiskaisi taskuaseensa esiin, juoksi pitkin harppauksin, painoi liipasinta. Lataushäiriö — hän painoi, painoi — tuo kirottu kapine ei toiminut. Mutta Punarintaman pistoolit toimivat erinomaisesti — hän kääntyi, lähti pakoon. Hänellä oli hyvä onni, hän pääsi kadunkulman suojaan, juoksi suoraan poliisien

keskelle, sieltä oli tulossa kolmattakymmentä poliisia, nämä ryntäsivät sapelit koholla torille. Hän juoksi johonkin taloon, työnsi kiireesti pistoolin taskuunsa, päästi poliisit ohitseen. Hän odotti, lähti sitten hiipimään poliisien jäljessä, näki poliisien puhdistavan torin — Herran kiitos, toverit olivat pelastuneet. Siis takaisin ampumaseuran taloon — tuskin hän oli ehtinyt sinne, kun Punarintama alkoi kokoontua talon eteen — jo muutaman minuutin kuluttua alkoivat laukaukset pamahdella. Aluksi taisteltiin vain portin kohdalla, sitten punaiset piirittivät koko rakennuksen, maastoutuivat, tunkeutuivat yhä lähemmäksi avointa pihaa.

»Taktiikka hyvä, kymmenen», Fiedler murahti, »luulenpa, että Scherlinski on niiden mukana!»

»Hän tai 'Schlageter'», vastasi Sprengel. Hän käski miestensä kiskoa esiin kaiken, mikä vain oli irtainta. Pojat kiskoivat pöytiä, penkkejä ja tuoleja, tynnyreitä, kukkalaatikkoja, lankkuja — rakensivat kädenkäänteessä barrikadeja, kohottivat lippunsa liehumaan niiden harjalle. Piirittäjät tunkeutuivat yhä lähemmäksi, neljä, viisi miestä oli jo haavoittunut, lääkintämiehet sitoivat kiireesti hätäsiteillä heidän haavansa. Sitten tuli apu: santarmit ja poliisit tekivät hyökkäyksen — Punarintama vaihtoi heidän kanssaan muutamia laukauksia, peräytyi sitten sulkeutunein rivein. Mutta nyt poliisit halusivat tyhjentää myös hitleriläispesän — siihen iskunjohtaja ei suinkaan aikonut suostua. Eihän hän totisesti ollut rakennuttanut barrikadejaan vain voidakseen siististi antaa poliisien vangita heidät. He nau-

roivat antautumisvaatimukselle, eivät väistyneet ikkunaluukkujen ja barrikadien ääresta, ampuivat edelleen hilpeästi. Poliisit hätkähtivät — sitten he alkoivat vastailla tuleen.

Sprengel kuuli huudahduksen takanaan — kääntyi, näki parin miehensä särkevän mahtavaa laatikkoa. Laudat lentelivät — näkyviin ilmestyi kuvankaunis *tykki*. He tarttuivat sen pyöriin, työnsivät ja kiskoivat sitä, aukaisivat pääoven — kenttätykki kurkisti uhkaavasti ovesta. Se meni jo yli poliisien horisontin — eiväthän he taistelleet koko sydämestään. Kumipamput, sapelit, pistoolit — niistä ei ollut väliä, saattoihan joskus leikkiä intiaania. Mutta kun nuo perhanan pojat turvautuivat jo tykkeihinkin — ei kiitos!

He peräytyivät, kohta ei enää ollut ainoatakaan santarmia näkyvissä. SA riemuitsi voitostaan. Ja Pasewalkin toverit nauroivat täyttä kurkkua: tuo kapine, tuo vanha tykki, oli jo vuosikausia uinunut laatikossaan. Se oli lahjoitettu ampumaseuralle Pasewalkin muinaisten kyrassierien muistoksi. Se aiottiin asettaa näytteille, mutta paikasta kiisteltiin yhä. Se oli seitsemän ja puolen sentin kenttätykki, viaton ja hyväntahtoinen — eihän siinä ollut edes lukkoa — ja sitä poliisit olivat paenneet!

Ilo ei tosin kestänyt kauan. Herra pormestari oli saanut kyllikseen näistä pienistä sunnuntairiemuista. Punarintama oli ikävä olemassa, SA jotakin vielä tuhat kertaa hullumpaa. Mutta nuo molemmat yhdessä — totisesti, piru oli merrassa! Hän juoksi kasarmiin, hälytti sotaväen.

Iskunjohtaja näki komppanian lähestyvän, ratsumestari kärjessä. Yksi ainoa katse riitti: tuo mies tiesi, mitä tahtoi! Vastarinta oli turha — sotaväellä oli raskas aseistus, karabiinit, käsigranaatit — niitä heidän muutamat pistoolinsa eivät kyenneet vastustamaan! Hän astui ovelle, kuuli ratsumestarin äänen, heitä vaadittiin antautumaan. »Sotaväellekö — heti paikalla!» hän huusi vastaukseksi.

Hän kiirehti takaisin, käski miestensä kerätä pistoolit yhteen kasaan. Niitä oli melkein kaksikymmentä, iskunjohtaja sieppasi toisen toisensa jälkeen. »Sinä saat olla sivusmieheni, Horst», hän sanoi. »Pidä kiirettä, aseet piiloon!» He kuormittautuivat pistooleilla, työnsivät niitä taskuihinsa ja saappaihinsa, housuihinsa ja paitojensa alle, eteensä ja taakseen. Sitten iskunjohtaja palasi ovelle. »SA esiin!» hän komensi.

Kaikki kerääntyivät pihalle, neljäkymmentä Pasewalkin miestä, kahdeksankymmentä berliiniläistä, järjestäytyivät pitkiin riveihin, ojennus oli viivasuora — haavoittuneet vasemmassa siivessä. Iskunjohtaja astui ratsumestarin eteen Horst jäljessään, kohotti käden lakkiinsa. »Pyydän, toimittakaa asetarkastus, tutkikaa sekä miehet että talo.»

Ratsumestari nyökkäsi, antoi määräyksensä. Lähetti sisään kolmekymmentä miestä, käveli itse rivejä pitkin, tutkitutti perusteellisesti jokaisen miehen. Iskunjohtaja ja tämän sivusmies seurasivat aivan hänen kintereillään — he olivat ainoat, joiden tarkastaminen unohtui. Tarkastus kesti kauan, vajaa tunti ehti kulua, mitään ei löytynyt.

»Aseita teillä siis ei ole», ratsumestari totesi. »Millä te siis ammuitte — kaksi poliisia on haavoittunut!»

Iskunjohtaja kohautti olkapäitään, osoitti vanhaa kenttätykkiä. »Lukottomilla tykeillä.»

Upseeri katsoi häneen tiukasti, sanoi: »Miehillänne on hyvä ryhti, mutta melkein kaikki ovat laihoja ja kuivettuneita! Vain te molemmat, te ja sivusmiehenne, olette hämmästyttävän lihavia. Vatsanne ovat kerrassaan komeat ja rintanne paisuvat mahtavina. Taidatte olla suursyömäreitä molemmat — rasva vain on jakaantunut hieman omituisiin paikkoihin! — Toivottavasti ette voi pahoin?»

Iskunjohtaja iski jälleen kantapäänsä yhteen. »Käskystä, herra ratsumestari! SA:ssa tarjoillaan reilusti!»

Upseeri iski silmää, nyökkäsi tyytyväisenä: »No niin, se ilahduttaa minua.» Hän vaati berliiniläisiä heti lähtemään tiehensä kuorma-autoissaan, Pasewalkin miehiä palaamaan koteihinsa. Sprengel lupasi huolehtia tästä. Sitten ratsumestari lähti kävelemään ympäri pihaa. »Kuka nuo on rakentanut?» hän kysyi osoittaen barrikadeja.

»Punaiset hyökkäsivät kimppuumme joka taholta», vastasi iskunjohtaja, »niinpä määräsin mieheni rakentamaan barrikadeja suojaksemme.»

Upseeri tuumi: »Ne on suunniteltu varsin taitavasti, nuo barrikadinne, kaikella kunnioituksella sanoen! — Entä mikä teidän nimenne on?»

»Albert Sprengel, lippukunta neljä, Isku ykkönen, Berliini.»

Ratsumestari kohotti käden lakkiinsa. »On ollut hauska tutustua teihin. — Sanokaamme siis näkemiin, Barrikadi-Albert!»

— — Tämä jäi iskunjohtajan pysyväksi nimeksi. Tästä lähtien hän oli vain Barrikadi-Albert.

* * *

Pasewalkin seikkailu ei kuitenkaan onnistunut aivan selkkauksitta. Sprengel oli palannut Berliiniin rautateitse mukanaan haavoittuneet ja — pistoolit. Hänellä oli omat aavistuksensa, hän vainusi, että rakkaat ystävät Aleksanterinaukean varrelta tulisivat häntä vastaan Stettinin asemalle — siksi he nousivat junasta jo Gesundbrunnenissa, pääsivät onnellisesti kotiin. Mutta kuorma-autot pidätettiin, kaikki miehet vangittiin, muiden muassa Fiedler, muiden muassa Horst Wessel.

Vangittiin, päästettiin jälleen vapauteen — poliisilla ei ollut melkein koskaan langettavia todistuksia, vaikka ruhjevammat ja ampumahaavat puhuivatkin selvää kieltään. Mutta pari päivää oli kunkin istuttava, se kuului asiaan, sekä SA:lla että Punarintaman miehillä oli sama juttu edessään. Ylioppilas ajatteli, että tämä kuului heidän ohjelmaansa, siksi se oli nieltävä — vain äidin tähden hän oli murheissaan, äiti ei varmaankaan osannut oikein sopeutua asiaan.

Niin — ja miten hän olisi osannut selittää sitä äidille? Sana kansallinen, sen äiti tietenkin ymmärsi, sen puolesta hän oli valmis uhraamaan kaiken, henkensä ja tavaransa, niin sodan kuin rauhankin aikana. Äiti ymmärsi hyvin, että hän, nuori mies, sekaantui

politiikkaan — yhdistihän juuri kiihkeä innostus kaikkiin poliittisiin asioihin heidät aivan erikoisesti toisiinsa. Mutta kansallissosialistinen suunta, jota hän oli ryhtynyt kannattamaan, oli kuitenkin jotakin toista, jotakin hieman sopimatonta ja ennen kaikkea kovin epäporvarillista. Ja juuri tuo liikkeen romanttinen puoli, innostavuus ja kumouksellisuus, juuri se ajoi sitä eteenpäin, herkeämättä, päivästä päivään. Saksan uudistuminen, kansallisen ajattelutavan elpyminen — varjelkoon, olivathan eri johtajat kaikin mahdollisin tavoin jo pyrkineet samaan päämäärään. Horstilla oli kopissaan runsaasti aikaa ajatella — hänhän oli kuulunut moneen liittoon, tunsi hyvin nuo muut: kaikilta heiltä puuttui jotakin. Bismarck-liitto — siinä oli jotakin riemullista, mutta siitä huolimatta se oli levotonta, päämäärätöntä heilahtelemista suuntaan ja toiseen. Kukin Bismarck-ryhmä menetteli omalla tavallaan — niille oli yhteistä vain kansallinen ajattelutapa. Eikä se pelkästään riittänyt. Bismarckin miehet olivat siveellis-esteettisiä, puhuivat paljon, pitivät esitelmiä, taistelivat saksalaisen kulttuurin puolesta. Nuoret huvittelivat ja leikkivät, sekä tytöt että pojat riehuivat, vaativat 'oikeuksiaan'. Sen jälkeen he leikkivät jonkin aikaa sotahommia — hän itse oli jo viisitoistavuotiaana ollut sotilaallinen ryhmänjohtaja! Lopulta Bismarckin johtomiehet koettivat muuttaa urheilun kiinteäksi yhdyssiteeksi — se oli kenties heidän yrityksistään kaikkein epäonnistunein. Sillä tämä nuoriso oli kerta kaikkiaan poliittista, se innostui vain aatteeseen, johon sekaantui politiikkaa —

Entä retkeilijät ja partiolaiset? Hänen veljensä Werner oli vuosikausia ollut noissa puuhissa mukana — oli kuitenkin lopulta eronnut, aivan samalla tavoin kuin hän itse oli eronnut Bismarck-liitosta, vaikka he molemmat olivat saaneet kaikki taito- ja kunniamerkit, joita oli saatavissa —

Vapaaehtoisliitot, hän mietti, Musta rintama — se oli vakava asia, mutta sillä ei ollut kantavuutta! Se edellytti, että Saksan suuri hetki oli kohta tuleva — särkyi, kun mitään ei tapahtunutkaan. Ehrhardtin 'Uudelleenjärjestäytymisneuvosto' — siihen aikaan sen nimi oli Viikinki — se oli seikkailua, ilmaan hosumista, sissihenkeä — pelkkää sotilaallisuutta vaarallisella pohjalla. Hallituksen kiellon ei olisi tarvinnut merkitä paljonkaan — olivathan SA ja Punarintama myöhemmin osoittaneet voivansa pysyä hengissä ja kasvaa kaikista kielloista huolimatta. Mutta kapteeni oli hajoittanut oman liittonsa, kavaltanut itsensä ja asiansa tehdessään äkkiä ratkaisun »takaisin valtioon». Saman virheen tekivät saksalaiskansalliset alkaessaan parin vaivaisen ministerinsalkun houkutuksesta kannattaa hallitusta — saman virheen teki hallitus allekirjoittaessaan Versailles'n sopimuksen. Olihan naurettavaa laskea aseensa, ojentaa kätensä vihamiehelle, sanoa hänelle: »Olkaamme nyt ystäviä!» — Vihollinen kohtelee aseetonta vain orjanaan.

Entä Teräskypärä ja Kodinturva, jotka hän oli oppinut tuntemaan Itävallassa — nekin olivat pelkkiä aseellisia järjestöjä, voimakkaita ja käyttökelpoisia päättäväisen johtajan käsissä, mikäli —

Niin, mutta eihän voinut jäädä odottamaan, että jotakin tapahtuisi! Jokainen lapsikin käsitti kansansa nääntyvän sotaveroihin ja korvauksiin: siispä miehen oli tartuttava molemmin käsin kohtalon pyörään.

Ja sen teki uusi vapausliike — siten se merkitsi poliittista heräämistä

Heidän johtajansa, Hitler, oli ottanut muiden erehdykset opikseen, Münchenin mellakka aikoinaan oli ollut virhe! Silloin hän oli koonnut yhteen kaiken, mikä Saksassa oli kansallista, luottanut lujasti Ehrhardtiin ja Ludendorffiin, Buchruckeriin ja Kahriin, kansanpuolueeseen, isänmaallisiin, suursaksalaisiin, kodinsuojalaisiin, vapaajoukkoihin ja aseellisiin järjestöihin — ja koko juttu oli ollut vain läiskähtävä isku veteen! Mielipiteitä oli satoja — joskin ne yhtenä yönä mellakan kiihkossa vaikenivat, arkiaamun kalpeassa hämärässä ne kuitenkin pakosta törmäsivät yhteen. Ja vaikka sotaväki ja poliisit eivät olisikaan ampuneet maahan kasoittain miehiä — Münchenin esikunnantalon edessä — saksalaisia miehiä, jotka lähtivät marssimaan kansansa vapauden puolesta, niin tuo saippuakupla olisi kuitenkin olosuhteiden pakosta puhjennut!

Ylioppilas ajatteli: Samalla tavoin kuin hän nyt istui pritsillä, suunnitteli ja mietti mielessään, tuntikausia, pari päivää kenties — samalla tavoin Hitler oli istunut monta kuukautta Landsbergin linnassa Lechin rannalla. Ja tuona aikana hän kasvoi johtajaksi, aivan hiljaa, aivan yksin: rummunlyöjästä tuli sotapäällikkö. Hän oli peruuttamattomasti menettä-

nyt kaiken, suutaroiminen ja paikkaileminen ei enää auttanut, kaikki oli hajonnut, hänen oli siis luotava kaikki perustuksiaan myöten uudelleen! Ystäviltään hän oli oppinut, miten ei saanut tehdä — hyvä, hän päätti oppia vastustajalta, miten oli meneteltävä: siten syntyi uusi järjestelmä, kasvoi kaikkien halveksimisen ja naurun kohteena mitättömyydestä Saksan vapausliikkeeksi.

Horst Wessel hymyili. Kaikki oli niin selvää, niin yksinkertaista ja kuitenkin niin hämmentävää monen rehellisen saksalaisen miehen mielestä. Monet eivät kyenneet sopeutumaan uuteen aikaan. Kannattajien värvääminen vain vaalien aikana — se oli lapsellista, se merkitsi hukkaan kulunutta rahaa, menetettyä työtä. Heidän oli vaikutettava joka päivä, kaikkialla ja kaikilla aloilla. Se oli hiljaista solutustyötä, pienimpiäkin yksityiskohtia myöten suunnitelmallista jäsentelyä: johtajan tahdon oli hahmotuttava jokaisen yksilön mielessä. Ja tuo tahto oli: kaiken luokkataistelun hävittäminen, kansan vapauttaminen kaikesta vieraasta vaikutuksesta. Saksalaisen oli jälleen ajateltava ja tunnettava saksalaisen tavoin. Ja ennen kaikkea ja aina uudelleen ja kerta kaikkiaan: valtaan!

Tähän ohjelmaan kuului myös, eikä suinkaan vähäisimpänä renkaana, taistelu kadusta! Sillä katu oli kiistämättömästi punaisten käsissä noista marraskuun päivistä alkaen, jotka saivat kadulla alkunsa. Tähän päivään asti kansallinen rintama ei ollut tajunnut, ettei sillä ollut pienintäkään mahdollisuutta päästä valtaan, ellei se ensin valloittanut katua! Vapaajoukot saattoivat taistella taisteluja, valloittaa

kaupunkeja, käydä sissisotaa kuten Reinin rannoilla ja Ruhrin alueella — mutta taistelu kadusta, se oli sana, jota he eivät ymmärtäneet. Yhtä vähän kuin muutkaan järjestöt. Kukaan ei ollut edes älynnyt yrittää sitä. Aseelliset järjestöt pysyttelivät syrjässä, kuvittelivat pelkästään sotilasharjoituksilla parantavansa kaiken — elivät salassa.

Uuden liikkeen iskujoukot menettelivät aivan toisin. Ne suunniteltiin järjestyksenpitoryhmiksi, niiden oli suojeltava omia kokouksia, hajoitettava vastustajain kokoukset. Niiden oli myös osoitettava kansalle yhä uudelleen kaikilla kaduilla, kaikissa kylissä ja kaupungeissa: uusi ajatus elää, uusi ajatus, joka taistelee kaiken sen puolesta, mikä on saksalaista, ja on samalla sosialistinen, ja vastustaa kaikkea, mikä on kansainvälistä ja marksilaista. Ehdoton kuri, toiminta sekä päivisin että öisin — se oli pääasia. Jos sen ohessa vielä jäi hieman aikaa sotilasharjoituksiin — sen parempi!

Ylioppilas naurahti. Hän oli totisesti saanut sotilaskoulutuksen sekä Mustassa rintamassa että SA:ssa! Osasi käyttää jokaista asetta, oli osakunnassa oppinut miekkailemaan, osasi nyrkkeillä ja tunsi perusteellisesti jiu-jitsun. Hiihdossa tosin Werner voitti hänet ja sisar Inge oli parempi soutaja ja uimari kuin he molemmat. Mutta oliko hänellä koskaan ollut tilaisuutta soveltaa tietojaan käytäntöön — ennen kuin hän liittyi SA:han? Ja juuri tuota niin sanottu säädyllinen porvaristo ei kyennyt käsittämään: urheiluna nuo kaikki taidot saivat runsaasti tunnustusta, mutta toden tullen niihin turvau-

tumista pidettiin perin paheksuttavana. Jokainen porvari tiesi punaisten joka päivä turvautuvan nyrkkeihinsä ja aseihin, mutta ei kyennyt käsittämään, että vain mies, joka osasi antaa takaisin samalla mitalla ja — paremmin, saattoi saavuttaa jotakin! Katukiveys oli joko hyvällä ja ainaisiksi ajoiksi jätettävä vihollisen haltuun tai siitä oli taisteltava, annettava pitkät piut säädylliselle esiintymiselle ja porvarillisille sopivaisuuskäsitteille, valloitettava katu keinolla millä hyvänsä. Ja niin oli meneteltävä, sillä näinä aikoina saattoi haaveilla vallasta vain se, jolla oli katu hallussaan.

Taivas varjelkoon, se ei suinkaan ollut helppoa, se oli kirotun vaikeaa! Horst ajatteli marssia umpipunaisen Neuköllnin halki, heitä oli kahdeksansataa kahtatoistatuhatta vastaan — mutta he tekivät sen. Hän ajatteli kiihkeää taistelua Farus-saleissa — kolmesataa ruskeapaitaa ja kolmetuhatta punaista! Mutta tohtori Goebbels ei väistynyt paikaltaan, piirijohtaja Daluege ryhtyi taisteluun, kaikki tiesivät: jos he tänään hävisivät, olivat kommunistisen Pohjois-Berliinin kaikki tiet heiltä tukossa ainaisiksi ajoiksi! Jokainen heistä sai vammoja, kolmattakymmentä vaikeasti haavoittunutta sortui lattiaan verissään — mutta he tekivät sen kuitenkin. Iskivät punaiset ulos, pitivät salin hallussaan — saivat varman jalansijan Weddingissä. — Görlitzin aseman vieressä taisteltiin tuliasein — he saivat viedä monta vaikeasti haavoittunutta sairaalaan, mutta he tekivät sen, siellä samoin kuin Kottbusin vapaudenpäivillä — samoin kuin kaikkialla! Kaikki, kaikki Hitlerin

puolesta — raju uhrautumistahto kasvatti heidät urhoollisiksi, sai heidät uskomaan tulevaisuuteen! Vain he itse tiesivät, miten vähän heitä oikeastaan oli, tiesivät, että jokaisen miehen oli vastattava kymmentä. Punaiset vaahtosivat raivosta, olivat valmiit iskemään maahan heidät kaikki, heidät, hakaristirentut, hitleriläisroistot, fascistikoirat! Ja porvarit solvasivat heitä yhtä innokkaasti kykenemättä käsittämään, mitä oli tekeillä: he olivat rosvoja, kansallisbolsevikkejä, juutalaisvihaajia! Vähät siitä, ylioppilas ajatteli, olemme kuitenkin oikealla tiellä!

Ovi avautui, vartija tuli hakemaan hänet kuulusteltavaksi. Horst oli selvillä asioista, tiesi tarkoin, mitä häneltä kysyttäisiin ja mitä hänen oli vastattava — kysymykset olivat aina samat, yhtä kiinteät kuin katkismus. Tutkintotuomarit tekivät jo laulun lyhyeksi, säästivät aikaa. He tunsivat SA:n taktiikan, tiesivät, että raakuus auttoi yhtä vähän kuin ystävällisyyskin: he eivät saaneet mitään irti vangeista. Hän sai palata koppiinsa puolen tunnin kuluttua.

Mitä tehdä? Mitähän, jos hän yrittäisi sepittää runon, uuden laulun Iskulleen? Tai hän saattoi ehkä vielä mieluummin kirjoittaa näytöskappaleen, pari hauskaa kohtausta toverikerhon joulujuhlaan. Täältä päästyään hän tuskin tulisi enää saamaan aikaa ja rauhaa ennen joulua. Hänet oli perusteellisesti tarkastettu, ennen kuin hänet työnnettiin koppiin, mutta siitä huolimatta hänellä oli työtarpeensa: pari paperiliuskaa ja lyijykynä — kynä oli aivan sattumalta osunut hänen sormiinsa tutkintotuomarin pöydältä!

Hän ei miettinyt kauan — kaikki sujui häneltä ihmeen nopeasti, mikäli se käsitteli vapausliikettä ja SA:ta. Hän kirjoitti otsikon — 'Kaksikymmentä minuuttia saksalaista rotuoikeudenkäyttöä'. Neljä kuvaelmaa: Moabitin pikatuomari — Vastaanotto poliisilaitoksessa — Merkillinen lähetyskokous — Tilinteon päivä. — He molemmat, hän ja hänen veljensä Werner, näyttelisivät tietenkin mukana kappaleessa —

III.

Helmikuu—toukokuu 1929.

Lippukunta IV marssii Zepernickiin. — Horst ottaa huostaansa pienen ryhmän ja tekee siitä suuren iskujoukon, hän marssii Berliinin halki pillisoittokuntineen. — Tyttö, joka odottaa lasta, saatetaan punaisesta Fischerkietzistä sairaalaan. — Berliinin SA lähtee värväysretkelle Frankfurt an der Oderiin; Horst pidättää Barrikadi-Albertin. — Kokous Buschin sirkuksessa. Isku viitonen laulaa ensimmäisen kerran: 'Nyt viirit liehumaan —'.

Lippukunnanjohtaja IV, Hans Breuer, jumaloi kenttäohjesääntöä, osasi sen ulkoa ja teroitti sen merkitystä miehilleen kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa. Mutta tuona talvena hänen oli tunnustettava, että kenttäohjesääntökin on vain ihmisten työtä ja saattaa erehtyä, jopa kohtalokkaasti. Olihan siihen kirjoitettu täsmällisesti ja selvästi: 'Marssivan joukon pahin vihollinen on helle!'

Tuona helmikuisena sunnuntaina vuonna 1929, kun lippukunnat III, IV ja V lähtivät Zepernickin oppilassoittokunta mukanaan marssimaan Blumbergiin, hän sai havaita kenttäohjesäännön erehtyneen pahan kerran. Kenttäohjesääntö tosin oli laa-

dittu vanhaan, hyvään aikaan, jolloin kaikki sujui aina nuottien mukaan — mutta nykyäänhän säätkin ovat ryömineet nahoistaan. Kolmannen ja viidennen lippukunnan johtajat olivat hänen laillaan vanhoja rintamakarhuja, olivat Karpaateilla ja Ardenneilla, Karstissa ja Dünan varrella oppineet tietämään, mitä pakkanen merkitsee — mutta tällaisesta hekään eivät tienneet mitään. Berliinin kadut olivat autioina, raitiovaunut ja linja-autot kulkivat tyhjinä — kukapa hullu olisi halunnut ryömiä lämpimästä vuoteestaan, kun ulkona oli viisineljättä astetta pakkasta? Vain ruskeapaidat marssivat, kokoontuivat Stettinin asemalle, matkustivat junassa Zepernickiin lähteäkseen sieltä värväysmarssilleen. Barrikadi-Albert odotti heitä Iskunsa kanssa. Hän oli lähtenyt edellä kuorma-autossa mukanaan pakoittain lentolehtisiä, värväystarpeita.

»Kirottu itätuuli!» sanoi Sprengel, »sehän puhaltaa luihin ja ytimiin!»

Nuo kolme lippukunnanjohtajaa neuvottelivat keskenään — uskaltaisivatko he todella lähteä marssimaan? Täällä maaseudulla oli vielä viisi astetta kylmempi kuin Berliinissä — ja heidän miestensä vaatetuksessa oli paljon toivomisen varaa.

Lippukunnanjohtaja III kysyi: »Tohtorihan odottaa meitä Blumbergissä? Missä sellainen paikka on?»

»Kahdentoista penikulman päässä pohjoisnavan takana», vastasi lippukunnanjohtaja V.

Lippukunnanjohtaja IV nauroi. »Sateen sattuessa pidetään sota sisällä. Siispä, eteenpäin mars, lapsukaiset, vaikka perhana olis'!»

Vielä pari hyvää neuvoa: marssin aikana oli jokaisen hierottava kunnollisesti lumella käsiään, poskiaan, nenäänsä ja ennen kaikkea korviaan. Sitten kajahti määräys: »Lähtöön!»

Kiivetessään kuorma-autoonsa Barrikadi-Albert huomasi Horst Wesselin. »Oletko sinäkin mukana, senkin veijari? Sinuthan on ylennetty katusoluttajaksi, olet Berliinin ja Brandenburgin piirin tiedonantaja ja vaikka mitä muutakin! Niin sanoakseni siviilimies. — Ja silti aiot lähteä marssimaan? Sepä hienoa, tosi rotevaa!»

»Hyvä, Horst Wessel!» huusi iskumies Bareis. »Ettäkö hän puuttuisi — ei tule kysymykseenkään!»

He marssivat Zepernickiin, hyisen ilman halki kajahteli heidän laulunsa. Uteliaita talonpoikia ja porvareita ilmestyi talojen ikkunoihin ja porteille, he ottivat hämmästyneinä vastaan iskumiesten heille ojentamat painotuotteet — 'Angriffin' ja 'Beobachterin' numerot, värväyslehtiset. Varjelkoon, mitä miehiä nämä olivat, jotka uskalsivat lähteä marssimaan tällaisena päivänä! Nyt he joutuivat ulos laajasta kylästä, nyt vasta se todella alkoi — miten ilma saattoikin muuttua vielä kylmemmäksi? Itätuuli vihelsi julmasti — sankarillisinkin laulaja vaikeni jo. Ede Weisskin, SA:n Lohengrin, tukki lopulta kurkkunsa. Pojat hieroivat kasvojaan lumella — muutamat havaitsivat sen auttavan, muiden oli vain uskottava. Mutta tunnelma säilyi kuitenkin. Tunnin kuluttua he ehtivät Birkholziin — lyhyt lepohetki, niin että sanitäärit ehtivät käsitellä paleltumia. Matka jatkui, lumi narskahteli — Sprengel

ajoi edellä kuorma-autossa iskujoukkoineen. Hänen oli toimitettava miehille majoituspaikka, tilattava kuumaa kahvia.

Tunti kului, vielä toinenkin — he marssivat, marssivat. Paleltui, ken paleltui, heidän oli päästävä perille. Lähellä Blumbergia lepohetki, marssivat ryhmät järjestäytyivät riveihin, lakit kuntoon, kaulukset alas, vaikka korvat sojottivatkin. Soittokunta reväytti soimaan riemuitsevan marssilaulun, Hitlerin liput kohosivat liehumaan. Ja lippukunnat lauloivat —

Horst Wessel kuunteli — hänhän tunsi tuon laulun. Oli melkein unohtanut sen. Hän oli sepittänyt sen ennen Wieniin lähtöään toimiessaan Isku kakkosessa ryhmä Bötzowin johtajana. Siihen aikaan SA oli ollut kielletty järjestö. Niinpä hänen iskuryhmästään oli tullut retkeilijäkerho 'Alppikukka' — tälle ryhmälle hän oli kirjoittanut laulunsa. Tänään sitä lauloi kolme suurta lippukuntaa:

»Pojat, kirkkaana silmä ja pystyyn pää,
me kannamme merkkiä kimmeltävää!
Ei ruskeapaitoja uuvuttaa
vilu, helle tai pakkanen saa, ei saa,
pojat Hitlerin rykmentin!»

Sopihan se marssilauluksi, juuri tänään — vilu ja pakkanen!

He marssivat kaupungin halki, viskelivät jokaiseen taloon lehtisiään, sitä vartenhan he olivat lähteneet marssimaan. Sitten vasta he kokoontuivat majataloon, sitten vasta he alkoivat ajatella itseään. Por-

mestari tuli heitä vastaan, raskas turkki yllään, vain nenä pilkistäen näkyviin. Hän ojensi kätensä neljännen lippukunnan johtajalle. »Tällaisessa pakkasessa, pojat paleltumia täynnä — ja kuitenkin jaksatte pitää tunnelman korkealla — jaksatte laulaa ja riemuita?! Mahtaa olla hitonmoinen tuo aate, jonka puolesta noin kiihkoilette?!»

Tuolta oli paleltunut nenä, tuolta korvat, tuolta kädet. Lipunkantajat eivät kyenneet enää avaamaan jäykistyneitä kouriaan. Entä korvat, taivas varjelkoon noita korvia! Niiden nipukat riippuivat muodottomiksi turvonneina, niistä tihkui veristä nestettä. Mutta he nauroivat kaikki — siankorvia kuohukerman kera, he sanoivat. Venyttelivät, joivat kahvinsa, antoivat sanitäärien hieroa pakkassalvoja jäseniinsä, kääriä siteitä. Yhä uudelleen sanitäärien täytyi sanoa uhreilleen: »Korvalehtesihän ovat aivan valkoiset, senkin peto — älä vain tartu niihin, muuten ne jäävät kouraasi!» Ja tähän iskumiehet vaistoten korviensa venyneen vastasivat kiljahdellen henkevästi 'ii-aaah, ii-aah' aasien tavoin.

Ulkoa kuului terävä autontörähdys — oliko se mahdollista, tuliko tohtori todella, heidän tohtorinsa? Kaikki kiirehtivät kadulle, näkivät hänen kiipeävän alas avoautosta. Tuo pieni, hento, heikko mies, vain nahkatakki yllään, oli jäykistynyt kylmästä. Mutta hänen silmänsä hehkuivat ja elivät, iskeytyivät palavina jokaisen silmiin hänen kävellessään rivejä pitkin, tervehtiessään lippukuntia ja iskujoukkoja. Hän sanoi jotakin jok'ikiselle miehelle, jokaiselle hän osasi sanoa kiitoksen ja tunnustuksen sanan.

Sitten hän palasi autoonsa, seisoi autossa paljain päin kuten tavallisesti ja alkoi puhua. Neljäkymmentä astetta pakkasta — julma pakkanen — kukapa olisi ehtinyt sitä tuntea? Heidän sieluihinsa mahtui vain sama väkevä tahto, sama palava tahto, se tunki heidän sydämiinsä, sai ne liekehtimään. Ah, tämän miehen takia he olisivat voineet marssia vaikka maailman loppuun!

* * *

Hänelle tarjottiin johtajanpaikkaa, hän sai itse valita — Horst Wessel valitsi viidennen lippukunnan ryhmän 34.

Iskumies Richter haukkui häntä. »Mies, oletko hullu? Voisithan saada ryhmän meidän omassa Iskussamme, ykkösessä, häh! Voisit saada entisen Isku kakkosesi tai neljännen lippukunnan seitsemännentoista. Se olisi sinulle omiaan! Mutta Friedrichshainin ryhmä 34 — hullu sinä olet — sehän on koko SA:n kurjin sikolauma.»

»Odotahan, Otto», ylioppilas sanoi, »ajat muuttuvat.»

Iskumies jankkasi: »Älä polta hyppysiäsi, kaveri, sen mä vain sanon — käryätpä siinä hommassa pahan kerran. Vilhuilevat sinuun jo muutenkin ilkeästi, noi Märchenbrunnin punatakit — siellä saat olla nyrkit pystyssä!»

Horst Wessel nyökkäsi: »Tiedän sen — juuri siksi otinkin neljännenneljättä! Aloitan jo tänä iltana.»

Richter ravisteli päätään. »Sehän on sinun tapais-

tasi, Horst — tökkäät kuonosi aina kuumimpaan soppaan.»

Ylioppilas naurahti. »Entä sinä, Otto, etkö itsekin muka tee aivan samoin? Sinä ja Fiedler ja Bareis ja Protsch ja kaikki muutkin? Lähde mukaan Heinrichin saleihin, olen kutsunut ryhmän sinne. Katsokaamme, mitä siitä on jäljellä!»

Iskumies oli oikeassa: Horst Wessel oli valinnut vaarallisimman paikan. Mutta hän tiesi, mitä tahtoi: juuri tähän paikkaan tarvittiin sopiva mies. Hän muisti jok'ikisen sanan, minkä Adolf Hitler oli sanonut SA:n olemuksesta — ja hänestä tuntui kuin kaikki tuo olisi kasvanut esiin hänen omasta sydämestään ja aivoistaan. Valtion arvovalta — se perustui kolmeen seikkaan: valtaan, kansan suosioon, käännytystyöhön. Jos hän halusi nähdä uuden, kansallisen Saksan syntyvän, hänen oli asetuttava vaarallisimmalle paikalle, koetettava kaikkialla saada aikaan nuo kolme perusedellytystä. Seudussa, jonka hän oli valinnut vaikutusalueekseen, Friedrichshainissa, punaisimmassa Berliinissä, niistä ei ollut jälkeäkään: sen pientä natsiryhmää vihattiin ja halveksittiin, käännyttämisestä ei ollut puhettakaan ja vallasta kaikkein vähimmin — tuo SA:n ryhmä sai pysytellä salassa, tuskin uskalsi äännähtääkään, oli henkitoreissaan.

Johtajan sana oli selvä: hänen SA:nsa ei saanut olla pelkkä asejärjestö eikä salaliitto. Sen oli toimittava keskellä päivää kaikkien nähden, kuta julkisemmin, sen parempi. Ei mitään sotilaskujeita, suuria massoja oli mahdoton kunnolla kouluttaa. Urheilua, olkoon,

mutta ei urheilun itsensä tähden, vaan miesten ruumiillisen kunnon kehittämiseksi. Hän pyysi satojatuhansia — montako heitä oli Spreen rannalla? Kaksituhatta korkeintaan! Siispä hänen, Horst Wesselin, oli tunkeuduttava juuri sinne, missä apua kipeimmin kaivattiin: keskelle vihollisen sotaleiriä! Olkoon neljäsneljättä ryhmä koko Berliinin mitättömin, olkoot ne miehet, jotka hänen piti tänä iltana tavata, Falstaffin rekryyttien kaltaisia — Homepää, Haamu, Raajarikko, Kyttyrä ja Härkäpää — heidän vänrikkinään hän aikoi tuosta mitättömästä ryhmästä tehdä iskujoukon, jonka veroista ei ollut koko Saksassa!

Hän sai käteensä jäsenluettelon astuessaan sisään — miehiä oli vajaa tusina. Silti huone oli täynnä, paljon uteliaita oli saapunut paikalle: halusivat nähdä, millainen oli tuo märkäkorvainen ylioppilas, joka aikoi kohottaa Hitlerin lipun hulmuamaan Friedrichshainiin. Olivat kuulleet juttuja hänestä, tiesivät hänen usein puhuvan kokouksissa, tunsivat myös pari hänen sepittämäänsä laulua — saattoihan lähteä kuuntelemaan, mitä hänellä oli sanottavaa.

Horst Wessel puhui. Hän tiesi, että hänen oli tehtävä se *nyt*, voitettava ensi iskulla, kaikki riippui tästä lyhyestä hetkestä. Hän ummisti silmänsä, reväytti ne sitten aivan auki, alkoi puhua, hitaasti, hyvin rauhallisesti. Sitten oli kuin joku toinen olisi alkanut puhua hänen suullaan — se oli Goebbels — se oli Hitler itse? Ja kuitenkin juuri hän, hän itse, puhui, kuulihan hän oman äänensä kaiun. Hän ryhdistäytyi, puhui kiihkeästi, iskevästi. Ja äkkiä

hän tiesi: se, mikä eli hänessä, purkautui väkevänä hänen huuliltaan — se oli Saksa, hänen Saksansa!

Ihmiset istuivat ääneti, kukaan ei liikahtanut hänen lopetettuaan puheensa. Olikohan hän erehtynyt, eikö hän ollutkaan tavoittanut heidän sydämiään, niinkuin oli kuvitellut? Hän nousi jälleen — hän ei saanut hellittää, ei saanut päästää ohjaksia käsistään! Jatkoi siitä, mihin oli lopettanut — ystävällisesti puolueeseen suhtautuminen, siihen liittyminen ei riittänyt — miehen oli uhrattava sekä omaisuutensa että henkensä Saksan asian hyväksi. Sen tähden jokaisen velvollisuus juuri täällä, Berliinin kuohuvimmassa, vaarallisimmassa kaupunginosassa, oli liittyä SA:han. Ken oli halukas, saattoi nousta seisomaan.

Useita miehiä nousi seisomaan, mutta juuri ne, jotka istuivat hänen ympärillään, kahdeksan, kymmenen rotevaa nuorukaista, jäivät istumaan. Hänen huulensa alkoivat vavahdella. Hän huomasi helposti, että noiden joukossa oli harjaantuneita sotilaita, juuri heidät hän tahtoi saada mukaan. Hän kävi epävarmaksi, kysyi puoliääneen, eivätkö hekin —

Naurunremahdus seurasi hänen sanojaan. Muuan honkankolistaja, huopasaappaat jalassa, lakki otsalla, huusi hänelle: »Oletko monni, mies! Mehän olemme jo mukana — mehän olemme sun ryhmäsi!»

Ylioppilas hillitsi mielensä. »Jos kuulut ryhmään 34, niin minä olen johtajasi — ja silloin nouset käpälillesi, kun puhuttelet minua! Siivoat suusi, tajuatko! Ja nyt, kaikki ryhmän miehet, jaloillenne!»

Miehet nousivat. Huoneessa ei enää ollut ainoata-

kaan istujaa. Hän merkitsi muistiin uusien tulokkaiden nimet: heidän joukossaan oli kolme viisitoistavuotiasta, muuan viidenseitsemättä ikäinen — hänen ryhmäänsä kuului nyt neljättäkymmentä miestä.

Joka päivä hän kävi katsomassa miehiään, haukkui heitä, hioi heitä, ei suonut heille hetkenkään hengähdysaikaa. Ryhmän henki oli suorastaan sikamainen. Vanhat miehet eivät pitäneet ainoatakaan sanaa miehen arvoisena, ellei siihen liittynyt mehevää rivoutta. Sitä hän ei suvainnut, vaikka he olisivat olleet kaksikin kertaa arvossa häntä vanhempia, neljä vuotta sodassa, viisi vapaajoukoissa palvelleita. Miehet nurisivat hänen selkänsä takana, mutta ryhdistäytyivät hänen edessään. Ja jäivät hänen ryhmäänsä. Hän pani toimeen iskuiltoja, piti heille esitelmiä, lauloi ja joi heidän kanssaan, oli heille mahdollisimman toverillinen — pysytteli aina heidän seurassaan riippumatta siitä, suorittivatko he SA-palvelusta vai eivät. Hän käännytti uusia miehiä aina vain uusia. Kuukauden kuluttua jäsenluettelossa oli jo toista sataa nimeä. Oli kuin hän olisi onkinut joukkoonsa Punarintaman parhaat miehet. Berliinin SA:n ylijohtaja huomasi hyvin hänen suorituksensa ja osasi antaa niille arvoa, korotti ryhmän iskujoukoksi, antoi hänelle itsenäisen aseman. Ja suurimmaksi tunnustukseksi hän antoi Horstin iskujoukolle erikoisen matalan numeron; se oli Isku 5.

Sinä päivänä Horst sepitti uuden laulun, seuraavana iltana hänen miehensä lauloivat sitä ylpeydestä hehkuen:

»Puseroittemme ruskeain kauluksiin
Isku viis' on merkitty meille,
ja kun Saksan puolesta tarvis on, niin
me käymme myös kuoleman teille.
Kun pettävät muut, kas, silloin siis
saa hyökkäyskäskyn numero Viis'!»

Äiti, isoäiti ja Gerti-täti antoivat hänelle joskus rahaa, hän ansaitsi myös antamalla urheiluopetusta, kaiken hän jakoi iskujoukolleen, tunsi jokaisen miehensä yksityiset huolet. Mutta hän vaati myös heiltä samaa uhrimieltä, verotti heitä aina sopivan tilaisuuden tullen. Hän näki, miten innostava vaikutus oli pillisoittokunnilla, jotka marssivat Punarintaman kulkueiden etunenässä — niinpä hän päätti hankkia Iskulleen samanlaisen soittokunnan. Hän käännytti pari punaista soittoniekkaa, valitsi miehistään soitannollisimmat, löysi myös nuorukaisen, jossa oli kapellimestarin ainesta. Soittokojeet hän osti vähittäismaksuin — jokaisen miehen oli maksettava kolme markkaa. Kolme markkaa, se oli näille miehille suunnaton summa, sillä he olivat melkein kaikki työttömiä! Mutta he tekivät sen, säästivät pennin toisensa jälkeen, luopuivat viikkokausiksi tupakanpoltosta. Soittovehkeet oli jo maksettu pillisoittokunnan marssiessa ensimmäisen kerran heidän etunenässään halki Berliinin eräänä ihanana, kesäkuisena sunnuntaipäivänä ja osoittaessa taitoaan ylpeydestä halkeamaisillaan — pojat tosin soittivat kammottavan väärin, mutta kenestäpä voisi tulla mestari heti ensi yrityksellä? Natsit katselivat suut ammollaan: tämä oli jotakin vallan uutta, soitto-

pillejä SA:ssa?! Johtajat ravistelivat päitään — mutta sallivat sen. Hänen Iskunsa sai pitää pillisoittokuntansa: se oli suuri tunnustus. Ja punaiset kihisivät kiukusta!

* * *

He istuivat likaisessa kapakassa, Horst Wessel ja kaksi hänen toveriaan.

»Sinun täytyy toimittaa tyttö jonnekin, jo huomenna, ennen kuin on myöhäistä!» selitti Barrikadi-Albert.

Ewald Bartel murahti. »Ja mihin mukamas? Ja kuka sen maksaa? Ja koko talo mylvii, kun lähdemme liikkeelle.»

»Voithan sinä jäädä taloon, jos kerta kaikkiaan haluat!» huudahti Sprengel. »Mutta tytön on päästävä jonnekin, ennen kuin on liian myöhäistä — mitä tuumit, Horst?»

»Tietysti hänen täytyy päästä laitokseen», ylioppilas huomautti. »Sinä hoidat auton, Ewald — lyönnilleen kello yksitoista aamulla olemme luon asi — siihen mennessä hankimme rahat.»

SA:ssa sattui kaikenlaista, mutta tällaista ei sentään tapahtunut joka päivä. Isku ykkösen Ewald Bartel, vuokra-autonajaja, oli raju päällekävijä — hän asui punaisessa kaupunginosassa, punaiset tunsivat hänet hyvin ja vihasivat häntä sydämensä pohjasta. Hänen huoneensa oli Petristrassen varrella, samassa talossa ja sen ympärillä asui vain kommunisteja. Hän itse tuli toimeen, ne pelkäsivät häntä, mutta Klaaralla, hänen morsiamellaan oli varsin

vähän iloa elämästään. Hän asui yhdessä Ewaldin kanssa ja Ewald oli sellainen mies, että hänen kanssaan oli varsin vaikea tulla toimeen. Tekipä hän mitä hyvänsä, tytön oli tyydyttävä kaikkeen. Heillä ja naapureilla oli yhteinen keittiö — ja yhteinen keittiö tekee lempeimmistäkin karitsoista verenhimoisia hyeenoja. Riitaa ja rähinää oli joka päivä, melkeinpä joka tunti — koko talo, kaikki naapurit vastustivat Klaaraa. Kotiinsa hän ei voinut palata. Vanhempansa olivat kieltäneet häntä menemästä naimisiin, karkoittivat hänet kotoa havaitessaan hänen olevan raskaana. Sitäkin suuremmalla syyllä, koska tyttö oli yhtynyt natsiin, mieheen, joka kieltäytyi viemästä häntä puoskarin luokse ja tekemästä siten loppua asiasta. Joka oli toivottoman vanhanaikainen kuvitellessaan, että lapsia muka on toimitettava maailmaan ja hoidettava. Nyt asia oli kärjistynyt ratkaisukohtaansa. Klaara, kaunis ja siro tyttö muuten, oli nyt avuton ja muodoton. Hän ei jaksanut enää kävelläkään huoneessa — häntä haukuttiin ja solvattiin heti, kun hän uskalsi työntää nenänsä eteiseen.

Seuraavana aamuna he saapuivat Petristrasselle. Bartel odotti autoineen oven edessä — hänen ympärilleen oli jo muodostunut tungosta. Kaikki tiesivät, mitä oli tekeillä — jokainen halusi olla näkemässä. Näytöksestä piti nauttia, synnyttäjälle oli kiljuttava helliä jäähyväissanoja. Kaksi heistä jäi vaunun ääreen, Bartel, Fiedler, Sprengel ja Horst nousivat portaita. Klaara oli jo aikoja sitten sullonut vähäiset tavaransa kangassäkkiin, pieneen matkalaukkuun. Barrikadi-Albert otti tavarat. Ewald kiirehti edellä,

Fiedler ja ylioppilas kohottivat vaivalloisesti tytön käsivarsilleen, kantoivat hänet huoneesta portaisiin niin varovasti, niin hellästi kuin suinkin mahdollista. Siitä huolimatta tyttö voihki ja nyyhkytti — varjelkoon, tunsiko hän jo synnytyspoltteita? Kukaan heistä ei ollut selvillä tällaisista seikoista. He pysähtyivät ensimmäisen kerroksen kohdalle, hengähtivät. Yläkerrasta kuului jo raakaa naurunhohotusta, melua ja huutoja. Sitten se alkoi: kivihiilenpalasia, halkoja, tyhjiä säilykepurkkeja alkoi sinkoilla portaissa, heidän niskaansa tyhjennettiin likaämpäreitä ja yöastioita. Ewald Bartel syöksyi ylös portaita. Painava, täysinäinen rikkasanko osui hänen rintaansa. Hän menetti jalansijansa, horjahti, kaatui, lähti jälleen juoksemaan, harppoi kolme porrasta kerrallaan. Mutta ovet sulkeutuivat hänen nenänsä edessä. Vihasta raivopäisenä hän takoi niitä nyrkeillään.

»Ewald», häntä huudettiin, »Ewald, tule heti alas, heti! Se on käsky!»

Ääni oli Sprengelin, hänen iskunjohtajansa. Hampaitaan kiristellen hän totteli, laskeutui hitaasti portaita, palasi tovereittensa luokse.

Kadulla oli väkeä mustanaan, lähitalojen ikkunat olivat täynnä ihmisiä. Eikä poliisia tietenkään näkynyt missään. Rahvas huusi, karjui, mellasti. Se oli tavoittanut uhrinsa, se sylki raivoaan ja vihaansa. »Natsihuora! — SA-narttu! — Hakaristiemakko! — Kunpa halkeaisit mätääsi!» Ja muuan hilpeä humoristi kimitti korkealla fisteliäänellä: »Saatpa kaksipäisen raadon!» Silloin he nauroivat, tarttuivat sa-

noihin, kiljuivat kuorossa: »Kaksipäisen natsiraadon — sen moskan voit panna rahasta näytteille!»

Barrikadi-Albert raivasi heille tietä revolveri koholla. He kantoivat taintuneen tytön autoon, asettivat hänet istumaan niin hyvin kuin osasivat. »Anna mennä, Ewald!» iskunjohtaja käski, »tartu rattiin!» Richard Fiedler istuutui ohjaajan viereen, piteli kummassakin kädessään taskuasetta. Muut hypähtivät astinlaudoille pistoolit ojossa, sormet liipasimilla. Matka sujui hyvin hitaasti, roskaväki väistyi vain vastahakoisesti, karjui, sylki lokaansa keskeytymättä. SA:n miehet olivat karaistuneita ja sitkeitä, olivat tottuneet punaisen roskaväen mellastukseen, mutta tämä meni jo yli heidän ymmärryksensä. He tunsivat suorastaan ruumiillisesti tuon kaiken inhottavan saastaisuuden, mutta eivät vastailleet, eivät laukaisseet aseitaan, seisoivat mykkinä autossa, ajoivat etanamaisen hitaasti riehuvain ihmisjoukkojen halki. Eivät sanallakaan vastanneet ulvontaan ja kirouksiin, purivat vain hampaansa tiukasti yhteen.

Samassa alkoi sataa kiviä, niitä putoili räiskähdellen auton katolle. Barrikadi-Albertin olkapäähän osui kivi, Horstin otsasta valui verta. Mutta he pysyivät paikoillaan, eivät liikahtaneetkaan, eivät ampuneet laukaustakaan. Pääsivät lopulta ulos Fischerkietzistä.

* * *

Neljäs lippukunta kokoontui myöhään illalla Hoppegarteniin lähteäkseen Frankfurt am Oderiin suurelle värväysretkelle. Kaksi tuntia kestäneen yöllisen

marssin jälkeen miehet kuormattiin autoihin. Lippukunnanjohtaja Breuer laski miehensä, hymyili tyytyväisenä — monesta sadasta puuttui vain neljä miestä ja hän tiesi, että heillä oli pätevät syynsä: kaksi heistä oli vakavasti sairaana, eräs oli vangittu pari päivää aikaisemmin, neljännen kommunistit olivat hakanneet lihakasaksi edellisenä päivänä. Kuten tavallisesti hän teroitti vielä kerran miestensä mieliin välttämättömät esiintymisohjeet, tiedoitti heille, että he sunnuntaina marssin jälkeen saivat lähteä katselemaan kaupunkia — mutta vain ryhmittäin iskunjohtajainsa mukana. He ajoivat eteenpäin toukokuisen yön halki, levähtivät varhain aamulla Trebbinissä, muuan ystävällinen maatilanomistaja tarjosi heille aamiaisen. Jonkin matkan päässä Frankfurtista he tapasivat muut lippukunnat, järjestäytyivät marssirivistöiksi, marssivat kaupungin halki mallikelpoisessa järjestyksessä. Pitkin ja poikin, kaikkia katuja pitkin — kaupungin väestö sai nähdä, mitä merkitsi SA!

Iltapäivällä ylijohtaja sai majoituspaikkaansa tiedon, että päivän kuluessa oli kaupunkiin saapunut joukottain punarintamalaisia. Hän halusi välttää kaikkia yhteentörmäyksiä, hyödyttömät tappelut olisivat vain horjuttaneet porvariston ja työmiesten hänen miehistään aamulla saamaa erinomaista käsitystä. Niinpä hän peruutti yöllä antamansa luvan: kukaan ei saanut lähteä majoituspaikan salista ja puutarhasta.

Mutta lyhyen lepohetken jälkeen saapui jo hälyttävä tieto: torilla taisteli pieni ryhmä SA:n miehiä

rajua, toivotonta taistelua punaisia vastaan, ampuma-aseita käytettiin molemmin puolin — poliisit olivat voimattomia. Ylijohtaja kutsutti kiireesti kokoon lippukuntain johtajat. Kävi ilmi, että Isku ykkösen miehet olivat heti marssin jälkeen lähteneet kiertelemään katuja tietämättä mitään lomaluvan peruutuksesta. Ylijohtaja ravisteli epätoivoisesti päätään — kirottu juttu, hän oli varmasti luvannut, ettei kaupungin rauha häiriintyisi millään tavoin. Ja hän tunsi Isku ykkösen pojat, tunsi heidän johtajansa — kun he kerran olivat päässeet käsiksi viholliseen, he iskeytyivät myös kiinni siihen kuin verikoirat. Hän mietti hetkisen — mitähän jos lähettäisi paikalle neljännen lippukunnan johtajan? Mutta neljännen lippukunnan iskujoukot vetivät aina samaa köyttä, apujoukot olisivat merkinneet palööljyn ruiskuttamista palavaan taloon. — Jos kerran heidän Isku ykkösensä oli vaarassa, silloin nuo toisetkin ryhtyisivät taisteluun, iskisivät kuin paholaiset. Joku vieras lippukunnanjohtaja taas — sitä nuo kunnon pojat varmaan pitäisivät loukkauksena, hehän olivat pitäneet puolensa sadoissa kahakoissa eivätkä käsittäisi tehneensä mitään pahaa tänäänkään.

Hänen terävä katseensa kierteli salia. »Iskunjohtaja viisi!» hän komensi.

Horst Wessel juoksi hänen luokseen, sai määräyksen noutaa Ykkösen miehet hinnalla millä hyvänsä. Hän ei saanut mitään ohjeita — hänen oli toimittava oman harkintansa mukaan.

Ylioppilas kutsui kokoon miehensä, antoi määräyksensä. Juoksujalkaa he kiirehtivät katuja pitkin,

ehtivät torille, näkivät eräällä sivukadulla sekavan ihmistungoksen. Iskumiesten oli pakko peräytyä, he taistelivat epätoivoisesti, yksitellen, hajallaan, mutta eivät siitä huolimatta halunneet lähteä pakoon. Vieras kaupunki ei saanut nähdä SA:n miesten pelkurimaisesti pakenevan. Horst Wessel hyökkäsi sivulta, hajoitti yllättyneet kommunistit, puhdisti kadun muutamassa minuutissa.

Iskunjohtaja Sprengel tunsi hänet, huusi hänelle. Sprengel oli kauhean näköinen, hänen päässään oli suuri haava ja kasvonsa aivan veriset. »Eläköön — voitto!» hän mylvähti, syöksähti miehineen pakenevien jälkeen. Mutta hän ei päässyt pitkälle, joku sysäsi nopeasti jalkansa hänen eteensä, niin että hän syöksyi päis'tikkaa maahan pitkin pituuttaan. Raivoten hän ponnahti jaloilleen aikoen kuristaa sen miehen, joka oli uskaltanut tehdä hänelle tuon katalan kujeen — Wesselin käskystä kaksi Isku viitosen miestä takertui hänen käsivarsiinsa. Barrikadi-Albert tempoi kuin karhu. Silloin ylioppilas itse kävi käsiksi, taivutti hänen kyynärvartensa taaksepäin — eihän hän suotta ollut opetellut jiu-jitsua! Sprengel kiljahti tuskasta, oli seuraavassa hetkessä istuallaan maassa, katseli hämääntyneenä ympärilleen — mitä hittoa oikeastaan oli tekeillä?

»Oletteko kaikki päästänne vialla?» hän valitti.

»Sinä seuraat meitä», Wessel sanoi, »sinä ja miehesi. Älkääkä niskoitelko, se ei auta. Ylijohtajan käskystä!»

Kaikki tapahtui liian äkkiä — Isku ykkösen miehet hämääntyivät, tuskin tajusivat, mitä heille tapahtui.

Henki melkein ihmetyksestä salpautuneena he tuijottivat tyhmästi johtajaansa, joka jälleen kompuroi jaloilleen. Heidän joukossaan oli haavoittuneita, he olivat kaikki uupuneita ja sortuneita miehiä — kukaan heistä ei uskaltanut ryhtyä vastarintaan. Mykkinä, päät riipuksissa, hammasta purren he lähtivät kävelemään Isku viitosen miesten tiukasti vartioimina.

Tämä oli musta päivä Barrikadi-Albertin, hänen ylpeän iskujoukkonsa, jopa koko hänen lippukuntansa historiassa.

* * *

Neljäs lippukunta seisoi sulkeutunein rivein Monbijou-aukealla odotellen Isku viitosta, jonka tänä iltana oli määrä huolehtia järjestyksestä Buschin sirkuksessa pidettävässä suurkokouksessa. Puistosta tuli uteliaita porvareita, he kävelivät rivejä pitkin, tarkkailivat ruskeapaitoja, ihaillen, toiveikkaasti — totisesti, noiden poikien ansiosta Saksa ei ollut vielä muuttunut bolsevistiseksi valtakunnaksi. Mutta kohta he muuttuivat jälleen epäluuloisiksi ja alkoivat mielessään hätäillä — maassahan kaivattiin rauhaa, nämä ruskeat taas olivat jokapäiväisiä rauhanrikkojia!

Samassa alkoi kuulua marssivain askelten kajahtelua, Oranienburger Strasselta kaikui ilman halki uusi laulu — lippukunnanjohtaja kuunteli, hänen miehensä höristivät korviaan, Isku viitonen oli saanut jälleen uuden laulun, mitä kummaa?

»Nyt viirit liehumaan! SA käy marssiin!
väkevin, rauhallisin askelin —»

Horst Wessel marssi esiin iskujoukkonsa etunenässä, sivuutti neljännen lippukunnan, ensin hän, sitten lippu, sitten iskumiehet päät jäykästi pystyssä, ryhdikkäinä — sotaväki ei olisi kyennyt suorittamaan ohimarssia sen vaikuttavammin. »Kuuntelehan toki, Fiedler, mitä ne laulavat!» kuiskasi ryhmänjohtaja Markus. »Tuo laulu meidänkin on saatava!»

»Vapaaksi katu iskumiesten käydä,
vapaaksi katu myrskyjoukoille —»

Iskunjohtaja 5 astui ryhdikkäänä lippukunnanjohtaja IV:n eteen, tervehti, ilmoittautui palvelukseen. Joukot järjestäytyivät marssirivistöksi ja lähtivät peräkkäin Buschin sirkukseen.

Heidän oli ensimmäisen kerran huolehdittava järjestyksestä kokouksessa, joka ei ollut SA:n järjestämä — siispä kurin oli oltava entistä tiukempi. Kokouksen oli kutsunut kokoon 'Kansallinen hätäapujärjestö' — Berliinin porvariston kaikki oikeistolaisainekset olivat kerääntyneet panemaan vastalauseensa hallituksen verituomioiden johdosta. Hallitus oli tuominnut kuolemaan ja kuritushuoneeseen miehiä, joiden ainoa rikos oli se, että he vuosikausia olivat panneet henkensä ja ruumiinsa alttiiksi isänmaansa tähden. Sen tähden musta-puna-kultainen Berliini noina päivinä pilkkasi ja solvasi heitä 'feemimurhaajiksi'.

Järjestysmiesten työ ei ollut helppoa, sillä helle oli painostava, mutta he tunsivat tehtävänsä, ohjasivat

häiriöittä tuhannet ihmiset mahtavaan rakennukseen. Ratsumestari von Oppen-Tornow, 'Hätäapujärjestön' puheenjohtaja, piti aluksi puheen — sen jälkeen valonheittäjä alkoi heijastaa seinään Saksan kuuluisain miesten kirjeitä ja allekirjoituksia. Hekin korottivat äänensä kokouksen osanottajain mukana tuomittujen puolesta. Mutta äkkiä alkoi kuulua kiihkeitä vastalauseita, nousi suuttumuksen myrsky — mitä tämä merkitsi? Iskumiehet kohottivat katseensa — valkoisen kankaan täytti Mahraunin kirje. Ahaa, hänhän oli tuo entinen vapaajoukkojen johtaja, joka aikoinaan loi Nuorsaksalaisjärjestön. Tuo liike oli saavuttanut vastakaikua kaikkialla koko Saksassa, mutta siirtynyt sittemmin liehuvin lipuin demokraattien leiriin asettuen luopiona musta-punakultaisten käytettäväksi. SA:n miehet eivät liikahtaneetkaan, eivät edes rypistäneet otsiaan — he olivat saaneet ankaran määräyksen pysyä jyrkän puolueettomina. Mutta hekään eivät voineet olla hymyilemättä, kun nuorsaksalaiset lähtivät sirkuksesta vähäisine maltanristilippuineen — nuo harhaantuneet nuorukaisparat, jotka heidän johtajansa sekava sanahelinä oli hämmentänyt niin, etteivät he enää olleet selvillä mistään.

Yhä uusia kirjeitä ja sähkösanomia, yhä uutta riemua. Sitten seurasi jälleen puheita, lopuksi laulettiin seisten kansallislaulu — siihen SA:nkin miehet yhtyivät koko sielustaan. He kohottivat käsivartensa, kajauttivat viimeisten sävelten vaimennuttua hehkuvan sotahuutonsa: »Herää, Saksa!»

Ääneti he lähtivät jälleen marssimaan, teräksisen

rauhallisina Pörssin ohitse ja Hacken aukean poikki — mykkä, öinen marssi kommunistisen kaupunginosan halki. Sophienstrasse, Grosse Hamburger, Krausnickstrasse, Oranienburger Strasse — siellä he hajaantuivat. Barrikadi-Albert jäi odottamaan viidettä Iskua, antoi Horst Wesselin päästää miehensä menemään, astui sitten hänen rinnalleen. Hitaasti, ääneti nuo molemmat iskunjohtajat lähtivät kävelemään kotiinpäin.

Tuokion kuluttua Sprengel kysyi: »Tuo laulu, jota lauloitte, se on tietenkin sinun sepittämäsi, eikö totta? Tahtoisin opettaa sen omalle iskulleni!»

Horst veti taskustaan paperiliuskan. »Tässä ovat sanat — jos tulet luokseni, voin soittaa sinulle sävelen.»

Albert luki, hyräili itsekseen: »'Pian liehuu myrskylippu barrikadein yllä' — koska sinä tämän olet kirjoittanut?»

Ylioppilas nauroi. »Se johtui mieleeni matkustaessamme Frankfurtiin. Kirjoitin sen muistiin kohta sen jälkeen kuin olin siepannut kiinni sinut ja miehesi.»

Sprengel työnsi paperiliuskan taskuunsa. »Äh, olkoon, tuo Frankfurtin juttu ei ollut erikoisen hilpeä yllätys, hitto soikoon vieläkin kerran! Tiedäthän, että minä olin vallan viaton, en tiennyt lainkaan, että ylijohtaja oli peruuttanut aikaisemman lomalupansa.»

Wessel nyökkäsi. »Totta kai minä sen tiedän. Toivottavasti et loukkaantunut, vaikka kohtelinkin sinua hieman raa'asti. Minun oli toimittava nopeasti.»

Barrikadi-Albert tarttui hänen käsivarteensa. »Tietysti olin kiukuissani sinulle ja johtajalle, hau-

kuin ja pidin kamalaa mökää — silloin! Tänään en enää välitä siitä. Olen miettinyt asiaa: nyt tajuan, mitä se merkitsi. Päällekäyminen, urhoollisuus — mitäpä taitoa siihen tarvitaan, urheita meidän on oltava kaikkien. Mutta sinä ensin vapautit toverisi ahdingosta, seuraavassa hetkessä vangitsit heidät ja sitten kiskoit mukanasi, koska niin oli määrätty — sen suorittaminen rähinättä, kamppailutta ja vastarinnatta — se oli totisesti temppu, jota joka poika ei kykene suorittamaan!»

»Älä tylsäile!» ylioppilas sanoi, »sinä olisit toiminut aivan samalla tavoin, sekä sinä että kaikki muut iskunjohtajat!»

Mutta Sprengel ravisteli päätään. »Älä luule, kukaan toinen ei olisi kyennyt tekemään sitä! Sinä olit ainoa, ja juuri sen tähden johtaja antoi sen sinun tehtäväksesi. Aivan samalla tavoin Goebbels on ainoa, joka kykenee tekemään sen Berliinissä — sen tähden Hitler antoi Berliinin hänen tehtäväkseen. Sillä tavoin meidän parissamme menetellään. Minä olen aina uskonut sinuun — ja Frankfurtin jälkeen olen varma asiastani. Sen vain halusin sanoa sinulle tänä yönä. Horst, sinun tiesi on selvä ja se on vievä sinut korkealle.»

Ylioppilas pysähtyi, katseli toveriaan avoimesti kasvoihin. »Vai niin — niinkö arvelet? Jos olisin sellainen kuin sinä ja muut, silloin kaikki olisi aivan yksinkertaista. Mutta minäpä en ole sellainen, sen olen tajunnut tänään. Kenties minun on yritettävä, muututtava teidän kaltaiseksenne ja aloitettava sitten uudelleen alusta — kenties se on oikea tie!

Sanonpa sinulle, Albert, hiven uhrimieltä ei riitä, vaikka lujasti päättäisimmekin vuodattaa veremme ja uhrata henkemme! Johtaja vaatii meiltä paljon enemmän.»

Sprengel vilkaisi häneen hämmästyneenä. »Vielä enemmän? Mitä tarkoitat?»

Horst Wessel kohautti olkapäitään. »En tiedä. Mutta aion keksiä sen — aion löytää oikean tien.» Hän ojensi kätensä ystävälleen, lähti yksin kävelemään öisiä katuja pitkin.

IV.

Kesäkuu 1929.

Horst saa vieraita Wienistä, hänen on näytettävä amerikkalaisille öistä Berliiniä. — Horst kertoo ryhmänjohtaja Fiedlerille näistä seikkailuista, he pohtivat asioita keskenään. — Hän vapauttaa pahoinpitelijän käsistä erään katutytön. Tytön nimi on Erna. He istuvat yhdessä 'Meksikossa', Horst antaa tytölle kaikki rahansa. — Camillo Ross, muuan kommunisti, ryhtyy keskusteluun hänen kanssaan, kumpikaan heistä ei kykene horjuttamaan toisen vakaumusta. — Sitten Horst näkee unen — ja löytää oman tiensä.

Horst Wessel laski kuulotorven paikoilleen, vihelsi itsekseen. Tämä ei lainkaan sopinut hänen suunnitelmiinsa — onneksi hänellä tänä iltana ei ollut palvelusta eikä toveri-iltaa. Hän huokasi, nousi, meni huoneeseensa — no niin, paras siviilipuku siis. Hän mietti, eikö sittenkin vielä voisi kieltäytyä, ravisti päätään — ei, kieltäytyä hän ei todellakaan voinut. Tuo nuori wieniläinen insinööri oli niin liikuttavasti pitänyt hänestä huolta Tonavan kaupungissa, ei ollut koskaan kyllästynyt kiertelemään kaupunkia hänen

kassaan, oli vienyt hänet tuhansiin paikkoihin, joita hän tuskin muuten olisi koskaan joutunut näkemään. Ja kun tuo insinööri nyt matkusti Berliinin kautta viipyen vain yhden yön, tietysti Horstin oli pidettävä hänelle seuraa. Kunhan tuo onneton mies vain ei matkalla olisi tutustunut muutamiin amerikkalaisiin ja kertonut heille hyvästä ystävästään, joka tunsi Berliinin kuin viisi sormeaan, ja kunhan vain nämä eivät olisi pyytäneet päästä mukaan —

Tietenkin hän tunsi Berliinin — *oman* Berliininsä. Mutta siitä Berliinistä, jonka nämä halusivat nähdä, rikkaiden ulkomaalaisten huvittelupaikoista, niistä hänellä ei ollut aavistustakaan. Sitä paitsi hänen englanninkielen taitonsa oli kurja, hän oli vain koulussa lukenut englantia eikä koskaan ollut joutunut sitä käytännössä harjoittelemaan — mitäpä hän osasi noille vieraille kertoa? Ja minne hänen oli heidät opastettava? No, 'Vaterlandiin' tietenkin, sehän oli maailmankuulu huvittelupaikka — nyt hänelläkin oli tilaisuus tutustua tuohon suuryritykseen.

Hän käveli Unter der Lindeniä pitkin Bristolin kohdalle, tapasi hotellin hallissa ystävänsä ja tämän tuttavat: Speckelsin perheen, isän, äidin ja kaksi tytärtä. He olivat Milwaukeen amerikkalaistuneita saksalaisia. Kävi ilmi, että he osasivat varsin hyvin saksaa. Molemmat nuoret tytöt olivat sieviä. Heidän äitinsä näytti melkein kuin heidän sisareltaan, heidän välillään ei ollut juuri mitään eroa. He söivät illallisen kaikki yhdessä. Horst sai kuulla, että nuo neljä olivat jo puoli vuotta matkustelleet Euroopassa, käyneet Pariisissa, Italiassa, Sveitsissä, Wienissä. Nyt he

olivat saapuneet Saksaan, jossa leveähartiainen, viiksikäs herra Speckels — tukkukauppias, rasvoja ja öljyjä — ei ollut sodan jälkeen kertaakaan käynyt ja jota hänen rouvansa ja tyttärensä eivät tunteneet lainkaan. Niin, hänen Saksansa, 'Germany, the old country', hän oli kertonut siitä heille niin paljon. No niin, nyt he näkisivät sen omin silmin, hän huusi, näkisivät —

Heillä oli hauskaa. Nämä ihmiset olivat yksinkertaisia ja luonnollisia, Horstin wieniläinen ystävä oli mainio seuramies — kaikki sujui paljon paremmin kuin hän oli kuvitellut. He lähtivät 'Vaterlandiin'— täydellinen menestys: amerikkalaiset selittivät yksimielisesti, ettei muualla koko maailmassa ollut mitään vastaavaa. Esityksiä ja tanssia Palmusalissa, espanjalainen majatalo, Villin-Lännen saluuna, italialainen osteria, unkarilainen pustakapakka, turkkilainen kahvihuone Bosporeineen ja Kultaisine sarvineen, sitten Grinzing, tuoretta viiniä, näköala yli Wienin ja Tonavan, ja Rein Niederwaldin kohdalla, pikkulaivoja, jyrisevä ukonilma! — Eri maiden pukuja, tansseja ja musiikkia, czardasta, tarantellaa, neekeritansseja, fandangoa, wieniläisvalsseja ja reiniläislauluja — tänne olisi voinut tulla joka ilta, kokonaisen kuukauden ajan, ja kuitenkin aina nähdä uutta! Mutta kaunein — tietenkin! — oli baijerilainen oluttupa. Taustana Alpit ja vuoristojärvi — ihanaa, ihmeellistä! Ja naisviinurit kansallispuvut yllään ja soittajat polvisukat jalassa ja alppilaislakit päässään, he soittivat ja lauloivat — varjelkoon, jokaisen laulun jälkeen he joivat tuoppinsa pohjaan!

Ylioppilas vilkuili heitä, pian hän keksi, että tuopit kohosivat varsin tyhjinä miesten huulille, piti kuitenkin viisautensa omana tietonaan, antoi uusien ystäväinsä rauhassa huudahdella hämmästyksestä. Ihanalta maistui heidän mielestään valkomakkara, ihanalta hapankaali. Mutta entä sitten olut, oikea Münchenin olut!

He istuivat siellä kauan, laskeutuivat hitaasti komeita portaita. »No, miltä tuntui?» Horst kysyi ystävältään.

Insinööri nyökkäsi. »Totta, sillä tavoin haalitaan rahaa kasaan! Tänne saapuvat muutamaksi tunniksi sekä palvelustytöt että ruhtinattaret, sekä puotilaiset että pörssikuninkaat — se on menestyksen salaisuus!»

Auto ajoi esiin. Horst Wessel yritti hyvästellä. Oh, ei, ei suinkaan, nyt oli jatkettava. Kun alku jo oli tällainen — totta kai Berliinin maailmankaupunki tarjosi vielä muitakin riemuja!? Siispä: minne ajetaan?

Ylioppilas mietti. Kurfürstendamm tietenkin — mutta minne siellä? Samassa hänen mieleensä juolahti, että muuan osakuntatoveri oli kerran maininnut jotakin Königindielestä — asiantuntevasti hän mainitsi autonkuljettajalle tuon nimen.

He joivat samppanjaa, tanssivat. Naiset pitivät tästä paikasta, näkivät hienoja pukuja ja kauniita naisia. He kyselivät Horstilta, olivatko nämä kaikki ihmiset seurapiirien jäseniä, mikä tuon naisen nimi oli, entä tuon herran? Hän ei tuntenut ketään, sanoi umpimähkään pari nimeä, lisäsi niihin komeat arvonimet: kreivi, prinsessa ja salaneuvos, hänen ylhäisyy-

tensä ja paronin rouva. Amerikkalainen nyökytteli päätään. Häntä tosin 'Vaterland' miellytti enemmän, baijerilaiset makkarat ja olut — tällaistahan näki oikeastaan missä hyvänsä. Mutta pääasia oli — ja hän todella iloitsi siitä! — että kaikki iankaikkiset jutut Saksan kansan hädästä ja kurjuudesta ilmeisesti olivat pötypuhetta, täällähän sen näki selvästi! Kun tämä kansa kerran jaksoi maksaa suunnattomat sotakorvaukset ja jakaa äärettömiä summia työttömille ja sotarammoille, sairaille ja vanhuksille, ja siitä huolimatta elää tällä tavoin — totisesti, ainoallakaan toisella kansalla koko maailmassa ei ollut sellaista johtajaa! Siispä Hindenburgin malja, hänen kanslerinsa ja kaikkien ministeriensä malja!

Hän kutsui tarjoilijaa, antoi tälle rahaa, pyysi soittokuntaa soittamaan kansallislaulun. Horst säpsähti, veri kohosi hänen päähänsä — inhottava oli ajatus, että hänen tällaisessa paikassa pitäisi kuulla maansa laulu. Hän mietti — miten hän osaisi selittää sen tuolle kunnon herralle, Milwaukeen kansalaiselle? Hän nousi pöydän äärestä, kutsui tarjoilijan takaisin, meni itse puhuttelemaan soittokuntaa — mutta ei sanonut mitään, vaihtoi vain pari tyhjänpäiväistä sanaa ensiviulun kanssa, tarjosi hänelle savukkeen. Sitten hän palasi: kapellimestari pyysi anteeksi, mutta hänellä ei valitettavasti ollut nuotteja mukanaan.

Herra Speckels ei havainnut hymynvärettä yli oppilaan kasvoissa, hän iski nyrkkinsä pöytään. Mitä hittoa, ettei muka ollut nuotteja? Kansallislaulun nuotteja? Sehän oli —

Mutta insinööri ryhtyi sovittelemaan, sanoi, että soittokunta oli espanjalainen, hän oli muka huomannut sen ensi silmäyksellä. Ja ylipäänsä, hehän aikoivat jatkaa, heillähän oli varmasti vielä paljon nähtävää. Koko maailmahan tiesi, että Berliinissä oli mitä mielenkiintoisimpia, salaisia yöravintoloita, joiden veroisia ei ollut missään muualla, oikeita paheenpesiä, huh! — Itse Pariisikaan ei siinä suhteessa kyennyt kilpailemaan, vielä vähemmän New-York! Hän kääntyi ylioppilaan puoleen, tämä kohautti olkapäitään. Olkoon, kaipa sellaisia oli — mutta ne eivät todellakaan olleet sopivia paikkoja — nuorille naisille. Ja kun kellokin oli jo niin paljon —

Nuori wieniläinen nauroi — tyhmä poika, kaikkihan meidän on opittava tuntemaan. Hän viittasi hovimestarin luokseen, tuossa tuokiossa hän oli jo kirjoittanut muistiin pitkän rivin kauniita nimiä.

He nousivat, lähtivät jatkamaan. 'Kolibri', 'Cascade', 'Casanova'. Cocktaileja, whiskyä, kaikkia mahdollisia juomia — pelkkää naurua ja sorinaa heidän ympärillään. Jazzmusiikkia, uusimpia iskukappaleita — baaritytöt ja muut naiset nykivät heitä röyhkeästi. Horst tunsi olonsa epämiellyttäväksi, istua jurotteli, ei avannut suutaan. Neiti Speckels, nuorempi, kosketti keveästi hänen käsivarttaan: »Eikö tämä miellytä teitä?»

»Ei», hän vastasi.

Tyttö ravisteli päätään. »Ei auta, kun kerta kaikkiaan olette lähtenyt mukaan. *Do in Rome, as the Romans do!*»

»Mitä sanoitte?» hän kysyi.

Tyttö nauroi. »Ettekö muista — sehän on Shakespearea — pappa sanoo, että kaikki saksalaiset muka osaavat Shakespearen ulkoa! *Do in Rome, as the Romans do* — se on, teidän on ulvottava susien mukana.»

Horst nyökkäsi — tietenkin tyttö oli oikeassa. Oikeastaan oli hyvä, että hän kerran oppi perusteellisesti tuntemaan kaiken tämän — mitä syytä hänellä oli jurotella? Hän joi lasinsa pohjaan — mikä tuon sekoituksen nimi olikaan, Sidecarko? — tyhjensi yhdellä siemauksella toisenkin lasin, jonka tyttö ojensi hänelle. Nyt hän oli mukana pelissä — miksipä hän olisi tärvellyt toisten ilon? He istuivat korkeilla baarituoleilla, joivat ja tanssivat vuorotellen — pieni miss, hento, vaalea, orvokkisilmäinen, puristautui tiiviisti kiinni häneen. Katsoi häntä silmiin, puristi hänen kättään — ihminen oli nuori vain kerran, vain kerran, tänä ainoana yönä —

»Nimeni on Maud», tyttö sanoi.

He joutuivat 'Mali und Igeliin', sieltä 'Arianeen'. Naiset eivät oikein käsittäneet, mikä siellä oli vinossa — herra tukkukauppias, Milwaukeen kansalainen kaikkein vähimmin. Hänestä se oli tavattoman huvittavaa: naiset tanssivat keskenään, hyväilivät ja suutelivat toisiaan! Mutta asialla oli vakavakin puolensa, hän selitti: tässä he muka näkivät sodan seuraukset, tuloksen siitä, että kokonaisia ikäluokkia miehiä oli tuhoutunut. Nuori wieniläinen iski silmää, nauroi hilpeästi — tietysti, aivan niin, herra tukkukauppiaspa sen keksi!

Kotiin? Eipä tietenkään — hänellä oli luettelos-

saan vielä muuan nimi ja sen jäljessä kolme huutomerkkiä: 'Eldorado' — se oli varmasti jotakin aivan erikoista!

He kävelivät pitkässä käytävässä, sen seinissä molemmin puolin oli suuria kuvia: kauniita naisia iltapuvut yllään. He astuivat saliin, katselivat ympärilleen — samassa muuan nainen juoksi pitkin askelin heidän luokseen. Horst katseli häntä hämmästyneenä — varjelkoon, mikä tuo oli? Nainen oli häntä pitempi, hänen tukkansa oli tuuhea ja pikimusta, silmänsä mustat — nenä kaartui komeana hänen pitkänomaisissa kasvoissaan. Mutta ennen kuin Horst ehti päästä tilanteen tasalle, nainen huudahti: »Kultaseni, tuletko vihdoinkin taas tänne?!» Levitti käsivartensa, kietoi ne hänen ympärilleen, puristi hänet tiukasti syliinsä. Hän tunsi pistelevää raapimista poskessaan, naisen kostean henkäyksen, riistäytyi rajusti irti.

Rouva Speckels oli pakahtumaisillaan nauruun. Wieniläinen irvisti, tarttui Horstin käsivarteen: »Älkää enää hölmistelkö!»

Horst hillitsi itsensä, seurasi muita, pyyhki vaistomaisesti poskeaan — varjelkoon, millainen parransänki tuolla kamalalla naisella oli!

He istuutuivat. Tukkukauppias tilasi jälleen samppanjaa, ylioppilas tyhjensi nopeasti lasinsa. Hän käänsi päätään, pieni Maud nauroi hänelle, kysäisi: »Tunsitteko sen — sen naisen?»

Horst sysäsi lasin luotaan: »Minäkö — tuon otuksen?! Mitä te oikein ajattelette minusta? Minulla on muutakin tehtävää kuin hurjistella öisin —»

Soittokunta alkoi soittaa, kaksi vaaleaa naista astui tanssikehään. He tanssivat hyvin, notkeasti, antautuvasti, lauloivat samalla kimeällä, hieman kiusaantuneella äänellä. Heidän vartalonsa olivat komeat, muotonsa uhkeat ja samalla solakat — molemmat vain olivat hämmästyttävän pitkiä. Tanssittuaan he kävelivät pöydän luota toisen luo, myivät valokuviaan. Tumma nainen, joka äsken oli suudellut Horstia, liittyi heihin. Hän oli hämmästyttävän inhottava, todellinen naisen irvikuva — valtava nenä ja pienet siansilmät tekivät hänet inhottavaksi — kas vain, hän oli vielä kaiken lisäksi kierosilmäinen.

Nuo kolme tarjosivat valokuviaan, pyysivät savukkeita, piilottivat ne povelleen. Sitten he kerjäsivät viiniä — isä Speckels kaatoi heille. He istuutuivat, käyttäytyivät hyvin kohteliaasti — tumma oli kohta selvillä, kenen kanssa oli tekemisissä, alkoi puhua englantia. Ylioppilas ei ymmärtänyt paljonkaan — tuijotti naista hämmästyneenä. Nainen huomasi sen, kohotti lasinsa, kuhersi vienosti: »O you darling-boy, don't you think, I am just a sweet little lady?» Hän vaikeni, lisäsi sitten syvällä bassoäänellä: »No niin, maljanne, nuori mies!»

Horst ponnahti seisomaan. Hänestä tuntui kuin häntä olisi sylkäisty kasvoihin. Amerikkalainen hätkähti, tuijotti avuttomana suu auki tuota otusta. Mutta naiset nauroivat täyttä kurkkua — eivätkö miehet todellakaan vielä olleet huomanneet, mitä tämän yökerhon suloinen naisellisuus todellisuudessa oli? Totuus alkoi häämöttää herra Speckelsin mielessä, hän muisti joskus vuosia aikaisemmin näh-

neensä eräässä revyykappaleessa jotakin tällaista. »Mitä kummaa te oikeastaan olette olevinanne?» hän kysyi.

Tumma kurottautui häntä kohden, pyöritteli siansilmiään, katseli häntä rakastuneesti, työnsi pikkusormen suupieleensä, hihitti: »Mehän olemme Eldoradon pikkutyttöjä, senkin veijari! Minun nimeni on Didi!»

Isä Speckels katseli häntä arvostelevasti, häntä ja molempia vaaleita, sitten tanssijoita ja muita vieraita. »Herra siunatkoon», hän huudahti, »nehän ovat kaikki naisten jäljittelijöitä! — Sepä on totisesti onnistunut sukkeluus!»

Wieniläinen taputti hänen olkapäätään. »Kerrassaan hämmästyttävä sukkeluus — tepä sen keksitte! Tällaista ei ole Milwaukessa, eihän?»

Didi pääsi vauhtiin — juuri tällaisia viattomia hölmöläisiä hän kaipasi, näiltä saattoi hyvässä lykyssä ansaita! Hän tarttui hiuksiinsa, kohotti peruukkiaan: hänen päälakensa oli aivan kalju.

Horst Wessel nousi, punaisena kuin koulupoika, häpeästä hehkuen. Hän tuskin tiesi, mitä teki, käveli pöytien välitse, salin poikki. Seisoi eteisessä, ojensi vaatteiden vartijalle numeronsa, otti hattunsa. Hän kaipasi vain pois, pois tästä kirotusta —

Joku puhui hänen vieressään — hän kääntyi, näki pienen Maudin. Alkoi nopeasti puhua: »Tämä ei ole Saksaa, ei ole, uskokaa minua! Tämä on — en tiedä — tämä on kenties suurkaupunkia, maailmankaupunkia, varjelkoon, Berliiniä — jokin kurja, likainen lieve siitä. Tämä — ja kaikki, minkä tänä yönä olemme

nähneet, on vain, vain — vääriä varten — — Uskokaa minua, tällä ei ole mitään tekemistä kaiken sen kanssa, mikä todella on saksalaista, Saksan ajatusten, Saksan tunteiden kanssa, ei todellakaan! Me — me — —» Hän alkoi änkyttää, sekaantui sanoissaan, ei osannut jatkaa enää: »Suokaa anteeksi, Maud, olen kovin epäkohtelias — pyytäkää puolestani vanhemmiltanne anteeksi! Mutta en kestä enää, minun täytyy päästä pois; täytyy! Tämä kaikki on liian — en tiedä, miten osaisin sanoa sen teille! Todellinen Saksa, jos tahdotte nähdä sen, teidän täytyy — todellinen Saksa, se on jotakin aivan muuta, se on — uskokaa minua, Maud, voi, uskokaa minua!»

Tyttö katseli häntä tyynin silmin, kuiskasi: »Uskon, uskon teitä.»

Horst tarttui tytön käteen, puristi sitä. »Kiitän», hän kuiskasi, »kiitän teitä koko sydämestäni!» Riistäytyi irti, juoksi ulos aamun hämärään.

* * *

Oli kuin häntä olisi oksettanut vielä koko seuraavan päivän. Outo ympäristö, samppanja, cocktailit, whisky — kaikki tuo vaikutti kenties osaltaan, mutta eniten se muu! Hänen teki mielensä soittaa Bristoliin, sopia tapaamisesta Milwaukeen herrasväen kanssa — ottaa heidät mukaansa johonkin toveri-iltaan, näyttää heille Iskunsa mainiot pojat —

Mutta se ei käynyt päinsä, ei todellakaan. Pojat istuskelisivat vain vaivaantuneina, tuskin avaisivat suitaan, eivät edes osaisi laulaa vapaasti ja reippaasti.

Ja vaikka he esiintyisivätkin sellaisina kuin olivat, avoimina ja luonnollisina — amerikkalaiset tuskin käsittäisivät mitään koko asiasta.

Tänä iltana hänellä oli palvelusta, hän huolehti järjestyksestä eräässä suuressa kokouksessa Pohjois-Berliinissä. Hän oli allapäin, huomaamaton — hänen miehensä havaitsivat heti, että jotakin oli hullusti. Isku ykkösenkin miehet huomasivat sen. Hänen kokouksen jälkeen päästettyään miehensä menemään tuli Fiedler hänen luokseen. He istuutuivat yhdessä erääseen pieneen olutkapakkaan.

»No, mikä on hätänä?» Fiedler kysyi.

Horst kertoi, nyt hän näki kaiken hämmästyttävän selvästi. SA-toverilleen hän saattoi heti änkyttämättä kertoa kaiken, jonka oli vain vihjaillen voinut selittää vaalealle missille. Toveri nyökkäili, niin, niin oli — mutta tuo kaikki oli toista maailmaa. Se oli aivan heidän lähellään, mutta silti se oli yhtä kaukana heistä kuin kuu. Sitä paitsi: kaikkea tuota ei tarvinnut lähteä hakemaan Länsi-Berliinistä, täällä, Aleksanterinaukean ympärillä, sitä oli yllin kyllin — vain lavastus oli toisenlainen. Loka oli kerta kaikkiaan lokaa — sen tähden ei kannattanut kiihtyä! Katutyttöjä, porttoja ja miehimyksiä — kaikkea tuota sikamaisuutta oli aina ollut olemassa ja tulisi aina olemaan, niin kauan kuin maa pyöri.

»Ja ne ovat kuitenkin ihmisiä, samanlaisia kuin mekin!» Horst sanoi. »Istuivat koulussa meidän rinnallamme — silloin emme huomanneet heidän millään tavoin eroavan muista!»

»Emmepä», Richard Fiedler vastasi. »Se ilmenee

vasta myöhemmin. Mutta itu on olemassa jo alusta alkaen.»

Ylioppilas sanoi: »Ei ole mitään sellaisia ituja — se on kurjuutta, viettelemistä, kevytmielisyyttä. Ne ovat saksalaisia samoin kuin mekin, siispä —»

Fiedler keskeytti hänet. »Älä välitä, Horst hyvä — niitä sinä et voi nostaa etkä parantaa! Punarintamalaisesta voi tehdä mainion SA:n miehen — mutta parittajasta et ikänä. Ja katutyttö pysyy katutyttönä, niin kauan kuin yön pimeässä vielä on humalaisia saalistettavana. Ja kun kauppa ei enää suju, hän perustaa putiikin, opettaa nuorempia ja antaa heidän tehdä työtä puolestaan.»

Horst Wessel mietti. »Ja kaikki kuuluvat KPD:hen, ovat järjestäytyneitä —»

Richard Fiedler nyökkäsi. »Siihen he kuuluvat — KPD saattaa tarvita heitä. Oikea punarintamalainen taistelee samalla tavoin kuin mekin, mutta se ei riitä Moskovan verkonkutojille. He tarvitsevat sen lisäksi vielä salaisia voimia. Me sanomme sitä pelkurimaisuudeksi ja raukkamaisuudeksi — ja ne herrat nauravat meitä. Ja kun he eivät saa kunnollisia poikia taivutetuksi siihen, he turvautuvat lokaan. Se ampuu piiloistaan, ovista ja porttikäytävistä tai ikkunoista meidän SA-miehiämme! Kaikkeen tähän he tarvitsevat sakilaisia ja rikollisia. Entä prostitutio kaikissa muodoissaan — etkö usko, että sen piirissä löytyy mainioita vakoilijoita? Kommunistit ovat oppineet sen poliiseilta — ottavat kaikkialla maailmassa palvelukseensa kurjimmat hylkiöt, saavat niiltä parhaat tietonsa. Sille emme mahda mi-

tään, meidän on tyydyttävä: siinä suhteessa Moskova tulee aina olemaan meitä etevämpi. Sitä emme voi muuttaa — vaikka se satoja kertoja maksaisikin meille parhaitten poikiemme veren!»

Horst ei vastannut. Ryhmänjohtaja puhui varmasti totta, saattoi vastata sanoistaan — hän tiesi sen yhtä hyvin kuin ystävänsäkin. Mutta kuitenkin, kuitenkin — täytyi olla mahdollisuus —

He joivat lasinsa pohjaan, erosivat toisistaan. Horst lähti kotimatkalle, käveli hitaasti viileässä kesäyössä, jokaisessa kadunkulmassa häntä puhutteli joku naikkonen. Pari kertaa hän pysähtyi, vilkaisi naisia silmiin, ikään kuin olisi halunnut löytää jotakin heidän katseestaan, jatkoi sitten ääneti matkaansa. Kääntyessään Alexanderstrasselta Prenzlauer Strasselle hän kuuli kiljahduksen selkänsä takaa, kääntyi. Kaksi pölyistä, kurjaa laakeripuuta kohosi kuivuneista puuastioistaan hänen edessään — hän muisti: ne mainostivat 'Meksiko'-nimistä ravintolaa, porttojen ja portonparittajain synkkää, umpipunaista pesäpaikkaa. Hän näki tytön, näki miehen, joka armottomasti pieksi tyttöä. Nyrkillä suoraan kasvoihin, uudelleen ja vielä kerran. Tyttö kompastui puuastiaan, sortui maahan, mies potki häntä raa'asti. Horst juoksi paikalle — kaksi, kolme leukaiskua, koukku vatsaan: lurjus vääntelehti tuskissaan, tuli järkiinsä, pakeni pitkin askelin, hävisi pimeään. Horst kohotti tytön jaloilleen. Hänen huulistaan ja nenästään vuoti verta vaalealle puserolle — ovella seisoskelevat miehet naureskelivat, väistyivät kuitenkin syrjään Horstin taluttaessa tytön sisään.

Eivät välittäneet noista kahdesta sen enempää, tällaisia tapauksia sattui usein 'Meksikon' lähettyvillä.

»Peseydy!» Horst sanoi. Tyttö nyökkäsi, meni pesuhuoneeseen.

Horst istuutui — selkä seinää vasten tietenkin — tilasi pari ryyppyä. Katseli ympärilleen. Katosta riippui ristiin rastiin kirjavia paperiköynnöksiä, seiniin oli maalattu palmuja, kaktuksia, suippohattuisia miehiä — niinpä niin: Meksiko! Raa'an näköisiä kavereita seisoskeli tarjoilupöydän vieressä, katutyttöjä istui pöytien ääressä. Seinustalla kajautteli kovaääninen jotakin typerää iskusävelmää. Pari naikkosta lauloi mukana tanssien istuallaan ja viskellen sääriään ilmaan.

Tyttö palasi, istuutui ääneti Horstin viereen, maisteli ryyppyä, jonka Horst työnsi hänen eteensä. Horst katseli häntä, hänen kasvonsa olivat ilmeettömät, harmaat — tuore huulimaali irtoili kapeista huulista. Mutta tytön ruskeat silmät olivat aika suuret, syvät ja loistavat. Horst ajatteli: hän ei ole vuosikausiin käynyt maalla, auringonsäteet eivät ikuisuuksiin ole paahtaneet noita poskia. Hän sanoi: »Olet saalistamassa, vai mitä? Ja se mies pitää sinua syöttinään?»

Tyttö nyökkäsi. Tuo kaikkihan oli itsestään selvää — ei olisi kannattanut kysyä.

Horst huomasi selvästi: tyttö ei ollut lainkaan kiitollinen hänelle hänen ritarillisesta avustaan. Ellei hän olisi ilmestynyt näyttämölle, tyttö olisi saanut selkäsaunansa ja se olisi riittänyt joksikin aikaa. Mutta nyt, mies varmaankin odotti jo häntä kotona,

pieksisi häntä vielä toisen kerran ja tällä kertaa raa'emmin kuin äsken. »Rakastatko häntä?» Horst kysyi. Tyttö kohautti olkapäitään. Kaikkea vielä, miehellä oli kaksi muutakin saalistamassa — mutta täytyihän olla joku, johon turvautua —

Kuuluiko hän johonkin järjestöön? Totta kai: hän oli Punaisen naisjärjestön jäsen. Horst nyökkäsi, tietenkin tyttö kuului siihen ja tuon liiton Aleksantarinaukean ryhmän puheenjohtaja oli varmaan hänkin aikansa palvellut katunainen — siellä ne eivät välittäneet kenenkään yksityisasioista.

Horst mietti, veti lompakon taskustaan, laski rahansa. Hän oli saanut isoäidiltä rahaa jotakin pientä virkistysmatkaa varten, hän kaipasi lepoa. Mutta eihän hän tällä hetkellä missään tapauksessa voinut lähteä Berliinistä, hänellä oli niin paljon puuhaa —

Tyttö havahtui nähdessään rahaa. Jos hän vain voisi maksaa velkansa emännälleen — sitä ei ollut paljon — niin hän pääsisi vapaaksi, saisi viedä tavaransa mukanaan. Hän tiesi myös pääsevänsä asumaan erään toisen naisen luokse, tämä oli jyrkkä, ei päästänyt ketään sisään, ellei tyttö itse halunnut. Jos hän vain voisi maksaa —

»Entä mitä osaat?» Horst kysyi. »Osaisitko tehdä työtä?»

Tyttö arvasi heti, mitä Horst toivoi hänen sanovan. Totta kai, osasihan hän ommella, hän kyllä selviäisi, kunhan vain pääsisi alkuun.

Ylioppilas työnsi setelit hänen eteensä. »Kas tuossa, ota!» hän sanoi. »Entä mikä sinun nimesi on? Ja miten vanha olet?»

Tyttö sieppasi nopeasti rahat, työnsi ne taskuunsa. Hänen nimensä oli Erna, hän oli kahdeksantoistavuotias.

Kahdeksantoista — niin nuori. Hän näytti paljon vanhemmalta — mutta kenties, jos hän pääsisi eroon tästä loasta, pääsisi sunnuntaisin metsiin ja auringonvaloon, kenties, jos —

Tyttö nousi, sanoi haluavansa lähteä. Tämän yön hän saattoi nukkua erään naisystävänsä luona, heti aamulla varhain hän aikoi muuttaa.

»Paljon onnea vain!» Horst toivotti.

Tyttö kohotti hieman kättään, päästi sen jälleen vajoamaan kupeelleen, ei uskonut korviaan. Kuitenkin hänen huulensa liikahtelivat, hän katseli Horstia suurin, ruskein silmin.

»Selvä on», Horst mutisi.

Hän katseli tytön jälkeen tytön poistuessa, ei kohta enää muistanut, minkä näköinen tyttö oli. Hän laski kyynärpäänsä pöydälle, painoi päänsä käsiinsä, tuijotti eteensä. Joku nousi viereisestä pöydästä, otti kolpakon mukaansa, istuutui hänen pöytäänsä, aivan vastapäätä häntä. »Sepä oli hieno temppu!» vieras sanoi. »Pääsitte eroon rahoistanne — ette kai tosissanne kuvittele, että siitä olisi jotakin hyötyä?»

Ylioppilas vilkaisi tunkeilijaa. »Mitä se teihin kuuluu?»

Nuori jätkä irvisti. »Nainenko? Ei kerrassaan mitään — yhtä vähän kuin teillekään, Wessel. Tiedättekö, kuka olen?»

Horst katseli häntä — nuo kasvot olivat tutun näköiset. Missä kummassa hän oli —

»No, minä autan», toinen sanoi. »Poliisilaitoksessa — Inselbrücken rähäkän jälkeen. Yläeteisessä: te puhuitte Barrikadi-Albertin kanssa, tulitte sitten meidän luoksemme, tarjositte meillekin voileipiä —»

Ylioppilas nyökkäsi. »Se on totta — mutta en suinkaan tavoitellut kiitollisuuttanne. Tein sen vain johtaakseni poliisin harhaan.»

»Käsitin sen heti», kommunisti sanoi. »Mutta voileivät eivät siitä menettäneet makuaan — minulla oli sudennälkä, olin jo istunut purkissa melkein vuorokauden. Muuten — nimeni on Ross, Camille Ross.»

Horst Wessel nojautui taaksepäin. »Hauska tutustua — minun nimenihän te jo tiedätte. Jos haluatte puhua kanssani — kaikista yhteisistä asioista — olen käytettävissänne joko täällä tai missä hyvänsä vain haluatte. Olen jo saanut useita teikäläisiä kääntymään —»

Toinen nyökkäsi. »Tiedän sen — useampia kuin meistä on mieluista. Minua te ette kykene käännyttämään enkä minä saa teitä yhtymään meihin — siispä meidän ei kannata haaskata aikaamme turhaan lörpöttelyyn. En tullutkaan lörpöttelemään. Näin teidän iskevän maahan sen portonparittajan, kuulin myös, mitä puhuitte sen pikku lutkan kanssa — haluan varoittaa teitä, Horst Wessel.»

Ylioppilas nauroi ääneen. »Tekö muka? Eihän jalomielisyys ole ennenkään ollut muodissa teidän keskuudessanne?»

»Älkää pilkatko», kommunisti sanoi vakavasti. »Tiedätte aivan hyvin, että meidänkin joukossamme on rehellisiä miehiä — juuri sen tähdenhän te lauk-

kaattekin kokouksissamme, pidätte puheita kaikissa murjuissamme. Roskaväkeäkin on — tiedämme, mihin sitä tarvitsemme ja miten pidämme sen kurissa. Niistä ei tarvitse hätäillä. Vaikka viskelettekin seteleitänne niin suurenmoisesti, vaikka turisettekin kauniita sanoja — tuollaista naikkosta ette kuitenkaan kykene käännyttämään, niinkuin teillä on tapana kauniisti sanoa. Mutta Punarintaman nuorukaisten laita on toisin — olemme jo kyllin kauan sietäneet toimintaanne, nyt sen on päätyttävä.»

»Vai päätyttävä!» ylioppilas huudahti. »Mutta minun mielestänipä se on vasta alkanut: monta teistä aion vielä käännyttää SA:han ja juuri parhaat teistä.»

»Kuulkaahan, Wessel», toinen sanoi, »teidän iskujoukkonne, Viitonen, toimii punaisessa kaupunginosassa, joka vielä aivan äskettäin oli kiistämättömästi meidän hallussamme, niin ettei ainoakaan natsi uskaltanut pistää sinne nenäänsä. Voitte kai käsittää, ettemme ole erikoisen haltioituneita työnne tuloksista. Berliini on suuri — siirtykää toiseen kaupunginosaan. Voitte muualla aivan yhtä hyvin työskennellä asianne hyväksi, ehkä menestyksellisemminkin.»

Horst Wessel sanoi: »Entä saanko kysyä, Ross, miksi annatte minulle tällaisia hyviä neuvoja?»

Punarintaman mies nyökkäsi. »Sehän on aivan selvä: teidän on painuttava tiehenne, siitä olemme samaa mieltä. Emme voi sietää sitä, että hitaasti valloitatte parhaan ja varmimman varustuksemme. Jos minun onnistuu saada teidät vakuuttuneeksi siitä, että pelaatte varsin vaarallista peliä, jos siis vapaaehtoisesti väistytte meidän alueeltamme —

sen parempi teille itsellenne ja meillekin. Meillä ei ole mitään teitä vastaan henkilökohtaisesti, osaamme pitää arvossa myös vastustajaa — näin meidän kesken vain, tietenkin. Tyydymme siis siihen, että kaikki sujuu rauhallisesti. Mutta ellette halua lähteä — hyvä, siinä tapauksessa pakotatte meidät turvautumaan muihin keinoihin.»

»Puhutte kyllin selvää kieltä», Horst vastasi. »Mutta sehän meidän kaikkien on otettava huomioon, joka päivä — ja etenkin joka yö. Luuletteko todella että voisin jättää toverini pulaan?»

Kommunisti ei antanut perään. »Harkitkaa asiaa! Yksilöt eivät lopulta merkitse mitään — aate on kaikki. Niin me ainakin ajattelemme. Ja vielä muuan seikka, Friedrichshainin herra iskunjohtaja: kuvitteletteko aivan tosissanne olevanne samaa lihaa ja verta kuin nuo, niinkuin sanotte, toverinne? Isänne oli pappi, te polveudutte siis niin sanoakseni parhaista porvarillisista piireistä, olette arvatenkin ylioppilasosakunnan jäsen. Teillä tosin on ollut menestystä, se on totta — mutta lopulta kuitenkin tulette suistumaan. Saippuakuplanne särkyy: vain proletaari voi johtaa toista proletaaria — ette ikänä kykene tuntemaan ja vaistoamaan samalla tavoin kuin proletaari tuntee. Juopa on ylipääsemätön!»

Horstin silmät alkoivat loistaa. »Juopako? — Emme näe mitään juopaa! Emme tunne mitään proletaareja ja porvareita — meidän riveissämme on vain kansalaistovereita, vain samoja saksalaisia. Te sanotte taistelevanne muka koko ihmiskunnan puolesta — kaikissa maissa ja kaikkien kansojen kes-

kuudessa — ja taistelette kuitenkin vain oman luokkanne puolesta ja muita vastaan! Eikö se ole totta?»

»Olkoon niinkin», Ross vastasi. »Tosiasiana pysyy joka tapauksessa, että te ette kuulu tuohon luokkaan, ette ole proletaari!»

Hän heilautti kättään tervehdykseksi, meni tarjoilupöydän ääreen, maksoi. Puhui vielä pari sanaa kahden nuorukaisen kanssa, ojensi heille kätensä, poistui.

Ylioppilas katseli hänen jälkeensä. Miksi tuo punarintamalainen ojensi kätensä noille toisille mutta ei hänelle? Niin, ja miksi tyttö ei lähtiessään ollut ojentanut hänelle kättään?

Hän mietti. Oliko se tarkoituksellista — ei, sitä se ei voinut olla. Tuo kommunisti, tuo Camillo Ross, oli puhunut hänen kanssaan niin suoraan, niin avoimesti — ei, tänään hän ei aikonut taistella vihollisensa kanssa henkeen ja vereen asti. Huomenna kenties — mutta ei tänään Mutta ei siitä huolimatta ojentanut hänelle kättään? Se oli jotakin vaistomaista, salatajuista vieroksumista.

Koska — koska hän ei kuulunut siihen kansanluokkaan, jonka puolesta punaiset taistelivat? Mitä se merkitsi? Kuinka tuo toinen sanoi, ikänä hän ei voinut tuntea samalla tavoin kuin proletaari tunsi — ja vain proletaari saattoi johtaa toista proletaaria. Mutta joukot olivat proletaarisia, siitä ei ollut epäilystäkään — ja juuri joukot heidän oli tavoitettava, tunnettava niiden sydämen syke —

Mutta siinä tapauksessa, silloinhan hänen oli pakko —

»Saako olla 'Sotahuuto', hyvä herra», sanoi hiljainen ääni. »Ettekö haluaisi ostaa 'Sotahuutoa' —» Hän näki vieressään pelastusarmeijalaisen, joka tarjosi lehteä raharasia kädessään. Nainen oli kurjan näköinen, kalpea ja laiha, kierteli kuitenkin kapakoissa pitkin yötä kerjäten vaivalloisesti pikkurahoja ihmisiltä.

»Jesses, kiikaas' tota kaulusta», nauroi muuan roteva jätkä tarjoilupöydän ääressä, »vasemmalla yks' H ja oikealla yks' H — tieräks, mitä se meinaa?» Hänen toverinsa vilkaisi pelastusarmeijalaista. »Luuleks' sä, etten mä muka ikänä o' nähny' taivaansolttuja, häh? Toi apostolihan käy täällä joka yö!»

»Älä siihen tiputa kolikoitas'!» roteva huusi. »Tieräks', mitä noi Hoot meinaa, mä vaan kysyn! Se meinaa nykyään 'Heil Hitler' tierän mä!» Hän nauroi täyttä kurkkua omaa sukkeluuttaan, joi kulauksen olutta ja jatkoi: »Sitä sä et arvannukkaan, kaveri! Se o' semmone' lehmänkauppa, snajaaks'! — ne on paiskannut tassua, noi halleluijaa-soltut ja natsipörrääjät ja Hitleristä ne on tehny' kenraalin ja semmosen esiveisaajan!»

Kuluneeseen, rumaan pukuunsa pukeutunut nainen ei kuunnellut hänen sanojaan, ei värähdyttänyt ilmettään. Oli kuin tuo kaikki ei olisi lainkaan kuulunut häneen. Hän käveli rauhallisesti pöydän luota toisen luo. Kukaan ei huolinut 'Sotahuutoa', mutta melkein jokainen pani rahaa hänen lippaaseensa. Horst Wessel seurasi häntä katseellaan, kuuli yhä korvissaan hänen yksitoikkoiset sanansa: »'Sotahuuto' — ettekö haluaisi ostaa 'Sotahuutoa' —»

Hänen käydessään vielä koulua — se tapahtui kohta Saksan sortumisen jälkeen — hän ja hänen veljensä olivat kerran palatessaan kotiin koulusta nähneet Aleksanterinaukealla ryhmän pelastusarmeijalaisia, erään miehen, neljä tai viisi naista. He seisoivat siellä ihmisten keskellä, heillä oli tamburiini, huilu ja mandoliini, he soittivat ja lauloivat ohuin äänin hurskaita virsiään. Ihmiset nauroivat — Horst ja Werner nauroivat hekin: miten nuo saattoivat laulaa tällaisena aikana, jolloin panssariautoja ajoi Berliinin halki ja konekiväärit rätisivät joka päivä kaikilla lähiseudun kaduilla? Eikö tuo kaikki lainkaan liikuttanut näitä ihmisiä? Heidät olisi pitänyt täyttää ja asettaa näytteille —

Samassa isä oli tullut heidän luokseen — hän oli jo silloin kovin kalpea! Oli ojentanut pojille kätensä, taluttanut heidät kotiin. Oli sanonut heille, etteivät he saaneet nauraa pelastusarmeijaa, vaikka se heidän mielestään näyttikin naurettavalta. Pelastusarmeija sai aikaan paljon hyvää, tunkeutui kansan syvimpiin kerroksiin, joista muuten kukaan ei välittänyt, kaikkein alhaisimpien ja köyhimpien luokse.

Monta vuotta myöhemmin — hän kuului silloin Bismarck-liittoon ja isä oli jo kuollut — hän oli muistanut nämä sanat sivuuttaessaan sattumalta erään kokoussalin, jossa parhaillaan oli pelastusarmeijan kokous. Hän oli astunut sisään, oli kuunnellut puhujan sanoja — puhujana oli muuan englantilainen, joka solkkasi kurjasti saksaa, ponnisteli vaivalloisesti lauseensa puoliväliin. Hän saattoi vieläkin nähdä tuon miehen edessään, suuren, lyhytpartaisen

ja punertavatukkaisen miehen, joka puhuessaan huitoi käsillään, kohotti molemmat kätensä aina samalla kertaa ilmaan ja antoi niiden hitaasti jälleen vajota. Hän oli pelastusarmeijan eversti, ehkä kenraali — hänellä oli tietenkin asepuku yllään. Ja hänen tiukan takkinsa kauluksessa —

Ylioppilas tuijotti jäykästi eteensä. Hänen kulmakarvansa vetäytyivät kokoon, sileä otsansa rypistyi. Mitkä kirjaimet olivat tuon englantilaisen pelastusarmeijan upseerin takinrinnuksissa?

Hän näki ne aivan selvästi edessään — *Salvation Army*, siis S ja A!

SA! — SA!

Hän nousi, aikoi lähteä, mutta muisti, että hänen vielä oli maksettava. Sen tehtyään hän lähti ulos, alkoi nopein askelin kiirehtiä katuja pitkin.

Ihmeellistä — saattoiko se olla vain sattuma?

Tuo jätkä tarjoilupöydän ääressä, joka pilkkasi pelastusarmeijalaista ja käänsi hänen kaksinkertaisen H-merkkinsä kaikkien natsien tervehdykseksi 'Heil Hitler!' Ja samaa osoitti vielä selvemmin tuon englantilaisen everstin Salvation Army! — Silloin hän töin tuskin oli huomannut sen ajattelematta mitään sen yhteydessä — vasta tänään se tunkeutui tärkeänä ja merkityksellisenä hänen tajuntaansa kuin näkymättömän maailman sormenosoituksena, tuo sininen takinkaulus punaisine reunoineen ja SA-kirjaimineen.

Mutta siinä tapauksessa, jos niin oli — mitä se tarkoitti? Mitä ihmeen tekemistä hänellä saattoi olla pelastusarmeijan kanssa?

Hän saapui kotiin, astui hiljaa sisään. Tapansa mukaan hän avasi veljensä huoneen oven, kurkisti sisään — poika nukkui sikeästi. Hän meni omaan huoneeseensa — istui kauan vuoteensa reunalla, liikahtamatta, ikään kuin olisi odottanut jotakin. Hänen päätään kuumotti, hän nousi, huuhteli vedellä kasvojaan. Jäi seisomaan avoimen ikkunan ääreen — kesäyö oli helteinen ja kaunis!

Mitä — mitä hänen oli tehtävä? Jotakin oli tekeillä — tänä yönä hänen kohtalonsa oli ratkeava —

Hän ravisteli kiihkeästi päätään — mikä kumma häntä vaivasi? Sitten hänen mieleensä johtui, ettei hän ollut syönyt lainkaan illallista. Hän meni omenakomeroon, valitsi pimeässä kaksi suurta omenaa. Palasi huoneeseensa, istuutui, puraisi. Puraisi toisen kerran — jäi jälleen tuijottamaan eteensä.

Aivan äkkiä hän tunsi, että hänen oli rukoiltava. Hän hymyili — milloin hän oli viimeksi rukoillut?! Ja mitä hän saattoi nyt sanoa ja miksi? Hän nousi jälleen, käveli pitkän eteisen lävitse, aivan hiljaa, jottei olisi herättänyt ketään. Hänen ei tarvinnut sytyttää valoa, kotona hän löysi tiensä pimeässäkin. Hän astui saliin, meni isän kirjoituspöydän ääreen, löysi hänen saarnakirjansa. Rukouksia — saarnoissa oli varmasti myös rukouksia. Hän istui jälleen huoneessaan oman kirjoituspöytänsä ääressä, sytytti pöytälampun. Hän avasi kirjan, luki: »Jeesus sanoo: Se, joka teidän keskuudessanne tahtoo olla suurin olkoon teidän kaikkien palvelijanne; ja se, joka teistä haluaa olla mahtavin, hän olkoon teidän kaikkien käskyläisenne.»

Isä oli merkinnyt tämän saarnan nimeksi »Nöyryys ja palvelemisrohkeus» — aloittanut sen noilla Markuksen evankeliumin sanoilla. Palvelemisrohkeus — tuota sanaa tuskin saattoi löytää mistään sanakirjasta, se oli isälle ominainen sana. Mutta eikö palvelemisrohkeus — palvelemisen uskallus — ollut juuri pelastusarmeijan olennaisin edellytys?

Palvelemisen uskallus — ja syvin nöyryys —

Äkkiä hän näki istuvansa isän ja äidin kanssa oopperassa. Oli pääsiäisviikko. Esitettiin 'Parsifalia'. Sitä hän ei voinut koskaan unohtaa — pitkäperjantain lumousta.

Gurnemanz, parrakas Graalin ritari, erakkona — hänen palvelijanaan raju noita Kundry. Sen jälkeen tuli Sydänkivun poika, musta asepuku yllään, kasvot kypärinsilmikon peitossa, pää kumarassa ja pyhä keihäs kärki maata vasten kädessään. Ja sitten äkkiä kaikki vaihtui kuin pilkkopimeästä valkeuteen, kuin arkipäivän harmaudesta kirkastukseen: enää ei ollut Parsifalia, ei noitaa eikä vanhaa Graalin ritaria — oli vain Vapahtaja itse, oli Johannes Kastaja ja Maria, Magdalan nainen. Hän polvistui Herran eteen, pesi hänen jalkansa, kuivasi ne hiuksillaan. Mitään hän ei laulanut koko aikana — vai nuo kaksi sanaa: Palvella — palvella —

Horst nousi — hän kuuli tuon musiikin — pitkäperjantain lumouksen.

Hitaasti hän riisuutui, laskeutui vuoteeseen. Sulki silmänsä — näki kuitenkin yhä tuon saman kuvan: Parsifalin — nuoren, säteilevän sankarin —

Sydänkipu oli hänen äitinsä nimi.

* * *

Hän heräsi varhain, reippaana ja virkistyneenä. Hän näki omenat pöydällä, söi ne, ensin kokonaisen, sitten puolikkaan. Nyt hän tiesi, mitä hänen oli tehtävä, näki tien selvänä edessään.

V.

Heinäkuu—elokuu 1929.

Horst lähtee kotoaan, äiti ymmärtää häntä ja antaa hänen lähteä. Horst tahtoo laskeutua kansan keskuuteen, olla työmies työmiesten parissa. — Aluksi hän toimii autonkuljettajana, sitten lapioitsijana maanalaista rautatietä rakennettaessa. — Punaiset yllättävät Werner Wesselin. — Punarintama hyökkää natsien kokoukseen 'Märchenbrunnenissa'. SA taistelee Jannowitzbrücken kohdalla.

Äiti tuli huoneeseen Horstin sulloessa tavaroitaan. Äiti auttoi häntä, hymyili tyytyväisenä, iloitsi siitä, että poika vihdoinkin oli päättänyt matkustaa lomalle pääsi hieman hengähtämään kaikesta puuhastaan. »Entä mihin aiot lähteä?» äiti kysyi.

Horst kohautti olkapäitään. »Mihin tuuli vie», hän sanoi. »Jokin juna on varmaan juuri lähdössä, kun ehdin asemalle.»

Äiti nyökkäsi, juuri tämä oli hänen poikansa tapaista: jonnekin, mihin hyvänsä, avaraan maailmaan! Lapset olivat usein lähteneet retkeilemään, junassa, polkupyörillä ajaen, jalkaisinkin, milloin heidän päähänsä oli juolahtanut lähteä. Olivat usein tehneet pitkiä suunnitelmia, suunnitelleet tarkoin etukäteen,

miten käyttäisivät kunkin matkapäivän — ja sitten kuitenkin lähteneet matkaan aivan umpimähkään. Ja palanneet jälleen kotiin entistä terveempinä, entistä iloisempina ja reippaampina.

»Matkustatko yksin?» äiti kysyi.

»Aivan yksin.»

Äiti valmisti hänelle voileipiä, asetti hänen matkalaukkuunsa viinipullon. »Evästä matkalle! Kirjoita pian, jo huomenna, kuuletko? Äläkä unohda kiittää isoäitiä matkarahoista. — Koska aiot lähteä?»

»Nyt heti», Horst sanoi.

»Odotahan vielä», äiti sanoi. »Inge ja Werner tulevat molemmat tunnin kuluttua luennoiltaan. Saatamme kaikki yhdessä sinut asemalle.»

Horst epäröi hetkisen. Sanoi sitten: »En tahdo valehdella sinulle, äiti! Aion jäädä Berliiniin, muutan vain pois kotoa, vuokraan itselleni huoneen jostakin. Tahdon tehdä työtä.»

Äiti katseli ihmetellen. »Työtä? No, sehän on mainiota — alkaakin vähitellen olla jo aika. Mutta sitä varten sinun ei tarvitse lähteä kotoa — täällähän sinun on paras työskennellä. Saat olla aivan rauhassa — emmehän ole koskaan häirinneet sinua istuessasi kirjojen ääressä. Toverisi —»

»Juuri heidän tähtensä lähden», Horst sanoi. »Tahdon päästä lähemmäksi heitä. Tahdon tehdä työtä samalla tavoin kuin hekin.»

Äiti ei käsittänyt. »Samalla tavoin kuin hekin — nuo SA:n nuorukaiset? Mutta eihän kukaan tee liikkeen hyväksi enempää kuin sinä.»

Horst ravisti päätään. »Sitä en tarkoita, äiti. Tahdon tehdä ruumiillista työtä — käsilläni. Olla työmies niinkuin hekin — heidän kaltaisensa. Mitäpä pari lukukautta merkitsee?»

Äiti vaikeni hetkisen, istuutui, katseli vaiti poikaansa, mietti — miten hänen poikansa oli päätynyt tähän ratkaisuun? »Tahdot lähteä kotoa?» hän kysyi. »Tehdä ruumiillista työtä?»

»En tietenkään ikuisesti», poika huudahti. »Kun isä lähti Ranskaan, ilmoittautui vapaaehtoisesti heti ensimmäisenä päivänä — kielsitkö silloin häntä, äiti?»

»Mutta nythän on rauha», äiti kuiskasi.

»Kaunis rauha!» Horst huudahti. »Meille se merkitsee sotaa — sotaa siihen asti, kunnes Saksa on jälleen saksalainen ja vapaa. Siispä minun on tehtävä isän tavoin, lähdettävä rintamalle!» Hänen äänensä muuttui helläksi, hän puhui hiljaa, houkuttelevasti: »Ja isä pääsi vain harvoin lomalle, pari kertaa vuodessa, milloin hänellä oli hyvä onni. Minä taas pistäydyn luonasi joka toinen päivä — joka päivä, milloin minulla vain on aikaa. Sitten myöhemmin ryhdyn taas opintoihini, tiedäthän, miten helppoa kaikki on minulle. Nyt minulla on tärkeämpää tehtävää.»

Hän vaistosi helposti äidin tunteet, käsitti, miten suuren murheen hänen päätöksensä tuotti äidille. Äiti ei koskaan ilmaisisi sitä, mutta hän tiesi, että niin oli. Hän istuutui, laski kätensä äidin olkapäälle. »Näethän itsekin, että otan mukaani tavaroita vain aivan lyhyeksi ajaksi. Koskeeko se todella sinuun niin kovin, äiti?»

Äiti kohotti katseensa, hänen huulilleen kohosi jälleen hiljainen, ymmärtäväinen hymy. Horst siveli hänen kättään. »Kiitos, äiti, tiesinhän, että sinä ymmärtäisit minua. Näin on parempi joksikin aikaa — parempi sinullekin! Eihän sinulla kuukausimääriin ole ollut ainoatakaan rauhallista hetkeä — aina on joku ollut tulossa, joku menossa: minun iskuni, Wernerin isku ja minun entinen iskuni, Kakkonen! Sen lisäksi Ingen tuttavat, vanhat ystävät — sinulle tekee hyvää, kun saat jonkin aikaa levätä.»

Hän nyökkäsi äidille, tarttui matkalaukkuunsa, lähti.

Äiti katseli hänen jälkeensä, kuuli hänen askelensa eteisestä, kuuli oven paukahtavan. Istui hetkisen aivan hiljaa, nousi sitten kiivaasti.

Äiti mutisi itsekseen: »Poikieni siivet ovat kasvaneet! Kananpojat pysyttelevät emonsa vieressä — mutta nuoret haukat lähtevät lentoon.»

* * *

Ewald Bartels auttoi Horstin pääsemään autonkuljettajaksi jo muutaman päivän kuluttua. Päivät pääksytysten hän ajoi Berliiniä ristiin rastiin, vuoroviikottain öisin. Kaikki vapaahetkensä hän vietti iskumiestensä seurassa. Kerrottiin, että hänellä oli ollut jokin rojaus kotona, hän ei saanut enää kotoa rahaa voidakseen jatkaa opintojaan — hän antoi poikien pysyä siinä uskossa. Tuohan näytti varsin todennäköiseltä eikä hänen tarvinnut ryhtyä selittelemään. Hän joutui kuljettamaan autossaan kaiken-

laisia ihmisiä: matkustavaisia, joiden matkalaukkuja hänen oli kannettava, liikemiehiä, jotka eivät koskaan päässeet kyllin nopeasti eteenpäin, pareja, jotka halusivat hänen ajavan hyvin hitaasti yöllä. Kyydittäviä odotellessaan hän keskusteli autoaseman muiden ajajien kanssa, he olivat sosialisteja tai kommunisteja, hän koetti käännyttää heitä, jakoi heille lentolehtisiä, ei antanut perään, yritti yhä uudelleen, kiihkeästi ja itsepintaisesti. Teki sen, sai natsisolun syntymään, tosin suurella vaivalla.

Kerran, Charlottenburgin linnan edessä, joku kutsui autoa syvällä bassoäänellä. Hän pysäytti auton, kääntyi puoleksi istuimellaan — ohoh, herra Speckels Milwaukeesta nuoremman tyttärensä kera! Hän kääntyi jälleen, nyökkäsi vain äänettömästi amerikkalaisen sanoessa hänelle, minne hänen oli ajettava. Alkoi sataa, hänen oli noustava vaunusta ja kohotettava suojakatos paikoilleen. Charlottenburgin ja Eläintarhan halki, Brandenburger Torin kautta — hänen oli pakko ajaa hyvin hitaasti, sillä kadut olivat liukkaat. Hän pysäytti auton Bristolin eteen, molemmat kyydittävät nousivat autosta. Herra Speckels ojensi hänelle viisikymppisen. Hän kohautti olkapäitään, mutisi, ettei voinut vaihtaa rahaa. Amerikkalainen käski hänen odottaa, sanoi lähettävänsä ovenvartijan maksamaan.

Vaalea Maud palasi hänen luokseen jäljessään paksu ovenvartija, joka mahtavalla sateenvarjollaan suojeli häntä kastumasta. Maud laski rahat hänen kouraansa, antoi hänelle myös juomarahaa. Hän kiitti, tarttui vaihdetankoon —

»Hetkinen vielä!» tyttö sanoi. Kääntyi sitten ovenvartijan puoleen. »Saatte mennä, en tarvitse sateenvarjoa.»

Horstin valtasi voimakas halu kaasuttaa, ajaa tiehensä! Hän jäi kuitenkin paikoilleen — hänenhän oli ensimmäisenä kohdattava vaarat! Ja nyt hän halusi paeta pientä tyttöä —

»Kastutte, Maud», hän sanoi.

Tyttö nyökkäsi. »Niin kastun, mitäpä siitä? Voinhan vaihtaa vaatteita. — Tunsin teidät heti, vaikka nahkalakki peittääkin puolet kasvoistanne.» Hän alkoi änkyttää, vaikeni, jatkoi sitten: »Me luulimme, että soittaisitte sen — illan jälkeen. Muuten — olisin kirjoittanut teille, jos vain olisin voinut. Mutta wieniläinen ystävänne matkusti jo seuraavana aamuna — emme tienneet, missä asutte. Emmekä silloin saaneet oikein selvää edes sukunimestänne — tiesimme vain etunimenne, koska ystävänne puhutteli teitä koko ajan vain Horstiksi — Horsthan se oli, eikö totta?

Horst vakuutti: »Totta puhuakseni — minunkin teki mieleni soittaa teille! Olisin tahtonut näyttää teille, millainen on todellinen Saksa. Mutta —»

»Mutta mitä?» tyttö kysyi. »Mutta ette kuitenkaan soittanut, eikö niin? No, me olemme ehtineet nähdä paljon tällä välin, museoita, linnoja, teattereita — niitäkö halusitte näyttää meille?»

»En», Horst sanoi, »en ajatellut niitä.»

Tyttö alkoi uudelleen: »Ystävänne sanoi, että olette ylioppilas.»

Horst nyökkäsi. »Se on totta, olin ylioppilas — siihen aikaan. Nyt olen vain autonkuljettaja.»

Tyttö laski kätensä hänen käsivarrelleen. »Elätätte itseänne opiskellessanne, sellaisia ylioppilaita on meidänkin maassamme. Se on vaivalloista ja vaikeaa, opinnot kestävät kauan. Ja useimmiten epäonnistuvat lopulta. Isäni antaisi varmasti teille rahaa opiskeluun, jos pyytäisin sitä häneltä. Hänelle se ei merkitsisi mitään — ja tehän voisitte myöhemmin maksaa sen hänelle takaisin, jos tahtoisitte.»

Horst ravisteli päätään. »Siitä ei ole kysymys — äidilläni on riittävästi rahaa. Katsokaahan, rakas neiti, meitä on pieni joukko, mutta meillä on suuri päämäärä. Tuomme kansallemme uuden sanoman — tai kenties se on ikivanha sanoma, vaikka kansamme onkin unohtanut sen jo aikoja sitten. Ja sen tähden meidän on tavoitettava joukot, tunkeuduttava syvimpiinkin kerroksiin, puhuttava miljoonille. Ylioppilaana en päässyt lähentymään heitä, koetinpa miten hyvänsä. Sen tähden olen nyt autonkuljettaja — minun on oltava heidän kaltaisensa, elettävä samalla tavoin kuin hekin. *Do in Rome, as the Romans do* — niinhän te sanoitte?»

Tyttö katseli häntä hämmästyneenä. »Te olette siis kommunisti?»

Horst kuohahti. »Kommunisti — minäkö? Juuri sitä minä en ole. Olen sosialisti, kansallinen sosialisti — ja ennen kaikkea olen — saksalainen! Hän ravisteli kiivaasti päätään. »Voi, te ette ymmärrä sitä, ette vielä voi ymmärtää sitä! Mutta kerran te sen

ymmärrätte, te ja koko maailma. Me aiomme tehdä sen — muutamassa vuodessa.»

Tyttö toisti: »Muutamassa vuodessa —?» Hän avasi käsilaukkunsa, otti sieltä nimikorttinsa, ojensi sen Horstille. »Ilmoittakaa minulle sitten, kun olette ehtinyt niin pitkälle. Ja sillä välin: kirjoittakaa minulle, jos tarvitsette minua. Lupaatteko?»

Horst työnsi nimikortin taskuunsa. »Mielelläni, Maud pieni. — Vielä muuan seikka: haluatteko sitä meidän asiamme tähden, Saksan kansan tähden — onhan se teidänkin kansanne?»

Tyttö katseli häntä avoimesti suoraan silmiin, ravisti hitaasti päätään. »En», hän sanoi, »siksi en sitä halua. — Kaipaan vain sinua!»

Hän nyökkäsi nopeasti Horstille, palasi kevein askelin takaisin hotelliin.

* * *

Horst oli vaunuineen kolmantena jonossa, ei päässyt eteenpäin. Hän oli odottanut jo kaksi tuntia, kukaan ei nähtävästi tänään aikonut ajaa autossa. Jono piteni pitenemistään. Taas tuli tyhjä auto, asettui viimeiseksi jonoon. Sen kuljettaja kiirehti jonon etupäähän, heilutti sanomalehteä kädessään. Tuli Horstin luokse, työnsi lehden hänen nenänsä eteen, alkoi kiihtyneenä puhua hänelle. Se ei järkyttänyt Horstin mielenrauhaa — tuo kaikkihan oli järjettömyyttä! Hän oli itse ollut mukana, alusta loppuun asti — sanomalehden antamat tiedot olivat sanasta sanaan kokonaan perättömät —

Autonkuljettaja alkoi huutaa. Mitä? Etteikö 'Punalippu' muka puhunut totta? Nuo fascistikoirat olivat —

Muut autonkuljettajat kerääntyivät piiriksi heidän ympärilleen. Kaikki halusivat tietää, mitä oli tapahtunut. »Lukekaa ääneen!» he huusivat.

»Niin, juuri niin», Horst Wessel huusi, »lue ääneen, kyllä minä sitten selitän!»

Vastustaja ojensi sanomalehden hänelle. »Lue itse ääneen — jos uskallat!»

Horst otti lehden käteensä. »Miksi en uskaltaisi? Kunhan vain et samalla ala rähistä, sillä silloin syntyy meteli ja pollarit tulevat ja merkitsevät nimemme muistiin. Se maksaa meille virkaveljille kullekin vähintään kolme markkaa!»

»Oletpa sinäkin totisesti hauska virkaveli!» toinen huusi. »Ylioppilas sinä olet — siitäkin puhutaan lehdessä!»

Horst avasi lehden. »Hyvä on, siinä tapauksessahan me kaikki saamme tietää sen, jos kerran siitä on kirjoitettu.» Hän nousi vaununsa astinlaudalle, alkoi lukea kovalla äänellä:

Fascistimellakka Berliinissä. Natsit pahoinpitelevät juutalaisia poliisien suojelemina. — Viskovat katukiviä Liebknechtin taloon — Punaisen puolustusjärjestön välitön vastaisku.

»Eilen illalla myöhään tapahtui Punaisessa Berliinissä jotakin, joka kiistämättömästi osoittaa

Berliinin proletariaatille, millaisin menetelmin fascistihenkinen poliisilaitos Lahtari-Zörgiebelsin johdolla raivaa tietä julkiselle fascismille. Suunnilleen kolmesataa —»

»Mitä toi ny' taas muka meinaa», huudahti muuan vanha autonkuljettaja. »Tsörkiepels, senhän mä tunnen, istuttiin skolessa samalla penkillä, se on yhtä hyvä sosdemo kuin mä itse. Aina kun me treffataan, mä hoilautan sille 'hei, sun kanssas' eikä se tykkää siitä häijyä. Että se muka olis' fassisti, antakaa mä pitelen mahaani, kun naurattaa!»

Host Wessel nyökkäsi hänelle, luki edelleen:

»— *s u u n n i l l e e n kolmesataa natsia marssi Grenadierstrassea pitkin useimmat paksuin kepein aseistautuneina. Joka paikassa he mitä raaimmalla tavalla iskivät maahan vastaantulevat proletaarit ja kaikki kävelijät, jotka vähänkin näyttivät juutalaisilta. Kulkueen sivuuttaessa Karl-Liebknechtintalon hitleriläisnulikat särkivät kivillä kaksi ikkunaruutua. Rauhalliset kävelijät rukoilivat poliiseja tekemään lopun Hitlerin murhaajasakin väkivallasta, mutta joka kerta poliisit kieltäytyivät ryhtymästä mihinkään toimenpiteisiin.*

Kulovalkean lailla levisi tieto fascistien marssista koko kaupunginosaan ja puolen tunnin kuluessa oli paikalle kerääntynyt joukottain vakavia työmiehiä, jotka olivat lujasti päättäneet tehdä lopun näiden verikoirain mellastelusta. Nämä käyttäytyivät aluksi röyhkeästi lukumääräänsä

luottaen, mutta pakenivat sitten pelkurimaisesti päättäväisiä työmiehiä. Yhä useammat sankarit luikkivat turvaan ja luopuivat kulkueesta, joka vahvojen poliisivartioiden turvin viime hetkessä pelastui proletaarien nyrkeiltä Haberlandin juhlasaliin.

Osoituksena siitä, miten tavatonta kiihtymystä fascistien provoseeraava esiintyminen herätti, mainittakoon, että työläisjoukot heti yhtyivät ja lähtivät marssimaan mahtavana mielenosoituskulkueena. Ainoatakaan fascistia ei enää näkynyt kaduilla ja uhkaavana kaikui huutotorvista yön halki vallankumouksellisen Berliinin sotahuuto: 'P u n a r i n t a m a! — B e r l i i n i p y s y y p u n a i s e n a! — S u r m a f a s c i s t e i l l e!'

Tuettuaan ensin natsien terroristisia ilkitöitä poliisit hyökkäsivät raa'asti turvattoman proletaarisen väkijoukon kimppuun ja vangitsivat toveri Scherlinskin. Heidän raivoaan —»

»Kuule, lopeta jo toki!» huudahti heleä ääni, »mäkin olin mukana ja näin ton niin sanotun 'raivon'. Kukaan ei tehny' mitään pahaa kellekään —»

Horst havaitsi tilaisuuden edullisuuden. »Kerro sinä siinä tapauksessa — luulisi heidän uskovan sinua, sinähän olet vanha punarintamalainen.»

»Sitä mä olen ollu' kauemmin kun teistä kukaan», autonkuljettaja huudahti kiihtyneenä. »Eikä mua veretä huulesta, ei eres 'Punalippu'!»

Hän oli ajanut Monbijou-torin poikki, hän kertoi, siellä oli ollut ihmisiä mustanaan. Natsit olivat mars-

sineet siellä etunenässään Wessel, tämä heidän virkaveljensä, ja hänen iskujoukkonsa ja pillisoittokuntansa. Burgstrassen varrella pörssirosvot ja muut pöhöporvarit huusivat heille eläköötä, koko yleisö oli huutanut mukana. He olivat marssineet Marstallin ohitse, Breite Strassea, Rosstrassea pitkin. Mühlendamm, Molkenmarkt — »Heil Hitler» ja »Herää Saksa» he olivat huutaneet, punaiset olivat pysyneet hiirenhiljaisina. Vain Parochialstrassella, Sodanvastustamismuseon kohdalla, he olivat uskaltaneet huutaa 'Alas!' ja 'Punarintama!' — hän itse oli kiljunut mukana, jotta olisi kuulostanut komeammalta! Poliisilaitoksen ohi marssiessaan SA:n miehet olivat alkaneet täyttä kurkkua laulaa Merirosvolaulua, niin että seinät kajahtelivat.

»Mikä laulu se on?» kysyi joku.

»Ensimmäisessä kaupunginosassa sen tuntee jokainen», Horst selitti, »mutta kukaan ei tiedä, miksi sitä sanotaan Merirosvolauluksi.»

Punarintaman mies haparoi taskujaan, veti esiin paperiliuskan. »Mä pyysin yhtä skripaamaan sen muistiin — musta on yhtä lystiä kaikki ku' se vaan härnää pollareita!»

»Pidä se omana viisautenasi», Horst varoitti. »Jos luet sen ääneen täällä ja joku antaa sinut ilmi, saat siitä varmasti kolme kuukautta — sen on moni meikäläinen jo saanut kokea nahoissaan!»

Toinen huusi: »Ja sittenki' te kiljuitte sitä Zörkiepelin nokan eressä ja Weissin ikkunan alla. Luuleks' sä, ett' mä jänistäisin?»

Hän luki ääneen:

»Hei, mahtavin kuningas Berliinin
se on herra Isidor Weiss,
mutta Goebbels on sanonut, että se mies
pian helvettiin mennä sais'!
Omat pollarit näyttävät hälle nenää.
koko Berliini tietää sen.
Hän on muka tohtori Bernhard Weiss,
tuo Isidor jutkujen!»

Sitten natsit olivat jatkaneet marssiaan Königstrassea pitkin, hän oli yhä seurannut heidän jäljessään. Karl-Liebknechtintalon kohdalla he olivat jälleen laulaneet taistelulaulun, hän ei ollut kuullut juuri lainkaan vastahuutoja, vaikka tuossa kommunistien päämajassa parast'aikaa valmisteltiin täydellä touhulla Berliinin suurta 'Punaista päivää'. Vieläkin heikompaa vastustus oli ollut ghettossa, Münzstrassella ja Grenadierstrassella. Ihmiset olivat kiirehtineet taloihinsa, sulkeneet liikkeensä. Ja vasta natsien kulkueen ehdittyä kokoukseensa Haberlandin juhlasaliin, oli kadulla syntynyt liikehtimistä. Ihmisiä oli kerääntynyt ryhmiksi. Muuan kommunistien virkailija oli pitänyt suuren puheen — hänelle oli vastattu huutotorvin ja 'Punarintama'-huudoin. Natsien kahden tunnin kuluttua poistuessa huoneistosta kaikki oli jälleen sujunut aivan rauhallisesti — SA oli marssinut ääneti katuja pitkin ja hajaantunut Uudella torilla. Minkäänlaista natsien raivoa, josta 'Punalippu' kertoi, hän ei ollut havainnut, kansa ei myöskään hänen nähdäkseen ollut erikoisen kiihtynyt tai kuohuksisissaan. Tuo kaikki oli lorua, silkkaa valetta ja — —

»Aiotteko ajaa vai pidättekö puhetta?» huusi samassa muuan lihava herra. Autonkuljettaja kiskaisi oven auki, kiipesi istuimelleen.

»Olkaa hyvä, mihin saan ajaa?» hän kysyi.

* * *

Horst vaihtoi ammattia. Autonkuljettajana toimiminen — se oli hänestä kuin puoleksi leikkiä. Ajaessaan hitaasti katuja pitkin jonkun kyydittävän siepatakseen ja odotellessaan jälleen tuntikausia jonossa ja haastellessaan muiden kanssa hän tuskin tunsi tekevänsä työtä. Viehätystä tällä ammatilla oli vain silloin, kun hän sai muut haastetuksi kiihkeään väittelyyn ja saattoi esittää heille omia ajatuksiaan, mutta useimmiten hänelle vastattiin vain: 'Älä hitossa ala taas jauhaa politiikkaa!' Melkein kaikki hänen ammattitoverinsa iästä riippumatta olivat sosialisteja ainakin vaalilipustaan päättäen, ammattijärjestöksi järjestäytyneinä he huolehtivat ainoastaan palkkaeduistaan jättäen kaiken muun puoluepomojensa päätettäväksi. Asunto ja leipä eukolle ja lapsille — se oli pääasia ja kaikki muu oli heille aivan samantekevää. He antoivat hänen puhua itsekseen, kiipesivät istuimilleen, pureskelivat eväitään, syventyivät lukemaan 'Morgenpostia'.

Ei, tämä ei sujunut, hänen oli opittava tuntemaan työmiehet, jotka ansaitsivat kourillaan leipänsä. Ensin kaupungissa, sitten maaseudulla — siellä hän helposti pääsisi päivätyöläiseksi.

Hänestä tuli lapioitsija, hän sai työtä maanalaisen radan rakennusmaalla. Hän sai tuntea luissaan, mitä

merkitsi mullan vääntäminen lapiolla, hiekan viskaaminen korkealle kuljetusvaunuun, tiesi illalla, että oli tehnyt jotakin työpäivän kuluessa. Se ei ollut hänestä helppoa, usein hänen teki mieli viskata lapio kädestään, painua tiehensä. Hän puri hammasta, lykkäsi pakonsa päivällistuntiin, sitten iltaan — ja tuli kuitenkin seuraavana aamuna jälleen työpaikalle. Hän teki sen, viikko kului toisensa jälkeen, päivä toisensa jälkeen Hänen kämmenensä leventyivät ja muuttuivat karkeiksi, kovettuivat ja karaistuivat — ne olivat oikean työmiehen kourat.

Hänen toverinsa huomasivat sen. Kukaan ei sanonut sanaakaan, mutta he vilkuilivat hänen nyrkkejään, puristivat tavallista kauemmin, tavallista lujemmin hänen kättään.

Melkein joka päivä hän kävi pappilassa — määräsi Iskunsa kokoontumaan Jüdenhofiin, niin että hän samalla saattoi pistäytyä äitinsä luona. Hän oli pitänyt avaimensa, tuli ovesta sisään tavalliseen tapaan, juoksi ensin eteisestä omenakomeroon — siihen hän oli tottunut jo kouluajoista asti. Omenat olivat kotona yhteistä omaisuutta, hän saattoi täyttää taskunsa ja viedä niitä tovereilleenkin. Alussa äiti kyseli häneltä, paljonko hän ansaitsi ja tuliko hän toimeen, mutta luopui pian kysymyksistään, näki poikansa kädet, tiesi kylliksi.

Öisinkin hän saattoi käydä kotona, istuutua äidin vuoteen reunalle, kertoa hänelle puuhistaan — oli kuin hän olisi asunut kotona. Joskus hän pyysi rahaa ja äiti antoi hänelle, mitä hän pyysi, antoi usein hänelle enemmän kuin hän omalla työllään

ansaitsi. Hän otti kaiken vastaan — lahjoitti rahat Iskulleen ja liikkeen hyväksi. Eli itse vain kättensä työllä ja verotti liikkeen hyväksi myös omia ansioitaan.

* * *

Hän tempasi oven auki, syöksyi sisään. »Vapaailta», hän huudahti, »tänään ei ole mitään hommaa — saan olla koko illan luonasi!»

Äiti veti hänet huoneeseensa, hänen sisarensa oli siellä iltapuku yllään ja Ingen vieressä seisoi Hellmut Mingard.

»Aiotteko lähteä huvittelemaan?» hän kysyi. »Minne menette?»

»Grünewaldin osakunnantalossa on tanssiaiset», vastasi lääketieteen ylioppilas, »otan sisaresi mukaani, myös äitisi. Sinunkin pitäisi tulla mukaan, Horst, sinua ei ole näkynyt siellä ikuisuuksiin.»

Äiti alkoi suostutella häntä, samoin Inge — kaupungissa oli niin painostavan helteistä, osakunnantalon hiljaisessa puutarhassa niin ihanaa. Tänä iltana tarjottiin mansikkaboolia, siellä oli paljon kauniita tyttöjä. Ja ellei hän halunnut tanssia, hän saattoi istua yhdessä äidin kanssa —

Horst suostui lopulta, meni huoneeseensa vaihtamaan vaatteita — smoking, valkoinen paita, kiiltonahkakengät, kaikki hänen tavaransa olivat uskollisesti paikoillaan kaapissa, mitään tuollaista hän ei tarvinnut Maanalaisen lapioitsijana. Hän riisuutui, peseytyi perusteellisesti — otti esiin mustat housut, veti silkkisukat jalkaansa. Oli hullunkurista pukea

ylleen siististi laskostettu paita, pinnistellä kova kaulus kaulaansa, solmia solmuke —

Ulko-ovi paukahti, askeleita, kiihtyneitä ääniä eteisessä — hänen veljensä Werner syöksähti huoneeseen Erich Ponke, muuan iskutoveri, kintereillään. Punaiset olivat yllättäneet heidät juuri talon edessä, he olivat vain vaivoin pelastuneet — mutta polkupyörän, jota hänen toverinsa oli taluttanut, he olivat menettäneet.

Solmuke putosi Horstin kädestä. »Mitä joukkoa ne olivat?» hän kysyi. »Tunsitteko niitä?»

»Se oli 'Schlageterin' saki», huusi Werner.

»Ei, ei, niitä ne eivät olleet!» vakuutti Ponke. »Ne olivat 'Siebenhaarin' miehiä. Ehdin nähdä heidän liigamerkkinsä!»

Horst syöksähti pöydän ääreen, tempasi pistoolinsa, juoksi ulos ovesta. Syöksyi portaita alas, ryntäsi kadulle, ennen kuin muut vielä älysivät seurata häntä. Kiirehtiessään hänen jälkeensä he tapasivat eteisessä muut perheen jäsenet, jotka kiihtyneillä kyselyillään vielä viivästyttivät heitä. Mingard ei oikein tajunnut, mistä oli kysymys, käsitti vain, että vaara oli tarjona, sieppasi keppinsä ja juoksi portaisiin noiden molempien jäljessä. Naiset jäivät seisomaan avoimen ikkunan ääreen.

»Taivas suokoon, että kaikki sujuisi hyvin!» valitti äiti, kääntyi sitten tyttärensä puoleen: »Miten sinä voit vielä nauraa?»

Tyttö osoitti sormellaan kadulle. »Mutta äiti — miten sinä voit olla nauramatta? Etkö näe, minkä näköinen Horst on?»

Horst juoksi sukkasillaan pitkin tyhjää katua frakkipaita liehuen ja kova kaulus kaulassa. Hän puristi tiukasti pistoolia oikeassa kädessään — mutta vasemmalla hänen oli pakko pidellä housujaan, jotka joka askelella pyrkivät valahtamaan kinttuihin. Hänen edellään juoksi pari nuorta miestä — kas vain, toinen sysäsi äkkiä polkupyörän katuojaan, seurasi toisen jäljessä sivukadulle. Horst ehti paikalle, tarttui pyörään — ja samassa housut valahtivat toivottomasti hänen kinttuihinsa.

Nyt saapuivat Werner ja hänen toverinsa, heidän jäljessään myös Mingard. Horst ei tarvinnut enää apua — Punarintama oli aikaa sitten paennut. He kääntyivät takaisin, iskumies talutti pyöräänsä, Werner otti veljensä pistoolin — Horstin oli pakko pidellä molemmin käsin housujaan ja siinä hänellä oli kyllin tekemistä.

Inge odotti heitä ovella. »Kas niin, veliseni», hän nauroi, »älä unohda housunkannattimia, kun lähdet uudelleen sankaritöihin!»

* * *

Mingard lähti edellä äidin ja Ingen kanssa, Horst lupasi seurata jäljessä kohta pukeuduttuaan. Hän haki harjan, puhdisti huolellisesti pölyttyneet housunsa. »Etkö sinäkin lähde mukaan, Werner?» hän kysyi veljeltään.

Werner ravisti päätään. Hänen Iskullaan oli palvelusta, kokous Friedrichshainissa, 'Märchenbrunnenissa'. He olivat varmana huhuna kuulleet, että pu-

naiset aikoivat panna toimeen mellakan, jokaisen oli siis oltava paikoillaan. Horst kuunteli — hän oli kuullut asiasta iltapäivällä työmaallaan. Punarintama aikoi osoittaa olevansa vielä hengissä — siitä saattoi kehittyä vakava juttu. Hän meni puhelimen ääreen, soitti osakunnantaloon: ei, hän ei voinutkaan tulla, hänellä oli tärkeää tehtävää, tahtoisivatko he pyytää hänen puolestaan anteeksi äidiltä. Hän kiskoi valkoisen paidan yltään, veti jälleen työpuseron hartioilleen. Kysyi veljeltään Isku ykkösen kokoontumispaikkaa, lähti menemään juoksujalkaa.

Hänellä oli hyvä onni: hän sai lyhyessä ajassa kokoon kuusitoista oman Iskunsa miestä, heidän kanssaan hän yhtyi Isku ykköseen. Barrikadi-Albert ojensi molemmat kätensä häntä kohden: »Sinua minä tarvitsenkin — tästä syntyy kuuma leikki.»

He lähtivät marssimaan — tällä kertaa se ei ollut hupia. Punarintaman lisäksi oli Stahlhelmkin jalkeilla, kaikki kadut oli suunnitelmallisesti miehitetty. Marssirivistön etupäässä ja takana sekä molemmilla sivustoilla syntyi alinomaa kahakoimista, mutta he tunkeutuivat väkijoukkojen halki, pääsivät Friedricshhainiin. Horst näki 'Märchenbrunnenin' salin olevan tungokseen asti täynnä — kaksi kolmannesta yleisöstä olivat punaisia. »Montako miestä sinulla on?» hän kysyi iskunjohtaja ykköseltä.

»Jos laskemme mukaan sinun miehesi, meitä on kahdeksankymmentä, ehkä kahdeksankymmentäviisi», vastasi Sprengel.

Heillä oli puuhaa alusta alkaen, heidän oli heti ryhdyttävä pakkokeinoihin järjestyksen ylläpitämi-

seksi. Siitä huolimatta heidän puhujansa pääsi esiintymään. Mutta hän oli puhunut tuskin kymmentä minuuttia — kun äkkiä valtava räjähdys keskeytti hänen puheensa. Kommunistit olivat varanneet räjähdysaineita suureen, vanhaan uuniin, ns. 'tykinpanoksen' — uuni räjähti, samassa hetkessä tomu- ja savupilvet täyttivät salin. Se oli merkkinä kadulle kerääntyneille kommunistijoukoille, kiviä alkoi sataa, ikkunaruutu toisensa jälkeen särkyi helisten, »SA ulos! SA ulos!» Ihmisjoukot karjuivat yhä äänekkäämmin, uhkaavasti, samoja sanoja toistellen ja alkoivat rynnätä saliin.

»Huolehdi järjestyksestä täällä sisässä», huusi Sprengel, »minä suojelen ovea.»

Punaiset ryntäsivät kerran toisensa jälkeen, Barrikadi-Albert torjui yhä uudelleen heidän hyökkäyksensä. Sillä välin Horst päästi kokouksen osanottajat ulos sivuovista, kommunisteja ja natseja tiheinä ryhminä, kukaan ei enää pysynyt rauhallisena. Se kesti neljännestunnin, puoli tuntia, kauemminkin. Sitten hän kiirehti ovelle. »Meidän on hyökättävä ulos, Albert, muuten kommunistit murtautuvat sisään sivuovista, yllättävät meidät takaapäin.»

»Onko sinulla reikärautaa?» kysyi Sprengel.

Horst ravisti päätään. »Ei edes paukkupistoolia! Ylijohtajahan on ankarasti kieltänyt aseet kokouspalveluksessa!»

Iskunjohtaja nyökkäsi. »Minunkaan miehilläni ei ole mitään, ei pienintäkään asetta. Me panimme vastaan saadessamme tuon määräyksen — tässä on nyt tulos!»

»Mutta sittenkin meidän on päästävä lävitse!» huudahti Horst.

Barrikadi-Albert nauroi. »Oletko todella sitä mieltä? No, siinä tapauksessa ryntäämme loukusta paljain nyrkein.»

He järjestäytyivät nelimiehisiksi riveiksi, ryntäsivät ulos kasvot päättäväisiksi jäykistyneinä. Ensimmäiset minuutit eivät koskaan olleet erikoisen vaarallisia tällaisissa tapauksissa. Roskaväki tervehti heitä vain raivosta karjuen, mutta väistyi molemmin puolin syrjään heidän edessään. Siten poliisit saivat tilaisuuden suojella ainakin heidän selkäänsä, liittyivät jonon häntäpäähän — kerrassaan kuusi poliisia hyökkäysvaunussa. He sivuuttivat Königstorin, joutuivat pimeälle Barnimstrasselle — siellä alkoivat suhahdella ensimmäiset kivet, pamahtivat ensimmäiset laukaukset. Heidän takanaan ja molemmilla sivustoillaan oli tuhansia punaisia — hajaantuminen olisi merkinnyt heille varmaa kuolemaa. Heidän oli pakko marssia, pysyä tiukasti yhdessä, tapahtui mitä hyvänsä. Straussbergin aukealla satoi kiviä rakeina, erikaliberiset pistoolit sylkivät luoteja — heidän takanaan rätisivät poliisien konepistoolit, poliisit yrittivät lopulta punaisten käydessä päälle hankkia hieman hengähdysaikaa. Sprengel, Fiedler, molemmat Wesselit marssivat ensimmäisinä, he tiesivät hyvin, mistä oli kysymys, heidän ei tarvinnut sopia mistään keskenään. Heidän oli vilkaistava jokaiselle sivukadulle, käännyttävä kulmasta heti, milloin ihmisjoukkoja oli vain vähän näkyvissä, pyrittävä ristiin rastiin marssien jollekin asemalle,

niin että miehet saattoivat nousta junaan, poistua siitä yksitellen eri asemille ja mennä koteihinsa.

Jannowitzbrücken asema — sen ympärillä oli tiheitä ihmisjoukkoja. »Iskekää hengiltä fascistikoirat», ulvoivat punaiset, »viskatkaa natsit jokeen!» Poliisivaunu oli hävinnyt, joukot tunkeutuivat heidän päälleen tiheinä laineina. Silloin iskunjohtaja antoi hyökkäyskäskyn —

Taistelu kesti kaksikymmentä minuuttia, sitten he pääsivät junaan — ainoatakaan ei puuttunut. He matkustelivat ympäri Berliiniä, nousivat junasta siellä täällä, veivät haavoittuneensa sidottaviksi: seitsemäntoista vaikeasti haavoittunutta.

Horst Wessel saattoi veljensä kotiin, nousi portaita yhdessä hänen kanssaan. He avasivat varovasti oven, kuuntelivat. »Äiti ei ole vielä kotona, Werner», sanoi Horst, »ryömi nopeasti vuoteeseen, ennen kuin hän ehtii palata. Pese veri kasvoistasi, pese myös kauluksesi ja takkisi, niin ettei hän huomaa mitään.»

»Etkö voisi jäädä tänne nukkumaan?» Werner kysyi.

Mutta Horst ravisti päätään. »En voi, minun täytyy huomenna varhain olla jälleen työssä.»

Werner nyökkäsi: kaikki, mitä Horst sanoi, oli oikein — hän uskoi veljeään kuin evankeliumia. Hän meni huoneeseensa, astui kuvastimen ääreen, hän oli hirveän näköinen, verta joka paikassa. Hän tunnusteli kasvojaan, löysi lopulta ruhjehaavan oikeassa ohimossaan — siihen oli varmaan osunut kivi. Hän nauroi — hänellä ei ollut aavistustakaan, milloin hän oli saanut tuon vamman.

VI.

Syyskuu—lokakuu 1929.

Horst tapaa uudelleen Ernan ja ottaa tytön luokseen asumaan. Erna toimii hänen vakoilijanaan punaisten parissa. — Hiekkaa lapioidessaan Horst saa uuden ajatuksen. — SA marssii Potsdamin halki. Paluumatkalla Fiedler ja Barrikadi-Albert pitävät Horstille erittäin kauniita puheita tuon tytön takia. — Horst Wessel antaa heille vastauksensa.

Tullessaan työstä vuokrahuoneeseensa Horst löysi kirjeen. Hän avasi kuoren, luki pari lyijykynällä töhrittyä riviä: »*Kunnioitettava herra Wessel! Tulkaa tänä yönä kello yksitoista Magazinstrasselle. Se on Natsisurman takia.*»

Hän laski paperiliuskan kädestään, tarkasteli sitä sitten uudelleen. Kirjaimet olivat avuttomia ja lapsellisia, mies oli saattanut kirjoittaa ne yhtä hyvin kuin nainenkin. Magazinstrasse? Hiljainen ja varmasti turvallinen katu, jota punaiset eivät suosineet, koska se oli aivan poliisilaitoksen takana — kuka kumma saattoi pyytää häntä tulemaan sinne? Natsisurma — siinä oli kiinnekohta: se oli punaisten rajuimpia taistelujärjestöjä, jonka vain 'Schlageterin' saki saattoi varjoon.

Hänellä oli tuona iltana palvelusta, päästyään siitä hän meni hakemaan pistoolinsa kotoa. Kello oli puoli kaksitoista hänen kävellessään Aleksanterinaukean poikki. Hän kiersi tuon ilkeän tiilirakennuksen — montakohan toveria oli tällä kertaa siellä loukussa? Kolme hänen iskumiehistään oli istunut siellä jo pari päivää, Isku ykkösestä oli neljä, Kakkosesta —

Hän kääntyi Magazinstrasselle, juoksi katua pitkin, ei nähnyt ristinsielua. Käveltyään kadun kaksi kertaa päästä päähän hän aikoi poistua, mutta kuuli samassa keveitä askeleita. Hän kääntyi, pysähtyi — joku neitonen tuli hänen luokseen.

»Tekö kirjoititte minulle?» hän kysyi.

Tyttö nyökkäsi. »Kirjoitin — Natsisurman takia.»

Horst katseli tiukasti tyttöä — hänhän tunsi tuon tytön! »Te olette — olette —

Tyttö auttoi häntä. »Aivan niin — Erna!»

»Se on totta», sanoi Horst. Erna, tuo tyttö, jolle hän oli 'Meksikossa' lahjoittanut matkarahansa. »Hyvä on, Erna, mikä hätänä?»

Tyttö halusi varoittaa häntä, oli saanut varmasti kuulla, että punaiset väijyivät häntä. Hän tuli usein yksin kotiin — ne olivat saaneet sen selville vakoilemalla. Jo ylihuomenna, Haberlandin kokouksen jälkeen, tai torstaina he aikoivat —

Horst käveli tytön rinnalla katuja pitkin, kuunteli. Kävi ilmi, että tyttö tiesi varsin paljon Aleksanterinaukean ympäristön punaisista sakilaisista. Horst vei tytön erääseen ravintolaan, tilasi olutta, kyseli tytöltä lisää. Oikeastaan Sclageterin sakin olisi pitänyt

toimittaa hänet tieltä — mutta Schlageter oli vangittu ja sen tähden Natsisurma oli saanut hänen tehtävänsä toimitettavakseen.

»Tehtävänsä?» Horst kysyi. »Kuka sen on antanut?»

Sitä tyttö ei tiennyt — mutta varmaankin määräys oli tullut Karl-Liebknechtintalosta, siellähän kaikki sakipomot liikuskelivat kuin kotonaan.

»No, entä mitä ne aikovat tehdä minulle?» Horst kysyi. »Proletaarinen sakihivutus, eikö totta? Vähintään kuusi kuukautta sairaalassa, jos kaikki käy hyvin.»

Tyttö nyökkäsi, niin jostakin sellaisesta oli kysymys.

Horst nauroi. »Niin arvelinkin. Sanohan, tunnetko Schlageteria? Miksi ne sanovat häntä Schlageteriksi ja mikä hänen oikea nimensä on?»

Hänen nimensä oli Willi Erdman. Miksi ne sanoivat häntä Schlageteriksi — kaipa siksi, että hänellä oli niin mahtavat nyrkit.

»Vain siksikö?» Horst kysyi. »Eivätkä siis Leo Schlageterin mukaan, tiedäthän tuon vapaustaistelijan, jonka ranskalaiset Düsseldorfissa sitoivat paaluun ja teloittivat?»

Tyttö katseli häntä hämmästyneenä — tuosta miehestä hän ei ollut kuullut mitään.

Mutta sitä enemmän hän tiesi kaikesta, mitä punaisten leirissä tapahtui, tunsi hämmästyttäviä yksityisseikkoja. Ja jo kaksi viikkoa hän oli ollut Horstin jäljillä, pitänyt silmällä häntä, saanut selville, missä hän asui, ja vakoillut hänen tapojaan —

»Ja tuon kaiken olet uskollisesti kertonut punaisille!» Horst nauroi. »Sillä nehän sinut tietysti lähettivät tiedustelemaan?»

Tyttö nyökkäsi. Horstin asunnon hän oli ilmoittanut heille — sen he kuitenkin olisivat pian saaneet selville. Mutta kaiken muun hän oli sotkenut, oli antanut vääriä tietoja.

Horst katseli häntä tiukasti. »Olet antanut vääriä tietoja? Jos saki saa sen selville, käy sinulle helkkarin hullusti, senhän tiedät! — Miksi siis teit niin?»

Tyttö kohotti katseensa, vaikeni tuokion. Sanoi sitten: »Tehän olitte hyvä minulle — silloin 'Meksikossa'. Kukaan ei koskaan ole antanut minulle mitään tahtomatta samalla jotakin minulta. Eikä kukaan ole koskaan ollut minulle hyvä, koko elämässäni. Vain — vain te.»

Silmänräpäyksen ajan Horst vainusi pahaa, katseli tyttöä epäluuloisesti. Mutta tyttö ei näytellyt, ei osannut teeskennellä. Nuo suuret, ruskeat silmät eivät valehdelleet.

»Tahtoisitko työskennellä meidän hyväksemme?» Horst kysyi.

»Tahdon», tyttö vastasi. Horstin tarvitsisi vain sanoa, mitä hänen oli tehtävä. Hän ei aikonut kysellä, tahtoi tehdä kaiken, mitä Horst vain pyysi.

Äkkiä tytön suu vääntyi kouristuksenomaiseen haukotukseen, säikähtyneenä hän kohotti käden suunsa eteen. Oliko hän väsynyt? Ei, ei häntä väsyttänyt.

No, oliko hänen kenties nälkä? Oliko hän syönyt illallista?

Tyttö ravisti päätään — hän ei ollut vielä saanut mitään suuhunsa koko päivänä. Mutta nälkäinen hän ei silti ollut.

Horst tilasi hänelle ruokaa, jota vielä näin myöhään oli saatavissa, kylmää kaalia perunasalaatin kera, makkaraa ja leipää. Myös suolakurkkua — sen tyttö söi ensimmäiseksi.

Horst tarkasteli tyttöä, mitä hän nykyään puuhaili? Ansaitsiko hän mitään ompelutöillä?

Tyttö vastasi suu täynnä — kyllähän se sujui, pian hän alkaisi menestyä paremmin —

Mutta samassa hän keskeytti lauseensa, pudotti haarukan takaisin lautaselle. Hän ei halunnut valehdella — hän ei ollut ansainnut mitään, ei oikeastaan mitään. Oli elänyt vain niillä rahoilla, jotka Horst oli antanut hänelle — niistäkin osa oli varastettu häneltä. Emäntä oli —

Horstin mieleen muistui tuo kommunisti, Camillo Ross — tämähän oli sanonut häntä hölmöksi, kun hän viskasi rahansa portolle! »Käyt siis yhä saalistamassa?» hän kysyi kylmästi.

Tyttö kuohahti — veri kohosi hänen kalpeihin poskiinsa. Ei, se ei ollut totta! Hän ei ollut kertaakaan enää tuon yön jälkeen — Ja vaikka hän nääntyisi nälkään, hän ei aikonut enää koskaan mennä kenenkään miehen kanssa. Niin kauan kuin —»

Hän alkoi änkyttää. »No?» Horst kysyi.

Tyttö painoi päänsä kumaraan, mutisi: »Niin kauan kuin te elätte.»

Horst ei vastannut, katseli tyttöä, hymyili hieman. No niin, tyttö oli siis rakastunut häneen, sen saattoi

sokeakin nähdä. Se selitti hyvin hänen asenteensa, tuon, että hän oli ottanut vastaan punaisen sakin antaman tehtävän, väijynyt ja vakoillut häntä — antanut sitten punaisille vääriä tietoja ja varoitti ja suojeli häntä nyt, niin hyvin kuin osasi.

»Syö rauhassa», hän sanoi. Tyttö tarttui tottelevaisesti haarukkaan, työnsi jälleen ruokaa suuhunsa.

Tyttö oli rakastunut häneen — se ei tehnyt häneen pienintäkään vaikutusta. Hän oli tottunut siihen, että tytöt juoksivat hänen jäljessään. Jo kouluaikana tytöt olivat pitäneet hänestä. Suurkaupungin sydämessä kasvaneena hän tunsi varsin hyvin naiset, osasi käsitellä heitä oikealla tavalla. Oliko hän tunteeton — ei, sitä hän ei suinkaan ollut, hän seurusteli mielellään nuorten tyttöjen kanssa, laski leikkiä, nauroi, suuteli heitä. Hän oli mielellään valmis johonkin pikku seikkailuun. Mutta sen oli oltava lyhyt — hänen täytyi kyetä lopettamaan se minä hetkenä hyvänsä, vaikka se maksoikin pari kyyneltä. Ei, hän ei saanut rakastua harkitsemattomasti!

Hän ajatteli tuota pientä amerikkalaistyttöä — hänen olisi tarvinnut sanoa vain yksi ainoa sana. Mutta hän ei sanonut sitä. Hän ajatteli tuota suloista wieniläistyttöä, ajatteli Wachaun helluntaipäiviä — kymmentä aurinkoista, säteilevää päivää. Mutta hän ei kirjoittanut tytölle, repi tytön kirjeet.

Hän alkoi uudelleen kysellä, pyysi Ernaa kertomaan punaisista murhasakeista. Kullakin sakilla oli oma, ankarasti rajallinen alueensa, tyttö kertoi, usein ne kuitenkin työskentelivät yhdessä. Schlageter hallitsi Koppenplatzin ympäristöä, Mulackstrassea

ja Auguststrassea. Hänen alueelleen ei öisin uskaltautunut ainoakaan natsi. 'Siebenhaarin' ja 'Natsisurman' hallussa oli —

Horst maksoi, lähti saattamaan tyttöä. »Missä asut?» hän kysyi.

Tyttö kohautti olkapäitään. Emännän varastettua hänen rahansa hän oli pysytellyt jo pari päivää poissa huoneestaan, oli nukkunut tyttöystäviensä luona.

»Ne ovat tietenkin — katunaisia?» Horst kysyi.

Tyttö ei vastannut.

»Siinä tapauksessa joudut pian uudelleen kadulle», Horst huomautti. »Niinhän aina käy.»

»Voi, ei, ei!» tyttö kuiskasi.

He kävelivät ääneti katuja pitkin. Horst kuuli tytön nyyhkyttävän vieressään aivan hiljaa. Hän ajatteli: minne kummaan voin majoittaa hänet? Maanalainen on vielä käynnissä —

Hän koetteli taskuaan. Ajatteli: hän ei ole syönyt mitään koko päivänä. Hänellä ei ole penniäkään rahaa —

Ja nuo hänen 'ystävänsä'! Hän joutuisi juoksemaan koko yön katuja pitkin. Istumaan puistojen penkeillä —

Horst keksi: hänhän saattoi lähteä Jüdenstrasselle, äitinsä taloon — mennä hiljaa sisään. Omenakomeroon — täyttää kaikki taskunsa. Ja palata, antaa tytölle omenat — silloin tytöllä olisi huomiseksi jotakin syötävää —

Hän mietti: olkoon tyttö mitä hyvänsä, hän on kuitenkin saksalainen samoin kuin minäkin! Pe-

lastusarmeijalle hän ei ole liian huono — siellä ne ottavat vastaan hänenkin kaltaisensa. Entä jos hän saattaisi tytön pelastusarmeijaan —

Hän ravisti päätään. Hänen sanomansa — eikö hänenkin sanomansa kuulunut samalla tavoin kaikille ihmisille? Kurjimmillekin?

Miksi tyttö nyyhkytti? Miksei hän voinut olla ääneti?

Hän oli nyt työläinen, hänen kätensä olivat känsäiset. Hän työskenteli maan alla — maamyyrän tavoin. Päivisin — mutta myös öisin: he kaivoivat reikiä punaisen Berliinin alle. Vain siten he saattoivat onnistua, vain siten, katu toisensa jälkeen heidän oli valloitettava — joka päivä, joka päivä heidän oli työskenneltävä. He olivat maamyyriä.

Myöhemmin, joskus myöhemmin olisi aika astua esiin maan alta. Levittää siivet suuriksi, lentää korkealle —

Entä tuo tyttö — mitä kummaa hän itki? Kenties hänellekin joskus kasvaisivat siivet, mikään ei ollut mahdotonta! Vaivaiset, pienet hyttyssiivet —

Tyttö pysähtyi, viittasi kädellään kadun poikki, sanoi hiljaa: »Tuolla on asuntonne!»

Horst kohotti katseensa, niin, tuossa oli talo, tuolla ylhäällä oli hänen kehno huoneensa. Hän käveli kadun poikki, kääntyi puoleksi, sanoi tytölle: »Tule mukaan!»

* * *

Tyttö oli tullut hänen luokseen, jäi hänen luokseen asumaan. Horst ei itsekään tiennyt, miten se oli

tapahtunut — niin vain oli käynyt. Hän vuokrasi uuden huoneen, tilavamman ja mukavamman, Frankfurter Strassen varrelta — siellä hän sai käyttää myös keittiötä. Emännän nimi oli rouva Salm, hän oli erään kommunistin leski, se oli, niinkuin pitikin olla tässä punaisessa seudussa. Horst meni työhönsä varhain aamuisin. Iltaisin ja puoleen yöhön asti hän eli Iskunsa kanssa. Ernaa hän ei joutunut näkemään paljonkaan. Erna piti hänen tavaransa järjestyksessä, pesi, keitti hänelle ruokaa. Horstin tullessa kotiin tyttö istui ommellen. Juuri samalla tavoin kuin Sprengelin äiti, Horst ajatteli — rouva Sprengelillä vain oli ompelukone. Hän päätti ostaa Ernallekin ompelukoneen, kunhan vain saisi rahaa kokoon. Kenties sellaisen saattoi ostaa vähittäismaksuin —

Hän antoi tytölle yhä uusia tehtäviä, käski hänen ottaa selvän tuosta ja tästä, kaikesta, mikä hänen mielestään oli tärkeää punaisten keskuudessa. Tyttö juoksenteli pitkin kaupunkia, tapasi vanhoja tuttavia, kuunteli heidän keskustelujaan. Tietenkin kaikki tiesivät hänen asuvan yhdessä ylioppilaan kanssa, mutta punaisten leirissä kukaan ei pitänyt sitä pahana. Punaiset luulivat hänen olevan heidän puolellaan, luottivat häneen yhtä paljon kuin ennenkin — SA:n miehet sen sijaan epäilivät häntä.

Horst Wessel työskenteli kuumeisesti, yhä voimakkaammaksi kasvoi hänen Iskunsa. Lokakuun alussa siihen kuului jo kaksisataaviisikymmentä miestä ja heidän joukkonsa kasvoi yhä päivä päivältä. Ja melkein kaikki olivat entisiä kommunis-

teja, jotka hän oli käännyttänyt asiansa puolelle, poikia, jotka nyt jumaloivat häntä, olisivat antaneet repiä itsensä palasiksi hänen tähtensä. Marssiessaan katuja pitkin Isku viitosen etunenässä, pillisoittokunnan soittaessa rivistön kärjessä, poikien laulaessa hänen laulujaan, hän tunsi valinneensa oikean tien. Näin oli tehtävä, juuri näin, mikään muu ei kelvannut. Hän oli palkkalainen niinkuin hekin, eli kättensä työllä niinkuin hekin, hänellä oli köyhä tyttönsä, joka kuului kansaan, niinkuin heilläkin. Hän oli yksi heistä.

* * *

Hän kävi usein äitinsä luona, viipyi kuitenkin vain lyhyen hetken kerrallaan. Välistä hän tuli yöllä, istuutui äidin vuoteen reunalle, kertoi äidille puuhistaan. Palasi jälleen päivällä Iskunsa kokoontuessa Jüdenhofiin. Äiti ei milloinkaan moittinut häntä, äiti odotti vaiti.

Kerran äiti kysyi: »Mikä tyttö sinun luonasi asuu?»

Horst vastasi keveästi: »Hän on kelpo tyttö, äiti. Hän rakastaa minua, tekee puolestani kaiken voitavansa.»

Ovi avautui, vaimensi äidin huokauksen kuulumattomiin. Werner astui huoneeseen, ojensi hänelle hänen opintokirjansa. »Olen sinun nimissäsi ilmoittautunut niille luennoille, jotka sinulta vielä puuttuvat — osakunnassa kirjoittivat ne minulle.»

»On jo kahdeksas lukukautesi», varoitti äiti.

Horst nyökkäsi, työnsi kirjan taskuunsa. Suuteli

nopeasti äitiä, teki lähtöä. »Tänään on kokous — minun on pidettävä kiirettä.»

Veli juoksi hänen jälkeensä eteiseen. »Oletko kuullut uutista, Horst? Inge on mennyt kihloihin!»

Horst pysähtyi. »Ihanko totta, se kananpoika — mitä äiti siitä arvelee?»

Werner sanoi: »Äiti ei vielä tiedä mitään — miehen pitäisi huomenna tulla täällä käymään. Inge kertoi vain minulle asiasta — ehdottomana salaisuutena tietenkin!»

»No, annahan kuulua!» Horst nauroi. »Kuka se onnellinen on? Meidän on ensin vakavasti harkittava asiaa, pohdittava sitä kaikin puolin, ennen kuin voimme antaa sille veljellisen siunauksemme.»

»Ja luulet, että hän muka siitä välittäisi», veli arveli. »Kun Inge kerran on saanut jotakin päähänsä! Se on tuo pitkä tohtori, jonka äskettäin —»

»Hänkö?» Horst huudahti. »Heinzko? No, siinä tapauksessa olen tyytyväinen. Hän on mainio mies!»

Werner nyökkäsi. »Sitä Ingekin arvelee. — He aikovat julkaista kihlauksensa jouluna.» Hän puristi veljensä kättä, työnsi nopeasti paperiliuskan hänen taskuunsa. »Minäkin olen kirjoittanut laulun — lue se sitten myöhemmin. Isku ykkösen pojat laulavat jo sitä.»

Horst naurahti. »Ajatella, sinäkin!» Hän nyökkäsi veljelleen, juoksi portaita alas.

Hän tunsi opintokirjan taskussaan. Ylioppilas — oliko hän oikeastaan enää ylioppilas? Vieläpä osakunta-

ylioppilas, kahden nauhan mies — miten kaukaista tuo kaikki oli, miten samantekevää! Vain SA:han hän kuului, vain siihen!

* * *

Perjantaina iltapäivällä hänen tullessaan työstä Erna odotti häntä kadulla. »Menen ostoksille», Erna sanoi. »Tänään täytyy ostaa enemmän kuin tavallisesti — joku nainen odottaa huoneessasi.»

»Kuka?»

Erna kohautti olkapäitään. »Hänellä on lapsi mukanaan — näyttää aika kurjalta. Hän ei suostunut lähtemään tiehensä.»

Horst veti esiin palkkakotelonsa, antoi Ernalle rahaa. »Osta maitoa, jos hänellä kerran on lapsi mukanaan.»

Leposohvalla istui huolten painama, sortunut nainen antaen rintaa laihtuneelle sylilapselle. »Voi, antakaa anteeksi», hän pyysi, »se alkaa huutaa, jos otan sen pois.»

Horst tunsi naisen: se oli Klaara, Ewald Bartelin morsian. Ewald oli vangittu, kertoi nainen, pari päivää sitten ja tällä kertaa juttu näytti varsin synkältä. Hän oli liian perusteellisesti kurittanut nyrkeillään paria punaista, se maksaisi hänelle ainakin kuusi kuukautta. Hän itse istui nyt tässä pienokaisineen — iskunjohtaja 17 oli lähettänyt hänet Horstin luokse. Hän ei voinut auttaa, ei myöskään piirijohtaja, heillä ei ollut penniäkään, vain velkoja. Nainen huokasi, nyökkäsi varmana asiastaan, tunsi

liiankin hyvin kaikkien ikuisen rahapulan. »Te, herra Wessel, olette ainoa, joka voisi neuvoa ja auttaa minua!»

Horst rypisti otsaansa — hän, hän, aina vain hän! Oliko hänen huoneensa muka jonkinlainen kodittomien turvamaja!? Oliko hänen käytettävissään pankkeja, jotka vain odottivat hänen viittaustaan avatakseen hänelle kassaholvinsa? Oliko hän joku ihmelääkäri, joka saattoi parantaa kaikki viat? Vastahakoisesti hän veti palkkakotelon taskustaan, viskasi sen naisen eteen. »Kas tuossa! Siinä on kaikki, mitä minulla on, ottakaa!»

Nainen otti epäröiden rahat, nousi hitaasti. »Suokaa anteeksi — minun on pakko ottaa nämä — lapseni tähden. Suokaa anteeksi — en aio enää vaivata teitä.»

Samassa hetkessä Horst oli jo hänen vieressään, painoi hänet jälleen istumaan. »Älkää puhuko tyhmyyksiä, jääkää istumaan! Erna palaa aivan heti — tuo maitoa ja jotakin muuta syötävää. Ja — ja — minä kyllä keksin, miten järjestämme asiat. Tulkaa takaisin — ylihuomenna — tai milloin vain haluatte — löydämme varmasti aina jonkin palan purtavaksenne!»

* * *

He tekivät ylitöitä. Horst työskenteli leveän, häränniskaisen työmiehen vieressä. Pitkän kiistan jälkeen hän oli saanut miehen käännytetyksi asiansa puolelle ja liittymään viidenteen Iskuun. Hiki valui

pitkin heidän ruumistaan, he höyrysivät kosteassa onkalossa.

»Kolme kovaa lisää tänään!» huusi työmies.

Horst nyökkäsi. »Sinähän et niitä välttämättä tarvitse, Bruno, minä vain en tiedä, miten suojattini tulevat toimeen.»

Bruno kuivasi kädenselällä hien silmistään. »No, ainahan jotakin lystiä — voinpahan törsätä sunnuntaina!»

»Etpä voi törsätä mitään!» Horst sanoi. »Rahan ansaitseminen ylitunneilla, sillä välin kuin niin monet toverit ovat työttöminä — se ei vetele Isku viitosessa! Sinun on annettava pois jok'ikinen ylimääräinen pennisi!»

Työmies katsoi häneen karsaasti. »Puhutko tosissasi, toveri?»

Horst Wessel nauroi. »Aivan tosissani, ajattelehan! Voithan painua hiiteen, jos raha on sinulle niin rakasta! Jos kerran haluat tehdä työtä vain itseäsi varten, ahmia mahasi täyteen — silloin saat rauhassa palata sosialistikaveriesi luokse. Me emme välitä kenestäkään, joka ei sovellu meille.»

Työmies sylkäisi, iski lapionsa hiekkaan, ikään kuin olisi halunnut halkaista koko maapallon. Vaieten he jatkoivat lapioimistaan.

Vapaailta — Horst kiipesi päivänvaloon, istuutui kadulle parin lankun päälle. »No, oletko harkinnut asiaa, Bruno pieni? Tee aivan niinkuin itse haluat, pidä rahasi, olethan ne vaivalla ansainnut. Minä en pane sitä pahakseni, jatkan rauhassa työtä sinun kanssasi. — Mutta meidän joukkoomme et voi jäädä.»

Bruno sytytti savukkeen. »Minä jään Iskuun», hän murahti. »Joko aletaan painua?»

»Ei vielä, odotahan», Horst vastasi.

Hän istui ääneti, painoi päänsä käsiinsä. Bruno huomasi, että hän paleli, laski takin hänen hartioilleen, istuutui hänen viereensä. Hetken kuluttua Horst kysyi häneltä: »Tunnetko työttömyyskorttien leimauspaikkoja?»

Työmies nauroi: »Ettenkö tuntisi, mies? Kukapa niitä ei tuntisi? Vastahan minulla on kolme viikkoa ollut työtä!»

»Kerrohan niistä», Horst pyysi.

Bruno katsoi häneen hämmästyneenä. »Mitäpä niissä on kertomista. Seisot siellä tungoksessa, odottelet —»

Mutta Horst Wessel jatkoi kyselyään, hän osasi jo irrottaa toveriensa kielenkantimet. Puolen tunnin kuluttua hän tiesi jo kaiken, ikään kuin olisi itse satoja kertoja käynyt työttömyystodistustaan leimauttamassa. »Miksi oikeastaan haluat tietää tuon kaiken?» työmies kysyi.

Horst ravisti päätään, tuijotti jälleen eteensä, mietti. Erna oli ajanut tämän kärpäsen hänen päähänsä tuodessaan päivällä hänelle ruokaa. Erna oli istunut hänen vieressään, katsellut hiljaa hänen syöntiään. Hän oli puhellut itsekseen, oikeastaan ajatellut ääneen Iskunsa asioita — myös lukuisia työttömiä ja heidän turhaa kiertelyään leimauspaikoissa. Erna oli silloin sivumennen maininnut, että kaikki nuo paikat olivat kokonaan punaisten hallussa, kukaan muu ei siellä uskaltanut hiiskahtaakaan. Horst oli

kuunnellut — tietenkin hän tiesi sen, jokainen työmies tiesi sen ja ennen kaikkea sen tiesivät työttömät. Mutta kaikki pitivät sitä jollakin tavoin asiaankuuluvana, kukaan liikkeen johtomiehistä ei ollut tullut ajatelleeksi, että heillä oli siinäkin sopiva työmaa. Ja kuitenkin juuri niin piti olla — jos he kerran taistelivat kadusta, juhlasaleista, kaikista paikoista, minne ihmisiä kokoontui, miten he silloin saattoivat laiminlyödä työtoimistot ja leimauspaikat?

Hän ponnahti äkkiä jaloilleen, niin että takki putosi hänen hartioiltaan. Hän nosti sen maasta, puki sen kiireesti ylleen.

»No, keksitkö sen, mihin pyrit?» kysyi työmies.

»Totisesti», Horst vastasi, »luulenpa melkein keksineeni.»

»Siinä tapauksessa lähdetään menemään», Bruno arveli, »mennään ottamaan ryyppy sen asian päälle. Minä tarjoan.»

Mutta Horst ravisti päätään. »Nyt en ehdi. Minun on mentävä piirijohtajan puheille.»

Toveri katseli häntä arvostelevasti. »Vallan tuollaisenaanko? Vilkaisehan naamaasi peilistä — sinun pitää ensin peseytyä ja vaihtaa vaatteet!»

Horst Wessel tarttui hänen käsivarteensa, veti hänet mukaansa. »Ei, en ehdi, sanonpa, että tällä jutulla on kiire. Juokse kotiin, sano Ernalle, etten tänään ehdi kotiin syömään. Sitten menet lippukunnanjohtaja IV:n luokse tai ilmoitat jollekulle hänen iskunjohtajalleen, kenen hyvänsä satut tapaamaan — joku voisi hakea minut piirijohtajan luota. Tule sinäkin sinne ja tuo tavarani mukanasi — tie-

däthän, että meillä on tänä iltana palvelusta Hasenheidessä!»

Hän ajoi Hedemanstrasselle, ilmoitti nimensä — onneksi tohtori Goebbels oli vielä kotona. Hänen täytyi kuitenkin odottaa, hän käytti tilaisuutta hyväkseen ja peseytyi perusteellisesti.

Sitten hän keskusteli tohtorin kanssa toista tuntia. Tapasi eteisessä Brunon, vaihtoi vaatteita. »Tuleeko tänne ketään?» hän kysyi.

»Vain Sprengel», työmies vastasi, »kaikilla muilla on palvelusta.»

He käärivät kokoon Horstin työvaatteet, sitoivat ne paketiksi. Poistuessaan talosta he tapasivat Barrikadi-Albertin.

»Juuri ajoissa», Horst huudahti hänelle. »Voit tulla mukaan Hasenheideen — ehdimme viime hetkessä.»

He juoksivat maanalaisen asemalle, hyppäsivät junaan. »Etkö voisi sanoa meille, mikä on hätänä?» pyysi Sprengel.

»Miksipä en!» Horst nauroi. »Puhuin tohtorin kanssa — hän käsitti heti asian merkityksen. Ja kun hän ryhtyy johonkin, silloin siitä myös tulee jotakin. Hän aikoo puhua siitä ylijohtajalle — siihen voit luottaa. Huomenna jo saavat kaikki lippukunnat määräyksensä! Sitten meillä on työtä riittämiin!»

»Uskonpa totisesti, että työtä tulee olemaan riittämiin, jos kerran sinun sormesi ovat pelissä!» Sprengel valitti. »Ikään kuin meillä ei olisi jo yllin kyllin puuhaa! Mutta nyt kenties suvaitset selittää meille hieman selvemmin — emmehän me ole mitään ristisana-

arvoituksia! Puhu suusi puhtaaksi: mitä uutta puuhaa olet keksinyt iskupojille?»

»Sinun on kuitenkin arvattava, Albert», ylioppilas huusi, »siitä et pääse. Tiedätkö, millaista on leimauspaikoissa?»

»Paksua ilmaa!» Albert huusi. »Siellä meillä ei ole mitään sanomista — siellä vallitsee punainen terrori, niinkuin sakiveljillä on tapana sanoa.»

»No, joko tajuat!» nauroi Horst Wessel. »Asiain on aika muuttua. Jos kerran terrorin pitää vallita siellä — niin pitääkö sen välttämättä olla punainen? Olisihan varsin sievää, jos — noin vain vaihteen vuoksi — joskus olisi valkoistakin terroria!»

Barrikadi-Albert huojutti epäilevästi päätään. »Vaikea juttu! hän sanoi. »Siinä iskemme päämme verille!»

* * *

He lähtivät kerran taas kaupungista maaseudulle, värväysmarssi Potsdamin halki. Kokoontumispaikkana oli asemantori, he saapuivat sinne rautateitse ja kuorma-autoissa, monet myös jalkaisin. Iskunjohtajat laskivat miehensä — ei puuttunut ketään, jolla ei ollut pakottavaa syytä.

He marssivat katuja pitkin liehuvin lipuin, etunenässä Isku viisi, se oli käynyt jo tavaksi marssittaessa. Ja he lauloivat hänen lauluaan, tuota laulua, jota jo lauloi koko Saksan SA, jota kaikki natsit lauloivat kaikissa kokouksissa: 'Nyt viirit liehumaan, SA käy marssiin —'

Päivä oli aurinkoinen, he riemuitsivat! Ja katujen vierille tiheään ahtautuvat ihmiset näkivät varmaan heissä Saksan nuorison, uuden ajan airuet, sortuvan kansakunnan toivon.

»Tiedämme, kohta torvet soivat kyllä,
jokainen mies on silloin paikoillaan!
Pian liehuu myrskyliput barrikadein yllä,
yö loppuu, Saksa nousee sorrostaan!»

Vain yksi mies ei yhtynyt lauluun — hän, joka oli sen kirjoittanut, Horst Wessel. Ääneti hän marssi Iskunsa etunenässä aivan soittokunnan jäljessä, kuunteli tovereittensa laulua. Hän ajatteli puoluepäiviä Nürnbergissä elokuussa — johtaja oli kutsunut hänet luokseen, puristanut hänen kättään, pyytänyt häneltä tuota uutta laulua, jonka Berliinin SA oli tuonut mukanaan —

Kotona jälleen — eräänä sunnuntaiehtoona — hän seisoi ikkunan ääressä äitinsä ja sisarensa rinnalla neljännen lippukunnan marssiessa ohitse. Toverit kohottivat tervehtien kätensä, virittivät laulun juuri pappilan edessä.

»Se on sinun laulusi!» sanoi äiti.

Inge-sisar kiusoitteli häntä. »Olet varmaan kamalan ylpeä siitä, eikö totta? — Ja voit ollakin, Horst!»

Horstin katse painui. »Älä viitsi, Inge pieni —»

— Ei, hän ei ylpeillyt lauluistaan, ei tästäkään. Hänen mielestään oli melkein vain sattuma, että juuri hän otti lyijykynän käteensä ja paperiliuskan eteensä, että juuri hän kirjoitti nuo sanat ja keksi niihin sävelen. Tuo syntyvä laulu, se kasvoi suoraan vapaus-

liikkeen sydämestä: hänellä ei ollut siihen sen suurempaa osuutta kuin millä SA-miehellä hyvänsä!

Aate synnytti itse nuo laulut, hän oli vain väline! Hänen vasemmalla puolellaan aivan jalkakäytävän vieressä soittokunnan kohdalla käveli peräkkäin kuusi, kahdeksan naista samassa tahdissa kuin hän. Hän tunsi heidät kaikki, tuossa oli lippukunnanjohtaja IV:n nuori rouva, ne olivat kaikki SA-miesten vaimoja ja morsiamia. Viimeisenä, hieman epävarmana käveli Erna — jo hieman uupuneena, tottumattomana marssimaan nopeasti tahdissa, liian korkeakorkoiset kengät jalassaan. Erna oli jo usein pyytänyt päästä mukaan marssimaan, hän oli aina kieltänyt oikeastaan tietämättä miksi. Oli kuitenkin tänä aamuna lähtiessään kysynyt, haluaisiko Erna tulla jäljessä — lokakuinen päivä oli niin ihana, olihan tytön joskus päästävä Berliinistä maaseudulle! Hän katseli syrjästä Ernaa — tyttö oli kovin laiha, kalpeampi kuin nuo muut naiset. Raitis ilma teki varmaan hänelle hyvää. Samassa tyttö kääntyi, Horst tunsi tytön suurten, ruskeiden silmien katseen. Hän nyökkäsi tytölle — punainen hattu puki tyttöä.

He marssivat katuja pitkin. Tällä kertaa kukaan ei häirinnyt heitä, ihmiset tervehtivät heitä äänekkäin huudoin. Punarintaman miehiä ja sotaväkeä ei näkynyt. Potsdam oli musta-valko-punainen — vielä toistaiseksi!

— SA odotti asemalla junaa, jossa heidän piti palata Berliiniin. Juna oli tungokseen asti täynnä, vain muutamille oli paikkoja. Johtaja neuvotteli asemapäällikön kanssa, tämä toimitti junaan lisä-

vaunun, jälkeenjääneet mahtuisivat seuraavaan junaan, joka lähtisi kymmenen minuutin kuluttua. Johtaja määräsi iskunjohtaja ykkösen huolehtimaan jälkeenjääneistä. Itse hän nousi miehineen lisävaunuun. Naiset kiipesivät sivuosastoon. Muuan heistä aikoi ensin nousta vaunuun muiden mukana, epäröi kuitenkin, laskeutui jälleen asemasillalle, käveli junan vieressä, nousi viime hetkessä erääseen toiseen osastoon.

»Tiedätkö, kuka tuo oli?» kysyi Barrikadi-Albert.

»Tuo punahattuinenko?» vastasi Fiedler. »Totta kai sen tiedän! Se on Horst Wesselin toveri, hänen nimensä on Erna. Kaikki tuntevat hänet, mutta kukaan ei voi sietää häntä. Jos joku toinen roikuttaisi tuollaista naikkosta mukanaan, olisi hänelle jo aikoja sitten sanottu suorat sanat. Mutta kun kysymyksessä on Horst —»

»Jonkun pitäisi puhua hänen kanssaan asiasta», Sprengel sanoi.

Fiedler nyökkäsi.

»Pitäisipä tietenkin! Eikä kuitenkaan kukaan saa suutaan auki. Etkö sinä voisi puhua johtajan kanssa?»

»Olen jo puhunut», iskunjohtaja huomautti. »Hänen mielestään on parasta jättää Horst rauhaan, kylläpähän talttuu aikanaan. Eikä hän mielestään voi sanoa mitään, koska on puoleksi Horstin esimies. Hänen mielestään olisi parempi, jos joku toveri mainitsisi Horstille asiasta.»

»Hän on oikeassa», Fiedler huudahti, »johtaja tuntee hänet hyvin. Mutta kumpi meistä tekee sen — sinäkö vai minä?»

»Teemme sen yhdessä», Sprengel päätti. »Missä hän oikeastaan piileskelee? Hänenhän piti matkustaa yhdessä meidän kanssamme.»

Toinen vilkaisi aseman viereen. »Hän sulloo miehiään kuorma-autoon — saavat oppia kotimatkalla, millaista elämää vietetään sardiinipurkeissa. Siten hän säästää matkalippuja — luulenpa melkein, ettei hän päästä junaan pariakaan tusinaa.»

Mutta Horst toi mukanaan junaan vain seitsemän miestä.

Seuraava juna saapui asemalle, siinä oli riittävästi tilaa. Sprengel veti Horstin mukanaan tyhjään vaununosastoon. He sytyttivät savukkeet. Molemmat Isku ykkösen miehet tunsivat olonsa kiusaantuneeksi, eivät osanneet aloittaa.

Mutta Horst itse päästi heidät alkuun, kysyi äkkiä: »Oletteko nähneet Ernaa?»

Fiedler nyökkäsi innokkaasti: »Näimme — hän matkusti edellisessä junassa.»

Sprengel lisäsi tähän: »Hän matkusti yksin — ei liittynyt muiden naisten seuraan.»

»Ja senhän ymmärtää helposti», murahti ryhmänjohtaja.

Horst vilkaisi häneen: »Minkä ymmärtää helposti, Richard?»

»No olisihan hänestä ollut aika kiusallista», Fiedler selitti, »jos toiset eivät olisi halunneet puhella hänen kanssaan.»

»Eivät olisi halunneet puhella?» Horst hämmästyi. »Miksi he eivät olisi puhelleet hänen kanssaan? Hänenhän olisi vain tarvinnut sanoa olevansa meikäläisiä.»

Molemmat toverit vilkaisivat toisiinsa, hapuilivat vastausta. Sprengel viskasi savukkeensa lattialle, tallasi sen sammuksiin, sytytti uuden. »Kuulehan, Horst», hän aloitti, »meidän mielestämme on välttämätöntä, että saat tietää kaiken, SA:n väki ei erikoisesti rakasta tuota Ernaa.»

Fiedler kiirehti tukemaan toveriaan. »Niin, se on totta — ja olisi parempi, jos sinäkään et suosisi häntä niin suuresti.»

Horst Wessel kuohahti. »Se on kokonaan minun asiani eikä kenelläkään —» Hän keskeytti lauseensa, oikaisi ruumistaan, puristi huulensa tiukasti yhteen. Vaikeni tuokion jatkoi sitten. Tahtoisitteko ystävällisesti sanoa, mitä teillä on minua ja häntä vastaan?»

Iskunjohtaja I nyökkäsi. »Juuri siitä olemme aikoneet jo kauan puhua — me ja kaikki muut toverisi. Lupaatko kuunnella rauhallisesti ja olla keskeyttämättä meitä?»

»Lupaan», Horst sanoi.

»Anna kättä päälle», vaati Fiedler.

Ylioppilas ravisti päätään. »Miksi niin? Minä pidän aina lupaukseni — tiedätte sen molemmat. Siihen ei tarvita kunniasanoja eikä kädenlyöntejä. Sanon vain erään seikan, ennen kuin aloitatte: tämä tyttö rakastaa minua — ja minä pidän hänen puoltaan. No niin — antakaa tulla!»

Fiedler aloitti. Hän yritti ilmeisesti parhaansa mukaan olla loukkaamatta toveriaan ja sanoa kaiken niin säälivästi kuin mahdollista. Olihan selvä, että tyttö rakasti häntä, sitä kukaan ei epäillyt. Ja olisi-

han suorastaan ihme, ellei tyttö sitä tekisi. Hänhän oli nostanut tytön loasta, tyttö vietti nyt turvallista ja rauhallista elämää. Eihän hän mistään voinut löytää toista Horst Wesselin veroista miestä! Häntä oli totisesti onnistanut! Olihan siis itsestään selvää, että tyttö teki kaiken voitavansa herättääkseen Horstin kiintymyksen, rakastikin varmaan häntä — rakasti, mikäli ylipäänsä tuollainen tyttö sellaiseen kykeni. Tietysti tytöllä oli aikeita — sitähän ei kukaan voinut pitää pahana! — tietysti hän käytti hyväkseen jokaista tilaisuutta sitoakseen Horstin vielä lujemmin, vielä tiukemmin itseensä. Hän asui jo Horstin kanssa, Horst tunnusti hänet julkisesti seuralaisekseen — kenties hän saattoi saada asiat johdetuksi vielä pitemmälle? Yhtä varmaa kuin kaunis sää auringon paistaessa oli se, että Horst tulisi kohoamaan SA:n ja liikkeen mukana. Ja tyttö varmaan kuvitteli pääsevänsä kiipeämään hänen rinnallaan — no niin, tämä ei ikänä voinut päättyä onnellisesti. Se oli täysin mahdotonta. Sen tähden oli parasta, että Horst mahdollisimman pian toimittaisi tytön tiehensä. Kaikissa iskuissa jo juoruttiin tästä — tämä ei ollut pahansuopaisuutta eikä saivartelua, miehet, jotka pitivät häntä arvossa ja rakastivat häntä, toivoivat rehellisesti vain hänen parastaan. Hiiteen kaikki porvarilliset käsitykset, Berliinin SA ei välittänyt sovinnaisuudesta — mutta tyttö, jolla oli *sellainen* menneisyys, ei, hänen kanssaan ei edes tavallinen iskumies voinut olla väleissä, saati sitten Isku viitosen johtaja! Hänen oli tajuttava se, ennen kuin vielä oli liian myöhäistä, käsitettävä, että —

Ylioppilas ei liikahtanutkaan, tuijotti vain jäykästi eteensä. Lopulta hän kysyi: »Joko lopetit, Richard?»

Fiedler nyökkäsi, huokasi raskaasti. »Jo», hän sanoi, »taivaan kiitos!»

Horst kääntyi iskunjohtajan puoleen. »Entä sinä, Albert, onko sinulla kenties vielä jotakin sanottavaa?»

»Onpa paljonkin ja painavaa», Sprengel huudahti. »Sinun juttusi on selvä, olen miettinyt sitä ja puhunut siitä myös äitini kanssa — älä käsitä väärin — hän otti itse sen ensin puheeksi, sinähän tiedät, Horst, että hän rakastaa sinua yhtä paljon kuin omaa ja ainoaa poikaansa. Ja vaikka hän kyyköttääkin koko päivän ompelukoneensa ääressä eikä puhu paljonkaan, niin hän kuitenkin on aika viisas — onhan hänellä aikaa ajatella. Ja sinun oma äitisi, Horst — luulenpa, että hän ajattelisi aivan samalla tavoin, jos tietäisi kaiken. Katsohan, sinun on käynyt näin: ensinnäkin suuri säälin tunne — ei ole vielä syntynyt ihmistä, jonka sinä lähettäisit tyhjin käsin luotasi! Mutta tämä sääli, tämä syvällinen myötäelämisen tunne — se on varmasti muuan aikamme ominaisia tunnusmerkkejä. Se on isiemme vapaamielisen ajattelutavan aiheuttama ikävä perintö — niin, ja hampaamme tylsistyvät pureskellessamme samaa jo sitkistynyttä hedelmää! Älä naura minun viisasteluani — tiedän ihan hyvin, että olen oppinut tämän kaiken sinulta itseltäsi, puoli vuotta sitten puhelimme kerran tästä. Silloin käsitin sen vain puoleksi, myöhemmin olen usein puhunut siitä äitini kanssa. Siinä on varmasti perää! Aina vain säälitään,

säälitään nälkäisiä joukkoja, säälitään jokaista kurjaa yksilöä — sen voimme lukea jokaisesta sanomalehdestä. Ainoakaan joukkomurhaaja ei ole liian raaka ja eläimellinen, ainoakaan kavaltaja ei ole liian ovela ja petollinen — sanomalehdet vuodattavat katkeria kyyneliä hänen seistessään oikeuden edessä, eläytyvät rikollisen sielunelämään, suojelevat häntä ja yrittävät pelastaa hänet tuomarin ja pyövelin kynsistä. Tietysti tarkoitus on aivan vilpitön, ihmiset kuvittelevat todella tuollaista! Paperilla se on oikein kaunista — mutta todellisuudessa he hylkivät tuollaisten rakastettavien lähimmäisten seuraa, eivät liikauttaisi sormeaankaan heitä auttaakseen, jos joskus sattuisivat tapaamaan jonkun heistä. Mutta sinä, poikaseni — papillista verta isän ja äidin puolelta — sinun laitasi on aivan toisin: sinä et halua ainoastaan ymmärtää ja puolustaa, sinä haluat myös auttaa ja parantaa! Ei ollut hurjempaa ryhmää kuin sinun Iskusi, ennen kuin sinä sait sen haltuusi — nyt vallitsee Isku viitosessa parempi henki kuin ainoassakaan toisessa Berliinin iskussa: sinä teit sen, teit lurjuksista kunnon miehiä! Tahdot olla muille esimerkkinä — sen tähden käänsit selkäsi yliopistolle ja olet nyt Maanalaisen lapioitsijana. Tietysti siitä on apua — tiedämmehän kaikki, että sinä käännytät kymmenen kertaa enemmän punarintamalaisia kuin ainoakaan toinen iskunjohtaja ja kasvatat heistä kunnon iskumiehiä. Odotellessani kerran sinua kotonasi luin erästä isäsi saarnakirjaa — halusin nähdä, millainen mies hän oli. Silloin löysin kohdan, joka sopii kaikkeen siihen, mitä sinä, Horst, nykyään

puuhaat: niinkuin Jakob kamppaili enkelin kanssa, niin koetat sinä voittaa sieluja puolellesi! Tietysti sinulla on menestystä, mutta olet unohtanut erään seikan: ne, jotka voitat, ne voitat vain omalle puolellesi, vain itsellesi etkä millekään muulle. Niin olet tehnyt kommunisteille, jotka olet saanut siirtymään leiriimme, niin olet tehnyt Ernalle, joka myös haluaa olla meikäläinen, koska sinä olet iskunjohtaja ja natsi — vain sen tähden he kaikki haluavat olla natseja! Tietysti sinusta on hauska tietää, että miehesi ryntäisivät vaikka tuleen sinun tähtesi, että Iskusi, joka vielä pari kuukautta sitten oli umpipunainen, ryntäisi tänään yksin ja pelkin nyrkein koko Punarintamaa vastaan, jos vain sinä käskisit! Sinun tähtesi Erna vakoilee punaisia, ilmoittaa sinulle kaiken, minkä haluat saada selville — vaikka tietääkin aivan hyvin, miten vaarallista se on! Hänelle itselleen — no niin, mutta vielä sata kertaa vaarallisempaa sinulle! Jonkin aikaa voit vetää kommunisteja nenästä, mutta et kauan — ja sitten he maksavat sinulle. Ja heidän maksutapansa tiedät! Sanonpa vain, Horst, pidä varasi! Iskusi ja koko SA tarvitsevat johtajia, reippaita, terveitä ja eläviä miehiä, eivät sellaisia, joiden murtuneet jäsenet on paikattava kokoon sairaalassa. Pelaat liian korkeata peliä — kommunistinen puolue vihaa sinua enemmän kuin ketään muuta meikäläistä. On varsin mahdollista, että sinun onnistuu kasvattaa Ernaa ja sivistää ja parantaa ja kohottaa hänet ja tehdä hänestä, mitä vain haluat — mutta siitä huolimatta et ikänä voi tehdä hänestä tyttöä, joka olisi sinun arvoisesi!

Pohjimmaltaan hän tulee aina olemaan ja pysymään samana kuin ennenkin — Aleksanterinaukean tavallisena katutyttönä!»

Hän vaikeni, veti syvään henkeä — no niin, hän oli saanut sen sanotuksi. Hän nojautui taaksepäin vaunun puuistuimella, odotti. Sanoi sitten: »Taisin puhua vähän pitkään — sehän oli kokonainen pääkirjoitus! Mutta juuri tämän kaiken halusin sanoa sinulle — omasta ja tovereitteni puolesta.»

Horst Wessel viskasi toisen jalkansa toisen päälle, alkoi puhua hiljaisesti, mutta samalla kuitenkin tiukasti ja päättäväisesti? »Kiitän teitä, tiedänhän, että tarkoituksenne on vilpitön. Suhtaudutte asioihin parhaan ymmärryksenne mukaan — mutta minun on mentävä omaa tietäni, johtipa se minne hyvänsä. Tahdotteko vastauksen? Kertokaa tovereille, ettei kuulu kehenkään, mitä tytöstä aion tehdä — odottakoot. Ja sanokaa heille, että Erna — että Erna on *minun morsiameni.*»

Richard Fiedler iski nyrkillä reiteensä. »Aiot naida hänet, mennä kihloihin hänen kanssaan? Tästä hetkestä alkaen, vai mitä? Eikä hän itse tiedä vielä mitään onnestaan!»

Sprengel sanoi: »Jos kerran aiot tehdä niin, lienee keskustelun jatkaminen tarpeetonta. Lupaan kaikkien meikäläisten puolesta, että koetamme pitää häntä arvossa, niinkuin haluat. Varjelkoon, toivoisinpa, että olisit oikeassa ja että olemme tylsiä suotta huolehtiessamme sinusta!»

VII.

Marraskuu—joulukuu 1929.

Petristrasse 15: muinoin hurskaiden naisten luostari, sittemmin suuren vaaliruhtinaan huvimaja, nykyään Richard Fiedlerin Pommisuoja. — Vaalipuuhaa, taisteluja Weissenseessä, Barrikadi-Albert menettää Iskunsa. — Värväysretki vaalipäivänä. Horstin Isku viitonen ja koko neljäs lippukunta vangitaan. — Hilpeitä hetkiä poliisilaitoksen 'Koiratallissa'. Werner Wessel sepittää runon. — Isku ykkösen joulujuhla. Werner kirjoittaa näytelmän ja esiintyy näyttelijänä. — Werner kävelee yöllä Jüdenhofissa.

Marraskuun vaaliviikot — työtä ja taistelua päivät päästään. Aamuisin toimintaa leimauspaikoissa, iltapäivisin marsseja, iltaisin kokouksia — myöhään yöhön he kyyristelivät kellareissaan vaalijulistuksia laskostellen. Tai he seisoivat kadunkulmissa, juoksivat portaita, jakoivat lentolehtisiä, liimasivat aamun sarastaessa kaikki seinät, pylväät ja aidat täyteen julistuksiaan. Alinomaa kahakoiden, yhtä kiivaasti poliisien kuin Punarintaman ja Reichsbannerinkin kanssa. Joka päivä vangittiin heistä muutamia —

muutamat saivat myös surmansa, haavoittuneita ei enää edes laskettu. Mutta he eivät antaneet perään, eivät uupuneet, antautuivat yhä uudelleen alttiiksi ylivoimaiselle vastustajalle.

Perjantaiyö — he istuivat junassa, matkustivat takaisin Weissenseestä, molemmat Wesselit tovereineen. Heidän noustessaan junasta tuli Kullack, Isku ykkösen lipunkantaja, heidän luokseen. »Lippukunnanjohtajan käsky, Horst! Hänen täytyy mennä piirijohtajan puheille, hänellä ei ole aikaa tänä yönä. Sinun on kirjoitettava selostus tästä illasta — hänen on saatava se varhain aamulla. Tässä pari huomautusta — hän arvelee niiden riittävän, koska olit mukana alusta alkaen.»

»Selvä on», sanoi Horst. Hän otti muistiinpanot vasempaan käteensä, oikeaa hän piti ruskean puseronsa rinta-aukossa — se oli tänään käyttökelvoton, hän oli saanut siihen ankaran iskun rautatangosta.

»Missä aiot kirjoittaa?» kysyi Werner.

Horst nauroi. »Vai kirjoittaa? Sen sinä saat tehdä — minä sanelen sinulle tai Pantelille, jompikumpi saa naputtaa. Kenellä on kirjoituskone?»

»Kas tässä on sellaisen ylväs omistaja!» huusi Fiedler. »Lahja Iskullemme eräältä seitsemänkymmenvuotiaalta naisihailijalta — hän luultavasti oli perinyt naputuskoneen isältään. Tulkaa siis Pommisuojaan!»

He kävelivät yhdessä Fischerkietzin halki, saapuivat Richard Fiedlerin asuntoon, Petristrassen 15:een, jossa asui myös tusinan verran muita iskumiehiä.

Talo oli ikivanha, sen kauniisti leikellyssä portissa

oli tuoreita kuulanreikiä, myös eteisen seinissä oli selviä osumia. Sen takana oli hiljainen, uneksiva piha, sen keskellä oli puutarha, kiveyksen raoissa kasvoi ruohoa — puuparvekkeet kiersivät pihan tiheän rikkaruohon reunustamia muureja.

Isku ykkösen jokainen mies tunsi tämän talon historian. Se oli aikoinaan ollut nunnaluostari, hurskaiden naisten ja viattomien neitojen talo. Se pysyi myöhemminkin naisten asuinpaikkana — vaikka siellä ei enää ollutkaan viattomia neitoja eikä siellä vietetty hurskasta elämää. Suuri vaaliruhtinas oli siihen aikaan Berliinin valtias. Kyllästyessään toisinaan hovielämään hän hävisi linnastaan ja sulkeutui pariksi viikoksi tähän taloon. Vain kerran päivässä tuli muuan uskollinen palvelija ilmoittamaan hänelle, mitä maailmassa tapahtui — kukaan muu ei saanut häntä tavata. Vaaliruhtinas oli muka sairaana, niin kerrottiin, mutta Berliinin asukkaat naureskelivat ja kuiskuttelivat, tiesivät hyvin, missä sairaalassa hän makasi. Suudeltuaan itsensä kylläiseksi ja terveeksi hän palasi jälleen hilpeältä lomaretkeltään ruhtinaslinnansa arkielämään.

Tässä talossa oli Richard Fiedler syntynyt ja kasvanut, tänne hän oli jäänyt asumaan vanhempiensa kuoltua. Hänen asuntoaan sanottiin 'Pommisuojaksi' — punaiset olivat keksineet tuon nimen ja natsit olivat omaksuneet sen. Se oli pommisuoja, sillä nuo huoneet muodostivat vahvan linnoituksen moskovalaishenkisen kaupunginosan keskellä. Monta kertaa sitä oli yritetty valloittaa pistoolein ja käsigranaa-

tein, mutta punaiset oli aina torjuttu verissä päin: Pommisuoja oli pommituksenkestävä.

Horst Wessel istuutui horjuvalle leposohvalle, Fiedler tutki asiantuntevasti hänen kyynärvarttaan. »Luu ei ole murtunut», hän sanoi. »Käsivarsi on vain hauskasti turvonnut — paranee pian.» Hän siveli etikkahappoista voidetta paisumaan, sitoi sen kaikkien sääntöjen mukaan. »Älä ole niin kovakourainen, senkin lurjus!» Horst kiljahti. »Tai odota ainakin, kunnes saan savukkeen palamaan.» Hän haparoi taskuaan vasemmalla kädellään, savukekotelon mukana seurasi pahvipalanen. Hän luki pari siihen kirjoitettua sanaa, sanoi: »Kas vain, kukahan on noitunut tämän minun taskuuni? Tervehdys Punarintamalta — joku on varmaan salaa pistänyt tämän taskuuni joutuessamme käsikähmään Parkstrassella.»

Gerhard Pantel nyökkäsi. »Sen ne osaavat, ne lurjukset — tyhjentää toisen taskut hänen tietämättään. Mutta enpä tiennytkään, että he vaihteen vuoksi voivat työntääkin taskuun jotakin. Mitä siihen on kirjoitettu?»

Ylioppilas luki ääneen: »*Ludvig Horst Wessel, varo itseäsi! Surma sinulle ja kaikille fascistikoirille!*»

»Nimi on muuten väärin», huomautti Werner, »sen pitäisi olla Horst Ludwig Wessel — Horst sai toisen etunimensä isämme Ludwigin mukaan. Tahtoisinpa vain tietää, mistä punaiset ovat saaneet sen selville!»

»Annahan, kun katson», huudahti Fiedler. Hän otti pahvipalan käteensä, vilkaisi sitä nopeasti. Hänen kulmansa rypistyivät, kasvonsa synkistyivät, kiireesti hän työnsi pahvipalan taskuunsa.

Kukaan ei huomannut sitä. Werner istuutui kirjoituskoneen ääreen. »'E' puuttuu ja 'R' on murtunut», naurahti Pantel, »ne kirjaimet meidän on lisättävä jälkeenpäin.»

»No niin», Horst sanoi. »Alahan naputtaa: 'Weissenseen kaduilla vilisee ihmisiä, jättiläismäiset, punaiset julistukset kutsuvat ihmisiä natsien tämänpäiväiseen kansankokoukseen. Eivätkö nuo kirotut hakaristiläiset ylipäänsä koskaan aio tulla järkiinsä? Jo viikkokausia on 'Punalippu' julkisesti yllyttänyt joukkoja murhiin, punaiset laumat ovat hyökkäilleet joka päivä — mutta siitä huolimatta natsit eivät ainoastaan marssi Karl-Liebknechtintalon ohitse, vaan uskaltavat myös kutsua umpipunaisen Weissenseen asukkaat kokoukseen.

Lippukunta IV lähtee järjestyspalvelukseen, saksalaisia työmiehiä —'»

»Seis!» huudahti Fiedler. »Siitä puuttuu: Lippukunta IV mukanaan Isku viitonen, johtaja Horst Wessel! Breuer lisää sen kuitenkin — voit siis yhtä hyvin heti kirjoittaa sen siihen.»

»Olkoon, kirjoita siis, Werner», Horst jatkoi, »mutta jätä minun nimeni mainitsematta — se on tarpeetonta. Jatkamme siis! 'Saksalaisia työmiehiä tulee työpajoistaan työvaatteet yllä, tyhjin vatsoin, kaksittain ja kolmittain. He tunkeutuvat punaisten joukkojen halki. Punaisia on patoutunut kaikkialle, Antonplatzille, Berliner Alleelle ja hämärille sivukaduille. Parkstrassella piirittää suunnilleen kaksikymmentä nyrkkiraudoin, kepein ja veitsin aseistautunutta kommunistia iskunjohtaja 17:n ja ryhmän-

johtaja F:n. — nämä molemmat ovat siviilipukuisia eikä heillä ole merkkejä. SA-miehiä tulee apuun, he pelastavat molemmat vaikeasti haavoittuneet ja kantavat heidät mukanaan saliin.

Ryhmänjohtaja L:n — Isku 17 — kimppuun hyökätään hänen noustessaan Antonplatzilla autobussista. Hän saa terästangosta voimakkaan iskun takaraivoonsa, sortuu maahan, nousee jälleen jaloilleen ja yrittää paeta. Viisikymmentä punaista sulkee hänen tiensä, hän yrittää puolustautua paljain nyrkein. Äkkiä paikalle ilmestyy poliisi, joka heti karkaa haavoittuneen päälle, pahoinpitelee häntä ja vangitsee hänet. 'Kyllä me sinua autamme!' hän karjuu. Sattumalta saatoimme todeta poliisin virkanumeron, se on — niin, mikä se oli, Richard?»

Fiedler veti esiin muistiinpanokirjansa. »Merkitsin sen tähän. Numero 3974! Jos julkaisemme sen 'Angriffissä', mies saa kaiken muun lisäksi vielä palkinnon innostaan!»

Horst jatkoi: »Reipas virkailija kiskoo vaikeasti haavoittuneen poliisivartiokonttoriin. Vasta tunnin kuluttua hänet viedään hätäapuasemalle ja sidotaan puutteellisesti.

Berliner Alleessa yllättää noin neljäkymmentä veitsin aseistautunutta Moskovan miestä iskumiehet Hans F:n ja Karl P:n —'»

»Enkö kirjoita heidän nimiään?» Werner kysyi.

Horst ravisti päätään. »Ei mitään nimiä, ei minun eikä muidenkaan. Meillä ei ole tapana suitsuttaa kenellekään. Johtaja tietää hyvin, kuka kulloinkin on kysymyksessä. Jatka siis: Hans F. saa syvän

puukonpiston selkäänsä. Vaivoin hän pääsee pakenemaan erään talon porraskäytävään, punaiset tunkeutuvat sinne hänen jäljessään. Hänkin vetää esiin taskuveitsensä, puolustautuu parhaansa mukaan, kunnes sortuu maahan verissään. Paikalle saapuneet poliisit vievät hänet ja kaksi haavoittunutta punaista sairaalaan.

Saatuaan kuulla tästä ja muista pahoinpitelyistä lippukunnanjohtaja IV kutsuu miehensä kokoon ja aikoo puhdistaa kadun murhamiehistä, jolloin poliisimiehistön sanansaattaja kiirehtii heti kieltämään sen. Johtaja selittää virkailijalle, ettei enää aio missään tapauksessa sietää, että punaiset iskevät maahan ja tallaavat jalkoihinsa hänen miehensä yhden kerrallaan: ellei poliisi voi huolehtia järjestyksestä, hän aikoo itse huolehtia siitä. Tämän johdosta ilmestyy lopulta esiin kuorma-autoja täynnä poliiseja — SA voi siis jälleen vetäytyä takaisin kokoussaliin. Lääkärimme ovat sillä välin saapuneet paikalle ja sitovat lukuisia haavoittuneita.

Varsinaista kokousta ei kukaan uskaltanut häiritä. Puhujamme saivat rauhassa puhua loppuun. Lopuksi johtaja ilmoitti, että kokouksen aikana oli rakennuksen ulkopuolelle kerääntynyt tuhansia punaisia — mutta ettei hän aikonut taistelutta jättää katua punaisten haltuun. Miesten oli sulkeuduttava rivistöksi ja marssittava ulos liehuvin lipuin'».

»Niin — ja laulettava samalla laulua Horst Wessel!» huudahti Pantel. »Niin hän sanoi!»

»Sanoipa mitä hyvänsä minun puolestani», ylioppilas huomautti, »mutta silti sinun ei tarvitse kir-

joittaa sitä tähän. Jatka siis: 'Kaikki osanottajat sulkeutuvat rivistöksi, marssivat kadulle. Isku kakkonen palvelusasuun pukeutuneena. Marssirivistö liikkuu Parkstrassea ja Berliner Alleeta pitkin, Antonplatzin poikki Weissenseen asemaa kohden. Punaiset joukot eivät uskalla karata käsikähmään. Kuuluu vain tuttuja huutoja: Berliini pysyy punaisena! — Iskekää natsit maahan! — Surma fascisteille! — Mutta mitään ei tapahdu. — Muistaako kukaan teistä illan tapauksista vielä jotakin merkittävää?»

Richard Fiedler haukotteli. »Lopeta jo, Horst! Sitä samaahan se on aina, eilen ja tänään ja ylihuomenna! Kaksikymmenkertainen ylivoima hyökkää väijyksistä yksinäisen kimppuun, meitä ammutaan, isketään ja pistetään väijyksistä — sen he osaavat. Vain nimet vaihtelevat, milloin sortuu Hans, milloin Fritz — tänään Hermannplatzilla ja huomenna Weissenseessä. Niinhän on aina: me Friedrichshainin ja Fischerkietzin miehet olemme jo vähitellen tottuneet siihen.»

Horst nousi. »No, siinä tapauksessa voimme lähteä kotiin. Toimitatko sinä selostuksen perille, Richard?»

Fiedler nyökkäsi. »Kurt Mende sai määräyksen viedä sen piirinjohtajalle — minun on vain ensin lisättävä siihen E:t ja R:t — se on varsin suosittua ajanvietettä Pommisuojassa! Pantel, sinä saatat Wernerin kotiin — kuka saattaa Horstin?» Kaikki ponnahtivat jaloilleen, mutta ylioppilas kielsi ketään lähtemästä hänen matkaansa. »Se ei ole tarpeen, lapsukaiset, tulen kyllä toimeen yksinkin. Vaikka oikea käteni konstaileekin, vasen on vielä kunnossa.»

Mutta Fiedler ei suostunut hänen vastaväitteisiinsä. Hänellä oli täällä määräysvalta, hän oli vastuussa kaikista kyyhkyläisistään — lähtipä lentoon kuka hyvänsä. He nousivat, Werner veti Fiedlerin erilleen. »Sanohan, Richard, tiedätkö, mikä Sprengeliä vaivaa?»

Fiedler kohautti olkapäitään. »Hänet on alennettu tavalliseksi iskumieheksi — minä toimin toistaiseksi iskunjohtajana.»

»Mutta miksi?» kysyi Horst. »Eikö hän taaskaan ole osannut olla nurisematta?»

Richard nyökkäsi. »Niin se lienee — on sääli häntä!»

He lähtivät, hän lähetti viisi iskumiestä saattamaan molempia Wesseleitä. Sitten hän istuutui, luki lävitse ilmoituksen, lähetti Menden viemään sen piirijohtajalle. Jäätyään yksin hän veti tuon pahvipalan taskustaan, katseli sitä tarkkaavaisesti. Huojutti päätään edestakaisin, rypisti otsaansa. 'Oli mainio juttu, Horst Wessel', hän tuumi, 'ettei kukaan muu nähnyt tätä — ja ettet sinä itsekään huomannut, mitä tämä tarkoittaa! Ludwig — mistäpä punaiset tietäisivät, että sekin on sinun etunimesi?! Tuo pieni, tuhruinen 'e'-kirjain jäi sinulta huomaamatta — ja kuitenkin juuri se on pääasia! Koko Berliinissä ei liene sinua parempaa ja kunniallisempaa nuorukaista. Sen punaiset tietävät yhtä hyvin kuin mekin ja kuitenkin tuo pelkurimainen roskaväki sylkee sinulle vasten naamaa sanan *Ludewig!* Jospa et olisi ikänä tavannut tuota Ernaa! Mutta koska sinä puhtain sydämin vapautit hänet hänen

likaisesta ammatistaan, koska yrität tehdä hänestä paremman ihmisen — kas, silloin he sen keksivät! Tyttö on portto ja sinä lähetät hänet kadulle ja elät hänen kustannuksellaan, olet Ludewig, niinkuin heillä on tapana sanoa — sillä tavoin aidot punaiset ajattelevat! Hyi, hitto!»

Hän tempasi uuninluukut auki, viskasi pahvipalan tuleen. Sanoi itsekseen: »Kunpa vain saisin kynsiini sen miehen, joka tämän on kirjoittanut!» Se toivomus lähti suoraan sydämestä.

* * *

»Sinä otat ensimmäisen auton, Horst», määräsi lippukunnanjohtaja Breuer, »toista ajaa Splittgerber. Kolmatta —»

He seisoivat aukean nurkassa Lutherin muistopatsaan vieressä, vaalisunnuntaina kello yksitoista aamupäivällä. Iskunjohtajat kohottivat tervehtien kätensä, kuormasivat miehensä mahtaviin kuorma-autoihin. Kaikkien päästyä onnellisesti paikoilleen heidän oli heti noustava uudelleen autoista — poliisin määräyksestä. Poliisit tutkivat perusteellisesti autot etsien aseita, iskumiehet tarkastettiin yksitellen. Mitään ei löytynyt. Sitten vasta he saivat kiivetä vaunuihin, lähteä liikkeelle.

Punainen väri hallitsi kieltämättä tänään Berliinin katuja. Punaisia lippuja riippui kaikkialla ikkunoista, sosiaalidemokraattien punalippuja ja Neuvosto-Venäjän sirppi- ja vasaralippuja oli yhtä runsaasti. Niiden välissä näkyi harvassa Weimarin

tasavallan musta-puna-kultaisia viirejä. Mutta kuorma-autoissa liehuivat voimakkaiden käsien kannattamina loistavat hakaristiliput.

Ensin Fischerkietzin halki — se oli kunniakysymys! Nopeaa vauhtia Aleksanterinaukean ja Bülowintorin poikki. Kaikkialla huutoja ja mylvintää — olihan suorastaan röyhkeää, että miehet, jotka tunsivat saksalaisten tavoin, uskalsivat tällaisena päivänä ajaa Saksan pääkaupungin halki! Kuorma-autoja seuraava poliisiauto varoitti heitä kerran toisensa jälkeen — heidän oli pysyttävä järkevinä, heidän oli otettava huomioon punaisten joukkojen kiihtymys, ainakin heidän oli vältettävä vaarallisimpia katuja! Mutta lippukunnanjohtaja IV ei välittänyt varoituksista: hän halusi ajaa juuri vaarallisimpiin paikkoihin, osoittaa hullaantuneelle kansalle, että Berliinissä oli vielä jotakin muutakin kuin vain punainen Internationale!

He ehtivät Weddingiin. Kösliner Strassella ja Weddingstrassella vyöryi väkijoukkoja. Punaista, punaista — kaikkialla vain punaista — talojen seinät täynnä julistuksia ja lippuja, paperiköynnöksiä ja kirjailtuja nauhoja ulottui katujen poikki: 'Äänestäkää kommunisteja!' Poliisit olivat saaneet kyllikseen, heidän autonsa kääntyi äkkiä sivukadulle. Samassa hetkessä alkoi korvia huumaava mylvintä ja raju kivisade. Kuorma-autot pääsivät vain hitaasti eteenpäin — nyt väkijoukko aikoi ilmeisesti käydä rynnäkköön. Jokaisessa autossa makasi jo verissään pari haavoittunutta. Hurjistuneet akat tervehtivät äänekkäin riemuhuudoin jokaista osumaa.

Laivastoseppä, Isku viitosen muuan ryhmänjohtaja, pyyhki verta kasvoistaan. »Jos ne saavat kiskotuksi meidät kadulle, ei ainoakaan meistä palaa terveenä kotiin.»

Horst Wessel nyökkäsi, ojensi hänelle lipun, jota piteli vasemmassa kädessään. »Pitelehän tuota hetkinen!»

Hän raivautui kuormavaunun etuosaan, karjui kuljettajalle: »Tulta, mies — on jo aika!»

Kuljettaja tempasi avaimen vaihdelaatikosta, niin että koneen sytytys kävi epäsäännölliseksi. Moottori alkoi paukkua ja täytti odottamattoman hyvin tarkoituksensa: punaiset joukot syöksyivät hurjasti paeten taloihin!

Matka jatkui Reinickendorfiin — siellä suojeleva poliisiauto ilmestyi jälleen näkyviin, ajoi urheasti heidän jäljessään. Mutta Tegelissä poliisivartio pidätti kuorma-autot: he olivat Kösliner Strassella käyttäneet tuliaseita, ampuneet viattomia työläisiä. Uusi asetarkastus, muutamia miehiä erotettiin umpimähkään joukosta ja vietiin poliisivartiokonttoriin ruumiintarkastusta varten. Horstin oli iskumies Pantelin kanssa kiivettävä sisään.

»Kas niin, pojat, alkakaapa hitaasti riisuutua!» kehoitti lihava poliisikersantti hyväntahtoisesti.

Gerhard Pantel irvisti, noudatti kuuliaisesti käskyä, oikaisi sääryksiään irroittaessaan lokaisen koipensa paksun pyhälle virkatuolille. Kersantti alkoi kiihtyneenä karjua, noin sivistymättömiä nuorukaisia hän ei ollut ikänään tavannut!

»Riisuutukaa!» hän komensi.

He riisuivat ruskeat puserot yltään, sitten paidat ja säärystimet. Korkea esivalta ei tyytynyt siihen. »Housut alas, niissä onkin aseita piilossa!»

Pantel rääkäisi: »Mitä, housutkin! Häpeä vähän, vanha halunkki!»

Iskumiehet irvistivät. Housut siis! Joka kohta tutkittiin tarkasti, mutta mitään ei löytynyt. Paksu kävi jälleen hyväntahtoiseksi. »Helkkariako teidän pitääkin ajaa Kösliner Strassea pitkin — sehän on johtajanne vika! Saatte olla iloisia, ettette sen pahemmin saaneet päihinne! — Voitte pukeutua!» Hän istuutui pöytänsä ääreen, avasi säiliöpullonsa ja kaatoi itselleen kahvia. Horst vilkaisi pöydälle — näki paksulti päällystettyjä voileipiä: juustoa, kinkkua, makkaraa. Olikohan kukaan hänen miehistään pitkiin aikoihin syönyt yhtä ruhtinaallisesti!?

»Kirottu lounastupa!» hän kuiskasi hampaittensa välistä.

Kersantti ponnahti jaloilleen, hänen pallonpyöreä päänsä hehkui punaisena raivosta. »Mitä — mitä sinä sanoit?» hän tiuskaisi.

»Sanoinpahan totuuden», Horst vastasi rauhallisesti.

Paksu hillitsi mielensä, hänen hyväntahtoisuutensa oli hävinnyt. »Tiedättekö, mitä se merkitsee? Olette loukannut virkamiestä — ette ainoastaan minua henkilökohtaisesti vaan koko poliisilaitosta! Se käy teille kalliiksi!»

Hän haki esiin työkalunsa, kynän, mustetta, paperia, kumileimasimen. Iskekööt vaikka hengiltä toisensa tuolla ulkona, täällä sisällä syntyi parhaillaan

selostus virkamiehen häpäisemisestä. Nimenne, olkaa hyvä? Ikä? Asuinpaikka? Henkilötodistus? Onko ennen rangaistu? Sitten selostus, sana sanalta. Paksun oli kerättävä voimia, vedettävä syvään henkeä, ennen kuin hän saattoi kirjoittaa selontekoonsa tuon käryävän sanan 'lounastupa'.

Oliko selostus oikea? Tunnustiko hän todella sanoneensa niin? »No, siinä tapauksessa allekirjoittakaa!»

Matka jatkui, he ajoivat Wittenaun halki. Melua ja tungosta erään vaalihuoneiston edessä — parikymmentä punaista oli miehittänyt oven, eivät aikoneet päästää sisään muita valitsijoita. Jälleen pari tarkoituksellista virhesytytystä, moottori paukahteli — puolessa minuutissa katu oli yhtä tyhjä kuin keskiyön aikana. Iskumiehet nauroivat tyytyväisinä, kuorma-autot vyöryivät jyristen eteenpäin. Mutta neljännestunnin kuluttua heidät pidätti uudelleen vahva poliisipartio Weidmannslustissa.

Asetarkastus jo kolmannen kerran — muuan saattovaunun poliiseista vannoi kuulleensa kuulan viuhahtaneen aivan korvansa juuresta! Poliisit eivät löytäneet sen enempää kuin Tegelissä, kuin Lutherin patsaan kohdalla — mutta kukapa osasi arvata, millaisia salaisia kätköpaikkoja näillä kirotuilla natseilla oli!

Ernst Schulz, Horstin muuan ryhmänjohtaja, seisoi jäykkänä erään poliisin edessä. »Minulla on reikä hampaassa, herra vääpeli, ettekö haluaisi tarkastaa sitä? Olenhan saattanut lykätä sinne konekiväärin!» Hän aukaisi suunsa ammolleen, työnsi kielensä ulos.

Mikään ei auttanut: tehdäkseen leikin lyhyeksi poliisit vangitsivat koko neljännen lippukunnan — takaisin kuorma-autoihin ja poliisilaitokseen, osastoon IA. Iskumiehet nousivat autoihin, mutta ennen kuin kuljettajat vielä ehtivät kaasuttaa, kohosi ilmoille 'Merirosvolaulu'. Kukaan ei laulanut ääneen tavuakaan, mutta sadat huulet liikahtelivat, vihelsivät sydämensä halusta.

Kaikki poliisit tunsivat tuon laulun, jokaisen oli pakko mielessään hyräillä mukana: 'Hei, mahtavin kuningas Berliinin — se on herra Isidor Weiss — mutta Goebbels on sanonut, että se mies — pian helvettiin painua sais —'

He höristivät korviaan, kuuntelivat tarkasti toivoen, että joku kuitenkin vahingossa lausuisi ääneen tuon sanan, joka näinä päivinä merkitsi Berliinissä kaikkein vaarallisinta majesteetinloukkausta, tuon kaamean, pahamaineisen sanan 'Isidor'!

Samassa oli jo paikalla kuin maasta kasvaneina puolenkymmentä poliisiautoa, he lähtivät paluumatkalle vahvojen poliisivoimien vartioimina. Hakaristiliput oli käärittävä kokoon — mutta jo seuraavassa kadunkulmassa ne hulmusivat jälleen hilpeästi tuulessa. Ja iskujoukot lauloivat: »Nyt viirit liehumaan, SA käy marssiin —»

Müllerstrassella he alkoivat huutotorvilla mylviä:

»Kun kommunistit lyövät jonkun lautoihin,
niin esivalta natsit panee rautoihin!»

Aleksanterinaukea — heidän oli kierrettävä poliisilaitoksen rakennus, laskeuduttava autoista Magazin-

strassella. Lippukunnanjohtaja komensi: »Lippukunta — asento! — Tahdissa — mars!» Kaksittain, liehuvat liput etunenässä, kansallislaulu kajahdellen sumuiseen iltaan he marssivat osastoon IA.

Heidät vietiin toisen kerroksen 'Vanhaan koiratalliin'. Poliisit saivat hauskaa hommaa merkitessään muistiin kunkin henkilötiedot. Varjelkoon, heidän ei pitänyt ryhtyä leikkimään teatteria, varoittivat virkailijat. He tarkoittivat hyvää — mutta mitäpä muuta sadat nuorukaiset osaisivat tehdä, kun heitä alkaa ikävystyttää? He alkoivat leikkiä teatteria parhaan kykynsä mukaan.

Tuossa nurkassa muuan ryhmä näytteli 'Moabitia'. Muuan oli olevinaan vanginvartija, toiset marssivat julmin ilmein kehässä hänen ympärillään. Tuolla taas pojat muodostivat piirin, tarttuivat toistensa käsiin, lauloivat vanhaa lastenlaulua: 'Huomenna mennään naimisiin, hih-hih-hii ja huh-huh-huu! Hei, huomena mennään naimisiin, hih-hah-huu!» — Tallin keskellä esiintyi tanssijapari. Punainen nenäliina muutti äkkiä Tommy Küsterin — Isku 17 — Puna-Minkaksi — hänen tanssitoverinsa, Trotzki, hyppi kuin aito Weddingin kavaljeeri. He esittivät masurkan, sitten valssin — ja, kas vain, vanhan kuolemattoman rixdorfilaistanssin!

Eräällä nurkkapenkillä istui nuori Werner Wessel innokkaasti kirjoitellen. Äkkiä hän ponnahti jaloilleen, nousi penkille seisomaan silmät veitikkamaisesti loistaen. »Olkaapa hiljaa», hän huusi, »esitän teille erään kauniin runoelman. Oletteko sattumalta koskaan kuulleet mitään Kärsäkkäästä?»

»Emme, emme», huusivat kaikki, »mikä kumman otus se on?»

»Se on merkillinen olento, jolla on kerrassaan valtava kärsä — sen on keksinyt tuo vanha Christian Morgenstern, tiedättehän, hän, jonka hauskoja runoja jo usein olen lukenut teille. Ja nyt olen täällä 'Vanhassa koiratallissa' muodostellut uudelleen tämän ihanan runoelman nimenomaan SA:ta varten! Kuunnelkaa:

Kas, väärin säärin vääntyy
tuolt' esiin Kärsäkäs,
sen varmaan suojaan sulkee
poliisi ärhäkäs.

Hän hiipii luolastansa
kuin karju mahdoton
ja kohta tuntee kansa:
kas, vanha Isidor!

Hän ei voi sanaa suistaa,
vaan raivoo, niljäkäs,
on selvin siksi muistaa
vain nimi Kärsäkäs!»

Iskumiehet taputtivat käsiään, ulvoivat riemusta. Poliisien oli pakko rauhoittaa heidät jälleen ankarin uhkauksin. Mutta he tekivät sen virnistellen ja kaikessa ystävyydessä — hehän olivat rikospoliiseja ja tiesivät varsin hyvin, kenen kanssa olivat tekemisissä. Muuan heistä astui Wernerin luokse ja pyysi: »Ettekö tahtoisi antaa minulle tuota laulua? Vain näin — epävirallisesti. Mekin haluaisimme mielellämme pitää hauskaa.»

Werner ojensi hänelle paperiliuskan. »Kyllä tästä selvitään», rikospoliisi sanoi. Hän lähti ulos huoneesta, tarkasteli virnistellen runoa. »Kärsäkäs!» hän nauroi itsekseen, »Kärsäkäs —»

Sillä välin lippukunnanjohtaja ja iskunjohtajat neuvottelivat poliisilaitoksen johtohenkilöiden kanssa. Nämä tiesivät jo etukäteen varsin hyvin, että tämä järjetön joukkovangitseminen oli suoritettu aivan aiheettomasti. Kymmenen tienoissa illalla päästettiin ensimmäiset miehet tyrmästä — aina vain kolme tai neljä kerrallaan, jotta punaisten sakien yöpartiot olisivat helpommin voineet hyökätä miesten kimppuun, heidäthän oli helppo tuntea järjestöpuvustaan. Keskiyö oli jo ohitse, kun viimeinen iskumies toivotti hyvää yötä 'Vanhalle koiratallille'.

* * *

Horst sai kutsun Isku ykkösen joulujuhlaan. Sinä iltana hänen täytyi viipyä piirijohtajan luona ja hän saapui aivan liian myöhään juhlaan. Puheet oli pidetty ja lahjat jaettu jo aikoja sitten. Hän tunkeutui täpötäyteen saliin, jäi seisomaan peräseinään nojautuen ja katseli näyttämöä, jolla esitettiin jotakin näytöskappaletta mitä alkeellisimmin näyttämövarustein. Tekotukasta huolimatta hän tunsi heti veljensä Wernerin. Hän ehti nähdä vain kappaleen lopun, kuuli mahtavat suosionosoitukset, iskumiesten rajun kättentaputuksen. Näyttelijät huudettiin esiin yhä uudelleen, yhä uudelleen kajahteli riemuhuutoja, jotka ennen kaikkea kohdistuivat hänen veljeensä

Werneriin. Hän istuutui lähimmän pöydän ääreen, joi lasillisen olutta tovereittensa kanssa. Juhla päättyi verraten varhain, Werner tuli hänen luokseen juuri kun hän nousi lähteäkseen. »Olit kiltti, Horst, tullessasi vielä täällä käymään.»

Kokonainen ihmisjoukko saattoi heitä katuja pitkin, tällä kertaa toverit tunkeilivat Wernerin ympärillä ja Horst jäi syrjään. Jüdenstrassella, pappilan edessä toverit erosivat heistä ja Horstkin aikoi jatkaa matkaansa. Mutta veli ei päästänyt hänen kättään kädestään. »Älä mene, tänään en päästä sinua menemään, sinun on tultava huoneeseeni puhelemaan!» Hänen silmänsä loistivat nuorina ja hilpeinä, kaikesta näki, että hän oli onnellinen tänä yönä.

He nousivat portaita, hiipivät eteiseen niinkuin usein ennenkin. Werner kiskoi esiin nojatuolin veljeään varten. »Istuuduhan, Horst, sano, mitä sinä siitä pidit? Sillä sinun mielipiteesi on minulle kuitenkin pääasia!»

»Näyttelemistäsikö tarkoitat?» kysyi Horst. »Totta kai, näyttelit hyvin. Ja kappalekin oli onnistunut, mikäli ehdin nähdä. Tulin niin kovin myöhään.»

»Se oli vahinko», arveli veli. »Meillä oli paljon vaivaa siitä. Mutta siinä tapauksessa sinun on ainakin luettava se.»

Hän veti pöytälaatikosta esiin kasan paperiarkkeja, ojensi ne veljelleen. Horst luki: »'Tuomion päivä'. — Kuka tämän on kirjoittanut?»

»Minä vain», Werner vastasi, »kukapa muu? Viime vuonna sinä kirjoitit erään näytelmän — sen tähden minä päätin yrittää tällä kertaa.»

Juoni oli varsin yksinkertainen: Erään suuriperheisen työmiehen, sosiaalidemokraattisen ammattiyhdistyksen jäsenen, on pakko jonkin toisen ammattilaisjärjestön julistaman lakon takia maksaa puolet viikkopalkastaan lakkorahastoon. Hän näkee nälkää perheineen, lopulta hän ei kestä enää — hän menee tapaamaan muuatta järjestöpomoaan ja pyytää avustusta — hänen pyyntöönsä ei suostuta. — Punaiset pomot mässäilevät lakkorahoilla. Lopulta työmies kääntyy kansallissosialistiksi eräässä kapakassa, jonka ulkopuolella kommunistit hyökkäävät SA:n kimppuun. Poliisi saapuu paikalle: punaiset pakenevat, poliisit iskevät maahan SA:n miehet ja vangitsevat heidät.

Horst laski paperit pöydälle. »No, mitä arvelet?» hänen veljensä kysyi.

Horst ei vastannut heti. Oliko tämä taidetta? Tällä ei ollut taiteen kanssa sen enempää tekemistä kuin niilläkään kuvaelmilla, jotka hän itse oli aikaisemmin kirjoittanut toveri-iltoja varten. Tämä kaikki oli karkeatekoista ja korutonta, varsin viatonta ja lapsellista. Ja kuitenkin samalla niin ihanteellista, niin nuorekkaan puhdasta, kasteenraikasta ja turmeltumatonta — jokaista sanaa kannatti rehellinen tunne. Ja nämä ihmiset elivät: jokainen iskumies tunsi tuollaisia uskollisia, piintyneitä sosialistisia työmiehiä, jotka kannattivat ammattijärjestöään koko sielustaan. Jokainen oli myös joutunut näkemään tuollaisia punaisia pomoja — heitä rehenteli kaikkialla kaupunginvaltuustoissa, sairausapukassojen ja hyväntekeväisyyslaitosten johtokunnissa.

Ja nuo poliisit — hehän parhaiten tiesivät, millaisia poliisit olivat. Sivuseikat olivat epäolennaisia: nämä katsojat tunsivat kappaleen rehelliseksi ja aidoksi, niinkuin oli tarkoitus. Mutta kaiken tämän lisäksi siinä oli vielä muutakin, tuo jokin, joka eli heidän lauluissaan, jokin, jota he eivät osanneet sanoin selvittää, jonka he vain syvästi tunsivat. Jokin sävel, jokin sointu, joka vapautti heidät arkielämästä, joka merkitsi heille toivoa ja lupausta.

Horst sanoi: »Haluat arvostelua, veliseni? En osaa sanoa muuta kuin että se juuri tällaisenaan on oikea kappale!»

Werner nauroi, hänen raikkaat nuorukaiskasvonsa säteilivät. »Tarkoitatko todellakin sitä, Horst? Luulin melkein toverien taputtavan niin kovin käsiään vain siksi, että he ovat niin hyviä minulle ja rakastavat sinua ikään kuin — kuin —»

Horst keskeytti hänet. »Jätä minut pois laskuistasi! Iskupojat eivät suinkaan ole niin herkkätunteisia, he voivat olla aika raakojakin tarpeen tullen, myös rakkaimmille ystävilleen. Olisitpa vain ollut mukana kuulemassa, kun Fiedler ja Barrikadi-Albert puhuivat minulle suunsa puhtaaksi palatessamme Potsdamista. Nuo molemmat selvittivät minulle todella perusteellisesti käsityksensä, kun muuan seikka ei heitä miellyttänyt. Pojat osoittivat tänään sinulle suosiotaan vain siksi, että se, minkä kirjoitit, tuli suoraan sydämestä ja sattui heidän sydämiinsä — vain siksi!»

Veli nyökkäsi. »Niin, niinpä lienee! — Mutta pyy-

dän sinulta vielä jotakin. Jos kappale miellyttää sinua, niin saanhan lahjoittaa sen sinulle?»

»Mainiota!» Horst huudahti. »Kirjoita siihen heti omistuskirjoitus. Odotahan, veliseni, me teemme vaihtokaupan. Minä annan sinulle vastalahjaksi iskulauluni 'Nyt viirit liehumaan' — sen alkuperäinen käsikirjoitus on varmaan vielä kirjoituspöytäni laatikossa. Tahdotko sen?»

Werner ponnahti seisomaan: »Aiotko todella — lahjoittaa sen minulle?» Hän jäi miettimään. »Ei, se ei käy päinsä, sitä en voi ottaa vastaan — sinun on annettava se äidille, et voisi keksiä hänelle kauniimpaa joululahjaa. Anna minulle jokin toinen laulusi — anna vaikkapa —»

Horst nauroi ääneen. »Saat, minkä vain haluat, hae ne vain esiin. Saat ottaa vaikka kaikki — minä en niistä välitä. Kas niin, nyt minun on mentävä.»

Werner saattoi veljensä kadulle, tarttui hänen käsivarteensa, saattoi hänet kotiin kirkkaan, talvisen yön halki. He tuskin puhuivat keskenään, vasta Frankfurter Strassella Werner aloitti uudelleen: »Tiedätkö, Horst, kaipaan niin sanomattomasti vuoria. Aion joulupyhinä lähteä viikoksi hiihtelemään Riesengebirgeen. Pidäthän sinä huolen äidistä sillä välin.»

»Tietenkin», Horst sanoi, »tekisinhän sen muutenkin.»

Werner kiusoitteli häntä. »Ja pidä kaunis puhe Ingelle ja hänen tohtorilleen heidän kihlauksensa kunniaksi, herra isoveli! Edusta minua arvokkaasti — jouduthan olemaan perheen pää.»

»Selvä on!» Horst nauroi. »Puhun niin sydämellisesti, että he ulvovat liikutuksesta, ja niin juhlallisesti, että he kaikki saavat naurukouristuksia. Ja rakas Gerti täti sanoo sitten, että kaikki tuollainen on aivan asiaankuulumatonta joulukihlauksen yhteydessä.»

»Vielä muuan seikka, Horst», pyysi veli, »neuvo minua. Voisin lähteä kahden eri seurueen mukana — vielä kerran entisen partiolaistoverieni kanssa. Olen usein ollut heidän kanssaan hiihtämässä, tunnen hyvin heidät kaikki — he ovat myös varmasti parempia hiihtäjiä. Myös voisin liittyä natsien hiihtoryhmään, se on syntynyt vasta aivan äskettäin — tunnen pari heistä, he ovat innokkaasti pyytäneet minua mukaansa.»

»Siinä tapauksessa lähdet heidän kanssaan», Horst määräsi, »he kaipaavat virkistystä rasittavien vaalitaisteluviikkojen jälkeen. Partiolaistoverisi ovat jo kyllin vanhoja, sudenpentujen pitäisi jo vähitellen oppia itsekin puremaan. Mutta sinun ei pidä ryhtyä heitä käännyttämään — heidän on omasta aloitteestaan liitytävä meihin. Jumala varjelkoon sinua, poikaseni, tervehdi minun puolestani valkoista yksinäisyyttä!»

* * *

He seisoivat talon edessä, Horst veti avaimet taskustaan. »Mitä nuo merkit ovessa tarkoittavat?» Werner kysyi.

Horst vilkaisi ovea. »Taasko niitä on? Pojat ovat jo viisi kertaa pyyhkineet pois nuo töherrykset. Ne

ovat punaisten sakiveikkojen taidonnäytteitä. Haluavat minun muistavan heitä. Hakaristi merkitsee, että tässä talossa asuu natsi, ja hautaristi ja kolme huutomerkkiä sen jäljessä tarkoittavat, että he ovat vannoneet surmaavansa minut.»

Werner katseli häntä pitkään, sanoi hidastellen: »Kuulehan — jos en kuitenkaan matkustaisi.»

Horst nauroi ääneen. »Voi, karitsa parka! Luuletko, että sinä voisit suojella minua paremmin kuin minä itse Iskuineni? Tietysti matkustat! — Ja nyt hyvää yötä, on jo korkea aika, että painut pehkuihisi.»

Werner palasi hitaasti kotiin. Hän pysähtyi monta kertaa, hänestä tuntui kuin hänen olisi pitänyt palata takaisin veljen luokse, nähdä hänet vielä kerran, sanoa hänelle vielä jotakin. Mutta mitä? — Hän mietti — mitään ei johtunut hänen mieleensä. Hän jatkoi matkaansa, joutui Jüdenstrasselle, näki pappilan edessä nuorukaisen, joka kurkisteli ikkunoihin. Hän epäröi, kuuli sitten pitkän vihellyksen — ahaa, se oli Pantel!

»Gerhard!» hän huudahti. »Mitä sinä täällä teet näin myöhään?»

Iskumies sanoi: »Kävin vielä Pommisuojassa Fiedlerin luona. Eivätkö korvasi ole soineet? Puhuimme koko ajan vain sinusta! Kävelin tästä ohitse, halusin vain nähdä, oletko vielä hereillä — siksi vihelsin.»

Molemmat nuorukaiset kävelivät käsikoukkua katua pitkin, kääntyivät vasemmalle, alkoivat kierrellä hiljaisessa Jüdenhofissa. He puhuivat, puhuivat,

kertoivat toisilleen näytelmän esityksestä, elivät mielessään vielä kerran jokaisen hetken. Tunnit kuluivat, he kävelivät yhä rinnakkain, eivät osanneet lopettaa.

Seurakunnankirkon kello löi — neljä kertaa, saattoiko kello olla jo neljä? »Nyt meidän on lopetettava», Werner sanoi, »muuten emme ylipäänsä enää ikänä pääse vuoteeseen.»

»Koska aiot lähteä matkalle?» hänen ystävänsä kysyi.

»Jo huomenna», Werner vastasi. »Olen päättänyt liittyä meikäläisten retkikuntaan. On totisesti surkeaa, että partiolaiset yhä nukkuvat, eivät halua sekaantua politiikkaan. Mutta pian tulee heidänkin vuoronsa. Horstkin arvelee, että he pian heräävät, liittyvät meihin toinen toisensa jälkeen. Heilläkin on omat laulunsa — niiden joukossa on monta kaunista. Eräs niistä oli aikoinaan lempilauluni — omituista, se on lakkaamatta soinut korvissani jo pari päivää. Jos muuttelisin ja oikoisin sitä hieman, voisimme laulaa sitä SA:ssa.»

»Millaiset sanat siinä on?» Gerhard kysyi.

Werner Wessel pysähtyi, hyräili puoliääneen:

»Sana tullut on, toverit oivat,
sano, valmis oletko?
Oi, kuulkaa, rummut soivat:
on aika jo!
Uni lopussa on — aika puhua kalvan,
epäröisinkö uhrata henkeni halvan,
kun taivas on hehkua tulvillaan!»

Hän korotti hieman ääntään, sanat kajahtelivat kadunkulmissa. »Kuuletko?» kuiskasi Gerhard. »En ole lainkaan tiennyt, että täällä on kaiku.»

»En minäkään», Werner sanoi. »Se kai häviää päivien meluun — sen kuulee vain yön hiljaisuudessa. — Sanohan, mitä pidät tästä laulusta?»

Toveri nyökkäsi. »Se on kaunis — mutta kovin surullinen, en tiedä, miksi. Se ei ole kyllin repäisevä SA:lle!»

Werner nyökkäsi. »Tiedän jo, mitä siitä puuttuu: elämä ja toivo ja usko huomispäivään! Kenties saan tuon kaiken kuvastumaan siitä.»

He erosivat kadunkulmassa. Werner käveli hitaasti nuo muutamat askelet kotiinsa. »Ole valmis», hän ajatteli, »ole valmis!»

Ja hänen nuoret huulensa hyräilivät:

»Uni lopussa on — aika puhua kalvan,
epäröisinkö uhrata henkeni halvan,
kun taivas on hehkua tulvillaan!»

VIII.

Joulu 1929.

Horst ja Werner saavat kutsun Amerikkaan, molemmat kieltäytyvät kutsusta. — Werner lähtee tovereineen hiihtoretkelle vuoristoon. — Hän ja kolme muuta saavat surmansa lumimyrskyssä. — Horst hakee veljensä ruumiin kotiin. Toverit laskevat hänet hautaan.

Lauantai-iltana, kolme päivää ennen joulua — Werner kantoi kuusen pappilaan, auttoi Ingeä koristelemaan sen: »Voitte antaa minulle lahjanne heti, kun äiti tulee kotiin illallista syömään — sillä tavoin voin nauttia joulujuhlani jo etukäteen.» Hän otti kaapistaan pienen paketin, ojensi sen sisarelleen. »Tässä ovat minun lahjani teille — pane ne kuusen juurelle aattoiltana.» Sitten hän ojensi sisarelleen kirjekuoren. »Tämä on arvokkain lahja, Horstin laulu — hän lahjoittaa sen äidille. Sano hänelle, että hänen täytyy kirjoittaa siihen kaunis omistuskirjoitus, kun hän tulee tänne. Ja sinun pitää kääriä se kauniiseen pakettiin — tammenlehtiin ja hopeanauhoihin, niinkuin ainakin hienot joululahjat. Äiti pitää sellaisesta. Hän ei saa heti huomata, mitä siinä on — silloin hän iloitsee vielä enemmän.»

Äiti palasi kotiin. Heidän jo istuuduttuaan pöydän ääreen toi postinkantaja pikakirjeen äidille. Hän avasi sen, luki, ojensi kirjeen Wernerille. »Luehan, poikani! Nyt saat valita! Lähdetkö Riesengebirgeen vaiko — Amerikkaan. Kapteeni kirjoittaa voivansa ottaa sinut mukaansa: sinun pitää jo ylihuomenna olla Bremenissä, jos aiot lähteä.»

Äiti oli suunnitellut tätä jo kauan — kaksi hänen veljeään oli jo vuosikymmeniä asunut siellä kaukana, toinen Argentiinassa, toinen Chilessä: molemmat olivat kerran toisensa jälkeen kutsuneet hänen poikiaan käymään luonaan. Ja muuan valtamerilaivan kapteeni, hänen miehensä entinen sotatoveri, oli luvannut ottaa pojat mukaansa ja toimittaa heidät takaisin Eurooppaan ilmaiseksi. Ensin piti Horstin lähteä, mutta hän kieltäytyi. Joskus myöhemmin kenties, nyt hän ei voinut lähteä, vapausliike tarvitsi häntä välttämättä. Werner saisi lähteä hänen asemestaan, hänellä oli vasta toinen lukukausi menossa, hänellä oli vielä riittävästi aikaa, hän voisi —

Mutta nuo kaikki suunnitelmat olivat toistaiseksi pysyneet vain tuulentupina! Eihän vanhinkaan merikarhu lopulta voinut yksin määräillä aluksestaan — mutta nyt hän kirjoitti saaneensa lopulta laivanvarustamolta luvan ottaa pojan mukaansa.

He miettivät — kapteeni kirjoitti matkan kestävän suunnilleen neljä kuukautta. Inge-sisar haki kartan, päät yhdessä he alkoivat tutkia sitä. Werner nousisi maihin Buenos Airesissa, kävisi siellä sukulaisia tapaamassa, matkustaisi sitten tasankojen halki ja Andien yli Santiagoon. Laivan oli määrä lähteä

paluumatkalle länsirannikkoa pitkin ja kapteeni aikoi ottaa hänet takaisin laivaan Valparaisossa — he purjehtisivat Smithin kanavaa pitkin ja Magelhaensin salmen lävitse. Hän joutuisi näkemään vielä paljon muutakin, sillä höyrylaivan oli määrä poiketa monessa satamassa, hän näkisi Waldivian ja Coronelin, jossa kreivi Spee ja hänen kolme laivaansa voittivat englantilaiset, myös Tulimaan, Punta Arenasin, Montevideon, Porto Alegren ja Rio de Janeiron ja Kap Verden saaret ja Azorit — Lissabonin, Oporton ja Bilbaon — siellä hän varmaan näkisi härkätaistelunkin! Le Havren, Southamptonin, Rotterdamin — oh, miten paljon hän joutuisi näkemään! »Varjelkoon poikani», huudahti äiti, »olisinpa itse vielä nuori!»

Werner kohotti katseensa kartasta. »On vahinko, ettei Horst halua lähteä — hänhän lopulta lähinnä tulisi kysymykseen! Mitä luulette — ehkä hän vielä päättääkin lähteä?»

Puhelin soi. Inge tarttui kuulotorveen. »Sinäkö, veliseni? Tule kotiin — tärkeitä uutisia! — Mitä, etkö voi tulla? Toveri-iltako? — Odota hetkinen —» Hän viittasi Wernerin luokseen: »Horst on puhelimessa — nyt voit heti kysyä häneltä itseltään.»

Werner tarttui kuulotorveen, tervehti veljeään, kertoi hänelle, mitä kapteeni oli kirjoittanut. Hän tietenkin väistyisi mielellään, jos Horst vain haluaisi lähteä —

Ei, ei, se oli mahdotonta, Horst vastasi. Hän ei nyt voinut heittää työtään kesken.

»Mutta minä muka voin», Werner huusi, »sitä kai tarkoitat! Minähän en ole niin erikoisen tärkeä, eikö totta? Minä en ole korvaamaton!»

Tyhmyyksiä, Horst vastasi, tällaisena aikana jokainen mies oli tärkeä, jopa korvaamaton. Milloin laivan oli määrä lähteä?

»Minun pitäisi olla jo ylihuomenna Bremenissä», huusi Werner. »Mutta kapteeni kirjoittaa, että ellemme tällä kertaa voi lähteä, hän voi ottaa sinut tai minut seuraavalle matkalle mukaansa — neljän kuukauden kuluttua hän palaa takaisin Saksaan ja lähtee uudelleen.»

Siinä tapauksessa Wernerinkin oli jäätävä, Horst sanoi. Hänen oli parempi lähteä vasta keväällä, lähteä nyt tovereittensa kanssa vuoristoon —

Äiti tempasi kuulotorven Wernerin kädestä. »Mitä oikein ajattelet, Horst? Entäpä jos toukokuuhun mennessä tulee jokin este? Tällaista tilaisuutta hän ei ehkä enää koskaan elämässään saa uudelleen —»

Äiti jäi kuuntelemaan, Horst puhui, äidin käsi vajosi hitaasti, hän laski kuulotorven paikoilleen.

»Mitä hän sanoi?» kysyi Werner.

Äiti kohautti olkapäitään. »Hän ei halua ryhtyä sinua taivuttelemaan — saat tehdä, niinkuin itse haluat. Niin hän sanoi.»

»Eikö mitään muuta, äiti?» Werner tiukkasi. »Eikö mitään muuta?»

Äiti vaikeni tuokion, sanoi sitten hiljaa: »Sanoi, sanoihan hän vielä jotakin: jokaisen on tiedettävä velvollisuutensa.»

He istuivat pöydän ääressä, kukaan ei sanonut sanaakaan. He menivät saliin. Inge sytytti kuusen kynttilät. Otti pienen kuusenoksan, piteli sitä kynttilän liekissä — joulun tuoksu täytti huoneen. Wer-

ner avasi pakettinsa, niissä kaikissa oli tarpeellisia hiihtovälineitä — hän suuteli äitiään ja sisartaan.

Lopulta Inge sanoi: »Sinun pitäisi kuitenkin matkustaa!»

Äiti nyökkäsi, sanoi: »Niin, sinun pitäisi matkustaa, poikani. Tiedäthän, miten vaikea minun on luopua sinusta neljäksi kuukaudeksi — juuri nyt, kun Horst asuu poissa kotoaan. Ja kuitenkin pyydän: matkusta! Kenellepä saksalaiselle nuorukaiselle tällaisina aikoina tarjoutuu näin suurenmoinen tilaisuus — tuskin yhdelle sadastatuhannesta! Toverisi ymmärtäisivät sen hyvin, iloitsisivat kanssasi ja puolestasi. Etkö tahtoisi vielä kerran harkita asiaa? Voisit neuvotella siitä ystäväsi Gerhardin kanssa.»

Poika ravisti hitaasti päätään. »Gerhardin kanssako? Hän sanoisi minulle aivan samaa. Jokaisen on itse tiedettävä velvollisuutensa — Horst sanoi niin. Mutta hänen velvollisuutensa ja minun velvollisuuteni ja jokaisen meikäläisen velvollisuus on sama — meidän välillämme ei ole mitään erotusta. Mitäpä arvoa meillä olisi, ellemme voisi jotakin uhrata asiamme hyväksi?! Monet meikäläiset ovat jo uhranneet henkensä — ja vielä monin verroin useammat verensä ja terveytensä! Ja sadat vapautensa— johtaja itse istui puolitoista vuotta Landsbergissä, joka päivä ahmivat kaikki maan vankilat tovereitamme. Horst ja minä —»

Inge keskeytti hänet. »Tekin olette istuneet, te molemmat! Luuletko, että äidistä ja minusta on erikoisen hauskaa joka toinen viikko tietää teidän istuvan IA:ssa?»

Werner nauroi. »Poliisivankilassa! Pari tuntia tyrmässä, pari päivää korkeintaan. Mitäpä se merkitsee, sitä ei kukaan voine sanoa uhriksi. Nyt vasta, ensimmäisen kerran, voimme osoittaa, miten uskollisia olemme — meidän tarvitsee vain kieltäytyä eräästä huvista, no niin, aika suuresta huvista. Horst ei epäröinyt hetkeäkään, alusta alkaen hän on selittänyt kieltäytyvänsä matkasta — tietenkin se merkitsee hänelle uhria! Ja minäkö olisin häntä huonompi? Sanoisin: Toverit, hoitakaa itse koko putiikki, menkää kaduille, tapelkaa punaisten sakien kanssa — minä matkustan Amerikkaan, heipä hei! Äiti, sehän olisi melkein sama kuin jos isä sodan aikana olisi jäänyt kotiin — hän olisi hyvin voinut tehdä sen eikä kukaan olisi pitänyt sitä pahana — kotiseurakunnat tarvitsivat myös pappejaan. Ja siitä huolimatta hän ensimmäisenä ilmoittautui vapaaehtoiseksi. Tänään on päinvastoin: tänään isänmaa vaatii meitä pysymään kotona — emme saa hyljätä sitä! Taivas tietää, että kaipaan kaukaisia maita ja kesyttömiä meriä — ja Horst kaipaa niitä yhtä suuresti kuin minäkin. Hyvä, meidän on kieltäydyttävä näkemästä niitä, koska olemme saksalaisia nuorukaisia — velvollisuutemme pidättää meidät täällä. Sen tähden sinun on kirjoitettava kapteenille, että hän saa lähteä yksin, tällä kertaa ja myös keväällä! — Ja nyt, äiti, nyt minun on lähdettävä. Toverit odottavat jo asemalla!»

Inge katseli häntä suuriksi laajentunein silmin. Hän ei ollut koskaan aikaisemmin kuullut nuoren,

nauravan veljensä puhuvan tällä tavoin, näin kauan ja näin vakavasti.

Huoneessa vallitsi äänettömyys. Sitten äiti sanoi: »Jää luoksemme, poikani! Älä lähde vuoristoon!»

Werner ja Inge säpsähtivät, tuijottivat ihmeissään äitiin — mikä häntä vaivasi? Hänen äänensä oli rauhallinen ja selvä, hän ei puhunut tavallista äänekkäämmin, ja kuitenkin hänen sanoissaan oli omituinen, läpitunkeva kajahdus, lämmin ja luja — oli kuin ne olisivat olleet täynnä salaista kipua.

Äiti huomasi sen itsekin, hämmentyi, sanoi: »Tämä on ensimmäinen kerta, jolloin joku teistä aikoo olla joulun poissa kotoa — se vaivaa minua! Älä lähde, Werner, oma pieni poikani!»

Werner astui huoneen poikki äidin luokse, laski kätensä hänen hartioilleen. »Mutta äiti, mikä sinua vaivaa? Horsthan tulee tänne ja Inge ja Ingen sulhanen! Gerti täti, rakas sisaresi, hänkin on luvannut tulla —»

Äiti ei vastannut, ravisteli vain hitaasti päätään.

»Viivynhän vain viikon poissa», Werner nauroi. »Saat aivan pian minut jälleen takaisin!» Hän suuteli äitiä nopeasti. »Odottakaahan, kunnes näette, miten ruskeana ja reippaana palaan takaisin kotiin.»

Hän meni huoneeseensa, vaihtoi vaatteita, naiset kuulivat hänen hyräilevän itsekseen. Sitten hän palasi nauraen ja riemuiten: »Katsokaa, mitä pidätte minusta? Miellyttävätkö uudet höyhenet?»

Hänen yllään oli sininen, norjalainen hiihtopuku, päässään tuulilakki, kaulassaan kirjava huivi. Käsi-

neet, kirjavatupsuiset saappaat — sukset, sauvat, täysinäinen selkäreppu selässä.

Äiti katseli häntä — kaunis, kaunis oli hänen poikansa!

Inge nyökkäsi: »Olet kuin vast'ikään munasta kuoriutunut, senkin veijari — älä nyt vain tahri joulukomeuttasi! — Ja pidä huoli, ettet katkaise jalkaasi.»

»Älä vaaku, pahanilman lintu», Werner nauroi.

* * *

Kaksi pelastusretkikuntaa oli liikkeellä, kokeneita hiihtäjiä, jotka jo olivat pelastaneet monta ihmishenkeä. He pelastivat joukkueen johtajan, pelastivat myös iskumies Köhlerin, joka lumimyrskyn halki oli onnistunut pääsemään erääseen karjamajaan. Ja he löysivät lumesta Hans Teschen, löysivät myös Fritz Radloffin, Werner Wesselin ja nuoren tytön Hildegaardin. Nämä kolme makasivat rinnakkain lumen peitossa. Werner Wessel ei ollut luopunut kokemattomista tovereistaan, vaikka helposti olisi voinut pelastua lumimyrskyn alkaessa.

He kuormasivat nuo neljä ruumista rekiin, laskeutuivat Krummbühliin, nostivat vainajat paareilleen pieneen Wangin kirkkoon.

Horst tuki äitiä, Gerti täti saapui heidän mukanaan, heidät opastettiin hiljaiseen kirkkoon.

Nuo neljä lasta lepäsivät tammenlehtien välissä. Heidän ympärillään oli kukkia. Heidän kasvonsa olivat raikkaat, ruusuiset ja terveet. Vaalean tytön

vieressä makasi hänen poikansa — hänen kasvonsa olivat kuin nuoren sankarin.

Äiti tuijotti poikaansa. Kuiskasi: »En voi uskoa, että hän on kuollut! Hänen täytyy vielä elää, hänen täytyy!»

Sen jälkeen äiti ei sanonut enää sanaakaan, ei päästänyt äännähdystäkään. Ei nyyhkyttänyt, ei vaikeroinut, tuijotti vain ääneti kaunista poikaansa. Auringonsäde tunkeutui kirkon ikkunasta, suuteli poikaa — suuteli hänen otsaansa ja poskiaan ja suutaan.

Äkkiä äidin polvet alkoivat horjua. Hänen sisarensa ja Horst tukivat häntä, taluttivat hänet ulos.

»Jospa hän vain voisi itkeä», kuiskasi Gerti täti.

Äiti kuuli sen — oli kuin joku olisi puhunut äärettömässä etäisyydessä. Hän katsoi noita molempia, näki kyyneleitä heidän silmissään. Mitä — eikö hän itse siis itkenytkään? Voi, hän itkisi vielä, itkisi paljon, paljon — monena murheellisena yönä —

Horst saattoi naiset asemalle, äiti noudatti kuuliaisesti hänen määräyksiään. »Teidän on matkustettava edellä», Horst sanoi. »Minä pidän täällä huolen kaikesta, saatan Wernerin kotiin. Ingehän on Berliinissä — järjestää kodin kuntoon.»

Äiti nyökkäsi, Horst nosti hänet varovasti junaan.

Horst seisoi asemasillalla, liikahtamatta, katseli kauan heidän jälkeensä. Karkaisi lopulta mielensä, puri hampaansa tiukasti yhteen. 'Minun on keskittäydyttävä tehtävääni', hän ajatteli.

Hän meni asemapäällikön puheille, kysyi, miten oli meneteltävä vainajia kuljetettaessa.

Asemapäällikön naama venyi pitkäksi, hän kaivoi esiin ohjesääntönsä, selaili niitä, löysi lopulta säädökset ruumiiden kuljettamisesta rautateitse. Horstin kulmat rypistyivät, mies puhui ruumiista ja hän tarkoitti Werneriä, tarkoitti tuota vaaleata tyttöä ja tovereitaan.

Tuo kaikki oli nähtävästi kovin monimutkaista. Hänen oli neuvoteltava lääkärien kanssa, viranomaisten kanssa. Ilmeni yhä uusia vaikeuksia, hänen oli hankittava todistuksia, kaikenlaisia papereita.

Hän juoksi tuntikausia ympäri kaupunkia, havaitsi että kestäisi päiväkausia, ennen kuin rautatievirkailijat olisivat tyytyväisiä. Mutta äiti odotti, odotti — hänen oli saatettava veljensä kotiin jouluksi. Hän teki nopean päätöksen, nousi seuraavaan junaan, palasi Berliiniin. Hän oli usein joutunut käyttämään kuorma-autoja värväysretkillä, hän tiesi, miten oli meneteltävä. Suoraan asemalta hän meni erääseen autotalliin, valitsi auton, antoi kunnostaa sen pitkää matkaa varten. Valitsi ohjaajan, johon saattoi luottaa, omaan Iskuunsa kuuluvan miehen. Sitten arkut, hyvät arkut —

Melkein kaksitoista tuntia he ajoivat painavassa kuormavaunussa jäätyneitä maanteitä pitkin, ohjasivat vuorotellen. Hirschbergin SA-miehet ottivat heidät vastaan, auttoivat heitä. Oman toverinsa, Teschen, he olivat jo toimittaneet kotiin. He kantoivat arkut Wangin kirkkoon, laskivat vainajat arkkuihin — Horst seisoi ääneti vieressä, katseli heidän työtään.

Wang, hän ajatteli, Wang? Kaukana Norjassa oli

sen niminen kylä. Mutta muuan romanttinen Preussin kuningas osti pyhän Olavin ikivanhan sauvakirkon, jonka talonpojat aikoivat repiä, siirrätti sen tänne Riesengebirgeen kenties sata vuotta sitten. Nimessään se säilytti muiston pohjoisesta kotimaastaan, kohosi nyt keskellä Saksanmaata kertoen vuoristoon lähtevälle nuorisolle jaarleista ja sankareista ja hurjista taistelijoista.

Horst ajatteli: hän oli kuitenkin päässyt kauas avaraan maailmaan, Werner, hänen veljensä! Lepäsi nyt kaukana pohjolassa, jota hän niin suuresti rakasti, jonka halki hän jo koulupoikana oli samoillut partiolaisena, lepäsi lumen ja jään keskellä Wangissa, kirkossa, jossa muinoin viikingit myrskyisiltä sotaretkiltään palattuaan nukkuivat viimeistä untaan.

Toverit kantoivat vainajat arkuissaan ulkoilmaan, täyttivät kuormavaunun oljilla, jotta vainajain matka olisi ollut helppo. Kohottivat arkut kuormavaunuun, sitoivat ne lujasti kiinni vahvoilla köysillä.

Muuan heistä ojensi Horstille lasin, tarjosi hänelle voileipää. Horst joi, puraisi leipää, nielaisi vaivoin palasen. Antoi lopun takaisin sanoen: »Kiitos! Ei maistu vielä, kenties myöhemmin! — Sähköttäkää heti, kuuletteko? Sähköttäkää äidilleni, muiden vanhemmille, myös lippukunnanjohtaja Breuerille!»

Hän nousi ohjausistuimelle, alkoi ohjata vaunua kotiin. Yön halki he ajoivat, tunti kului toisensa jälkeen. »Nuku vain, jos voit», Horst sanoi toverilleen. »Herätän sinut tarpeen vaatiessa.»

Hän ajoi, ajoi — voi, kaikki oli niin toisin kuin muulloin! Tavallisesti kadut olivat täynnä kiihty-

neitä kansanjoukkoja, vaunut liehuvia lippuja, nuoria, riemuitsevia ihmisiä. Nyt vallitsi vain pimeys vain ääretön yksinäisyys. Hänen takanaan olivat arkut ja niissä vainajat.

Jäätyneitä niittyjä, mustia metsiä, välistä kyliä — hänen katseensa tuijotti suoraan eteenpäin, vaunun valokeilaan. Hän tarkkaili vain ohjauspyörää, vain maantietä, hänen aivoissaan ei ollut ainoatakaan ajatusta, oli kuin hän ei vielä olisi lainkaan tajunnut, mitä oli tapahtunut.

Sitten, aivan äkkiä, tietoisuus vavahdutti häntä: minä, minä olen syyllinen, kaikki on minun syytäni! — Minun syytäni — miksi juuri minun? Siksi, että olisin voinut estää sen — jos vain — jos vain —

Oikeanpuoleinen etupyörä painui tien reunaan, vaunu luiskahti, joutui arveluttavan lähelle maantienojaa. Hän käänsi nopeasti ohjausratasta, väisti töin tuskin paksun poppelin. Mikä oli hätänä? Ajoiko hän epävarmasti, eikö hän enää kyennyt hallitsemaan vaunua?

Hän jarrutti voimakkaasti, nykäys herätti toverin.

»Päästä minut ohjaamaan, Horst», hän pyysi, »sinun on levättävä!»

Mutta Horst ei suostunut. »Älä — tahdon itse ajaa veljeni kotiin.» Hän ajoi vaunun tiensivuun, pysäytti sen. Nojautui taaksepäin, sulki silmänsä, yritti nukkua. Mutta ei voinut, ajatus ei jättänyt häntä rauhaan. »Minun on päästävä siitä selville», hän kuiskasi itsekseen.

Hänen aivonsa työskentelivät kuumeisesti. Veli oli kysynyt *häneltä*, mihin seurueeseen hänen oli lii-

tyttävä vuoristomatkalla. Vain hänen kehoituksestaan Werner oli lähtenyt yhdessä toverien kanssa. Jos poika olisi lähtenyt partiolaisten mukana — hänelle ei olisi tapahtunut mitään. He kaikki olivat hengissä ja terveinä. Hän ei tiennyt, minne partiolaiset olivat lähteneet — mutta vaikka he olisivat valinneet saman tien, kaikki olisi kuitenkin sujunut hyvin. Sillä partiolaiset olisivat varmaan lähteneet liikkeelle suoraan asemalta, eivät olisi ensin osallistuneet kansanäänestykseen eivätkä vielä sen jälkeen olisi tehneet nopeata värväysretkeä kaupungin halki — ja Werner olisi mennyt heidän mukanaan, hänhän oli vielä liian nuori äänestämään. Siten he olisivat voittaneet aikaa, kolme tuntia vähintään, olisivat ehtineet turvaan jo aikoja ennen tuon pirullisen lumimyrskyn alkamista!

Hän, vain hän oli vastuussa. Hän oli neuvonut veljeään.

Silloin kohtalo oli kysynyt hänen mieltään jo toisen kerran! Hänen soittaessaan kotiin lauantai-iltana, Wernerin lukiessa hänelle ääneen kapteenin kirjeen. Hänen olisi tarvinnut sanoa vain yksi ainoa sana, yksi ainoa, vähäinen sana, 'Matkusta!'. Veli olisi tänään ollut Bremenissä, olisi ollut laivassa, olisi lähtenyt kauas avaraan maailmaan. Pari päivää sateen ja sumun halki, kenties — sitten kesän paisteeseen ja auringonvaloon! Hän ei ollut sanonut tuota sanaa, tuota sanaa, joka kuitenkin olisi varmasti pelastanut Wernerin uhkaavasta onnettomuudesta. 'Jokaisen on tiedettävä velvollisuutensa' — niin, juuri niin hän oli sanonut.

Velvollisuutensa? Joskin *hän itse* tunsi näin ajattelemisen ja näin toimimisen velvollisuudekseen, tarvitsiko sen silti olla myös hänen veljensä velvollisuus? Olihan hän itsekin lähtenyt Wieniin, elänyt siellä vain ylioppilaana, nauttinut täysin siemauksin nuoruudestaan? Tosin hän oli sielläkin työskennellyt liikkeen hyväksi, oli puhunut punaisten kokouksissa, oli taistellut Hitlerin lipun puolesta — voi, olisihan Wernerkin yhtä hyvin voinut siellä kaukana Buenos Airesin ja Santiagon saksalaisten parissa toimia Saksan vapauden asian hyväksi!

Olipa miten hyvänsä — pääasia pysyi samana: hänen neuvonsa oli lähettänyt poikaparan valkoiseen kuolemaan!

Kuolemaan — arkkuun, joka oli hänen takanaan!

Hän voihki tuskaansa. Laupias taivas — hän, hänkö oli syypää veljensä kuolemaan? Hän ei voinut kestää sitä — —

Sitten hän mietti: entäpä jos kaikkea tätä ei olisikaan tapahtunut? Entäpä, jos näitä paria päivää ei olisi ollutkaan, jos Werner juuri nyt kysyisi häneltä: kenen kanssa minun pitää lähteä? Ja kysyisi myös: lähdenkö Amerikkaan?

Mitä hän vastaisi?

Hän mietti kauan, tutkisteli mieltään. Kuiskasi sitten: »Niin on — sanoisin hänelle uudelleen samat sanat, jotka silloinkin sanoin! Älä matkusta — tee velvollisuutesi! Ja lähde vuoristoon tovereittesi kanssa, älä partiolaisten mukana!»

Hän huokasi syvään — hänen ei siis tarvinnut enää syytellä itseään?

Ja kuitenkin sama ajatus yhä kalvoi hänen mieltään, kalvoi, ei suonut hänelle rauhaa —

Hän oikaisi vartalonsa, tarttui jälleen ohjauspyörään. Voitti hermonsa, hillitsi mielensä yli-inhimillisin ponnistuksin. Ja hän ajoi vainajineen pitkin teitä, tunnin toisensa jälkeen, yön halki, halki harmaan sarastuksen ja alakuloisen aamun.

He saapuivat Berliiniin. Toverit odottivat heitä autotallin edessä. Lippukunnanjohtajan sivusmies Sprinckstub oli mukana, samoin Fiedler, Markus ja monta muuta. He nousivat vaunuun, istuutuivat arkkujen viereen, eivät sanoneet sanaakaan. He saattoivat Fritz Radloffin kotiinsa — toisen lippukunnan, hänen oman lippukuntansa, miehet kantoivat arkun. He saattoivat tytön kotiinsa, Hildegaard Schönfeldin, kantoivat kevyen arkun hänen vanhempiensa asuntoon. Saapuivat lopulta pappilaan Jüdenstrassen varrelle.

He laskivat Wernerin paareille, jäivät seisomaan avoimen arkun ympärille. Sitten vasta Inge haki äidin.

Horst tuki äitiä, puristi hiljaa hänen kättään. »Toin hänet kotiin hyvin varovasti, äiti — terälehteäkään ei pudonnut hänen rinnallaan olevasta kukkaseppelestä. Katso, hän nukkuu, äiti — ylpeänä ja kauniina — kuin nuori soturi!» Mutta hänen äänensä värähteli.

* * *

Lippukunnanjohtajan sivusmies Sprinckstub ja neljännen lippukunnan viisi iskunjohtajaa kohottivat

arkun hartioilleen, kantoivat sen portaita alas. Talon edessä vajosivat hakaristiliput tervehdykseen. Sitten kajahti syvän äänettömyyden halki lippukunnanjohtajan heleä ääni: »SA — asento! Katse — vasempaan!»

Iskumiehet seisoivat rivistönä kadulla, kohottivat käsivartensa tervehdykseen arkkua vaunuihin nostettaessa — soittokunta soitti hiljaista kunniamarssia. SA marssi vielä kerran arkun ohitse pitkänä kulkueena, jokainen iskumies tervehti toveriaan katseellaan ja kättään kohottaen. Rummut kumahtelivat raskaasti surumarssia, soittokunta soitti virttä. Kulkue lähti hitaasti liikkeelle.

Alkoi jo hämärtää, kadut olivat täynnä ihmisiä, Isku ykkösen savuavat pikisoihdut loivat synkkää valoaan. Ja oli kuin näissä punaisissa kaupunginosissa ei enää olisi ollut ainoatakaan punaista. Kaikkialla oli vain ystäviä, jotka syvän hiljaisuuden vallitessa tervehtivät vainajaa.

P. Nikolain vanha hautausmaa oli tungokseen asti täynnä väkeä. Papit puhuivat, heidän jälkeensä puhui tohtori Goebbels, joka oli keskeyttänyt joululomansa, kiirehtinyt Reinin rannalta takaisin Berliiniin voidakseen avoimen haudan ääressä lausua viimeisen tervehdyksensä nuorelle ystävälleen.

Sitten astui lippukunnanjohtaja Breuer haudan ääreen puhuen seuraavasti:

»Rakas, vaalea nuorukainen! Vielä viikko sitten istuimme kanssasi Iskusi joulujuhlassa, onnittelimme sinua, onnellista, joulunäytelmäsi takia. Silmäsi säteilivät, iloisena kerroit meille kaipaavasi vuoris-

toon. 'Kunpa vain lunta sataisi', sanoit. Lunta satoi — ja lumi tuli olemaan käärinliinanasi.

Vielä tuskin osaamme käsittää, mitä todella on tapahtunut. Korvissamme soi vielä hilpeä naurusi — kurkkuamme ahdistaa. Kuulemme vielä äänesi — kuulemme sinun puhuvan innosta hehkuen Saksan vapaudesta, näemme sinun marssivan Iskusi mukana kirkas katseesi suoraan eteenpäin tähtäytyneenä kuin odottaisit pyhää juhlapäivää. Vaikka olitkin niin nuori, niin kovin nuori, ymmärsit kuitenkin selvästi velvoituksesi tänä Saksan historian pimeimpänä aikana. Ymmärsit, että saksalaisen ylioppilaan on seistävä saksalaisen työmiehen rinnalla vapauden ja rehellisen, toden sosialismin puolesta taisteltaessa — niin jouduit kuulumaan ruskeiden soturiemme parhaimmistoon. Iloisena täytit paikkasi, milloin sinua tarvittiin. Kun toverisi olivat hädässä ja vaarassa, olit heidän mukanaan, Werner Wessel! Olit paras toverimme! Olemme kerääntyneet tervehtimään sinua viimeisen kerran — sinua muistaen lähdemme jälleen marssimaan eteenpäin, taisteluun! Sinua hyvästellessämme lupaamme kiihkein mielin, ettei taistelumme jää kesken — meillä ei ole lepoa. Meitä ajaa eteenpäin sydäntemme taipumaton, uhmaileva tahto — tahdomme katkaista kahleemme, tahdomme tehdä kansastamme jälleen vapaan kansan. Tämän valan vannomme hautasi ääressä, rakas, vaalea nuorukainen — — jalo sankari, neljännen lippukunnan iskumies!»

Hän tarttui lapioon, täytti sen mullalla, ojensi sen äidille. Äiti heitti multaa hautaan, heitti hautaan

myös valkoiset ruusut, jotka Inge ojensi hänelle. Ja jokaisen vuorostaan viskatessa kolme kourallista multaa arkun kannelle kaikui tuhansien huulilta hiljainen, hilliintynyt laulu:

»Veli, kuuletko, rumpu — rumpu soi,
veli, rinnalla etkö marssia jaksa?
Enää emmehän orjia olla voi,
ylösnousemuksen on näkevä Saksa!
Eläköön, eläköön — et unhoon jää,
sua neljäs lippukunta tervehtää!»

Ja rummut, rummut pärisivät kumeasti. Soihdut hehkuivat punertavina synkän hautausmaan yllä.

Horst talutti äitinsä avoimen haudan ääresta vanhan hautausmaan kävelytielle. »Kuulethan, äiti», hän sanoi, »he laulavat hänen lauluaan, laulavat Wernerin laulua.»

Tuskin havaittava hymy kohosi äidin murheellisiin kasvoihin, hän puristi tiukasti poikansa kättä, puristi kaikkien ympärilleen kerääntyvien ystävien käsiä.

Aivan hänen vieressään seisoi Josef Goebbels kääntämättä katsettaan hänestä. 'Hän ei itke', Goebbels ajatteli, 'ei itke, ei vieläkään. Jokainen näkee, miten äärettömästi hän kärsii — eikä kuitenkaan itke! Millainen nainen, millainen saksalainen nainen!'

He saapuivat hautausmaan portille, molemmat papit nostivat hänet vaunuihin, istuutuivat hänen viereensä — tuomiorovasti ja P. Nikolain seurakunnan kirkkoherra. He olivat hänen miehensä entisiä virkaveljiä ja hyviä ystäviä. Inge nousi vaunuihin.

»Tulehan, Horst!» hän sanoi.

Horst tuijotti sisartaan — puhuiko joku? Hän sanoi: »Inge — sinähän pysyt äidin luona, sinä ja molemmat pastorit ja —.» Hän kurkisti vaunuihin, jatkoi: »Missä on sulhasesi? En ole nähnyt häntä tänään —»

»Hän on sairas», Inge vastasi hiljaisesti.

Horst ei kuullut, jatkoi: »He hautasivat hänet kuin nuoren kuninkaan. Sinä olet järjestänyt kaiken, Inge.»

Inge torjui. »Älä viitsi, Horst. Nouse vaunuihin — etkö aio lähteä mukaan?»

Horst ravisti päätään, kuiskasi: »Odotan, kunnes kaikki ovat lähteneet. Tahdon aivan yksin sanoa hänelle hyvästi.»

IX.

Uusivuosi 1930.

Horst on sairas, Fiedler ja Barrikadi-Albert toimittavat hänet kotiin. — Sairaus ja toipuminen. Tulevaisuuden suunnitelmia. — Punaiset sakilaiset päättävät murhata Horst Wesselin, yllättävät hänet ja ampuvat hänet maahan.

Uudenvuodenaatto — Barrikadi-Albert tempasi oven auki, viskasi lakkinsa vuoteelle. »Onko sinulla mitään syötävää, äiti?» hän huusi. »Minulla on suden nälkä.» Vanha nainen nousi ompelukoneensa äärestä, meni keittiöön, palasi kohta takaisin tuoden keittoa pojalleen, myös leipää. Lisäksi lautasellisen edellisestä päivällisestä säästynyttä ja uudelleen lämmitettyä hapankaalia. Äiti asetti kaiken tuolille, työnsi sen vuoteen viereen, istuutui jälleen koneensa ääreen. Mutta hän ei alkanutkaan ommella, laski kädet helmaansa, katseli ääneti poikaansa.

Sprengel vilkaisi häneen hämmästyneenä. »No, mikä hätänä, äiti? hän kysyi. »Et pyöritä rukkiasi, mikä sinua vaivaa?»

Äiti sanoi: »Bruno kävi täällä — enpä tiedä, onko hällä muuta nimeä ollenkaan, odotti kauan sinua. Se

on se iso mies viidennestä Iskusta, se, joka työskentelee Horstin kanssa Maanalaisessa.»

»Käsitän», poika sanoi. »Mitä hän halusi?»

Äiti kertoi. Hän oli puhellut miehen kanssa, saanut häneltä urkituksi kaikki tarpeelliset tiedot. Bruno oli tullut tänne Frankfurter Strasselta, oli ollut kovin huolissaan Horstin takia. Horst oli sairas —

»Sairas?» Albert huudahti.

No niin — siinä oli jotakin epäselvää. Joka tapauksessa hän oli aivan murtunut — hermot kokonaan lopussa. Jotakin oli tehtävä, hänet oli toimitettava kotiin.

Poika kohautti olkapäitään. »Tunnethan hänet, äiti! Vaikka me kaikki yhdessä polvillamme rukoilisimme häntä, hän tekee kuitenkin, aivan niinkuin itse katsoo parhaaksi.»

»Mutta entäpä jos hänen esimiehensä antavat hänelle määräyksen?» äiti huudahti. »Ylijohtaja tai tohtori Goebbels — heitä kai hän tottelee — eikö totta?»

Äiti nousi, meni poikansa luokse, istuutui hänen viereensä vuoteen reunalle. »Horst kävi äskettäin täällä — päivää ennen hautajaisia, toi Iskusi ohjeet. Hän oli aivan sekaisin, luuli, että sinä yhä olet iskunjohtaja. Sitten hänen mieleensä muistui, että ne ovat erottaneet sinut — hän sanoi, että sinun pitäisi vielä puhua johtajan kanssa, pyytää häntä määräämään sinut vielä kerran johonkin toiseen iskuun — tavalliseksi iskumieheksi. Sanoi sinun pääsevän varmasti pian ylenemään, kunhan vain luopuisit tuosta kirotusta

turvanpyörittämisestä. Hän istui sohvalla, alkoi jo hämärtää. Ja sitten hän puhui minulle — noin vain hajanaisesti. Olen tuuminut sitä kauan ja tiedänpä hyvin, mikä häntä vaivaa.»

»Kerro, äiti!» Albert pyysi.

Äiti nyökkäsi. »Eipä siinä ole paljon kertomista! Muuten hän on aina kertonut kaiken äidilleen — nyt hän ei voi tehdä sitä, kun äidillä on muutenkin liian paljon murhetta Wernerin kuoleman takia. Ja siksi hän puhui minulle, aivan kuin minä olisin ollut hänen äitinsä. Hän soimaa itseään, häntä kiusaa ajatus, että hän on syyllinen. Werner oli kysynyt häneltä neuvoa, hän oli kehoittanut Werneriä lähtemään tovereittensa mukana. Sanoin hänelle, ettei hänen pitäisi ajatella tyhmyyksiä — hän tietää sen itsekin, mutta ei pääse eroon tuosta ajatuksesta. Hän pysyi kunnossa, ei suonut itselleen hetkenkään lepoa — koko tuona onnettomana viikkona hän lienee nukkunut tuskin kymmentä tuntia. Nyt olette haudanneet Wernerin — tuo jännitys, joka piti hänet kunnossa, on poissa. Lisänä vielä on tuo alinomainen rähinä hänen asunnossaan! Se vanha lohikäärme, Salmin leski, on palannut ja lyö löylyä lakkaamatta.»

»Tiedän, tiedän», sanoi Albert, »on ollut jo kaksi viikkoa kotona. Akka matkusti ensin tiehensä, kun Horst ystävällisyydessään oli maksanut hänelle kuukausien vuokran etukäteen. Nyt eukko on palannut, vaatii lisää häneltä ja yrittää kaikin keinoin karkoittaa häntä asunnosta. Joka päivä hän haastaa riitaa Ernan kanssa —»

»Sen nyt ei vielä tarvitse merkitä mitään», äiti

keskeytti. Mutta akka on ryhtynyt punaisten sakilaisten liittolaiseksi — ja juuri siitä Bruno halusi puhua kanssasi. Hän sanoi —»

»Mutta kerro, äiti», Albert ahdisti, »kerro nyt vihdoinkin!»

»Älähän, poikaseni», äiti sanoi, »en sano sanaakaan enää, ellet ensin syö.»

Albert sieppasi tottelevaisesti haarukan, ahtoi hapankaalia vatsaansa, ahmi keiton, pureskeli leipäänsä.

He istuivat vaiti rinnakkain vanhan vuoteen reunalla. Äiti puhui kuiskaten. Kertoi, mitä Horst äskettäin oli puhunut ja mitä Bruno samana päivänä oli kertonut hänen istuessaan ompelukoneensa ääressä. Poika ei keskeyttänyt häntä, kuunteli tarkkaavaisesti.

»Ja siksi», äiti sanoi johtopäätöksenään, »sinun on haettava hänet asunnostaan jo tänään — toimitettava hänet pappilaan. Sinun on puhuttava asiasta lippukunnanjohtajalle ja kaikille tovereille, hänen sisarelleen ja äidilleen, kaikille, jotka häntä rakastavat.»

* * *

Sprengel juoksi Pommisuojaan — siellä paloivat kynttilät kuusessa. Sprengel vilkaisi kiukkuisesti kuusta. »Eikö joulu jo ala hapantua — viskatkaa nyt lopulta tuo vehje ulos ikkunasta! Aiotteko juhlia ikuisesti?»

»Juhlia?!» Fiedler huudahti. »Tuo kuusi on nähnyt vain yhteenpurtuja hampaita ja itkettyneitä silmiä!»

Puhelin soi, hän tarttui kuulotorveen. »Kuka puhuu? — Erna? — No, mikä on hätänä?»

Samassa hetkessä Albert oli jo hänen vieressään, tempasi kuulotorven hänen kädestään, kuunteli, nyökkäili innokkaasti. »Täällä Sprengel! — Tiedän jo — Bruno kävi tänään äitiäni tapaamassa! Mistä puhutte? — Tupakkakaupasta? — Siinä tapauksessa lopettakaa — tulemme heti — odottakaa meitä kadulla.»

Hän tarttui Fiedlerin käsivarteen, veti hänet mukaansa. »Tule, tule heti — nyt on kiire!»

He juoksivat katuja pitkin. Albert selvitti samalla lyhyin sanoin toverilleen asian. Frankfurter Strassen kulmassa he tapasivat tytön. »No, anna kuulua?» Albert tiukkasi.

Tyttö katseli heitä arastellen, nöyrästi. Hän tiesi hyvin, etteivät nämä kaksi kärsineet häntä, sietivät häntä vain Horstin tähden. »Ovat likvidoineet Rossin», hän sanoi.

»Kenet?» Fiedler huudahti. »Camillo Rossin, tuon punarintamalaisenko? Kuka sen on tehnyt? Ja mitä tuo tarkoittaa, likvidoineet? Onko hän kuollut? Vai haavoittunut? Etkö saa suutasi auki!»

Tyttö kohautti olkapäitään. Kuka sen oli tehnyt — sitä hän ei tiennyt, mutta puolue otaksui SA:n miesten osallistuneen tappeluun. Hän ei tosin ollut kuollut, ei ainakaan vielä — mutta vaarallisesti haavoittunut hän oli. Ja aivan varmaa oli, että sakit aikoivat kostaa ja olivat valinneet Horst Wesselin uhrikseen. Tyttö ei enää änkyttänyt, vaan puhui lakkaamatta. Hän oli tällä viikolla juoksennellut ympäri kaupunkia, oli hankkinut paljon tietoja. Oli myös vakoillut rouva Salmia, jonka miesvainaja oli

ollut erikoisen toimelias kommunisti — akka oli purjehtinut punaisesta kapakasta toiseen. Horst oli käynyt vain harvoin kotona, Erna oli yhä uudelleen yrittänyt puhua hänen kanssaan asiasta, mutta hän ei ollut viitsinyt edes kuunnella. Nyt Erna otaksui —

He kävelivät edestakaisin talon edessä, antoivat tytön kertoa. Hänen päästyään loppuun Fiedler lähetti hänet asuntoon. »Mene edellä, älä sano Horstille, että olet puhunut meidän kanssamme. Tulemme kohta jäljessä.»

He seisoivat ulkoeteisessä vanhojen puuportaiden juurella, miettivät, miten heidän oli meneteltävä. »Tällä kertaa emme saa olla yhtä tyhmiä kuin silloin kerran Potsdamin junassa», Sprengel huomautti.

Richard Fiedler vastasi: »Hiiteen vanhojen eukkojen neuvot — mutta totta on kuitenkin, että äitisi on oikeassa! Ellei hän halua lähteä mukanamme, jäät vartioimaan tänne alas — minä menen suoraan Breuerin luokse ja hänen kanssaan tohtori Goebbelsin puheille. Tuon heidät molemmat tänne — ja he kyllä saavat hänet järkiinsä.»

He olivat täysin selvillä siitä, etteivät voineet enää odottaa päivääkään. Heidän oli heti toimitettava toverinsa pois täältä — oli melkein ihme, ett'eivät kommunistit vielä olleet iskeneet. He olivat varmaan yrittäneet useita kertoja, mutta laiminlyöneet sopivat tilaisuudet. Tämä Erna, se oli myönnettävä, osasi pitää silmänsä ja korvansa auki. Hänen valppautensa oli varmaan sotkenut punaisten juonet. Sitä paitsi oli Isku ykkönen Horstin tietä-

mättä jo monta viikkoa vartioinut katua — sen Fiedler oli saanut aikaan. Hänen miehensä suorittivat vartiopalvelusta illan hämärästä aamunsarastukseen asti. Jokaisen, jota ei ehdottomasti tarvittu muualla, oli suoritettava vartiovuoronsa.

Mutta nyt oli ilmeistä, että punaiset sakit aikoivat iskeä kaikesta huolimatta, hinnalla millä hyvänsä. Päivä päivältä he vihasivat yhä enemmän Isku viitosen johtajaa, pillisoittokunnan keksijää, Horst Wesseliä, joka alusta alkaen oli saanut joukottain miehiä luopumaan heistä, käännytti parhaat heistä Hitlerin miehiksi ja oli nyt viimeksi siirtänyt taistelun heidän vahvimpaan varustukseensa, leimauspaikkoihin. Punaiset nimittivät häntä aivan julkisesti Itä-Berliinin kauhuksi! Wernerin hautaus oli myös tavattomasti ärsyttänyt heitä. Joskin se SA:lle merkitsi vain rehellistä ja harrasta surujuhlaa, niin vastustajat pitivät sitä kuitenkin samalla noiden kuolettavasti vihaamainsa fascistikoirain kiihdyttävänä mielenosoituksena. Ja juuri tuona hautauspäivänä oli hyökätty erään kuuluisan punaisen taistelijan kimppuun — samantekevää miten ja miksi! Vaikka ruskeapuseroiset olivatkin aivan viattomia, vaikka Ross olikin kaatunut erääseen sakilaisyhdistykseen kuuluvain rikollisten uhrina — punaiset juontenpunojat sysäsivät kuitenkin syyn SA:n niskoille! Eikä tuo kolttonen saanut jäädä sovittamatta, — sekä surujuhlaan että Camillo Rossin pahoinpitelyyn oli annettava terävä vastaus. Kaiken tuon sietäminenhän olisi merkinnyt sitä, että he julkisesti myönsivät hakaristiläisten saaneen kadun haltuunsa!

Sprengel ja Fiedler, nuo molemmat toverukset, tunsivat hyvin punaisten ajattelutavan. He olivat syntyneet ja kasvaneet Berliinin sydämessä, olivat koulussa istuneet noiden samojen poikien rinnalla, oppineet ammattinsa samalla kertaa kuin nuokin, jotka nyt olivat heidän katkerimpia vihollisiaan. Jos punaiset kerran aikoivat iskeä — ja sen he varmasti aikoivat tehdä — heidän iskunsa kohdistuisi Horstiin eikä kehenkään muuhun. Ketään iskunjohtajaa, ketään lippukunnanjohtajaa, tuskinpa Itä-Berliinin ylijohtajaakaan ei toiselta puolen rakastettu ja toiselta puolen vihattu yhtä paljon kuin häntä — siksipä punaiset valitsisivat uhrikseen juuri Horst Wesselin, elleivät aikoneet käydä käsiksi itse tohtori Goebbelsiin. He olivat kuitenkin jo kerran Görlitzin asemalla yrittäneet murhata hänet, mutta murhayritys oli surkeasti epäonnistunut — ja SA oli moneen kertaan saanut kokea, etteivät he enää mielellään toista kertaa ryhtyneet toteuttamaan epäonnistunutta yritystä. Oliko se taikauskoa? Kenties — niin vain oli.

Lisäsyynä oli sekin, että heidän vartijainsa kaikesta valppaudesta huolimatta, Ernan uupumattomasta vakoilusta huolimatta, punaiset saattoivat helposti järjestää yllätyksen. Tuo Salmin leski oli varmasti punaisten altis kätyri. Erna oli aivan oikein käsittänyt vaaran, mutta ei hellittänyt! Eukko riehui ja karjui joka päivä heidän yhteisessä keittiössään, osoitti kiistämättömästi haluavansa päästä eroon molemmista vuokralaisistaan kiristettyään ensin heiltä niin paljon kuin vain sai irti. Hän kerskaili punaisista tuttavistaan, uhkaili kerran

toisensa jälkeen tehdä lopun asiasta — poliisi sai painua hiiteen hänen puolestaan.

Horst nauroi koko juttua, ei suhtautunut siihen vakavasti. Ei väistynyt täälläkään, puolusti täälläkin tyttöparkaa, jonka oli ottanut suojelukseensa ja joka lakkaamatta sai kuulla siitä solvauksia. Mutta nyt, tämän viikon aikana, hän oli suhtautunut aivan välinpitämättömästi akan puuhiin, ei ollut enää välittänyt mistään.

He kuulivat jonkun kävelevän portaissa. Erna juoksi heidän luokseen. »Miksi ette jo tule?» hän kysyi. »Hän on sairas, kuumeinen! Tullessani kotiin hän istui sohvalla, tuijotti eteensä. Hän ei halua syödä mitään, ei edes vastaa kysymyksiini —»

»Hae auto!» Albert huusi tytölle. »Käske sen pysähtyä kadun toiselle puolelle. Hei, älä mene, anna avain meille, niin ettei meidän tarvitse soittaa.»

He nousivat portaita, astuivat huoneeseen, näkivät ystävänsä istuvan sohvannurkassa. Hän käski heidän istuutua, puheli heidän kanssaan. »En voi oikein hyvin», hän arveli. »Olen kai liiaksi rasittanut itseäni viime aikoina. No niin — se menee kyllä ohitse.»

»Varmasti», vakuutti Richard Fiedler. »Sinun pitäisi vain kunnolla hoitaa itseäsi, levätä pari päivää.»

Barrikadi-Albert nyökkäsi. »Se on totta, niin sinun pitäisi tehdä! Vain hieman lepoa! Mutta — täällä sinun on vaikea levätä, kun tuo lohikäärme rähisee koko ajan keittiössä. Lähde kotiin, Horst — silloin lyöt kaksi kärpästä yhdellä iskulla. Saat levätä, paranet kädenkäänteessä ja olet samalla äitisi tukena. Hän kaipaa varmasti sinun lohtuasi.»

Erna palasi. Horst huudahti hänelle: »Nämä pojat tuumivat, että minun pitäisi lähteä kotiin pariksi päiväksi, siellä voisin —»

Erna keskeytti hänet. »Tietysti sinun pitää lähteä! Heti, jo tänä iltana!» Hän huokasi, hänen päänsä painui kumaraan. Saattoi selvästi havaita, miten raskasta tämä oli hänelle. Mutta Horst ei huomannut sitä.

»Sullonko tavarasi?» tyttö kysyi.

Horst ravisti päätään. »Älä, miksi niin? Onhan kotona kaikkea, mitä vain tarvitsen.» Hän torjui toveriensa tuen, nousi omin voimin, lähti mielellään laskeutumaan portaita. Mutta hänen oli pakko pidellä kiinni kaidepuusta.

»Kas, tämähän sattui hyvin», Fiedler sanoi, »tuolla kadun toisella puolella on juuri auto.»

Horst nyökkäsi. »Kutsutaan se tänne.» Toverit vilkaisivat häneen — tunsiko hän todella itsensä niin heikoksi, ettei halunnut kävellä kadun poikki? He kolme astuivat autoon, tyttö jäi seisomaan avoimen oven viereen. »Parane pian, Horst», hän huudahti. »Ja jos —»

Horst huomasi, haparoi taskujaan, keräsi rahansa kokoon. »Ota, Erna — se riittää joksikin aikaa. Ellet tule toimeen, lähetä Bruno luokseni.»

He ajoivat Jüdenstrasselle. Toverit saattoivat Horstin kotiin. Inge-sisar avasi heille oven, Mingard seisoi hänen vieressään. »Miten äiti voi?» Horst kysyi. »Toverien mielestä minun pitäisi jonkin aikaa levätä kotona, en ole ihan kunnossa.» Hän naurahti.

»Nyt voitkin kohta koetella lääkärintaitoasi minuun, Hellmut!»

»Äidillä on vieras», Inge sanoi, »kirkkoherra on hänen luonaan. Tule suoraan omaan huoneeseesi, veliseni.»

He riisuivat hänet, peittivät hänet vuoteeseen. Fiedler veti Mingardin erilleen, kertoi lyhyesti hänelle kaiken — sitten molemmat toverukset hyvästelivät ja lähtivät menemään. »Meillä oli hyvä onni», Albert sanoi, »enpä olisi ikänä uskonut, että se sujuisi niin helposti.»

»Hänhän seurasi meitä kuin karitsa», Richard Fiedler tuumi. »Mutta juuri se osoittaa, miten sairas hän on — hän oli todella kurjan näköinen! Kestää kauan, ennen kuin nuo tuolla ylhäällä saavat hänet kuntoon, se ei ole lainkaan helppoa!»

Barrikadi-Albert pysähtyi, vilkaisi ystäväänsä. »Nuo tuolla ylhäällä, mitäpä heistä? Sanonpa sinulle: maailman paras lääkäri ei huolellisimmallakaan hoidolla saa häntä jaloilleen, ellei hän itse auta itseään! Mutta senpä hän tekee eikä siihen kestä kauan, luota häneen! — Juuri siksi hänen nimensä onkin Horst Wessel!»

* * *

Uusi vuosi alkoi ikävästi. Synkkä oli uudenvuoden yö, synkempi vielä uudenvuoden päivä. Kuume päästi sairaan rauhaan vain muutamaksi minuutiksi kerrallaan — ja näiden minuuttien aikana hän oli syvän toivottomuuden vallassa. Koko aamun hän ähkien heittelehti vuoteessaan, rauhoittui sitten

vähitellen, antoi äidin ja sisaren pidellä kosteita käsiään. Ponnahti kuitenkin äkkiä istumaan, kun seurakunnankirkon tornikello löi puoltapäivää, pyysi heitä avaamaan ikkunan selkoselälleen. Hän kuunteli jännittyneenä kellojen soittoa, kuunteli vanhoja Fredrik Suuren aikaisia armeijanmarsseja, joita Kosleckin torvisoittokunta puhalsi tornissa, lauloi äänekkäästi kansallislaulua. Sävelten vaimennuttua hän vajosi jälleen vuoteeseen vilusta väristen, sanoi hiljaisesti: »Katsohan, äiti, viime vuosi ahmaisi Wernerin — tämä vuosi vie minut! Mutta mitäpä se merkitsee, uudet miehet astuvat tilallemme, Hitler voittaa kuitenkin ja hänen armeijansa luo vapaan Saksan.»

Äiti kumartui hänen puoleensa: »Älä puhu tuolla tavoin, poikani! Olethan niin väkevä, paranet varmasti.»

Horst ravisti päätään, kuiskasi: »Olkoon niinkin, olkoon niinkin! — Paljon verta on vielä vuotava, ennen kuin asiamme voittaa, paljon verta! Mutta minä en enää joudu sitä näkemään.»

He puhuttelivat häntä, hän ei saanut enää selvää heidän sanoistaan. Tuijotti jäykästi ympärilleen, vajosi sitten raskaaseen uneen.

Näinä ensimmäisinä päivinä häntä vaivasi korkea kuume, hän menetti yhä uudelleen tajuntansa, houraili. Hänen aivoissaan kihisivät rajuna sekamelskana kaikki hänen nuoren elämänsä tapaukset — herätessään hän oli hiestä märkä ja lopen uupunut. Joku valvoi aina öisin hänen huoneessaan, Hellmut itse tai joku iskumies — nuo raa'at toverit olivat

lempeitä ja kärsivällisiä, täyttivät hänen pienimmänkin toiveensa. Ainoakaan sairaanhoitajatar ei olisi voinut huolehtia hänestä hellemmin. Äiti ja sisar istuivat päivät päästään hänen vuoteensa ääressä, eivät jättäneet häntä yksin hetkeksikään.

Kerran Ingen astuessa huoneeseen hattu päässä ja turkki yllään hän huudahti: »Mihin olet menossa?»

Ingen kasvot synkistyivät. »Olin Heinzin — sulhaseni luona.»

Horst kohotti katseensa, kysyi: »Onko hän yhä sairas — miten hän voi?»

Sisar pakottautui hymyilemään. »Oh, hieman paremmin! Hänellä on aivokuume — hän kärsii kovin.»

Horst puristi sisarensa kättä. »Odotahan vain, Inge, me paranemme molemmat, sitten juhlimme yhdessä ylösnousemustamme!»

Äkkiä, välittömästi sanojensa jatkoksi, hän huusi äänekkäästi, tempoili, halusi hypätä vuoteesta. Mingard tarttui häneen, myös sisar, yhteisvoimin he painoivat hänet takaisin vuoteeseen.

»Päästäkää minut, päästäkää!» hän voihki. »Tahdon Iskuni luokse!»

Hän heittelehti vuoteessa, nyyhkytti — nukahti jälleen.

* * *

Barrikadi-Albert oli kuitenkin oikeassa. Horst toipui hämmästyttävän pian, paljon nopeammin kuin Hellmut tai kukaan lääkäreistä oli uskaltanut toivoa. He pelkäsivät kaikkia mahdollisia jälkitauteja — mutta heidän pelkonsa ei toteutunut. Hänen karais-

tunut ruumiinsa toipui nopeasti, sillä sitä kannatti rautainen elämän ja työn tahto. Jo viikon kuluttua hän halusi nousta jalkeille, selitti olevansa terve. Hän ei tarvinnut enää hoitoa.

Kuitenkin he saivat hänet taivutetuksi jäämään vuoteeseen. Hän kuunteli rauhallisesti heidän neuvojaan, teki kaiken, mitä Hellmut pyysi. Hänen oli toivuttava vielä, vahvistuttava — hyvä, vahvistakoot siis häntä. Hän söi kaiken, mitä hänen eteensä asetettiin, nukkui pitkään, noudatti kaikkia määräyksiä väkevän, hehkuvan paranemistahtonsa pakosta. Melkein joka tunti saattoi todeta hänen vahvistuneen entisestään. Saatuaan luvan nousta joksikin aikaa jalkeille hän alkoi heti työskennellä yhtä tunnollisesti kuin ennenkin suuren Iskunsa hyväksi.

Hänen selkänsä takana muodostui vähäinen salaliitto. Siihen osallistuivat kaikki, jotka häntä rakastivat, liittyivät lujasti yhteen. Hänen toverinsa olivat asettuneet yhteyteen piirin johdon kanssa, olivat neuvotelleet tohtori Goebbelsin ja ylijohtajan kanssa. Hellmut puolestaan oli puhunut asiasta osakuntatovereille. Horstille tehtiin ehdotuksia, aivan satunnaisesti, noin vain muun keskustelun lomassa. Hänen oli parempi muuttaa pois työmiesasunnostaan, jäädä jatkuvasti äitinsä luokse, sillä äiti kaipasi nykyään kipeästi hänen tukeaan. Mutta sitten myöhemmin hänen oli paras lähteä kokonaan pois Berliinistä, siirtyä johonkin toiseen yliopistoon, Greifswaldiin, Marburgiin tai Bonniin, mihin hyvänsä. Hänen oli liitytävä jonkin naapuriosakunnan toimivaksi jäseneksi, hankittava itselleen vielä kolmas nauha —

lisäksi ylijohtaja lupasi, että hän saisi yliopistokaupunkinsa SA:n johdon käsiinsä. Kaikki olivat niin vakuuttuneita hänen lahjakkuudestaan, että tuskin mainitsivat hänen opintojaan — tiesivät hyvin hänen voivan leikkien korjata laiminlyöntinsä, suorittaa tutkintonsa, milloin hän vain halusi.

Mutta äidin suunnitelma oli ihanin. Hän esitti sen aivan hiljaisesti, vain ohimennen, pitämättä siitä sen suurempaa melua. Matka kapteenin kanssa, käynti Etelä-Amerikassa — se hänen oli lykättävä, kunnes hän saisi tutkintonsa suoritetuksi. Mutta sitten — kun hän kerran jo oli etäällä kotoaan, miksipä hän ei voinut lähteä edemmäksikin? Äiti oli puhunut isoäidin, myös Gerti tädin kanssa — nämä olivat suostuneet suunnitelmaan, rahat järjestyivät! Se olisi hienoa, matka maailman ympäri, eikö totta? Tyyni valtameri, Uusi Seelanti, Australia, — Japani, Kiina, Intia — hän saisi itse valita matkareittinsä.

Horst tuijotti äitiin. »Mitä ihmettä puhut, äiti? Saanko — saanko todella nähdä tuon kaiken?»

Äiti nyökkäsi, siveli poikansa otsaa. »Miksipä et, poikani? Jos haluat päästä pitkälle, todella merkitä jotakin uudessa Saksassa, silloin on hyvä, jos olet nähnyt ensin koko maailman! — Etkö halua lähteä?»

Horst puristi äitinsä kättä. »Ettenkö haluaisi? — Voi, äiti!»

Kaikki nämä ehdotukset putosivat ilmeisesti hedelmälliseen maahan. Tuossa vaiheessaan hän oli itsekäs niinkuin kaikki toipilaat, jotka vaistomaisesti tietämättään etsivät omaansa. Äidin, ystävien, toverien ehdotukset olivat hänen mielestään hyviä ja

onnistuneita: niin, juuri niin hänen oli tehtävä, niin oli paras!

Kaikki tuo houkutteli häntä — tie näytti hänestä helpolta! Hän mietti jo, minkä yliopiston valitsisi. Greifswaldin kenties — siellä hän saattoi hankkia itselleen preussilaisnauhan — ja saisi johdettavakseen kokonaisen lippukunnan — hän tiesi hyvin osaavansa johtaa sitä! Syksyyn mennessä tutkinnot — sitten kauas merille. Ja jos hän kerran sai matkustaa maailman ympäri, silloin hän kävisi myös Pohjois-Amerikassa! Siis kenties länsirannikkoa ylöspäin, Panaman kanavan kautta Länsi-Intian saariin, sieltä ristiin rastiin jenkkien maan halki. Olisipa hauskaa, jos hän sattuisi tapaamaan myös pienen Maud Speckelsin — hänpä hämmästyisi! Hän, hovioikeuden auskultantti Wessel, lippukunnan johtaja ja kolmen nauhan mies — no niin, ehkäpä tyttö ei osaisi antaa tälle kaikelle erikoista arvoa. Mutta maailmanmatkustajana, kaikkien merien ja maiden vaeltajana — hän olisi jotakin toista kuin silloin, kun hän ajoi tyttöä liukkaita katuja pitkin, rämisevän vuokra-auton tavallisena kuljettajana! Hän uneksi mielessään, hymyili hilpeästi, nautti etukäteen noista läikehtivistä tulevaisuudenkuvista poikamaisen välittömästi —

Sairaus ja paraneminen kestivät vain kaksi viikkoa — sitten hän oli aivan terve. »Äiti», hän sanoi, »äiti — aloitan uuden elämän! Nyt käyn työhön käsiksi kolminkertaisin voimin — tämä sairaus oli kuin puhdistava kylpy! — Ja nyt lähden ulos, ensin piirijohtajan luokse, sitten asuntooni noutamaan tavarani.»

»Älä mene!» äiti sanoi. »Toverisi toimittavat mielellään tavarasi tänne. Lähetä vain rahaa tuolle — tuolle Ernalle — senkin pojat voivat toimittaa. Miksi tahdot tehdä kaiken itsellesi tarpeettoman vaikeaksi?»

Horst ravisti päätään. »Älä puhu, äiti, tämä asia minun on toimitettava itse.»

Äiti nyökkäsi. »Tee, niinkuin haluat, poikani. Mutta tee se lyhyesti, se on parasta — älä kiusaa häntä kauan. Mihin aikaan luulet ehtiväsi takaisin kotiin?»

»Palaan illalliselle», Horst sanoi. »Mutta älkää silti odottako minua — viivyn kenties kauemminkin. Yhdeksään asti kenties.»

Hän juoksi katuja pitkin, tunsi itsensä reippaaksi. Nopeasti hän toimitti asiansa piiritoimistossa, lähti Frankfurter Strasselle. Hän nousi asuntoonsa, avasi oven avaimellaan — rouva Salm tuli eteisessä häntä vastaan. Hän tervehti, nainen ei vastannut, vilkaisi vain häneen ilkeästi. Meni keittiöön, paukautti oven kiinni jäljessään. Horst nauroi. 'Senkin myrkkyhämähäkki', hän ajatteli itsekseen. 'Kylläpä hän irvistelee riemusta saadessaan kuulla, että olen tullut noutamaan tavarani.»

Hän meni huoneeseensa, siellä ei ollut ketään. Mutta hän näki Ernan käsilaukun pöydällä — Erna oli nähtävästi vain pistäytynyt toimittamaan jonkin asian. Hän otti esiin matkalaukkunsa, myös selkäreppunsa, alkoi sulloa tavaroitaan. Sitten hän pysähtyi äkkiä, jäi seisomaan avoimen matkalaukun ääreen pari kirjaa kädessään. Ei pistänytkään niitä matkalaukkuun, laski ne eteensä pöydälle. Istuutui.

Mikä häntä vaivasi? Hänhän oli tullut noutamaan tavaroitaan, eihän hänellä ollut mitään muuta asiaa. No niin — hänen oli tietenkin sanottava hyvästi Ernalle. Hän antaisi tytölle rahaa, nyt ja joka kuukauden alussa niin paljon kuin vain saattoi saada käsiinsä. Olihan selvä, että hänen oli huolehdittava tytöstä, kunnes — niin, kunnes tyttö voisi itse huolehtia itsestään. Miksi hän jäi istumaan eikä liikauttanut sormeaankaan? Mitä hän mietti?

Jos hän nyt lähtisi täältä — tuo hyeena tuolla keittiössä sanoisi hänen lähteneen pakoon, kertoisi riemuiten sen kaikille kommunistiystävilleen. Hän kohautti olkapäitään, mitäpä se häntä liikutti. Mutta eikö tämä oikeastaan ollut pakoa? Hänhän hylkäsi paikkansa, tuon kaikkein vaarallisimman paikan punaisen kaupunginosan sydämessä!

Omituista — kotona äidin luona kaikki oli hänen mielestään ollut niin kovin yksinkertaista. Täällä, täällä hän yht'äkkiä näki kaiken aivan uudessa valossa. Jos hän lähtisi Greifswaldiin tai Bonniin, hän olisi jälleen ylioppilas eikä enää työläinen — sehän oli pakoa! Sehän oli taistelusta luopumista! Siellä — oliko SA:lla siellä edes vastustajia? Hänestä tehtäisiin johtaja, mutta kuka tahansa paikkakuntalainen voisi yhtä hyvin täyttää hänen paikkansa, sehän oli oikeastaan vain kunniapaikka. Tietysti siellä saattoi olla paljon tehtävää, varmasti, hänen olisi pidettävä puheita, värvättävä, voitettava ihmisiä vapausliikkeen puolelle — mutta enää hän ei joutuisi joka päivä taistelemaan tätä veristä taistelua ylivoimaista, punaista vihollista vastaan! Ruh-

rin alueella kenties, Hampurissa tai Leipzigissä, kaikissa suurissa kaupungeissa, joissa punaisia oli joukottain — niissä taisteltiin, mutta ei tuollaisessa hiljaisessa, pienessä yliopistokaupungissa. Entä hänen toverinsa täällä — hänhän jätti heidät pulaan lähtiessään! Hänen kaunis, väkevä iskujoukkonsa, joka uskoi häneen — mitä siitä tulisi? Se tarvitsi hyvän johtajan, kaipasi väkevää kättä — varjelkoon, nuo nuorukaisethan olivat vasta aivan äsken heränneet punaisesta kuumeesta, alkoivat vasta vähitellen käsittää, minkä puolesta oikeastaan taistelivat! Kenen, kenen haltuun hän voisi uskoa Iskunsa?

Lähtö merkitsi sitä, että hän hylkäsi toverinsa, ei ainoastaan omaa Iskuaan, vaan myös neljännen lippukunnan ja koko Berliinin SA:n! Ystävät tosin olivat itse neuvoneet häntä lähtemään, mutta se tapahtui vain siksi, että he niin lämpimästi olivat hänen ystäviään ja halusivat näinä murheellisina viikkoina Wernerin kuoleman ja hänen oman sairautensa jälkeen auttaa häntä, vain häntä. Heidän ajatuksensa olivat hämmentyneet, he pitivät hänen terveyttään suurta asiaansa tärkeämpänä!

Oh, he huomaisivat sen varsin pian, havaitsisivat erehdyksensä, niinkuin hän sen nyt havaitsi! Hän kuului heihin, heidän riveihinsä, — tänne hänen oli jäätävä!

Ovi avautui — kaksi naista puhui eteisessä. Hän kohotti katseensa — Erna astui sisään, Klaara, Ewald Bartelin morsian, mukanaan. He tervehtivät häntä, ojensivat hänelle kätensä. »Olet aivan terveen näköinen», Erna sanoi, »vain hieman kalpea vielä —

mutta muuten reipas ja terve.» Hänen katseensa osui avoimeen matkalaukkuun. »Aiot lähteä — takaisin äitisi luokse», hän sanoi, otti kirjat pöydältä, polvistui matkalaukun ääreen. »Autan sinua keräämään tavarasi.»

Horst nousi, sanoi: »Älä, annahan olla! Ota tavarat esiin — minä jään tänne.»

He kuulivat keittiön oven paukahtavan, kohta sen jälkeen paukahti myös ulko-ovi. »Taivaan kiitos, eukko on lähtenyt ulos», huudahti Klaara. »Saamme ainakin hetkisen olla rauhassa!»

Erna huokasi. »Hän on sanonut huoneen irti sinun ollessasi poissa! Ellet olisi käskenyt minun jäädä tänne odottamaan sinua, olisin jo aikoja sitten lähtenyt tieheni.»

Horst nauroi. »No niin, älkäämme tänään enää puhuko siitä! — Eihän meitä ole sidottu tähän taloon — löydämme kai toisenkin huoneen näillä tienoin.»

* * *

Rouva Elisabeth Salm piti kiirettä, juoksi suoraan Dragonerstrasselle, »Karhu»-ravintolaan, kuuluisaan kommunistikapakkaan. Punarintaman osasto 'Mitte' vetelehti siellä päivisin ja öisin. Hän näki heti etsimänsä miehet, molemmat Jambrowskit, Max Joneckin, muutamia muitakin.

»Hän on kotona», hän sanoi, »nyt voitte tehdä tehtävänne!»

»Onko hän yksin?» kysyi Wilhelm Jambrowski.

»Hänen seurassaan on vain kaksi naikkosta», rouva vastasi. »Erna tietenkin ja vielä muuan toinen saman-

lainen emakko.» Hän istuutui miesten viereen, tilasi itselleen ryypyn.

He istuivat yhdessä, viskasivat kortit käsistään, neuvottelivat. Ehkä kuitenkin oli parempi odottaa, kunnes hän olisi yksin. Else Cohn, muuan sakilaistyttö, pieni, inhottava naikkonen, vastusti kiivaasti tätä ehdotusta: ei, ei, he eivät saaneet jäädä odottamaan! Tuo fascistikoira oli iskettävä hengiltä nyt, kun kerran oli tilaisuus — niin oli Kupferstein määrännyt.

Warsovalainen Kupferstein, punaisten iskujoukkojen johtaja —

He suunnittelivat tarkoin, miten oli meneteltävä, nyt ja — jälkeenpäin, mitä oli sanottava poliiseille. Hän, rouva Salm, köyhä, yksinäinen leski, oli tullut heidän luokseen rukoilemaan apua hakaristiläisen asukkinsa takia, hän ei enää voinut kestää tuon ilkeän raakimuksen alinomaisia solvauksia ja pahoinpitelyä. Oli siis ritarillista auttaa turvatonta naista, viskata ulos ovesta hänen kurja vuokralaisensa. Ellei tämä halunnut hyvällä lähteä, hänelle oli annettava proletaarinen sakihivutus. Silloin hän kyllä saisi jalat alleen, ja jos tällöin —

He nauroivat raa'asti, irvistelivät toisilleen. »Ja perhana», huusi Joneck, »jos sille käy karumminkin, niin se on vain sen oma syy!» Hän laski miehensä — heitä oli kahdeksan.

Mutta niin suuresti he kunnioittivat nimeä Horst Wessel, etteivät pitäneet ylivoimaansa riittävänä, vaan päättivät vielä noutaa apuväkeä. He lähettivät rouva Salmin takaisin kotiin, muuan heistä meni

Galskin kapakkaan Mulackstrasselle — Schlageterin joukko piti sitä päämajanaan. Heidän ei tarvinnut odottaa kauan, kohta heitä oli kyllin monta. Uudet tulokkaat olivat miehiä, jotka eivät kauan kyselleet, miksi ja mitä varten. Erwin Rückert oli heidän joukossaan, Joseph Kandulski, Ali Höhler —

»Mikä hätänä?» kysyi Ali.

He selvittivät apuväelle, mitä oli tekeillä. Horst Wessel oli toimitettava tieltä.

Ali tyhjensi kolpakkonsa. »Wessel — kuka se semmoinen on?»

Kandulski nauroi. »Tuopa on sun tapaistas' — et tierä eres Horst Wesseliä?»

»Mistäpä mä sen tietäisin?» Höhler huusi. »Mähän olen ollu' lomalla!»

Lomalla — tosiaankin, Ali oli vast'ikään päässyt kuritushuoneesta! He kertoivat hänelle nopeasti kaiken, paljon oli ehtinyt tapahtua sillä välin kuin hän oli istunut vankilassa ryöstöstä tuomittuna. Tuo fascistikoira, tuo Horst Wessel oli sillä välin ehtinyt kasvaa suureksi — 'Itä-Berliinin kauhuksi' häntä sanottiin —

»Pian hän kauhistuu hengiltä», nauroi Pipel.

Else Cohn vilkuili himokkaasti pöydän yli väkevää Alia, huusi: »Sulle se on juuri sopiva pala, kaveri! Nyt voit näyttää, mitä voit tehdä Moskovan puolesta!»

He lähtivät, kuudentoista miehen vahvuisina. Saapuivat Frankfurter Strasselle, pysähtyivät talon eteen, astuivat ulkoeteiseen.

»Nyt se on meirän!» riemuitsi Erwin, »tästä rotanloukusta se ei enää livahra!»

Mutta he jäivät seisoskelemaan, kuiskuttelivat ja lörpöttelivät, kukaan ei uskaltanut nousta portaisiin. »Perhana, voihan siellä olla enemmänki' niitä faskisteja», arveli Walter Jambrowski.

Else Cohn yllytti: pelkureita he olivat! Mitä Kupferstein sanoisi, jos he nyt jänistäisivät!?

»Mene sä ite erellä, kato, onko se siellä!» määräsi Pipel.

Nainen juoksi ylös portaita, palasi tuokion kuluttua. »Puhuin Salmin kanssa — vain ne naikkoset ovat hänen luonaan.»

He jakaantuivat, toinen ryhmä lähti nousemaan portaita — muut jäivät ulkoeteiseen ja kadulle. Olihan jonkun myös vartioitava, hoidettava poliisit, se kuului asiaan.

Salmin leski avasi heille eteisen oven, varpaillaan he tunkeutuivat sisään, hiipivät keittiöön. Jälleen he epäröivät, neuvottelivat keskenään. Else Cohn sai uudelleen yllyttää heitä. Hänen kasvonsa vääristyivät, ohuet huulensa sylkivät myrkyllistä vihaansa. Salmin leski ei ollut häntä huonompi — se oli vallan vaaratonta, tuo natsisika oli maannut vuoteessa kaksi viikkoa, oli vieläkin sairas ja heikko, ei voinut edes puolustautua —

He avasivat pistooliensa varmistimet, hiipivät eteisen poikki. Else Cohn koputti, ensin arastellen, tuskin kuuluvasti, sitten voimakkain lyönnein.

»Sisään!» — He kuulivat Horstin äänen. — »Tulen avaamaan!»

He kuulivat avaimen kiertyvän lukossa, kohottivat aseensa. Ovi avautui — samassa pamahtivat laukaukset.

Ja Horst Wessel kaatui, vääntelehti verissään.

* * *

He palasivat yhtä varovasti kuin olivat lähteneetkin, istuivat jälleen 'Karhussa' Dragonerstrassen varrella.

»Suoraan turpaan mä pamautin», kerskaili Ali Köhler. »Se tukki sen natsin kuonon. Mä sen tein— mä yksin!»

»Mitä sä tolla meinaat, sä yksin?» kiivastui Erwin. »Enks' mä muka myös pamauttanu'?»

Pipel nauroi. »Älkää ny' tapelko, kaverit! Näitteks' te, miten se keikahti? Ihan ku' vasikka, jota teurastaja paukauttaa vasaralla motoon!»

Else Cohn puristi Köhlerin käsivartta, hänen silmänsä hehkuivat — siinä vasta kaveri! »Sen veri ruiskahti kattoon asti — ja Ali hänet keikautti.»

Jambrowskit kehoittivat muita rauhoittumaan, he eivät saaneet kiistellä. Heidän oli muistettava punaista yhteishenkeä — he kaikki yhdessä olivat tehneet sen, antifascistisen taistelurintaman ja työtätekevän kansan puolesta —

Ali Höhler kulautti ryypyn kurkkuunsa, sylkäisi. »Sepä lystiä — te molemmathan ootte just' sitä työtätekevää kansaa! Mitäs työtä te ootte tehny', kertokaa!»

Mulackstrassen toverit yhtyivät häneen, punainen yhteishenki oli vähällä hälvetä. Mutta Max Joneck

rakensi rauhaa, tästä kaikesta he saattoivat myöhemmin keskustella. Nyt heidän oli pysyttävä tiukan yksimielisinä, kukaan ei saanut kavaltaa tovereitaan. Jos joku vangittaisiin, hänen oli pidettävä kuononsa, hän ei saanut tietää mitään, hän ei ollut nähnyt eikä kuullut mitään. Tämä heidän oli vannottava — rehellisinä, proletaarisina taistelijoina. Ja jos joku rikkoisi valansa, hänet tapettaisiin — samalla tavoin kuin tuo fascistikoira Horst Wessel!

He vannoivat kaikki, joivat vielä tuopillisen olutta ja ryypyn mieheen. Sitten he erosivat. Max Joneck lähti pelaamaan biljardia, punaisku 'Mitten' miehet jäivät vetelehtimään kapakkaansa. Mutta Schlageterin sakin miehet, Ali, Pipel ja Erwin, palasivat Mulackstrassen varrelle, istuskelivat kapakassaan kuin ei mitään olisi tapahtunut, löivät korttia kaikessa rauhassa.

X.

Tammikuu—maaliskuu 1930.

Horst Wessel taistelee sairaalassa viimeistä taisteluaan. — Punaiset juhlivat tekoaan, pakenevat ja palaavat takaisin Berliiniin. — Kevään toivo. — Horst Wessel erkanee elämästä.

Naiset parkaisivat, syöksyivät auttamaan verissään vääntelehtivää kaatunutta. He kuulivat eläimellistä naurua, kimeitä huutoja: »Siinä se koira makaa! Niin teillekin käy, ellette pidä kitaanne!» Sitten ovet alkoivat paukkua, portaista kuului juoksuaskeleita, murhaajat pakenivat.

He polvistuivat kuolettavasti haavoittuneen viereen, koettivat hillitä hänen suustaan ja nenästään tulvivaa verenvuotoa. Hämmentyneinä, osaamatta ajatella selvästi, he ottivat pyyheliinan toisensa jälkeen, painelivat järjettömästi niitä kammottavia haavoja vasten. Joku käveli huoneessa, Klaara kavahti säikähtyneenä jaloilleen, näki Salmin lesken kopeloivan kirjoituspöydän laatikoita.

»Mitä te haluatte?» hän huusi. »Mitä haette sieltä?»

Akka ei vastannut, tempasi kaapinoven auki, penkoi vaatteita. Silloin Klaara käsitti hänen etsivän papereita, Iskun asiakirjoja. Hän syöksyi naisen

luokse, hänen sormensa levisivät, käyristyivät. »Ulos!» hän kiljahti. »Ulos!»

Rouva Salm puolustautui molemmin käsin, pakeni huoneesta, Klaara istahti raskaasti tuolille. Hän yritti nousta jälleen, tarttui selkänojaan päästäkseen jaloilleen, mutta ei päässyt, hänen polvensa tutisivat liiaksi. »Erna», hän valitti, »Erna!»

Erna ei kuullut. Hän pyyhki verta, verta, tuijotti noita kammottavasti ruhjoutuneita kasvoparkoja edessään. Hänen silmänsä olivat laajentuneet suuriksi — voi, Horst oli yhä täysin tajuissaan. Erna kuuli hänen vain korisevan — hän ei voinut edes kuiskata.

Klaara istui tuoliinsa nauliintuneena, rajusti vavisten. »Erna», hän huusi, »Erna, etkö kuule! Sinun on haettava lääkäri!»

Erna nousi hätkähtäen. »Mitä sanoit? No, lähde juoksemaan!»

Klaara ravisteli epätoivoisesti päätään. »En voi, enhän pysy jaloillani! — Kouristuksia — en käsitä, mitä se on! Sinun on mentävä! Juokse Landsbergerstrasselle — Kunzen saliin, siellä on kokous tänä iltana. Pidä kiirettä!»

Erna kiirehti, juoksi alas portaita verinen pyyheliina kädessään, kauttaaltaan vereen tahriintuneena. Hän saapui ravintolaan, tapaili sanoja, kertoi —

Fiedler tarttui hänen käsivarteensa, ravisteli häntä kiivaasti. »Se ei ole totta», hän huusi, »sinä valehtelet!»

»En», tyttö valitti, »en valehtele! Siellä hän makaa, vuotaa kuiviin.»

Iskumiehet syöksyivät kadulle, eräs juoksi hätäapuasemalle, toinen juoksi toisen, toinen toisen lääkärin luokse. Muut kiirehtivät Horstin asuntoon —

* * *

He istuivat vaieten illallispöydän ääressä, äiti ja Inge.

»Miksi et syö mitään?» kysyi Inge.

Äiti laski haarukan lautaselle. »En voi syödä palaakaan, ennen kuin Horst on jälleen kotona. — Missä hän viipyy?»

»Mutta äiti, hänhän sanoi tulevansa vasta yhdeksän tienoissa», Inge vastusti.

He odottivat ääneti, äiti oli hyvin levoton. Kello löi yhdeksän, neljännestä yli yhdeksän. »Missä hän viipyy, poikani?» Äiti avasi ikkunan, tuijotti kadulle. »Nythän hänen pitäisi olla jo kotona!»

Horstia ei kuulunut, ei kuulunut. Kirkkojen tornikellot alkoivat lyödä jälleen.

Äiti muuttui yhä levottomammaksi. »Hae auto», hän huudahti, »menemme hakemaan hänet kotiin.» Inge nyökkäsi, puki päällysvaatteet ylleen.

Hän oli tuskin ehtinyt ulos, kun puhelin soi — äiti juoksi, hänen kätensä vapisivat hänen tarttuessaan kuulotorveen. Joku huusi: »Onko rouva tohtori Wessel tavattavissa? — Voisitteko — voisitteko tulla — Horstin luokse!»

»Onko jotakin tapahtunut?» äiti kysyi.

»On», vastattiin. »Teidän pitäisi tulla heti, aivan heti!»

»Mitä on tapahtunut, mitä?» äiti rukoili. — Enää ei kuulunut vastausta.

Hän juoksi kadulle, auto ajoi juuri esiin. Hän astui autoon, tarttui tyttärensä käsiin. »Inge», hän kuiskasi. »Inge — he soittivat juuri — on tapahtunut onnettomuus.»

He saapuivat Frankfurter Strasselle, talon edessä oli SA:n miehiä — heidän kasvonsa olivat alakuloiset, sortuneet. Muuan heistä tarttui äidin käteen, suuteli sitä hartaasti, yritti puhua. Mutta ei saanut sanaa suustaan.

Muuan toinen keräsi rohkeutensa, sanoi: »Hän ei enää ole huoneessaan — veivät hänet jo pois —»

»Onko hän vielä hengissä?» Inge huusi. »Elääkö hän?»

Iskumies nyökkäsi. »On, hän on hengissä — vielä. He veivät hänet Friedrichshainin sairaalaan.»

He ajoivat jälleen katuja pitkin. Inge kietoi käsivartensa tiukasti äidin ympärille, kuiskasi: »Hän elää, äiti, hän elää!»

He näkivät paarit sairaalan leveällä puutarhatiellä — Horst istui paareilla kokonaan siteihin kääritty pää koholla. Molemmat naiset kiirehtivät paarien jälkeen, mutta lääkärit eivät päästäneet heitä sisään — ei, ei, he eivät missään tapauksessa saaneet nyt häiritä häntä, pieninkin mielenliikutus saattoi surmata hänet. Enää ei voinut viivytellä hetkeäkään, hänen oli heti noustava leikkauspöydälle.

He odottivat, odottivat — tunnit kuluivat pitkinä ja alakuloisina. Paarit ilmestyivät jälleen tielle, kääntyivät vasemmalle. Hänet vietiin sivurakennuk-

seen 7. Hänen katseensa osui äitiin, kirkastui — hän tunsi äidin. Jälleen lääkärit torjuivat: Horstia ei voinut nukuttaa, hän oli ollut täysin tajuissaan koko leikkauksen ajan, muuten kaikki oli sujunut toistaiseksi hyvin. Nyt hänen oli nukuttava — lääkäri lupasi soittaa varhain aamulla, ilmoittaa. Mutta professori veti Ingen syrjään — hän ei uskonut Horstin elävän aamuun asti.

Äänetì, sanaakaan vaihtamatta, ajoivat naiset kotiin puristaen tiukasti toistensa käsiä.

* * *

Pelkäsivätkö punaiset? Viina ja kortit maistuivat jokaiselle yhtä hyvin kuin ennenkin, kukin joi kolpakkonsa yhtä halukkaasti kuin ennenkin. Mitäpä hyötyä oli puolueesta, ellei se voinut pyyhkiä villaisella tällaisia sankaritekoja?

Tekijät olivat poliisin tiedossa, heitä etsittiin,mutta heitä ei löytynyt: Moskovan mahtava käsi suojeli heitä. Salmin leski kutsuttiin Karl-Liebknechtin taloon, hänelle annettiin käyttäytymisohjeet, hänen mieleensä teroitettiin tarkasti, mitä hänen oli sanottava, mitä ei. Sitten hänet lähetettiin matkalle, hän matkusti Reinin rannalle, kaipasihan hän lepoa näiden kiihdyttävien tapausten jälkeen. Pipel Kandulski, Joneck, molemmat Jambrowskit toimitettiin piiloon. Heidän oli vain jäätävä rauhallisesti odottamaan joksikin aikaa.

Mutta molempia päätekijöitä, Erwin Rückertiä ja Ali Höhleriä, puolue kohteli erittäin suopeasti. He

menivät aluepäällikkönsä Hermann Schmidtin puheille, hän, hänen rouvansa Luise ja tyttärensä Käte ottivat heidät vastaan avoimin sylin. He ansaitsivat todella palkinnon, kiitosta ja apua. Herra Schmidt toimi sen mukaan.

Aluksi tosin oli ajateltava myös puolueen etua — Schmidt pyysi heiltä jäsenkirjat, jotka he olivat saaneet puoluetoimistosta, hävitti ne. Sitten hän vei heidät mukanaan Hedemannstrasselle, heiltä pääsi pitkä nauru, kun he ehtivät perille: olihan natsien piiritoimisto aivan vastapäätä! He käänsivät selkänsä tuolle rakennukselle, stuivat numeroon 25 — siellä oli kommunististen sanomalehtien suuri ilmoitustoimisto. Sen johtajat, Will, Biermann ja Sander, ansaitsivat runsaasti rahaa. Kommunistien aluepäällikkö tiesi varsin hyvin, miksi kolkutti juuri tähän oveen. Mies, joka ansaitsi niin paljon puolueen avulla, saattoi joskus myös uhrata jotakin. He pääsivät pian yhteisymmärrykseen. Jo puolen tunnin kuluttua nuo molemmat sankarit nousivat herra Sanderin kauniiseen Buickiin, ajoivat Glienickeen hänen komeaan huvilaansa.

Alille ja Erwinille alkoi ihana aika. Täällä ei enää ollut kysymys viinasta ja oluesta — he saivat juoda viiniä ja samppanjaa niin paljon kuin mahansa sietivät. He joivat yöt läpeensä, nukkuivat päivisin, tekivät välistä pieniä kävelyretkiä tai automatkoja. Ja heidät puettiin kokonaan uudelleen päästä jalkoihin — he olivat hienoja miehiä, hienoja miehiä, Erwin kehui.

Tällainen elämä miellytti heitä, kunpa sitä olisi

kestänyt ikuisesti! Mutta Drewnitzky, kommunistisen puolueen sihteeri, arveli heidän ansainneen hauskan matkan, heidän oli myös ajateltava turvallisuuttaan, koska poliisi oli heidän jäljillään. Hän valokuvasi heidät, toimitti heille hienot passit. Sitten hän saattoi Alin autossaan etelään, toimitti hänet Pragiin, työnsi tšekkiläisiä seteleitä hänen taskuunsa. Erwin lähetettiin aluksi Frankfurtiin, sieltä hänen piti matkustaa Hollantiin.

Pragissa odotti Alia Punainen Apu. Muuan komea kommunistinainen otti vainotun raukan hoiviinsa. Hänen nimensä oli Karoline Sultistava — totisesti, hän oli myös sen näköinen!

* * *

Sivurakennuksessa 7 makasi Horst Wessel, teki samaa, mitä oli lakkaamatta tehnyt siitä lähtien kuin oppi ajattelemaan: taisteli vaikeata taistelua hehkuvan voitontahdon innostamana. Vaikeaa, melkein toivotonta taistelua — taistelua kuoleman kanssa.

Ensimmäisinä päivinä ei koko tuossa suuressa sairaalassa ollut ketään, joka ei joka hetki olisi odottanut tuon surkeasti lepattavan elämänliekin sammumista. Äiti ja sisar istuivat odotushuoneessa, toivoivat pääsevänsä edes hetkeksi häntä katsomaan. Vain Hellmut Mingard sai lääkärinä viipyä hieman kauemmin hänen vuoteensa ääressä. Sitten tohtori Goebbels sai luvan käydä häntä katsomassa — miksipä he olisivat kieltäneet nuorukaiselta tätä hänen kenties viimeistä hehkuvaa toivettaan.

Josef Goebbels tuli heti sanan saatuaan, istuutui hänen vuoteensa ääreen — tuo mies, jonka elämää hallitsi yksi ainoa ajatus, Saksan herääminen, taistelu, jonka tähden hän oli valmis uhraamaan tuhansia ihmishenkiä, myös omansa. Joka ei tuntenut sanaa pelko eikä kammonut mitään, joka vain edisti heidän asiaansa, joka kymmeniä kertoja oli istunut ruhjottujen toveriensa sairasvuoteiden ääressä ja singonnut heidän hautojensa äärestä rajuja, yllyttäviä sanoja ihmisjoukkoon. Nyt hän istui Horst Wesselin vuoteen ääressä, piteli hänen kättään omassaan — lääkärit olivat teroittaneet hänen mieleensä, että hänen oli puhuttava mahdollisimman vähän ja ettei hän missään tapauksessa saanut antaa sairaan puhua. Hän tuijotti Horstia, tuskin tunsi häntä enää — niin kammottavasti olivat luodit ruhjoneet tuon kauniin, sankarillisen nuorukaisen. Näky oli hänestä melkein sietämätön. Pää oli kokonaan siteiden peitossa — kasvot olivat kammottavasti ruhjoutuneet. Vain silmät säteilivät, loistivat niinkuin ennenkin. Hänen huulensa liikahtelivat, kuiskailivat tuskin kuuluvasti yhä uudelleen samoja sanoja: »Minä iloitsen — iloitsen —!» Hänen ei olisi tarvinnut sanoa mitään — Goebbels luki hänen silmistään hänen tunteensa, näki veren ja haavojen lävitse hänen nuoren, iloisen hymynsä. Ja hän ajatteli: 'Poika uskoo vielä!'

Poistuessaan, pudistaessaan odotushuoneessa äidin kättä hän uskoi itsekin — niin väkevä oli tuon nuorukaisen usko. »Hän selviää siitä!» hän vakuutti äidille

Jonkin aikaa näytti todella siltä kuin Horst olisi voittanut taistelunsa kuoleman kanssa, huolimatta

kammottavista haavoista, huolimatta luodeista, jotka olivat tarttuneet hänen päähänsä ja kurkkuunsa ja joita kirurgin veitsi ei voinut tavoittaa. Hän alkoi toipua, kuume laski vähitellen — lopulta saatiin yksi luodeista leikatuksi hänen leuastaan. Haavat alkoivat parantua, pitkin pituuttaan haljennut kieli kovettui vähitellen, hän saattoi taas puhua. Josef Goebbels ei ensin uskonut silmiään tullessaan seuraavan kerran häntä katsomaan: Horst istui vuoteessa, puhui vilkkaasti, kertoi.

Hänen sairashuoneensa ovi oli auki, toverit saivat marssia eteiskäytävää pitkin hänen ohitseen, peräkkäin, toinen toisensa jälkeen. Oven kohdalle tullessaan he kohottivat kätensä, tervehtivät nuorta iskunjohtajaansa, loivat nopeasti häneen hellän, uskollisen katseen.

»Katsokaa, tohtori, katsokaa!» Horst sanoi. Hän nojautui taaksepäin, huokasi keveästi. »Voi — ellei heitä olisi, en jaksaisi kestää!»

Monet saivat jo käydä häntä katsomassa, Richard Fiedler, Sprengel ja Breuer, useat hänen omat iskumiehensä — lääkärit arvelivat näiden lyhyiden käyntien innostavan häntä, vahvistavan hänen kiihkeää elämäntahtoaan. Ylioppilaita istui hänen vuoteensa ääressä, leipureita ja lukkoseppiä, lapioitsijoita, takojia ja viilareita. Prinssejäkin.

Ja heidän kaikkien sydämensä olivat yhtä täynnä hellyyttä häntä kohtaan, heidän rakkautensa täytti rakennuksen eteiset ja käytävät ja sama hellyys valtasi professorit ja lääkärit, hoitajat ja sisaret siivoojaeukkoja myöten. Häntä rakastivat myös kaikki sai-

raat, jotka kärsivät tuskia vuoteissaan. Kaikkien huulille kohosi alati sama kysymys: »Miten Horst Wessel voi?»

* * *

Vain rakkauttako? Yhtä väkevinä kohisivat myös vihan laineet. Onneksi ne eivät päässeet tunkeutumaan hänen vuoteeseensa asti. Mutta sairaalan ulkopuolella, punaisessa Berliinissä, ne pauhasivat sitäkin rajumpina.

Karl-Liebknechtintalon juontenpunojat pelasivat peliään ja pelasivat taitavasti. He eivät välittäneet kunniasta ja totuudesta, keksivät oman juttunsa ja syöttivät sen sokaistuneille joukoille — tiesivät hyvin niiden nielevän kaiken. Kun murhaajat oli onnellisesti kätketty, saatu syrjään, olivat heidän kätensä vapaat, heitä ei sitonut mikään, he saattoivat antaa tuosta pelkurimaisesta hyökkäyksestä oman selityksensä, niin kurjan, inhottavan ja alhaisen, ettei moni rehellinen, punainen nuorukainen osannut edes kuvitella niin kurjaa valheellisuutta mahdolliseksi — vaan piti juuri siksi näitä valheita silkkana totuutena.

Ali Höhler — no niin, hänet tiedettiin, kirjoitti 'Punalippu'. Hän oli rikollinen, katunaisten kustannuksella eläjä, entinen kuritushuonevanki. Tuollainen roisto ei koskaan ollut voinut kuulua kommunistiseen puolueeseen — yhtä vähän kuin hänen toverinsakaan. Tämä ei suinkaan ollut mikään poliittinen hyökkäys! Nuo fascistikoirat vain kataluudessaan yrittivät sysätä teon Punarintaman niskoille. Oikeas-

taan oli vain kysymys kahden katunaisten kustannuksella elävän rentun välisestä riidasta. He olivat kiistelleet keskenään naikkosesta, jonka likaisesta ammatista kumpikin halusi saada toimeentulonsa! Tuo Horst Wessel, hän oli kurja lurjus, samanlainen kuin Ali Höhlerkin, erotus oli vain siinä, ettei Alilla ollut mitään tekemistä kommunistisen puolueen kanssa, kun taas tuo Ludewig Wessel oli natsien kirkkaimpia kynttilöitä!

Tuo myrkyllinen valhe oli niin inhottava, että sosiaalidemokraattisetkin lehdet torjuivat sen närkästyneinä ja myös porvarillisen rintaman vasemmistolehdet ilmaisivat rehellisen inhonsa ja kohtelivat — ensimmäisen kerran! — oikeudenmukaisesti myös natsia. Vain Moskovan uskovaiset nielaisivat tuon alhaisen huijauksen, tarttuivat halukkaasti tuohon valhetaruun. Niinpä tuo kurja, sokaistunut puolue etsi vain yhä uusia tilaisuuksia voidakseen kostaa hakaristiläisille. Ja satojentuhansien punaisten joukossa oli kyllin paljon raakoja hurjimuksia, joille katalinkaan keino ei ollut liian alhainen.

Niinpä punaiset päättivät eräänä päivänä tunkeutua sairaalan puutarhaan, hiipiä salaa sivurakennukseen 7. Sillä olihan tuo koira, tuo Wessel, vielä hengissä! Asiaa oli hieman autettava — olihan olemassa pommeja ja käsigranaatteja! Tarvittiin vain yksi sellainen tuon kirotun natsijohtajan huoneeseen, niin hänen uransa olisi vihdoinkin lopussa!

Muuan heistä sai kuitenkin omantunnontuskia ja Inge löysi eräänä aamuna pappilan kirjelaatikosta kirjeen. Hän ei näyttänyt sitä äidille, vaan soitti neljän-

nen lippukunnan johtajalle ja ilmoitti asiasta hänelle — hän lähti heti miehineen Friedrichshainiin, ehti perille juuri viime hetkessä. Sairaalassa syntyi äkkiä hälinää ja melua — punaiset viskattiin ulos. Mutta heidän karjuntansa täytti kaikki käytävät ja sairashuoneet. »Surma natsille! — Surma natsille!» he huusivat. Vaikka he eivät saaneetkaan tekoaan suoritetuksi, he halusivat kuitenkin julistaa maailmalle sydäntensä hehkuvimman toiveen: »Surma natsille!»

Tästä päivästä lähtien SA alkoi pitää vartiojoukkoja sairaalan ympärillä, puutarhassa ja sivurakennuksessa 7.

Punaiset sakit sylkivät raivoaan, äiti ja sisar saivat uhkauskirjeen toisensa jälkeen. Niiden sisällys oli mitä siivottominta — vielä he joutuisivat näkemään päivän, jona koko Wesselien pesue tuhottaisiin perinjuurin. Naiset eivät pelänneet — he huolehtivat vain Horstista. Neljäs lippukunta ryhtyi kuitenkin huolehtimaan myös heidän turvallisuudestaan, vartijoita käveli päivisin ja öisin vanhalla Jüdenstrassella.

* * *

Tohtori Goebbels istui jälleen sairaan vuoteen ääressä, piteli hänen kättään kädessään. Hänen suurissa, tummissa silmissään oli hellä, nuorekas katse — noissa silmissä, jotka saattoivat niin intohimoisesti liekehtiä hänen jättiläissaleissa kutsuessaan ihmisjoukkoja vapaustaisteluun.

»Hän kävi jälleen luonani, tuo prinssi», Horst sanoi, »teidän on otettava hänet meidän joukkoomme.»

Goebbels huojutti päätään. »Se tuskin käy päinsä, Horst! Meidän riveissämme on nuoriso, sekä työmiehiä että ylioppilaita. Emme voi omaksua liikkeeseemme mitään, mikä haiskahtaisi taantumukselta.»

Nuori iskunjohtaja ei antanut perään. Tuo Hohenzollern-prinssi August Wilhelm oli jo viime elokuussa ilmestynyt Nürnbergin puoluepäiville, oli suhtautunut aivan rauhallisesti siihen, ettei kukaan välittänyt hänestä vähääkään. Hän työskenteli omalla tahollaan parhaansa mukaan Hitlerin ja hänen liikkeensä hyväksi, kasvatti pojastaan aitoa saksalaista natsinuorukaista. Tohtorin epäröinti oli tietenkin aivan ymmärrettävää! Mutta silti häntä ei saanut torjua — johtajahan otti joukkoihinsa erotuksetta jokaisen rehellisen saksalaisen miehen, olipa hän työmies tai prinssi! Ja kun kerran hän, Horst, oli kerännyt Iskuunsa käännyttämänsä punarintamalaiset, oli punaisten tapaan pillisoittokunta joukkonsa etunenässä marssinut pitkin katuja — miksi silloin ei myös keisarin poika saisi marssia heidän riveissään ruskea pusero yllään.

»Hyväksykää hänet, tohtori», hän pyysi, »puhukaa hänestä johtajalle. Sanokaa hänelle, että se on minun viimeinen toivomukseni —» Hän keskeytti lauseensa, epäröi hetkisen, naurahti. Jatkoi sitten: »Tarkoitan tietenkin — siinä tapauksessa, että kuolen. Onhan sekin mahdollista. Mutta minä selviän tästä ja silloin asetun puoltamaan häntä. Sanonpa teille, tohtori, ettette mistään löydä parempaa ja vilpittömämpää iskumiestä kuin on Preussin prinssi August Wilhelm!»

Josef Goebels hymyili. »Onko hän yhtä urhea kuin sinä itse olet, Horst?» hän kysyi.

Nuori iskunjohtaja nyökkäsi. »Yhtä urhea!»

»Hyvä on», Goebbels sanoi, »esitän asian johtajalle. Selitän hänelle kaiken — samalla tavoin kuin sinä olet sen minulle selittänyt.»

Sairaanhoitajatar kurkisti ovenraosta, vilkaisi nopeasti tohtoriin. Tämä ymmärsi hänen tarkoituksensa, nousi — vierailuaika oli lopussa, sairaan oli saatava olla yksin.

Hän tapasi äidin jälleen puutarhassa. »Mitä arvelette, tohtori, selviääkö hän?»

Goebbels puristi hänen kättään. »Uskon, että hän selviää!»

* * *

Ali Höhler oli saanut kyllikseen Pragista. Mitäpä hän välitti tuollaisesta kaupungista, jossa ei sen enempää kunnioitettu hänen kaltaistaan punaista taistelijaa, miestä, joka oli tehnyt sellaisen suurteon puolueen hyväksi! Punainen Apu — hiiteen koko Punainen Apu, joka ei toimittanut hänelle riittävästi rahaa. Ja tuo mies Karl Drewnitzky, puoluesihteeri, joka oli toimittanut hänet tänne, oli jättänyt hänet kerrassaan pulaan. Tosin sihteeri oli antanut hänelle tšekkiläisiä seteleitä, mutta kukapa olisi osannut arvata, mitä niihin oli painettu, aavistaa niiden arvoa? Kävi ilmi, että ne muodostivat vallan mitättömän summan, se kului muutamassa päivässä. Tuo lurjus oli varmasti saanut aivan riittävästi häntä varten — mutta ajatteli, että pelkkä

ruokkiminen lihotti, pisti rahat omaan taskuunsa. — No, hänelle hän vielä näyttäisi, tuolle Drewnitzkylle, joka niin lurjusmaisesti oli pettänyt hänet, hänet, Ali Höhlerin! Oli häpeällistä, että sellaista saattoi sattua puolueessa! Nyt hän istui kiinni Pragissa, hänellä oli kuolettavan ikävä, hänen oli pakko selvitä niillä pikkusummilla, jotka hän suurella vaivalla sai irti Punaiselta Avulta. Karoline — hitto vieköön, tuolla naikkosella ei ollut itselläänkään rahaa —

Hän kaipasi takaisin Berliiniin — siellä oli kaikki vallan toista! Siellä hän saattoi istua Galskissa Mulackstrassen varrella, pelata korttia sakinsa kanssa, juoda olutta! Rahaa kuin roskaa — olihan maailmassa naisia! Tai Glienickessä, Sanderin hienossa huvilassa — siinä vasta oli mies! Siellä tarvitsi vain huitaista kädellään, niin sai jo hulinoida koko yön. Täällä taas — hitto vieköön vielä kerran — hän oli jo melkein unohtanut samppanjan maun!

'Ei, ei, maailmassa on vain yksi Berliini', Ali Höhler tuumi itsekseen, 'kotona on aina paras olla'. Hän teki nopean päätöksen, lähti juoksemaan ympäri kaupunkia, lähetti Karolinen kiinniotolle, tällä tavoin hän sai kokoon matkarahat. Hän istuutui junaan, sivuutti onnellisesti rajan — punaisen passin avulla on helppo matkustaa. Kuta lähemmäksi hän ehti Berliiniä, sitä paremmaksi hän tunsi olonsa. Kenties Spreen rannalla jo taisteltiin, missään tapauksessa ei enää voinut kestää kauan, kunnes voittoisa vallankumous karkoittaisi kaikki porvarispesueet Saksasta ja Sovjetin liput liehuisivat kaikkialla. Silloin hän varmasti saisi jonkin hauskan viran kiitokseksi ur-

heasta teostaan, korvaukseksi poliisien vainosta. Tai kenties hänelle myönnettäisiin kunnollinen eläke — se oli lopulta hänestä ehkä mieluisampaa! No niin, ja jos vielä joskus oli nujerrettava joku tuollainen musta-valko-punainen koira, hän oli valmis tekemään sen kohta sanan saatuaan, hän oli siihen sopiva mies!

* * *

Sairaan tila vaihteli. Toisinaan näytti siltä kuin hänen teräksinen ruumiinsa olisi toipunut kaikesta huolimatta, lääkäritkin alkoivat toivoa, kaikkien sairaiden kasvot säteilivät luottamusta. Mutta kohta näytti kaikki jälleen synkältä, kuume kohosi. Hoitajat luulivat, ettei hän enää selviäisi. Mutta jo seuraavana aamuna toivo alkoi jälleen pilkistellä.

»Jokainen päivä merkitsee voittoa, jokainen hetki», sanoi tohtori Mingard Ingelle. »Hän toipuu varmasti, jos vain kestää vielä pari viikkoa. Kunhan hän vain ei saisi verenmyrkytystä!»

— Hänelle lähetettiin hedelmiä, jaloja viinejä, kirjoja, kuvia ja kukkia, kokonaisia kukkavuoria. Hän otti jokaisen kukkavihon käteensä, hengitti sen tuoksua, luki lähettäjien tervehdykset. Sitten vasta hän lähetti kukat muille sairaille, kaikissa huoneissa tuoksuivat Horst Wesselin kukat.

»Katsohan, äiti», hän sanoi, »lumikelloja! Muuan iskumieheni, soittokunnan jäsen, on lähettänyt ne. Eivätkä ne tule etelästä, niitä ei ole kasvatettu kasvihuoneissa — mies kirjoittaa poimineensa ne itse metsästä.»

»Se on totta», äiti nyökkäsi, »pian on jo kevät!»

»Kevät», nuorukainen toisti, »kevät! Silloinhan teemme kaiken sen, josta puhuimme maatessani sairaana kotona. Minun täytyy tunnustaa sinulle, äiti, että purin uudelleen kaikki päätökseni silloin lähdettyäni luotanne — aivan äkkiä kaikki näytti taas toisenlaiselta. Päätin lujasti jatkaa taisteluani aivan samalla tavoin kuin aikaisemminkin, hyljätä kaiken, mitä tarjositte minulle — kenties kohtalo juuri siksi tarttui tukkaani! Tukisti minua kunnollisesti, osoitti minulle, ettei sen kanssa ole leikkimistä. Mutta nyt tulee jälleen kevät — monesko päivä tänään on?»

»Helmikuun viidestoista», äiti vastasi.

»Viidestoista», hän mietti. »Hellmut Mingard on sitä mieltä, että joudun makaamaan täällä vielä ainakin viisi viikkoa — no niin, tiedämmehän, että lääkärit sanoessaan viisi tarkoittavat kahdeksaa! Olkoon niinkin — siinä tapauksessa joudun makaamaan huhtikuun puoliväliin. Sen jälkeen teemme pienen matkan, sinä, Inge ja minä, saatpa nähdä, miten nopeasti elvyn, kunhan vain ensin pääsen täältä!»

Hän pyysi lyijykynän ja paperia. »Kahdeksan viikkoa — korkeintaan kahdeksan — se on viisikymmentäkuusi päivää. Viisikymmentäkuusi viivaa siis — joka päivä pyyhin pois yhden niistä. Varjelkoon — sitten on jo kevät!»

* * *

Hedemannstrasselle tuli jälleen sana — tohtori Goebbelsia kaivattiin sairaalaan, sivurakennukseen 7. Hän pyysi takkinsa ja hattunsa.

Sihteeri vastusteli, tohtorinhan piti tänä iltana puhua Urheilupalatsissa — siihen mennessä oli vielä suoritettava monta asiaa, hänen olisi vältämättä — Goebbels sulki hänen suunsa. »Mikään ei ole yhtä välttämätöntä kuin tämä poika! Järjestäkää kaikki kuntoon kokousta varten. Työskentelemme sitten aamuun asti.» Hän juoksi alas portaita, nousi autoonsa. Ihmisiä tunkeili niinkuin aina piiritoimiston edessä. He kurkottivat kaulojaan hänen sanoessaan ajajalle osoitteen, huusivat hänelle: »Menettekö Horst Wesselin luokse? — Sanokaa hänelle terveisiä — sanokaa hänelle terveisiä, tohtori!» Muuan aivan nuori iskumies hypähti auton astinlaudalle. »Tohtori, kerrotaan, että verensiirto on käynyt välttämättömäksi! Enkö minä saisi antaa hänelle vertani? Olen aivan terve, en ole sairastanut kertaakaan koko ikänäni — antaisin mielelläni vaikka kaiken vereni hänelle!»

Goebbels nyökkäsi hänelle, puristi hänen kättään. Hän ajoi niin nopeasti kuin mahdollista, saapui Friedrichshainiin. »Miten poika voi?» hän kysyi eräältä lääkäriltä, joka tuli häntä vastaan.

Lääkäri katsoi häneen totisesti, kohautti olkapäitään.

»Verenmyrkytyskö?» hän kysyi.

»Pelkäämme sitä», lääkäri vastasi. »Saatte viipyä vain hetkisen hänen luonaan.»

Josef Goebbels istui vuoteen ääressä, kertoi jotakin. Nousi sitten, pyysi anteeksi — hänellä ei tänään ollut aikaa, työ ahdisti. Mutta Horst tarttui kiihtyneenä hänen käteensä, rukoili: »Älkää menkö, tohtori!»

Sairaanhoitajattaren huulet vavahtelivat — kukapa olisi voinut kieltää mitään tältä nuorukaiselta? »Saatte jäädä vielä hetkeksi», hän sanoi. Nuo sanat rauhoittivat sairasta silminnähtävästi.

»Et saa menettää rohkeuttasi, Horst», Goebbels sanoi. »Kuume nousee ja laskee, välistä voit paremmin, välistä huonommin. Samalla tavoin on käynyt myös vapausliikkeemme, kuume vaivasi sitä kaksi pitkää vuotta — sitten se lopulta alkoi voimistua! Nyt se on väkevä ja terve — samalla tavoin sinä tulet terveeksi.»

Goebbels kertoi — SA:n ja puolueen kehityksestä, Berliinin ja Münchenin tapauksista. Myös Hitleristä — hän oli puhunut johtajan kanssa prinssistä ja johtaja oli suostunut —

Horst tarttui tohtorin käteen, puristi sitä molemmin käsin. »Kiitos, tohtori», hän kuiskasi. »Ja tulkaa pian uudelleen — olkaa hyvä ja tulkaa pian uudelleen — »

* * *

Sairaanhoitajatar oli löytänyt puutarhasta pienen, puoleksi paleltuneen varpusen. Nyt se hypähteli Horstin vuoteessa, haki lämpöä, painautui peitteen alle.

Ingen tullessa Horst veti linnun esiin. »Katsohan, millainen toveri minulla on!»

Varpunen istui hänen sormellaan, antoi rauhallisesti sivellä höyheniään, piipitti tyytyväisenä. »Tälle pikku otukselle on käynyt kovin huonosti, Inge, sekin oli jo viittä vailla yli rajan — nyt se tuskin malttaa

odottaa kevättä. Sanon sitä Heinzeliksi — sinun tohtorisi kunniaksi. Kunpa hänkin paranisi yhtä pian — onhan hän jo kyllin kauan saanut maata.»

Hän tarttui Ingen käteen, sanoi: »Ojenna sormesi suoraksi, Inge, tämä lintu tuo sinulle onnea — hyppäähän, Heinzel!» Mutta varpunen ei halunnut, se pyrähti lentoon, laskeutui istumaan vuoteen reunalle.

Ingen käsi vapisi, hänen huulensa puristuivat tiukasti yhteen. »Horst», hän sanoi vaivalloisesti, »minun täytyy kertoa sinulle, kuulisit sen kuitenkin pian muutenkin. Sulhaseni — hän — hän kuoli — jo viikko sitten.»

Horst siveli hänen käsivarttaan, siveli lempeästi hänen poskeaan. »Inge lapsukainen, rakas Inge lapsukainen — miten osaisin lohduttaa sinua?»

* * *

Kukaan ei päässyt enää Horstia tapaamaan — lääkärit eivät kyenneet ehkäisemään tuhoisaa verenmyrkytystä. Sairaan voimat vähenivät hetki hetkeltä, hän ei voinut enää nauttia ruokaa. Ja kuume, polttava kuume ei enää päästänyt häntä otteestaan—

Öisin istui sairaanhoitajatar hänen vuoteensa ääressä, kuunteli tarkasti hänen jokaista hengenvetoaan. Hänen kätensä olivat muuttuneet kovin kapeiksi ja aivan valkoisiksi — nuo urheat kädet, jotka vielä äsken olivat olleet niin ruskeat ja väkevät. Hänen kasvonsa olivat laihtuneet, nenä kohosi niistä terävänä ja ylpeänä. Vielä kerran hänen kirkkaat silmänsä välähtivät, katsoivat sisareen. »Hyvää yötä — nyt aion nukkua.»

Hän nukahti nopeasti väkevän unilääkkeen ansiosta, nukkui rauhallisesti pari tuntia.

Hoitajatar ei hellittänyt katsettaan hänestä. Hän huomasi Horstin uneksivan, Horst hymyili vienosti unissaan, sitten hänen kasvonsa äkkiä vääristyivät jälleen tuskasta. Toisinaan hänen huulensa liikahtelivat, hoitajatar kumartui hänen ylitseen saadakseen selvän sanoista. Välistä hän kuuli sanat 'Viikinki, Rintamam . . .', sitten pari nimeä 'Rolf, Heinz, Günther' — käsitti Horstin unissaan lähteneen jälleen lomamatkoilleen — nummille ja vuoristoon. Wachau, aurinkoinen Wachau, kuolemankalpeat huulet kuiskasivat aivan selvästi nimen 'Rosel' —

Sitten hoitajatar kuuli nuorten poikien nimiä, hän tunsi ne, he olivat käyneet sairaalassa — Richard, Albert, Bruno. Hän kuuli myös käskyjä, teräviä ja nopeita: 'Viides isku — valmiit!'

Mutta yhä uudelleen, usein vakavasti ja katkerasti, sitten jälleen hellästi ja hyväilevästi, kohosi sairaan huulille sana 'äiti'!

Sitten Horst makasi aivan hiljaa, ei liikahtanutkaan, hänen kasvonsa olivat ikään kuin kirkastuneet.

Äkkiä hän havahtui, repäisi silmänsä aivan auki hengähti syvään. Hän tunsi heti hoitajattaren, sanoi: »Sisar — elämäni on ollut ihana.»

»Se on totta», sisar sanoi, »se on totta! Ja se jatkuu yhtä ihanana!»

Horst hymyili. »Niin sanoi tohtori Goebbelskin — samalla tavoin kuin vapaustaistelummekin. Kaksi vuotta kuumetta ja sekavaa menoa, mutta nyt se on nousussa ja etenee keskeytymättömästi voittoa koh-

den! Ja samalla tavoin käy minunkin, hän sanoi, minä —»

Hoitajatar keskeytti hänet, kohotti lasin hänen huulilleen. »Niin, juuri niin! — Mutta ette saa nyt puhua liian paljon — teidän on nukuttava!»

Horst nieli kuuliaisesti väkevän juoman, hillitsi tuskansa. »Niin, minun on nukuttava — huomenna, huomenna olen jo parempi.»

* * *

Molemmat naiset istuivat seuraavana päivänä tuntikausia odotushuoneessa — heitä ei päästetty sairaan luokse. Lopulta Hellmut Mingard tuli heidän luokseen, haki Ingen — hänhän lääketieteen opiskelijana kuului jo puoleksi lääkärikuntaan. Vuoteen ympärille oli kerääntynyt viisi lääkäriä. Ingen ei tarvinnut enää kysyä, hän näki heidän ilmeistään, että kaikki ihmistaito oli jo menettänyt merkityksensä.

Horst oli täysin tajuissaan, ensimmäisen kerran sisar näki hänet toivottomana. »Inge lapsukainen», hän kuiskasi, »nyt voit tehdä minulle saman palveluksen kuin Wernerillekin.»

Hän katseli ympärilleen, keskeytti lauseensa — ei, lääkärien ei tarvinnut tietää tätä. Mutta Inge ymmärsi helposti hänen tarkoituksensa, hän ajatteli hautaustaan.

Inge ei voinut sanoa sanaakaan, nyökkäsi vain, puristi veljensä kättä.

Lääkärit taistelivat koko päivän, tekivät kaikkensa riistääkseen uhrin kuoleman syleilystä vielä viime

hetkessä. He taistelivat tunneista, saivat hänet pysymään hengissä iltaan asti. Professori sanoi: »Vielä on toivoa, jos hän vain kestää aamuun asti.»

Inge istui hänen vieressään koko tämän viimeisen yön. Veli pyysi häntä kohentamaan päänalusta, kannattamaan hieman hänen selkäänsä. Inge teki sen, hän kiitti kuiskaten: »Näin on hyvin.»

Sitten hän nukahti. Inge ei uskaltanut vetää pois käsivarttaan, tuki häntä lempeästi, piti tällä tavoin häntä sylissään koko yön.

Ulkona puutarhassa odottivat SA:n miehet. Ja he puhuivat lääkärien ja hoitajattarien kanssa, kerjäsivät ja rukoilivat, pääsivät lopulta sivurakennukseen 7 vastoin kaikkia järjestyssääntöjä ja ohjeita. Tiheään ahtautuneina he seisoskelivat eteisissä, sivuuttivat hiirenhiljaa kuolevan huoneen, aivan hitaasti, aivan äänettömästi, loivat nopean katseen avoimesta ovesta toinen toisensa jälkeen. Kuiskailivat sairaanhoitajattaren kanssa — eivätkö he voisi päästä sisään edes pieneksi hetkeksi?

»Inge», he kuiskasivat, »Inge neiti!»

Inge käänsi päätään, vilkaisi käytävään. Hän ei puhunut sanaakaan, ei liikauttanut huuliaan — mutta hänen katseestaan he lukivat myöntävän vastauksen.

He hiipivät sukkasillaan sisään, pitelivät kenkiään kädessä, seisoivat tiheänä ryhmänä vuoteen ääressä.

Nuori iskunjohtaja heräsi, avasi silmänsä suuriksi, tunsi toverinsa. »Katsohan, Inge», hän mutisi, »miten uskollisia he ovat!»

Äiti sai tulla varhain aamulla poikansa luokse — vielä kerran Horst avasi silmänsä. »Rakas äiti», hän kuiskasi, »rakas Inge lapsukainen —»

Kuolema oli hänelle lempeä, hän nukahti aivan hiljaisesti äitinsä syliin.

XI.

Maaliskuu 1930.

He hakevat Horstin ruumishuoneesta kotiin. — Sisar Inge harhailee ministeriöissä ja eduskunnassa, poliisihallituksessa ja valtakunnan presidentin palatsissa. — Äiti eroaa pojastaan. — Horstin viimeinen matka, katutaisteluja ja toveruutta.

Oh ei, äiti ei vielä saanut poikaansa — nyt, kun hän oli kuollut, pidätti laki hänen ruumiinsa. Hän oli sortunut rikoksen uhrina, niinpä oli tarkasti todettava, oliko hän todella kuollut murhayrityksen johdosta vaiko kenties jostakin muusta syystä — nämä kaikki ovat erittäin tärkeitä seikkoja oikeudenistunnoissa, joissa leikitään lain pykälillä. Niinpä vainaja ei päässytkään kotiinsa pappilaan, hänet vietiin vieraaseen paikkaan — ruumishuoneeseen. Siellä hänen oli viivyttävä kenties monta päivää.

Äiti ei voinut sietää tuota ajatusta. »Tahdon poikani», hän nyyhkytti, »oman poikani!»

Silloin Inge karkaisi mielensä. Hänen veljensä olivat kuolleet, nyt hän oli äitinsä ainoa tuki —

Hän mietti: tässä asiassa ei kukaan puolueen jäsen, kukaan SA-lainen voinut auttaa — heidän pyynnöil-

leen viranomaiset aivan varmasti olisivat kuuroja. Mutta osakunta, johon Horst oli kuulunut, Normannia, saattoi kenties auttaa? Hän puhui asiasta Hellmutille. He saivat aikaan, että ruumiinavauksen sai tehtäväkseen muuan entinen osakunnan jäsen — hän ryhtyi heti murheelliseen työhönsä. Muutaman tunnin kuluttua puhelin soi — Inge hengähti helpotuksesta. Ruumiinavaus oli toimitettu, kuoleman syy oli nyt virallisesti todettu, kaikki lain määräykset oli täytetty. Hän ajoi ruumishuoneeseen noutamaan veljensä.

Isku ykkönen odotti rakennuksen edessä, toverit kantoivat vainajan ulos, nostivat hänet ruumisvaunuihin, järjestäytyivät rivistöksi, saattoivat hänet kotiin. Kaksi kuorma-autollista raskaasti aseistautuneita poliiseja seurasi kulkuetta, viranomaiset valvoivat raadeltua vainajaa kuin vaarallisinta murhapolttajaa. SA:n miehet katselivat poliiseja hampaat karahdellen ja katkeroitunein kasvoin.

Hän makasi ruskeassa huoneessa kunniavuoteella. Kaikki oli kuin kolme kuukautta aikaisemmin — lepattavat kynttilät, tuijat ja laakerit ympäröivät arkkua — niiden keskellä kohosivat neljännen lippukunnan viisi myrskylippua ja viidennen Iskun liput, myös Normannian ja Alemannian mahtavat osakuntaliput. Mutta Werner oli levännyt arkussaan hiljaisesti uneksien, kuin onnelliseen uneen vajonneena, valkoisen lumen ikuiseen lepoon tuudittamana — mutta Horst lepäsi ruhjoutuneena, pää siteiden peitossa, punaisten kurjasti murhaamana.

Portaat olivat lakkaamatta täynnä ihmisiä. Ovi

oli pidettävä auki, iskutoverit ja osakuntaveikot toimivat kunniavartiona. Ensimmäiset kukat lähetti kruununprinssi, vihon punaisia ruusuja, sen he asettivat vainajan käteen. Kohta sen jälkeen tuli kullattu laakerinlehtiseppele, joka pyydettiin asettamaan hänen päänsä alle. Sitten alkoi kukkia saapua ehtymättömänä tulvana, kukkaköynnöksiä, sadoittain seppeleitä, enemmän, aina vain enemmän. Kaikista valtakunnan osista, kaikista maanosista, missä vain asui saksalaisia, saapui kirjeitä ja sähkösanomia. Työläislapset toivat pieniä orvokkikimppuja, SA:n miehet, jotka istuivat vankiloissa Saksan vapauden tähden, kirjoittivat kopeistaan. Doornin keisariparista alkaen Jüdenhofin kulmassa kyyhöttävään, vanhaan, sokeaan kerjäläiseukkoon asti — talonpojat ja kaivosmiehet, sotilaat ja tehtaalaiset, opettajat ja virkamiehet, kaikki lähettivät tervehdyksensä. Ei ollut sydäntä, joka ei olisi sykkinyt kiivaammin, ei silmää, jota tämän pojan kuolema ei olisi saanut kostumaan.

Ystäviä tuli häntä katsomaan, naisia ja lapsia, kaikista Berliinin osista, Dresdenistä, Hampurista ja Münchenistä, Wienistä ja Reinin rannoilta. He odottivat kärsivällisesti tiheinä riveinä vuoroaan, halusivat vielä kerran nähdä vainajan, viedä hänen kuvansa kotiin mukanaan.

Tällä välin piiritoimisto yritti saada viranomaisilta luvan panna toimeen arvokkaat hautajaiset — heidän pyyntönsä torjuttiin. Esittivätpä he mitä hyvänsä, kaikki ehdotukset hyljättiin muitta mutkitta. Herrat saapuivat kiihtyneinä surutaloon, ilmoittivat

Ingelle — hänen veljensä oli haudattava kuin joku kurja syntinen, ääneti ja salaa, viranomaiset vaativat sitä. Inge oli ainoa ihminen, joka vielä saattoi saada jotakin aikaan, mikäli se ylipäänsä enää oli mahdollista.

Inge nyökkäsi, lähti matkaan.

Hänet lähetettiin sisäasiain ministeriöön Unter der Lindenin varrelle, hän käveli kysellen huoneesta toiseen, kunnes lopulta löysi oikean miehen. Kaikki olivat erittäin rakastettavia häntä kohtaan, mutta kukaan ei voinut auttaa häntä — asiasta neuvoteltiin parhaillaan eduskunnassa, hänen oli mentävä valtiopäivätaloon. Tohtori Goebbels otti hänet vastaan, hän sai kuulla, että eduskunta oli koossa — kansalliset puolueet olivat ehdottaneet, että surusaattue sallittaisiin. Hän meni kuuntelemaan asian käsittelyä — jo puoli tuntia sitten oli musta-punainen enemmistö äänestänyt kumoon ehdotuksen — kaikki saattokulkueet, kaikki kunnianosoitukset kiellettiin.

»Menkää poliisilaitoksen presidentin puheille», neuvoi muuan virkailija. »Herra Zörgiebel on kuitenkin ihminen, vaikka hän onkin sosiaalidemokraatti. Kenties saatte hänen mielensä heltymään.»

Aleksanterinaukealle siis, poliisilaitokseen — hänen veljensä olivat saaneet istua siellä monta kertaa! Hän ei antanut perään, tunkeutui presidentin eteen, uskoi hänelle asiansa. Herra nyökkäsi, tiesi ilmeisesti hyvin, miten hänen oli meneteltävä, oli kohtelias ja rakastettava. Valitettavasti hän ei ollut kyllin selvillä asiasta — hetkinen, pyydän, hänen oli puhuttava asianomaisen virkailijan kanssa. Hän pyysi puhelun hallintoneuvos Wunderlichille, suositteli

mitä lämpimämmin tätä nuorta naista, jonka aikoi lähettää hallintoneuvoksen puheille. Hän hymyili ystävällisesti, neiti saisi osakseen mahdollisimman paljon myötämielisyyttä — ellei asia selviäisi, hän saattoi palata presidentin luokse, tämä oli aina valmis auttamaan —

Inge kiitti, seurasi vahtimestaria, joka opasti hänet hallintoneuvoksen eteen. Tämä oli siivottoman näköinen, likainen, partansa oli jäänyt ajamatta — lirputteli, ei kyennyt puhumaan loppuun ainoatakaan lausetta, vältti huolellisesti Ingen katsetta. Inge esitti — monennenkohan kerran jo sinä päivänä? — pyyntönsä, mutta herra Wunderlich vain kohautti tyytymättömästi olkapäitään. Tyttö vaivasi häntä ja hän ilmaisi sen selvästi. Kuitenkin Ingen onnistui ainakin saada selville ne säädökset, jotka poliisi katsoi välttämättömiksi: arkkua sai seurata vain seitsemän autoa, juhlallinen saattue kiellettiin.

Inge mietti, kannattaisiko hänen käydä vielä kerran poliisipresidenttiä tapaamassa — tällä oli kovin kiire, sanottiin, hän ei parhaalla tahdollaankaan voinut ottaa vastaan juuri tällä hetkellä, kenties myöhemmin. Inge ymmärsi hyvin, ettei hän täällä saisi aikaan sen enempää kuin ministeriöissä ja eduskunnassa. — Vaikka häntä naisena ja vainajan sisarena kohdeltiinkin kohteliaammin kuin piiritoimiston herroja, hän ei kuitenkaan tätä tietä voinut päästä askeltakaan edemmäksi.

Hän seisoi Aleksanterinaukealla, mietti. Ulkona satoi, hän seisoi liikahtamatta, ei huomannut kastuvansa läpimäräksi.

Hän tunsi käden laskeutuvan olkapäälleen, joku sanoi: »Ettekö haluaisi astua porttikäytävään sateensuojaan, neiti?»

Hän kohotti katseensa, ravisti kiivaasti päätään. Mitä tuo mies sanoi — porttikäytävään, miksi niin? Poliisi jatkoi matkaansa olkapäitään kohautellen.

Äkkiä oli kuin hän sateen halki olisi kuullut veljensä äänen — ei, se ei ollut hänen äänensä: jokin vain kuiskaili hänelle, mutta ajatus ei muodostunut sanoiksi. 'Puhu', hän ajatteli, 'sano, mitä minun on tehtävä? Minne minun on mentävä?'

Aivan hiljaa, mutta kuitenkin selvästi ja varmasti hän kuuli sanan 'Hindenburg'.

Hindenburg? Mitä se mahtoi tarkoittaa? Hän käveli pari askelta, läpimärästä hatusta vuotava vesi liimasi suruharson hänen kasvoihinsa.

Äkkiä hän tajusi, oikaisi vartalonsa, kutsui vuokra-auton, joka juuri ajoi ohitse räiskytellen lokaa hänen päälleen. »Ajakaa pian! Wilhelmstrasselle! Valtakunnan presidentin luokse!»

Vain presidentti saattoi auttaa häntä ja auttaisi varmasti häntä! Olihan kotona toistakymmentä Hindenburgin kuvaa. Niitä oli isän kirjoituspöydällä, riippui seinässä. Kaikissa oli omistuskirjoitukset — hän tiesi hyvin, että isä oli auttanut Hindenburgia vaikeina hetkinä, että ylisotamarsalkka tunsi olevansa suuressa kiitollisuudenvelassa hänen isälleen. Nyt hänellä oli tilaisuus osoittaa kiitollisuuttaan! Omituista, ettei hän ollut jo aikaisemmin tullut tätä ajatelleeksi! Olihan järjetöntä juoksennella ministeriöissä ja eduskunnassa, käydä tapaamassa virka-

miehiä, joista jokainen parhaansa mukaan yritti vierittää kaiken vastuun niskoiltaan. Hindenburg— hän oli suurin käskijä, hänen tarvitsi vain viitata ja kaikki järjestyisi!

Mutta helppoa ei ollut päästä hänen puheilleen. Vartijoita, palvelijoita ja pikkuvirkailijoita — hänet opastettiin huoneesta toiseen, olisivat mieluimmin sysänneet hänet suoraan ulos. Jokainen rypisti otsaansa, nyrpisteli nenäänsä ja huuliaan — mutta kukaan ei silti uskaltanut olla epäkohtelias tälle kalpealle neidille, jonka silmät olivat niin suuret ja tummat, joka ei välittänyt estelyistä, joka ei halunnut ilmaista kenellekään asiaansa, vaan vaati ehdottomasti pääsyä Hänen Ylhäisyytensä itsensä puheille. Joku toi hänelle kynän ja paperia — hänen oli ainakin kirjoitettava asiansa — ankara määräys, jota jokaisen oli noudatettava. Hän istuutui, kirjoitti pari lausetta, pyysi vain puheillepääsyä. Pyysi kirjekuoren, pisti siihen nimikorttinsa, myös isänsä nimikortin, sulki sen.

Hän odotti. Hetken kuluttua tuli palvelija pyytämään häntä herra valtiosihteerin puheille.

Valtiosihteeri — mikähän estelijä tuo taas oli? Hänet opastettiin erään herran eteen. Tämä piteli hänen kirjettään avoimena kädessään, tuli häntä vastaan, tervehti häntä, pyysi häntä istuutumaan. Piti sitten hänelle pienen esitelmän — hänellä oli oikeus avata kirje, herra valtakunnan presidentti ei valitettavasti mitenkään voinut ottaa neitiä vastaan. Mutta hän oli tässä presidentin sijaisena, neiti saattoi puhua hänelle, aivan samalla tavoin kuin olisi puhunut

Hänen Ylhäisyydelleen itselleen. Neidin oli vain ilmaistava toivomuksensa, hän tekisi mielellään kaiken voitavansa, mikäli asian ratkaiseminen vain oli hänen vallassaan.

Inge Wessel oli sinä päivänä puhunut jo kyllin monen korkean virkamiehen kanssa, oppinut perusteellisesti tuntemaan sanontatavat, joihin nämä alinomaa turvautuivat. Hän vaikeni, harkitsi asiaa — tuokin yrittää tietysti kaunein sanoin toimittaa minut ulos, hän mietti — minun on päästävä Hindenburgin puheille, vain Hindenburg voi auttaa minua! Hän karkaisi mielensä, pakottautui rauhalliseksi.

»Herra valtiosihteeri», hän sanoi, »tämä kirje oli tarkoitettu vain ylisotamarsalkka von Hindenburgille eikä kenellekään muulle Hänen suhteensa isääni oli niin läheinen, että hän varmasti ottaa minut vastaan, jos vain saa kuulla, että olen täällä. Pyydän teitä näyttämään kirjeeni hänelle.»

Herra hätkähti, hän ei ollut odottanut näin päättäväistä sävyä. Hän nousi, kumarsi, esitti itsensä. »Tohtori Meissner — olen Hänen Ylhäisyytensä yksityissihteeri, hänen oikea kätensä, jos niin haluatte. Toimin ankarasti saamieni ohjeiden puitteissa, voitte uskoa, että —»

Inge keskeytti hänet. »Uskon kaiken, mitä vain haluatte, herra valtiosihteeri. Mutta teidän on myös uskottava, että haluan puhua vain hänen itsensä enkä kenenkään toisen kanssa. Minulla on muuan pyyntö esitettävänäni ja tiedän, että ylisotamarsalkka on täyttävä sen.»

»Hänen Ylhäisyytensä ei valitettavasti juuri nyt

voi ottaa teitä vastaan», selitti valtiosihteeri. »Ette tiedä, miten vaikea on nykyinen poliittinen asemamme, miten paljon hänellä on tehtävää.» — Kansainliitossa oli parhaillaan erikoisen tärkeä istunto, presidentin oli vähän väliä otettava puhelu Genfiin. Myös oli odotettavissa vielä paljon tärkeämpiä sisäpoliittisia tapauksia. Sisäasiainministeri Grzesinski aikoi erota vielä tänä yönä. Joskin valtiosihteeri ymmärsi varsin hyvin hänen ja onnettoman äidin murheen — sillä tietenkin hän tiesi koko jutun, tunsi mitä suurinta sääliä ajatellessaan hänen veljensä kohtaloa — joskin hän oli sekä ihmisenä että Hänen Ylhäisyytensä edustajana valmis osoittamaan hänelle kaikkea mahdollista myötämielisyyttä, niin neidin oli kuitenkin ymmärrettävä —

'Hän yrittää sotkea minut', ajatteli Inge, 'vain kauniita sanoja — hän on samanlainen kuin muutkin.' — »Minun on puhuteltava häntä itseään», hän tiukkasi itsepintaisesti, »antakaa hänelle kirjeeni!»

Valtiosihteeri otti kirjeen kirjoituspöydältä, työnsi sen takaisin kuoreen. Hän turvautui uuteen keinoon, sanoi: »Kenties voisin heti täyttää pyyntönne — niin ettei meidän tarvitse lainkaan vaivata valtakunnanpresidenttiä. Mutta sitähän on mahdoton sanoa, ennen kuin esitätte pyyntönne. Enhän edes tarkoin tiedä, mitä oikeastaan pyydätte?»

Inge epäröi yhä tuntien varmasti, ettei ikänä saisi mitään aikaan, ellei saisi puhua itsensä Hindenburgin kanssa. Mutta ei keksinyt enää mitään verukketta, esitti lopulta anomuksensa, pyysi, että he kiellosta huolimatta saisivat järjestää arvokkaan

hautaussaattueen. Valtiosihteeri mietti tuokion, nousi sitten, pyysi anteeksi — hän palaisi muutaman minuutin kuluttua. Hän astui uudelleen pöydän ääreen, otti kirjeen mukaansa.

Inge istui jännittyneen odotuksen vallassa — oliko hän siis kuitenkin voittanut pelinsä? 'Nyt mies menee Hindenburgin luokse', hän ajatteli. 'Kertoo hänelle, että minä olen täällä, ja esittää pyyntöni — varmasti Hindenburg päästää minut puheilleen!'

Hänen oli kylmä, häntä värisytti. Hän riisui suruharsonsa, veti turkin tiukemmin ympärilleen —

Ovi avautui. Valtiosihteeri palasi muuan toinen herra mukanaan, esitti tämän — vielä toinen valtiosihteeri, Inge ei saanut selvää hänen nimestään. He tervehtivät, kohteliaita sanoja — herra pyysi häntä esittämään mahdollisimman perusteellisesti kaikki toivomuksensa.

Inge huokasi — karkaisi mielensä. Jos kerran tie nousi pystyyn hänen edessään, hänen oli ainakin taivutettava nämä molemmat herrat suostumaan niin moneen seikkaan kuin mahdollista. Hän pyysi vain, että Horstin ystävät ja toverit saisivat saattaa hänet hautaan, kaikki ne ihmiset, jotka häntä rakastivat — muuta hän ei pyytänyt. »Päästäkää minut Hindenburgin luokse», hän huusi, »vannon teille, että hän heti suostuu pyyntööni. Isäni muisto velvoittaa häntä eikä hän ikänä voi pettää tätä velvollisuutta.»

Molemmat herrat hätkähtivät, Ingen sanojen sävy oli varma ja vakuuttava. He nyökkäsivät toisilleen, tohtori Meissner otti puhelun sisäasiain ministeriöön, sitten poliisilaitokseen — olihan heidän saatava sel-

ville, miksi tässä erikoistapauksessa ei ollut myönnetty tuota muuten niin luonnostaan lankeavaa lupaa. Hän otti puhelun toisensa jälkeen — kuta enemmän hän sai kuulla, sitä pitemmiksi venyivät hänen kasvonsa.

Inge huomasi sen hyvin, istui aivan ääneti, liikahtamatta, vastusti ääretöntä väsymystä, joka äkkiä valtasi hänet. Hän puri alahuultaan — hänen oli pysyttävä valveilla, hän ajatteli.

Herrat ryhtyivät uudelleen taivuttelemaan häntä, puhuivat vuorotellen, pitivät hänelle pitkän esitelmän vaikeista olosuhteista, poliittisen aseman jännittyneisyydestä ja juhlalliseen hautaukseen varmasti liittyvistä vaaroista. Inge istui jäykkänä, katseli vuoroin toista, vuoroin toista silmiin, ei vastannut sanaakaan. 'Kaksi herraa valtiosihteeriä', hän mietti, 'ja pieni ylioppilastyttö vastakkain!'

Sitten häntä alkoi rajusti haukotuttaa, vain vaivoin hän sai haukotuksensa tukahdutetuksi. Herrat käsittivät tämän väärin, olettivat kai hänen haluavan tarkoituksellisesti osoittaa, että heidän esitelmänsä ikävystytti häntä. Toinen herroista vilkaisi häneen vihaisesti, puhui kerrassaan muuttuneella äänellä: »Kysyn aivan vakavissani teiltä, armollinen neiti, haluatteko saada aikaan kansalaissodan?»

Oli kuin nämä sanat olisivat saattaneet Ingen jälleen tajuihinsa, hänen uupumuksensa hälveni hetkessä. »Kansalaissodan?» hän toisti hitaasti ja hyvin painokkaasti, »tätä sanaa käytitte te, herra valtiosihteeri, enkä minä. Mutta, hyvät herrat, näyttää siltä kuin ette tuntisi kansan mielialaa puoleksi-

kaan yhtä hyvin kuin minä! *Kielto* saa aikaan levottomuuksia, synnyttää kansalaissodan — mutta ei lupa, jota pyydän. Berliinin ja koko valtakunnan asekuntoinen nuoriso on kääntynyt minun puoleeni — ja tämän nuorison edustajana seison tässä ja pyydän, että se saisi osallistua murhatun veljeni hautaussaattueeseen. Saksan nuoriso ei näe veljessäni jonkin puolueen innokasta kannattajaa, vain nuoren vapaussankarin, joka on antanut henkensä Saksan puolesta. Hänen kuolemansa on yhdistänyt lujasti liittokunnat, jotka muuten ovat suhtautuneet varsin vihamielisesti toisiinsa ja kiistelleet keskenään — kaikki, jotka ajattelevat saksalaisten tavoin, seisovat takanani! Ja uskokaa minua, hyvät herrat, tämä nuoriso näyttää joka tapauksessa, että se on olemassa — ette aavistakaan, miten ääretön katkeruus ja suuttumus ja samalla innostus on täyttänyt heidän sydämensä! Tämä nuoriso tulee saattamaan veljeni Horstin hautaan kaikista kielloista huolimatta. Ja vaikka poliisit yhteisvoimin iskisivät sen maahan kumipatukoillaan ja ampuisivat sitä konekivääreillään, niin jokaisen kaatuneen sijaan on kohoava kymmenen uutta! Poliisinne on voimaton — silloin saatte sen, mistä puhutte — silloin saatte kansalaissotanne!»

Hän avasi käsilaukkunsa, veti esiin paksun tukun papereita, viskasi sen pöydälle. »Kas, tuossa, hyvät herrat, lukekaa, näette niiden liittojen nimet, jotka tähän mennessä ovat kirjallisesti ja suullisesti kääntyneet puoleemme pyytäen, että saisivat osallistua hautaussaattoon. Kahdeksantuhatta SA:n miestä, Teräskypärä-järjestö, Saksan ylioppilaiden Asepiiri,

Werwolf-järjestö, Bismarckin nuoret — lukekaa itse, hyvät herrat!»

Valtiosihteerit tarttuivat papereihin, painoivat päänsä yhteen. Tohtori Meissner kiihtyi: »Mitä tämä tarkoittaa — nuorsaksalaiset? Ovatko hekin mukana?»

Inge havaitsi otollisen hetkensä. »Ovat, hekin — luuletteko, että valehtelen teille? Onko minun luettava teille heidän kirjeensä? Kyfhäuser-liitto on mukana — myös partiolaiset, lukekaa vain koko luettelo — näette siinä monta liittoa, joista ette olisi osannut uneksiakaan tässä yhteydessä. Ja kotiin palatessani on pöydälläni yhä uusia kirjeitä, pyyntöjä saada osallistua hautaussaattoon —»

Tohtori Meissner keskeytti hänet. »Anteeksi, neiti Wessel, mutta kuka järjestää tämän kaiken? Onko muodostettu jonkinlainen valiokunta?»

Inge ravisti kiivaasti päätään. »Ei ole muodostettu mitään — minä järjestän itse kaiken, minä olen koko valiokunta!» Hän veti syvään henkeä, huusi äänekkäästi: »Viekää minut Hindenburgin luokse, hyvät herrat! Minun on saatava sanoa hänelle, että nyt, ensimmäisen kerran Saksan sortumisen jälkeen, kaikki, jotka ajattelevat saksalaisten tavoin, ovat yhtyneet samaan rintamaan. Veljeni oli natsi ruumiineen ja sieluineen — mutta hänen kuolemansa on pyyhkäissyt pois kaikki veljesriidat kansallismielisten leiristä — ymmärrättekö, mitä se merkitsee? Ilmoittakaa minut presidentille, mainitkaa hänelle isäni nimi — hän ottaa minut vastaan samalla tavoin kuin hän kerran Hannoverissa otti vastaan murhatun

veljeni tämän ollessa vielä pieni poika! Hän ei sulje minulta oveaan, ei anna minun odotella esihuoneissa. Viekää minut Hindenburgin luokse — hän ymmärtää, mitä Saksan nuoriso haluaa, häneltä minun ei tarvitse kauankaan pyydellä ja kerjätä lupaa!»

Herrat vilkaisivat toisiinsa, pääsivät nopein silmäyksin yhteisymmärrykseen — Inge käsitti hyvin, että he joka tapauksessa aikoivat estää hänet keskustelemasta Hindenburgin kanssa. Nuo molemmat muuttuivat ilmeisen levottomiksi, puhuivat sisällyksettömiä sanoja, selittivät lopuksi, ettei enää näin myöhäisenä hetkenä voinut tehdä ratkaisevaa päätöstä. Ingen oli palattava varhain seuraavana aamuna, siihen mennessä kaikki selviäisi, aamulla kenties myös Hänen Ylhäisyytensä —

»Ei», Inge vastasi, »ei, siihen en suostu! Kylliksi aikaa on jo mennyt hukkaan — jos tänä iltana joudun palaamaan kotiin tyhjin käsin, minun on oletettava, että hallitus pysyy kiellossaan. Kiellon seuraukset — ne jäävät teidän vastuullenne, herrat valtiosihteerit.»

Herrat epäröivät jälleen, ottivat vielä kerran yhteyden poliisipresidentin kanssa, neuvottelivat kauan. Tohtori Meissner nyökkäili innokkaasti. Ripustaessaan kuulotorven paikoilleen hän oli ilmeisesti päässyt selvyyteen. »Neiti Wessel», hän sanoi, »aiomme osoittaa teille erittäin suurta myötämielisyyttä. Saatte suorittaa hautauksen millaisin menoin hyvänsä, kaikki saavat osallistua siihen — mutta vain hautausmaalla.»

Inge katseli häntä hämmästyneenä — tässä myön-

nytyksessä piili jotakin. »Hautausmaallako?» hän sanoi pitkään. »Entä hautaussaatto katuja pitkin?» Valtiosihteeri hymyili. »Siitä saatte huomenna neuvotella herra poliisipresidentti Zörgiebelin kanssa. Hän odottaa teitä, neuvottelee kanssanne kaikista yksityisseikoista — hänkin aikoo osoittaa teille erikoista myötämielisyyttä. Oletteko nyt tyytyväinen?»

Inge epäröi tuokion, sanoi sitten: »Enpä tiedä. — Viekää minut Hindenburgin luokse!»

Herrat kohauttivat olkapäitään.

Inge katsoi heihin, nousi, kääntyi lähteäkseen. »Kiitän teitä, hyvät herrat», hän sanoi vielä.

* * *

Hän saapui kotiin, tapasi siellä tohtori Goebbelsin, myös Hellmut Mingardin ja muita vieraita. Hän kertoi, mitä oli saanut aikaan, neuvotteli kauan herrojen kanssa. Erosi heistä palvelustytön tullessa hakemaan häntä äidin luokse.

»Inge», sanoi äiti, »tahdon hänen luokseen. Tahdon Horstin luokse!»

Inge tarttui äidin käteen. »Tule! Menemme yhdessä!»

Mutta äiti ravisti päätään. »Tahdomme olla kahden hänen luonaan, vain me molemmat — lähetä nuorukaiset pois!»

Inge nyökkäsi, meni ruskeaan huoneeseen. Puhutteli kunniavartijoita, pyysi heitä lähtemään huoneesta — äiti halusi päästä poikansa luokse. Hän vei Brunon sivuhuoneeseen, tämä saattoi istua siellä

nojatuolissa — vartiovuoron vaihtuessa hänen oli ilmoitettava, ettei kukaan saanut tulla vainajan luokse, ennen kuin he molemmat tulisivat ulos huoneesta.

Sitten hän palasi äidin luokse, sanoi: »Tule, hän odottaa meitä.»

Äiti tarttui hänen käsivarteensa, kysyi äkkiä: »Oletko jo syönyt illallista?»

»Olen, äiti», Inge vastasi. Sitten vasta hänen mieleensä muistui, ettei hän ollut syönyt vielä mitään koko päivänä. Mutta mitäpä se merkitsi —

Molemmat naiset menivät kuolinhuoneeseen, Inge veti esiin kaksi tuolia, he istuivat käsi kädessä, kauan.

Välistä äiti kuiskaili. »Horst, Horst — rakas, oma poikani —»

Välistä hän nyyhkytti — pitkään, sydäntäsärkevästi —

Ja koko ajan hän itki, itki lakkaamatta, koko yön.

Varhain aamulla Inge talutti äidin huoneesta, tuki hänen horjuvia jalkojaan, saattoi hänet vuoteeseen. »Sinun täytyy levätä — täytyy! Sinun on kerättävä voimia!»

Sitten hän meni omaan huoneeseensa — hänen katseensa osui kuvastimeen. Oliko hän todella tuon näköinen — hän, Inge Wessel? Kalpea, valvonut— ja varjelkoon, millaisessa siivossa olivat hänen kenkänsä ja vaatteensa! Ne olivat kastuneet, kuivuneet jälleen hänen yllään, täynnä lokaa. Hän kutsui palvelustytön, riisuutui, pesi nopeasti kätensä ja kasvonsa. »Toinen puku, Frieda», hän huusi, »puhtaat

kengät! Auta minua, sukkelaan, sukkelaan! Minun on lähdettävä!»

Täsmälleen kello kahdeksan hän oli poliisilaitoksessa. Hän sai odottaa — herra presidentti ei vielä ollut tullut, sanottiin. Sitten sanottiin, että hänellä oli tärkeä istunto, heti sen jälkeen hän ottaisi vastaan — lopulta hänelle kerrottiin, että herra poliisipresidentti oli aivan äkkiä kutsuttu ministeriöön. Mutta herra hallintoneuvos ottaisi hänet vastaan, herra hallintoneuvos oli selvillä asiasta, järjestäisi kaiken yhdessä hänen kanssaan.

Hän seurasi vahtimestaria — hänet opastettiin herra Wunderlichin huoneeseen. Hallintoneuvos alkoi heti lukea hänelle yön aikana suunniteltuja poliisimääräyksiä. Eri liitot saivat osallistua hautaukseen vain hautausmaalla — eivät saaneet yhtyä hautaussaattoon. Seitsemän suruvaunua sai kuitenkin seurata —

»Seitsemän?» Inge keskeytti. »Kerrassaan seitsemänkö? Saavatko ne edes olla kuormavaunuja? Seppeleet ehkä mahtuisivat juuri ja juuri niihin!»

Virkamies kohautti olkapäitään. »Vain seitsemän henkilövaunua. Voittehan lähettää seppeleet etukäteen hautausmaalle — tai jälkeenpäin, aivan niinkuin itse haluatte, tässä suhteessa annamme teille vapaat kädet. Ylioppilasosakunnat saavat myös yhtyä surusaattoon. Näette siis, että teemme teille suuria myönnytyksiä, sallimmehan univormujenkin käytön!»

»Univormujen?» Inge kysyi. »Ylioppilasosakunnat? Mitä tarkoitatte — saavatko kaikki ylioppilaat marssia surusaatossa?»

Herra Wunderlich ravisti varovasti päätään. »Ei, sitä emme suinkaan aio sallia — vain berliiniläisen Kösener-osakunnan edustajat saavat yhtyä saattoon, tuohon osakuntaanhan veljenne kuului — mutta he saavat esiintyä täysi univormu yllään ja lippuineen.»

»Vai niin», Inge sanoi, »heitä siis tulee olemaan suunnilleen kymmenkunta miestä!»

»Lippuihin nähden vielä», hallintoneuvos jatkoi, »teidän on otettava huomioon seuraavat määräykset. Lippu on käärittävä tankoonsa, se ei saa lepattaa — kolmasosa kankaasta saa riippua näkyvissä —»

Inge nousi. »Antakaa minulle nuo määräyksenne, tutkin mieluummin kotona poliisiviisauttanne. Kenties herra hallintoneuvos haluaisi vielä hyväntahtoisesti ilmoittaa minulle, mihin tuulensuuntaan tuo kolmannes kokoonkääritystä lippukankaasta saa virallisesti liehua — olematta valtiolle vaarallinen!»

* * *

He seisoivat jäykkinä ja liikahtamatta kuin pylväät arkun ääressä — SA:n miehet ruskeat puseronsa yllään, osakuntaveikot täyteen univormuunsa pukeutuneina, lyömämiekat kupeillaan, Berliinin normannit ja Wienin alemannit. Arkku oli kiedottu mahtavaan hakaristilippuun, sen päällä olivat osakuntalakit ja Horstin iskunjohtajanviitta.

Surujuhla talossa oli lyhyt. Neljännen lippukunnan iskunjohtajat kohottivat arkun olkapäilleen. Mutta ennen kuin he vielä olivat ehtineet ulos huoneesta, tunkeutui sisään poliiseja, jotka vaativat jyr-

kästi, että Hitlerin lippu oli poistettava arkun päältä. Iskunjohtajat kieltäytyivät tekemästä sitä, nuorukaiset kerääntyivät kiihtyneinä kokoon, kukaan ei saanut riistää vainajalta lippua, jota hän eläessään oli niin suuresti rakastanut!

Kiivaita sanoja sinkoili, kirkkoherra yritti turhaan toimia välittäjänä. Silloin Inge astui esiin, hänen silmänsä säkenöivät uhkaavasti, mutta hän puhui kuitenkin aivan matalalla äänellä. »Herra poliisiluutnantti», hän sanoi, »ulkona kadulla teillä on valta, siellä voitte täyttää kaikki saamanne määräykset. Mutta tämä on äitini koti, täällä hänellä on oikeus koristaa poikansa arkku sillä tavoin kuin hän itse haluaa. Kukaan ei ole kutsunut teitä tänne — menkää siis tiehenne miehinenne!»

Poliisi loi tyttöön kiukkuisen katseen, mutta väisti kuitenkin hänen silmiään. Viittasi miehilleen, väistyi. Poliisit jäivät portaisiin odottamaan.

Inge määräsi, että arkku oli laskettava maahan ja lippu käärittävä tiukasti sen ympärille. Sitten hän pyysi lankaa ja seppeleitä — seppeleitä sidottiin arkkuun joka puolelle, niin että lippu peittyi kokonaan näkyvistä. Iskunjohtajat kantoivat kadulle vihreän arkun, joka oli kukkien ja lepattavien seppelnauhojen peitossa.

Saattue lähti hitaasti liikkeelle. Arkun jäljessä seurasi seitsemän suruvaunua, niinkuin poliisi oli määrännyt. Univormuja näkyi kaikkialla — mutta ne olivat poliisien yllä. Äiti ajoi yhdessä kirkkoherrain kanssa, saattoi poikaansa hautaan, puristautui kiinni tyttäreensä.

Kaikki sujui toistaiseksi rauhallisesti. Lähikadut olivat täynnä väkeä. Joukot päästivät vaunut ja jalankulkijat ohitseen, mahtava poliisikuulutus vaikutti vielä toistaiseksi. Sitten, Weidingerstrassen ja Lothringer Strassen kulmassa näyttämö vaihtui äkkiä, kansa alkoi rajusti karjua. Kommunistinen puolue oli suunnitellut kaiken varsin taitavasti, näkyvissä oli vain naisia ja puolikasvuisia poikia. Nämä alkoivat viskellä kiviä, suuria murikoita lensi ruumisvaunuihin, kahden saattueeseen kuuluvan auton ikkunaruudut särkyivät helisten, kiviä satoi autojen jäljessä kävelevän saattajain päälle. Pari laukausta pamahti — poliisi ampui kovin panoksin, karkoitti väkijoukot.

Matka jatkui — sama leikki uudistui Koblankstrassella. Rahvas alkoi jälleen karjua ja ulvoa, jälleen sateli suuria kiviä kadun molemmilta puolilta. Mutta sitten punaiset hyökkäsivät, murtivat ahtaan poliisiketjun, yrittivät kaataa ruumisvaunut ja autot. He repivät lipun autosta, jossa teutonit ajoivat — mutta sattuivatkin pistämään päänsä ampiaispesään! Osakuntaveikot hyppäsivät autosta kadulle, paljastivat tylsät paraatimiekkansa, puolustivat kiihkeästi lippuaan ylivoimaa vastaan. Samassa ryntäsi paikalle Ede Weiss kahdeksannen ryhmänsä etunenässä, karkasi kuin raivopäinen punaisten kimppuun, päästi ylioppilaat ahdingosta. Laukauksia pamahteli kaikkialla, poliisit saivat taistella ankarasti, ennen kuin saivat punaiset hajaantumaan. Panssariautoja ajoi rämisten esiin, näytti aivan siltä kuin koko poliisikunta olisi komennettu paikalle.

Lopulta he saapuivat Prenzlauer Strasselle, pääsivät P. Nikolain hautausmaan portille. »Kohta pääsemme perille, äiti», sanoi Inge. Hän vilkaisi auton ikkunasta, hätkähti — hautausmaan muuriin oli kirjoitettu jotakin! Hän kumartui nopeasti, peitti yläruumiillaan ikkunan, niin ettei äiti päässyt näkemään, voinut lukea sanoja, jotka kommunistinen puolue oli jättiläismäisin, punaisin kirjaimin maalauttanut hautausmaan muuriin: *'Viimeinen Heil Hitler huoranparittaja Horst Wesselille!'*

He ajoivat portista, nousivat autoista — samassa hetkessä Punarintama teki vielä uuden hyökkäyksen. Poliisit eivät varmaan olleet odottaneet sitä, olivat väistyneet syrjään. Niinpä punaiset pääsivät murtautumaan hautausmaalle, saivat isketyksi maahan pari SA:n miestä, ennen kuin heidät karkoitettiin.

Vanha hautausmaa oli tungokseen asti täynnä väkeä. SA, Teräskypärä, Ylioppilaiden asepiiri, sadat muut liitot olivat kerääntyneet sinne. Naiset kävelivät arkun jäljessä, heille saatiin vain vaivoin raivatuksi tilaa.

Rauhaan, vihdoinkin he pääsivät rauhaan. SA:n miehiä oli kiivennyt puihin, heitä istui muurien harjoilla ja seisoi kilpinä hautausmaan molemmin puolin. He varjelivat ruumiillaan vainajansa viimeistä matkaa.

He saapuivat avoimen haudan ääreen, kuulivat jäähyväissanat. P. Nikolain seurakunnan kirkkoherrat puhuivat, sitten laski ylijohtaja kapteeni von Pfeffer seppeleen sairastuneen Hitlerin puolesta. Lippukunnanjohtaja IV puhui, osakuntain edustajat

ja monet muut puhuivat — äiti kuuli vain yksityisiä sanoja, katkonaisia lauseita, jotka hävisivät tuuleen.

He irroittivat seppeleet arkusta — täällä, kuoleman valtakunnassa, sai vapausliikkeen lippu vielä kerran ilmestyä näkyviin. Miehiä tunkeutui aivan haudan ääreen luomaan viimeisen silmäyksen arkkuun, joka jo laskeutui, hitaasti, aivan hitaasti hautaan — viimeisen silmäyksen lippuun, jonka kietomana heidän rakas toverinsa laskeutui ikuiseen lepoon. Äidin takana seisoi hyvin pitkänä ja suorana Hohenzollern-prinssi — hän ei hillinnyt kyyneleitä, jotka vuotivat pitkin hänen poskiaan. Joku puristi liikuttuneena hänen käsivarttaan, muuan viidennen iskun leveähartiainen, mahtava iskumies, lapioitsija Bruno — sääty ja ammatti, syntyperä ja kasvatus, kaikki menettivät merkityksensä tämän avoimen haudan ääressä. Jäljellä oli vain yksi ainoa tunne, yksimielinen, voittoisa usko Saksan kansaan kaiken tuskan uhallakin!

He laskivat vainajan hänen isänsä ja veljensä väliin.

Äiti tunsi: »Yksi paikka on vielä vapaana — isän vieressä. Se on minua varten!»

Kapteeni Goering otti Horstin iskuviitan, jonka lippukunnanjohtaja ojensi hänelle, pudotti sen arkun kannelle. Ja ylioppilaat heittivät hautaan hänen osakuntanauhansa ja lakkinsa, normannien tummansinisen, alemannien vaaleansinisen lakin.

Sitten puhui Josef Goebbels. Ja hän puhui väkevämmin kuin milloinkaan ennen. Hänen puheensa ei ollut juhlapuhe, se oli vuorokeskustelua vainajan

kanssa, oli kuin vainaja itse olisi puhunut hänen suullaan.

Kaikki kuuntelivat hengähtämättä. Nuo tuhannet miehet seisoivat niin hiljaa, että kuivan oksan naksahdus kuului selvästi maaliskuisen tuulen katkaistessa sen vanhasta jalavasta. Ja kaikki tunsivat sydämessään: hän ei suinkaan ole kuollut, tuo vainaja, hän elää yhä, elää meidän kanssamme, meidän keskellämme.

Äiti kuuli: »— — ja kun SA kerääntyy suureen katselmukseensa ja toimitetaan nimenhuuto, silloin huutaa johtajamme sinunkin nimesi, Horst Wessel! Ja kaikki, kaikki SA:n miehet vastaavat silloin kuin yhdestä suusta: 'Täällä!' — Sillä SA — se on Horst Wessel!»

Tohtorin ääni pehmeni, muuttui hiljaiseksi ja anovaksi, kaikui kuitenkin yhä läpitunkevana. »Tässä seisoo muuan saksalainen nainen, Werner Wesselin ja Horst Wesselin äiti. Hänellä oli kerran kaksi ihanaa poikaa, nyt lepäävät molemmat haudassa. Kukaan ihminen ei voi lohduttaa sinua, äiti, mutta tiedä: me kaikki olemme sinun poikiasi!»

Äiti kuuli: »— — Iskujoukot marssivat, ruskeita iskujoukkoja loppumattomiin, loppumattomiin. Rummut kumisevat, riemuiten huutavat vihellyssoittimet, säteilevinä hulmuavat hakaristiliput kaikkien katujen yllä. Joukkojen keskellä marssii mies, käsi vyötäröllä, iskuhihna leuan alla — hän marssii mukana, nuorekas hymy raikkailla huulillaan ja silmät kirkkaasti säteillen. Olkoon hän kuka hyvänsä — kukaan ei kenties tunne häntä ja kuitenkin

jokainen aavistaa hänet. Kerran hän oli retkeläinen kahden maailman välissä, eilisen ja huomispäivän välissä, matkaten menneisyydestä tulevaisuuteen. Hän taisteli heräävän Saksan puolesta, leivän ja vapauden vuoksi. Hän oli nuori sankari — meille hän on aina pysyvä samana ja pian on myös koko suuri isänmaa tunnustava: hän oli sankari, nuori, säteilevä sankari! Saksan kohtaloon on ikuisesti liittyvä myös sinun kohtalosi, Horst Wessel —

Kohta, aivan kohta tervehtivät lippumme sinua, nuori toverini, sinua ja lippukangasta, joka verhoaa ruumiisi. Mutta sitten on kuin sinä huutaisit sanat, jotka meille opetit, nuo ylpeät sanat: 'Nyt viirit liehumaan!' Ja liput kohoavat jälleen, niinkuin sinä haluat, kuolemasta kuumaan elämään — ja niiden mukana on sinun henkesi kohoava haudastaan, tunkeutuva syvälle sydämiimme, elävä meissä viimeiseen hengenvetoomme asti!»

Lippukunnanjohtaja Breuer kohotti kätensä, liput ja viirit laskeutuivat tekemään kunniaa. Ne suutelivat vielä kerran vainajaa, kohosivat jälleen korkealle, hulmusivat iltatuulessa. Rummut pärisivät kumeasti, sitten kajahti laulu yli vanhan hautausmaan:

»Oli minulla toveri oiva,
maan pääll' ei parempaa —»

* * *

Molemmat naiset nousivat jälleen autoon, matka keskeytyi yhä uudelleen, vaunu pääsi vain hitaasti liikkumaan, kadut olivat yhä täynnä tiheään ahtau-

tuneita ihmisiä. Nyt sekaantuivat punaisiin joukkoihin kohisevina aaltoina tuhannet miehet, jotka olivat ottaneet osaa hautaukseen. Menomatkalla poliisit olivat ryhtyneet kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin, suojelleet surusaattoa tiheinä joukkoina, mutta paluumatkaa he eivät olleet ottaneet laskelmissaan huomioon, luulivat kai kansanjoukkojen sillä välin hajaantuvan. Mutta sen sijaan ne kasvoivatkin yhä mahtavammiksi. Jo hautausmaan muurin vieressä syntyi kiivaita kahakoita. SA, teräskypärät ja ylioppilaat karkoittivat kommunistit sivukaduille. Poliisit kävivät levottomiksi, he eivät olleet saaneet ohjeita, johtajan puuttuessa he eivät oikein tienneet, mitä heidän oli tehtävä, harhailivat vain keskellä ihmisjoukkoja. Sitten, aivan äkkiä, he saavuttivat jälleen mielenmalttinsa, hyökkäsivät väkijoukkoon, iskivät maahan jokaisen, jonka saivat käsiinsä, tallasivat jalkoihinsa surujuhlan osanottajia ja aivan asiaankuulumattomia, viattomia ihmisiä, jotka parhaillaan palasivat töistään.

Äiti tarttui Ingen käsivarteen. »Katso!» hän huusi, »katso! — Eikö vielä ole tapahtunut kylliksi pahaa?»

Inge vilkaisi kadulle auton ikkunasta. Kansanjoukko pakeni oikealle ja vasemmalle poliisien kumipatukoita, juuri heidän edessään kiljaisi muuan vanha nainen kimeästi, sortui maahan vaikeasti loukkaantuneena — muuan poliisi oli iskenyt häntä päähän.

He saapuivat Aleksanterinaukealle, matka keskeytyi jälleen pitkiksi minuuteiksi. Väkijoukko syöksyi tiheään sulloutuneena massana Maanalaisen

portaihin, ihmiset takertuivat tungokseen, eivät päässeet enää pitemmälle. Ja poliisit syöksyivät esiin, iskivät maahan jokaisen, johon vain saivat iskunsa osumaan, umpimähkään, järjettömästi. Iskivät, iskivät —

Ilman halki kajahteli rajuja kirouksia, naiset ja lapset huusivat kimeästi —

Äiti ummisti silmänsä, painoi kätensä tiukasti kasvoilleen. Kunpa hänen vain ei olisi tarvinnut nähdä mitään, kuulla mitään!

Lopulta he pääsivät kotiin, nousivat portaita, pappila oli hyvin rauhallinen. SA:n miehet olivat auttaneet Ingeä, olivat hänen pyynnöstään järjestäneet kaiken entiselleen heidän viipyessään hautausmaalla. Huoneet olivat samassa kunnossa kuin ennenkin, kaikki oli niinkuin muinoin, rauhallista ja hiljaista. Äiti käveli huoneissa, katseli ympärilleen — kaikki oli niin vierasta, huoneet olivat niin tyhjät! Hän käveli eteisen poikki — tarttui vaistomaisesti ovenripaan, avasi komeron oven. Siellä oli omenia, paljon kauniita omenia, kellertäviä ja punaisia. Hän nyyhkytti sydäntäsärkevästi — voi, hänen poikansa eivät tulisi milloinkaan enää hakemaan omenoitaan. Werner ei tulisi, Horst ei tulisi — milloinkaan, milloinkaan enää!

XII.

Kevät 1930.

Äiti muistelee poikiaan. — Murhaajat vangitaan ja tuomitaan. — Vihaa ja rakkautta haudan ympärillä. — Miksi Horst Wesselin täytyi kuolla?

Päivät ja viikot kuluivat, pitkät viikot —

Äiti oli kuin lamautunut, hänen jäsenensä olivat lyijynraskaat, hän istui alistuneena ja tunnottomana huoneessaan kädet helmassa. Tai hän ponnahti jaloilleen, juoksi suurten huoneiden lävitse — katseli hämmentyneenä ympärilleen etsivin katsein, tiesi kuitenkin, ettei milloinkaan enää löytäisi etsimäänsä. Hän palasi takaisin huoneeseensa, istuutui, nyyhkytti ja vaikeroi.

Vähitellen hän tasaantui, alkoi kirjoittaa vastauksia lukemattomiin kirjeisiin, joita oli tullut kaikkialta koko maailmasta.

* * *

Sanomalehdet julistivat suurin otsikoin: »Horst Wesselin murhaajat vangittu!»

Poliisi vangitsi sakiveikot toisen toisen jälkeen, Erwin Rückertin, Ali Höhlerin ja molemmat Jam-

browskit. Vangitsi myös Else Cohnin ja Mainzissa Salmin lesken. Kaikkien murhaan osallistuneiden nimet tiedettiin jo — vangit antoivat kilvan ilmi tovereitaan. Pian oli koko seurue telkien takana.

Mutta kommunistiset sanomalehdet jatkoivat rauhallisesti valhejuttujaan, eivät väistyneet askeltakaan, eivät myöntäneet mitään, kiihoittivat yhä urheasti lukijoitaan. Punaisten viha seurasi murhattua uhria vielä haudan tuolle puolen. Sakit yrittivät yhä uudelleen häväistä tuon pienen maakaistaleen, jossa oli hänen viimeinen leposijansa, tunkeutua P. Nikolain vanhalle hautausmaalle. He töhrivät hautausmaan muureihin siivottomia solvauksia, repivät seppeleet ja niiden nauhat. SA ryhtyi suojelemaan hautaa häpäisijöiltä, ensimmäisen, toisen ja viidennen iskun nuorukaiset oppivat tuntemaan kerrassaan uuden palvelusmuodon: heidän oli yötä päivää vartioitava hautausmaata. He vartioivat hautausmaan muureja ja porttia, seisoivat vartiossa tuoreen haudan ääressä — suojelivat tovereitaan Horstia ja Werneriä.

* * *

Penkeillä istui seitsemäntoista syytettyä. He eivät suhtautuneet asiaan vakavasti, leikkivät teatteria parhaan kykynsä mukaan — no niin, eihän heitä uhannut mikään erikoinen vaara? Puolisenkymmentä ovelaa, kommunistisiin oikeudenkäynteihin perehtynyttä asianajajaa oli puolustamassa heitä. Varjelkoon, olihan lopulta kysymyksessä vain muuan

kurja fascistikoira, jolle oli annettu proletaarinen sakihivutus! Eihän ollut heidän syynsä, että mies kuusi viikkoa myöhemmin oli kuollut sairaalassa!

Oikeuden puheenjohtaja oli erittäin pitkämielinen, suopea ja kärsivällinen.

»Syytetty Wilhelm Jambrowski», hän kysyi kohteliaasti, »miksi oikeastaan menitte tämän ylioppilaan asuntoon?»

»Meinattiin vaan viskata se lurjus kadulle, ei me muuta!» vastasi Jambrowski.

»Kenen sinne piti mennä?» oikeuden puheenjohtaja kysyi.

»Kenen hyvänsä, ketä vaan huvitti», syytetty arveli. »Se oli samantekevää! Mä muistan vaan, että Else Cohn ensin meni ylös ja tuli sitten takasin alas — ja sitten mentiin keittiöön.»

Puheenjohtaja selaili kuulustelupöytäkirjoja. »Poliisikuulustelussa myönsitte, että kahdella teistä oli revolveri mukanaan. Pysyttekö yhä sanoissanne?»

Jambrowski ravisti päätään. »En mä — yhrellä vaan oli semmonen.»

Kaikki syytetyt nauroivat. Tuollaista järjettömyyttä — ikään kuin he olisivat lähteneet Horst Wesselin luokse, jos heillä olisi ollut vain yksi revolveri mukanaan! Niin tyhminä ei oikeuskaan voinut heitä pitää.

Jambrowski silmäili kiukustuneena ympärilleen. »Mitä helkuttia te hirnutte? Totta kai mäkin voin erehtyä!»

Puheenjohtaja nyökkäsi, jatkoi kyselyjään: »Ketkä menivät sitten keittiöstä Wesselin huoneeseen?»

»Ali ja Erwin ainakin», syytetty vastasi, »muita en muista. Ja muuten, jos olisin aavistanu' kaiken etukäteen, olisin ajoissa pötkiny' tieheni.»

— Ali Höhler puolestaan ei välittänyt puheenjohtajan hyväntahtoisuudesta, hän oli valinnut toisenlaisen menettelytavan. Hänellä oli laajat kokemukset oikeudenkäynneistä, hän tiesi hyvin, että sanomalehtien ja yleisön on myös saatava ilonsa asiasta. Hän puhui kuin kirjasta lukien, voiteli perusteellisesti sanansa, koristi jokaisen lauseensa miellyttävin sanontatavoin, hymyili mielissään voidessaan sanoa 'tosiasiallisesti', 'ottaen huomioon' ja 'tässä suhteessa' sekä muita samanlaisia, kauniisti kajahtelevia sanoja. Olihan hänen osoitettava, että hän oli sivistynyt mies — kenties siitä saattoi myöhemmin olla hyötyä puolueessa! Hän sanoi: »Pistooliin nähden haluaisin vain mainita, että tietänette pistoolin 08 tosiasiallisesti verraten suurikaliiberiseksi aseeksi. Ottaen huomioon tottumukseni sen käytössä vedin sen taskustani ja tässä suhteessa katsoin tarpeelliseksi myös päästää varmistimen.»

Hän puhui monta tuntia, oikeus kuunteli häntä kärsivällisesti. Puheenjohtaja kysyi: »Entä mitä teitte teon jälkeen?»

Ali yritti pysyä mahdollisimman vakavana. »Palasimme takaisin kokoontumispaikkaamme ja keskustelimme yhteisten kokemustemme perusteella tästä tietyssä suhteessa niin murheellisesti päättyneestä tapauksesta.»

— Todistajia oli vain vähän — syytetythän eivät kieltäneet tekoaan, yrittivät korkeintaan eräissä

yksityiskohdissa puhdistautua. Oikeuden edessä hälvenivät punaisten sanomalehtien valhetarinat: teko muuttuikin äkkiä poliittiseksi — tekijät olivat toimineet vain rehellisen vakaumuksensa mukaan. Joskin teko oli rangaistava, siinä oli kuitenkin sen rehellisen suoruuden takia myös jotakin kunnioitettavaa. Ali Höhler korosti, ettei hän edes tuntenut tuota 'olosuhteiden takia valitettavasti uhriksi joutunutta', ei ollut koskaan aikaisemmin edes kuullut hänestä puhuttavan. Hän oli toiminut vain suojellakseen yksinäistä leskiparkaa —

Yleinen syyttäjä esitti rangaistusvaatimuksensa, asianajajat pitivät puolustuspuheensa — he kiittivät erikoisen lämpimästi herra puheenjohtajaa hänen esikuvallisesta esiintymisestään kuulustelussa. Ja Ali Höhler ja hänen toverinsa ilmaisivat äänekkäin huudoin yhtyvänsä tähän. — Ellei tämä auttanut, niin —!

No, rangaistukset eivät tosin olleet aivan niin lievät, kuin he olivat odottaneet. Mutta mitäpä siitä — noista vuosista he kyllä selviäisivät. Ja armahdushan oli kuitenkin lähinnä odotettavissa —

* * *

Inge kätki huolellisesti kaikki sanomalehdet, äiti ei saanut lukea sanaakaan oikeudenkäynnistä. Äiti teki työtään niinkuin ennenkin, eli vain poikiaan muistellen. Hän ei ajatellut mitään muuta, hän kirjoitteli kirjeitä, otti vastaan poikiensa entisiä tovereita ja ystäviä. Hän keskusteli heidän kanssaan

rauhallisesti ja hiljaisesti, itki vasta jäätyään jälleen yksin.

Yhä uudelleen hän näki unia — mietti ja ihmetteli niiden merkitystä. Puhui vain harvoin niistä.

Mutta hän tunsi syvästi, miten läheisessä yhteydessä hän oli vainajiensa kanssa. Tunsi keskellä päivääkin heidän läheisyytensä niin elävästi, että äkkiä kurottautui kuuntelemaan — jompikumpi heistä juoksi varmasti juuri eteisen poikki, tempasi oven auki tullakseen huoneeseen, raikas omena kädessään — Wernerkö vai Horst? Mutta öisin hänen valvoessaan hävisivät yön himmeässä, lempeässä hämärässä kaikki rajat — elämän ja kuoleman väliset, ikuiset rajat. Hänen huulensa toistelivat kuiskaillen Goethen säkeitä, joita hänen miehensä niin mielellään oli kertaillut. Hiljaisesti hän kuiskaili: »Kodiksesi tumman maan — tunnet silloin vasta — kun sa tiedät: elämä — versoo kuolemasta!»

Tuntikausia hän mietti näitä säkeitä — mitä ne merkitsivät, nuo salaperäiset, oudot sanat: elämä — versoo kuolemasta? Nuo sanat, jotka puhuivat aivan päinvastaista kuin tavallinen, arkipäiväinen ihmisjärki?! Synny ja kuole — se oli ihmisen elämä. Saattoiko olla olemassa jokin syvällinen, salainen aivoitus, joka vasta kuolemasta loi kaiken elämän?

Hän löysi vastauksen, selvän ja yksinkertaisen, sen vastauksen antoi hänelle hänen lapsuutensa nöyrä usko — se oli ylösnousemus — pilvien tuolla puolen kenties, kukapa tietää missä ja miten — ja samalla myös täällä maan päällä, meidän keskellämme — ylösnousemus!

* * *

»Horst, Horst!» kuiskaili äiti. Hän istui miehensä kirjoituspöydän ääreen, työnsi syrjään kirjeen, jonka oli juuri kirjoittanut — eräälle poikansa toverille. Hän ajatteli: niin monta tuhatta nuorukaista taistelee SA:n riveissä — miksi juuri h ä n e n piti kuolla, juuri hänen, kaikista parhaan? Miten typerä, miten järjetön ja pelkurimainen oli kohtalo!

Hän tiesi hyvin: kohtalo on kova, järkähtämätön ja julma — kohtaloa on turha vihata!

Kohtaloa — mutta oliko olemassa mitään kohtaloa? Sokeaa ja kuuroa kohtaloa, etäistä, saavuttamatonta kuvaa, jonka sydän on kivestä, jota ei hiventäkään liikuta kiusattujen ihmislasten määrätön murhe —?

Hän huokasi syvään, hänen katseensa osui saarnakirjoihin. Hän tunsi: on olemassa jumaluus, on olemassa Jumala —

Hän tiesi hyvin, mitä noihin kirjoihin oli kirjoitettu. Monet noista saarnoista hän oli kuullut omin korvin istuessaan kirkossa papinpenkissä, muut hän oli lukenut — moneenkin kertaan. Ja hän tiesi: hänen miehensä puheet eivät olleet vain sanahelinää, kauniita lauseita — ne olivat sanoja, jotka tulivat suoraan sydämestä. Tuon miehen sydämestä, joka oli antanut hänelle oman väkevän uskonsa, jota hän oli rakastanut ja jota hän ei milloinkaan voinut unohtaa. Horstin ja Wernerin isän sydämestä —

Hän otti kirjan käteensä, selaili sitä, etsi muuatta kohtaa, löysi sen: 'Mikään ei tapahdu turhaan', hän luki, 'Jumala tietää, mitä tahtoo'.

Siinä tapauksessa tuo kaikki, mikä oli tapahtunut,

ei ollut tapahtunut turhaan. Siinä tapauksessa Jumala oli käsittämättömässä viisaudessaan päättänyt niin ja kaikki tapahtui hänen tarkoituksensa, hänen hyvän tarkoituksensa toteutumiseksi. Sillä Jumala, joka täytti hänen sielunsa, tuo Jumala, jolle hänen miehensä oli pyhittänyt elämänsä — hän oli hyvä Jumala!

Jumalan tarkoitus, aikomus — mikä se saattoi olla? Mutta ennen kuin hän vielä ehti miettiä sitä, hänen mieleensä kohosi loistavana ja kirkkaana muuan lause. Kaikki oli kuin unta — vain hänen tunteensa tajusi nuo sanat, ne vyöryivät kumisten hänen ohitseen, kietoivat hänet himmeään utuun, valtasivat koko hänen olemuksensa. Niin, niin, hän sai vastauksen:

»Heidän oli kuoltava — jotta Saksa eläisi!»

* * *

Hän tunsi: kaikki oli niin selvää, niin yksinkertaista! Sortumisensa jälkeen taisteli Saksan kansa vaikeata, melkein toivotonta taistelua. Koko muu mailma ympäröi sitä yhä vihamielisempänä, mitään sääliä tuntematta, imien sortuneen, aseettoman kansan viimeisiä veripisaroita, kiristäen päivä päivältä yhä uusia korvauksia. Ja sisäisesti kansallinen Saksa taisteli ylivoimaisia vastustajia vastaan, puolueet huolehtivat vain omista eduistaan, omista yhteiskuntaluokistaan ja omista taskuistaan. Maata hallitsivat miehet, jotka olivat saaneet vallan

käsiinsä kansansa raskaimpana kohtalonhetkenä eivätkä hyvällä luopuneet siitä! Yhä uudet kansalliset johtajat olivat tehneet parhaansa — tuloksetta. Heidän rivinsä olivat toivottomasti hajallaan. Olihan Horstkin siirtynyt liitosta toiseen, kunnes havaitsi saksalaisen tahdon kaiken iskuvoiman keskittyvän nuoreen, hehkuvaan vapausliikkeeseen! Kourallinen miehiä nousi taisteluun vallanpitäjiä ja väkivaltaa vastaan!

Mutta Horst Wessel, hänen poikansa Horst, oli Jumalan valitsema: hänen oli kuoltava, kuoltava niin julmalla ja kiduttavalla tavalla, että hänen kuolemansa muuttui herätyshuudoksi, joka kokosi samaan rintamaan kaikki saksalaisten tavoin ajattelevat. Arpa lankesi hänelle, hänen oli ensimmäisten joukossa ryhmänsä etunenässä rynnättävä taisteluun kansansa pyhänä kevätaikana. Hänen rinnastaan kajahti laulu, jota jo miljoonat miehet lauloivat: 'Nyt viirit liehumaan — SA käy marssiin —'

'Myrskyä, myrskyä soittakaa!' — Horst oli niin usein singonnut nuo sanat toveriensa sydämiin heidän istuessaan yhdessä hänen perähuoneessaan! 'Myrskyä, myrskyä soittakaa kellot! — Soittakaa tyhjiksi maantiet ja pellot — soittakaa miehet, naiset ja lapset — soittakaa vanhukset harmajahapset — soittakaa hereille nukkuva kansa — soittakaa äidit kehdoiltansa! — Myrskyä, myrskyä soittakaa! — Kansani, uskosi, voimasi nosta! — Enää et nukkua saa, et saa — Saksa, jo kosta!'

Kaikkivaltias Jumala — Horst oli saanut kellot soimaan! Ja hänen kuolemansa, hänen kammottava

kuolemansa oli valtava kellonhelähdys, äänekäs huuto, joka herätti koko Saksanmaan!

Sen tähden, sen tähden hänen oli kuoltava!

Ja jotta tämä huuto olisi kaikunut vielä äänekkäämmin, vielä rajummin, saanut vielä mahtavamman kaikupohjan kaikissa saksalaisissa sydämissä, oli myös nuoren Wernerin tovereineen kuoltava ennen häntä — niin määräsi Jumala käsittämättömässä viisaudessaan.

* * *

Äiti näki jälleen unta. Taivasta vasten kohosi jättiläismäinen risti. Sen juurella seisoi Horst ruskea iskupusero yllään, piteli molemmin käsin viittaansa kohdistaen vakavan katseensa ristiin.

Tuota kuvaa äiti ei milloinkaan unohtanut. Hän näki sen päivisin hiljaisina hetkinään, näki sen yön pimeässä unettomana maatessaan.

Ja hän tiesi: aina, milloin kansan hätä vaatii uhria — aina valitaan silloin uhreiksi urhoollisimmat, valitaan kansan jaloimmat ja parhaat miehet.

Ja aina, aina käy lopuksi samoin: Äiti jää seisomaan ristin juurelle.